

ALGIMANTAS BRAZAITIS

PERTVARKOS
ATSPINDŽIAI

Algimantas Brazaitis

PERTVARKOS ATSPINDŽIAI
2009-2013METAİ

Publicistika

© Algimantas Brazaitis, 2013
Elektroninė versija © Knygute.lt, 2013
Viršelio dizainas © Stasys Zacharovas
Viršeliui panaudotas Lyubov Sergeyevna
Popova (Любовь Сергеевна Попова) -
24.04.1889-25.05.1924 paveikslas

ĮŽANGA

Prisiminimus apie gyvenimą, darbą bei visuomeninę veiklą, dalį savo žurnalistinės kūrybos sudėjau į elektroninę knygą „Pertvarkos sūkūriai“, kurią išleido leidykla www.knygute.lt www.knygute.lt. Tuo galvojau savo publicistinę kūrybą baigti ir ramiai leisti veterano dienas. Panašiai kaip dauguma mano bendraamžių.

Bet Lietuvą užklupusi ekonominė bei politinė krizė, blogėjantys santykiai su Rusija ir mano neramus būdas vėl pažadino norą rašyti, komentuoti tai ką matau ir jaučiu savo aplinkoje. Esu šalininkas tų, kurie mano, kad be praeities nebūna nei dabarties nei ateities, todėl antrąją savo elektroninę knygą pavadinau

„Pertvarkos atspindžiai“. Be pertvarkos stichiškumo bei chaoso nebūtų to, kuo didžiuojamės, nei to, ką smerkiame ir kritikuoju. Juk anuomet prasidėjęs lengvabūdiškų reformų maratonas dar vis primena „dainuojančios revoliucijos“ laikus. 2009-2013 metai labiausiai atskleidė sudužusias pertvarkos viltis, pamatė Europos blizgesį ir skurdą, supratome ką pasiekėme ir ką praradome emociškai, bet ne pragmatiškai kurdami Nepriklausomą Lietuvą. Geidžiama piliečių vienybė dar labiau nutolo, vieniems turtėjant kitų sąskaita. Lietuvos ūkyje, aktyviai veikiant užsieniečiams ir nesažiningiems valstybės turto privatizuotojams, išryškėjo pagrindinis rinkos ekonomikos socialinis prieštaravimas tarp kapitalo ir darbo. O mūsų

Tėvynė neteko žymios dalies pagrindinio savo turto- beveik milijonas jos piliečių buvo išmesti iš darbo rinkos, žymi jų dalis emigravo į svetimas šalis, kad duonos užsidirbtų. Tai nepastebėti nebeįmanoma. Todėl šiame elektroninės knygos skyriuje talpinu kelėta paskutiniųjų publikacijų įvairiomis to meto temomis, atspausdintų laikraščiuose ir pakartotų Delfi bloge.

Skelbiamose publikacijose yra nemažai faktų apie krizės ir nedarbo problemas, apie politikų nevaisingas pastangas kelti visų piliečių gerovę. Likau ištikimas orientacijai skelbti santarvės idėjas ir kritikuoti konservatorius, liberalus bei radikalus , pasakydamas nemažai priekaištų ir socialdemokratams už jų neryžtingumą ir nesocialistišką elgesį.

Šiame laikotarpyje įvyko Seimo ir savivaldybių rinkimai, o taip pat prezidentų ir parlamentų rinkimai Rusijoje, Baltarusijoje ir Ukrainoje. Sprendėsi šių šalių politinės orientacijos ir jų santykių su kaimynais problemos, todėl pabandžiau kitaip nei oficialioji žiniasklaida suformuoti požiūrį į tai.

Manau, kad skaudžiausiu mūsų šalies faktų yra valstybės sumažėjimas nuo 3,7 milijonų gyventojų 1989 metais iki 2,9 milijonų 2012 metais. Tai įvyko darbingo jaunimo sąskaita. Neteikdami jaunimo, žlugdome valstybę. Kyla nepasitenkinimas ir pagyvenusių piliečių gretose, daugiausia dėl užšaldytų pensijų ir dėl labai nutolusios nuo piliečių liberalų komercializuojamos sveikatos apsaugos sistemos. Todėl ir šių klausimų ne-

galėjau nutylėti .

Kokios temos analizuojamos šioje elektroninėje knygoje , galima spręsti iš žemiau pateikiamų straipsnių pavadinimų:

Ar Lietuvos valdžia turi krizės įveikimo socialinę orientaciją?

Barbarizmas. Kapitalizmas. Visų gerovės viltys

Kaip elitinama tauta

Ukraina. Kas laimėjo ir kas pralaimėjo?

Ką žada dešimtas kryžiaus žygis

Liberalai dalija nenušautą kiškį

Užnuodyta gimtoji žemė

Nepriklausomybę galėjo paskelbti ir LTSR aukščiausioji taryba

Sorosas gąsdina Europą

Militarizmas ir karinis patriotizmas

Artėja europietišku streikų audra

Lietuviškų reformų kolapsas

Laisvas žodis ardė monolitą

Kas svarbiau – teisė į nacionalinę valstybę ar sienų neliečiamumas?

Spirale ar ciklais į mįslingą ateitį?

Artėja Baltarusijos prezidento rinkimai.
Kas laimės?

“WikiLeaks” skandalas ir cenzūros
šmėkla

Kaip kariauti?

Politinė švytuoklė grįžta į kairę

Europietišką viziją palaiko tik 2,56
procento baltarusių

Suklupome, bet pakilkime...

Strasbūras smogė dešiniųjų
radikalams

Rusijoje prasideda rinkimų kampanija

Liberalusis kapitalizmas brenda į nesi-
baigiančią krizę

Savivaldos rinkimai ir revoliucinės
situacijos nuojauta

Kas verčia iš sostų prezidentus?

Nazarbajevs – tai Kazachstanas?

Neduođa ramybės Baltarusijai

Istorijos baimė ir politinės aistros

Arabų sukilimas pagal Marksą

Kinija stiprina socialistinį kapitalizmo
hibridą

Reformuojama sveikatos apsaugos
sistema tolsta nuo žmonių

Ar po „Dievų revanšo“ sustiprės
laisvamanybė?

Akmuo, skandinantis santykius su
Rusija

10 dienų su Liudmila Gurčenko

Taip gimė "Opozicija"

Don Kichotai atakuoja Lietuvą

Rusai nubaudė dešiniuosius

Rinkimai baigėsi-prasideda kiti
Berluskonis Lietuvoje?

Jubiliejai, kuriuos pradeda pamiršti

Mokesčių padidinimas gali sustiprinti
piliečių vienybę

Mintys pažiūrėjus Ažubalio užsakytą
filmą

Apgaulingas liberalų auksinių balsų
spindesys

Pradedama ilgėtis tvirtos valdžios

Ar suderinami mokslas ir religiją?

Rusija skyla ir vienyjasi

Jie buvo artimas visiems

Patriotizmas kaip tuščia vidurinė
margutis

Baltarusija stumiama į Rusijos glėbį?

Lietuvą atakavo kabalistai

Rusijos mįslės ir ateities scenarijai

Pamatėme valdžios bevaldiškumą

Apie Vilnių iš kaimynų lūpų
Proveržis. Kur ir vardan ko?

Politinės manipuliacijos ir žalios
atlyginimo svajonės

Laidojimas - ne vien „graborių“
reikalas

Streikai - socialinio progreso variklis

Tautos nelaimė ar garo išleidimas?

Pražūtingas nacionalistų patriotizmas

Progresuoja ar degraduoja kaimas?

Ar Lietuvos valdžia turi krizės įveikimo socialinę orientaciją?

Kai valdantieji neskuba mokytis iš savo klaidų, gal jie pasimokytų iš kitų patirties. Gal tai padėtų politikams apsispręsti, kokia turėtų būti dabartinės krizės įveikimo socialinė orientacija?

Dabartinė situacija primena 1993 metus, kai sujaukė ekonomiką ir sugriovė pramonę bei žemės ūkį, konservatoriai tragiškai pralaimėjo rinkimus ir šalies gelbėtoja tapo kairiųjų vyriausybė, vadovaujama Adolfo Šleževičius. Verta prisiminti anuomet išardytas pramonės įmones, kolūkius, baisią bedarbių būklę, nusikaltamų grupuočių siautėjimą ir prasi-

dėjusią darbingų žmonių emigraciją, ieškant duonos svetur. Nepamirškime, kokia tuomet buvo žmonių padėtis, kokias pensijas gaudavo senoliai ir ką jos reiškė, kai infliacija siekė net 1000 procentų.

Kaip atstatyti sugriautą ūkį, kaip gelbėti nuo bado neturtinguosius ir išsaugoti šalyje bent minimalų darbo jėgos kiekį, reikalingą ekonomikai atgaivinti – toks buvo svarbiausias tų laikų valdančių politikų klausimas. Jiems teko mokytis dirbti neregėtos krizės aplinkybėmis, ji siautėjo ne tik Lietuvoje, bet ir visose kaimyninėse valstybėse. Daug atsakymų į sudėtingus klausimus buvo ieškoma visur, bet pirmiausiai Vakarų Vokietijos ekonominėse teorijose bei jos politikų patirtyje, kuri buvo sukaupta prikeliant iš karo griuvusių šią šalį ir

užtikrinant nuoseklų jos piliečių gerovės augimą. Vokietijos reformų autorius buvo žinomas ekonomistas Liudvikas Erchardas, pasiūlęs visų gerovės valstybės kūrimo strategiją ir taktiką, kaip alternatyvą Europoje plintančioms socializmo idėjomis.

Koks krizės įveikimo kelias pagal L.Erchardą?

Pirma. L.Erchardas , turėdamas galvoje, kad nukreipta visų gerovės linkme valstybės politika negali skirti kokį didesnę dėmesį vienai ar kitai socialinei grupei, toleruoti buržuazines privilegijas, ieškojo aktualių visiems gyventojams problemų. Tokiomis jis pirmiausiai laikė valiutos patikimumą. Buvo įvykdyta finansų reforma. Jos vykdytojai rūpinimasi tvirta valiuta, jos stabilumą traktavo kaip vieną svarbiausių žmogaus tei-

sių apsaugos būdų. L.Erchardas pa-
brėžė, kad netvarka finansuose ne
tik žlugdo reformą, bet labiausiai
pažeidžia kiekvieno žmogaus intere-
sus. Visi piliečiai suinteresuoti finan-
sų stabilumu, santaupų didinimo ga-
limybėmis. Į santaupas žiūrėta kaip į
patikimos perkamosios galios kūrimo
bazę.

Antra. Konservatyvią pažiūrą į eko-
nomiką, kada manoma, jog pirminį
kapitalo kaupimą įmanoma atlikti tik
nuskurdinus žmones, buvo pasiūlyta
keisti nauja kryptimi - kurti stiprią
visų gyventojų perkamąją galią. Juk
po karo iš vienos pusės išliko negau-
sus aukštuomenės sluoksnis, kuris
galėjo pirkti ką nori ir gyventi kaip
nori, o iš kitos pusės, susiformavo
didelis žemutinis per karą nusigyve-
nusių žmonių sluoksnis. Jo perkamoji

galia buvo beviltiška. Tai akivaizdžiai rodė, kad be masių perkamosios galios didinimo pasiekti ekonominę pažangą jau nebeįmanoma.

Trečia. Perkamosios galios didinimo ir socialiai remtinių sluoksnių palaikymo buvo siekiama per aktyvią gamybos plėtrą, panaudojant iš JAV gautas Maršalo plano lėšas ir lengvatinius kreditus. Maksimalus bedarbystės likvidavimas buvo vienu svarbiausių valstybės ekonominės bei socialinės politikos tikslų.

Ketvirta. Valstybė pabrėžtinai dėmesingai rūpinosi socialiai remtinių gyventojų sluoksniais. Skubiai buvo atkuriamos ir tobulinamos įvairios socialinio draudimo struktūros, labai reikšmingos, turint galvoje karo pasekmes. Taip formavosi palankus požiūris į naująją valstybės politiką.

Per 7 metus pensijos ir kitos socialinės išmokos padidėjo 1,5 karto. Šių socialinių grupių pragyvenimo lygis 7 proc. smuko tik pirmaisiais metais, o vėliau nuosekliai augo ne mažiau kaip 5 proc. kasmet.

Penkta. Valstybei buvo pasiūlyta vykdyti aktyvią ilgalaikio ūkio kreditavimo politiką. Darbo užmokestis buvo tvirtai susietas su darbo našumu. Verslininkai, kuriantys harmoningus gamybinius santykius savo įmonėse, buvo skatinami ne tik moraliai. Daug dėmesio skirta finansinei paramai atstatyti karo sugriautus namus ir plėtoti naujų butų statybą. Buvo įvesta griežta drausmė mokesčių ir kainų sistemoje, ryžtingai užkertanti kelią šešėlinei ekonomikai. Štai kodėl Vokietijoje tapo neįsivaizduojamu dalyku vengimas mokėti

mokesčius. Į bandantį taip elgtis verslininką buvo žiūrima kaip į bausmės nusipelnantį ir visuomenės paniekos vertą nusikaltėlį.

Ne antraeilę reikšmę turėjo taupymo politika. Buvo vykdoma kruopšti valstybinio biudžeto subalansavimo politika ženkliai mažinant visas išlaidas, išskyrus vienos krypties – socialinės. Buvo nustatyti gan žemi valdininkų atlyginimai, nuspręsta tam tikrą laiką nepriimti į valstybės tarnybą naujų valdininkų, uždrausta artimiausiu metu kelti jų algas, plėsti tarnybines patalpas, pirkti brangesnius automobilius ir didinti kitas valdymo išlaidas. Valdininkijos aptarnavimas liko tik minimalus.

Vokietijoje, drausmingai elgiantis finansinės veiklos srityje, po kurio laiko pamažu pradėta mažinti mo-

kesčius, nes jų kiekį pradėjo kompensuoti gyventojų perkamoji galia ir taip gaunama biudžeto pajamų masė. Valstybė, mažindama mokesčius, net grąžindavo sumas, kurios būdavo iki tol sumokėtos. Tik tuomet pradėta kelti ir biudžetinių atlyginimų.

Šešta. Buvo įrodyta, kad visuomenės susiskaldymas ne tik pavojingas klasinės nesantarpės aštrėjimu ir socialiniais sprogimais, bet ir požiūriu į visuomeninius santykius, galinčiu tapti didžiausiu pažangios ekonomikos vystymo stabdžiu. Šis prieštaravimas L.Erchardo siūlymu Vokietijoje buvo sumažintas plėtojant konkurenciją ne vien tarp gamintojų, bet ir tarp vartotojų. Tai suteikė galimybę visiems socialiniams sluoksniams naudotis ūkio pažangos rezultatais,

sumažino klasines privilegijas. Tokią kryptį aktyviai kontroliavo kairiosios politinės jėgos, pirmiausia socialdemokratai, turintys senas tradicijas Vokietijoje, ir profsąjungos. Pati visuomenė ryžtingomis akcijomis, demonstracijomis, net streikais reikalavo laikytis visų gerovės idealų ir todėl suvaidino didelį vaidmenį, kad būtų užtikrinta bendradarbiavimas tarp įvairių socialinių grupių, neaukštinant, bet ir neignoruoiant jų išskirtinių interesų.

Vokietijos patirtį, įveikiant siaubingą sunkmetį, L. Erchardas apibendrina savo knygoje „Gerovė visiems“. Visko, kas ten išdėstyta, aprašyti trumpame straipsnyje nebeįmanoma. Be to, kai kurie pokario metų ekonominės politikos bruožai sunkiai derintųsi su JAV liberalų įpiršta lais-

vosios rinkos politika, atvedusia pasaulį į šių dienų krizę. Juk pokario metais apie liberalizmą, savanaudišką turtingųjų požiūrį į ekonomiką mažai kas išdrįsdavo kalbėti. Konrado Adenauerio krikščionių demokratų valdžia buvo tvirta visais požiūriais. Taupi sau ir reikli kitiems. Kai to reikalavo tauta ir reformų tikslai, ji nesivaržydama nustatinėjo atlyginimus, net maržas bankams ir kainų ribas gamybininkams bei prekybininkams. Tokią politiką, atitinkančią darbo žmonių interesus, remdavo ir opozicijoje esanti Socialdemokratų partija.

Ar mums nevertėtų kai ko pasimokyti iš vokiečių? Gal tai padėtų politikams apsispręsti, kokia turėtų būti dabartinės krizės įveikimo socialinė orientacija?

Ko labiausiai trūksta mūsų valdantiesiems dabar? Manau, pirmiausiai supratimo, kad valstybė gali ir privalo tarnauti visiems piliečiams, ypač būti atidi dirbantiems žmonėms. Tokia valstybė turi turėti aiškią savo laiko aplinkybes ir galimybes atspindinčią ekonominės politikos strategiją bei taktiką ir ją įgyvendinti ne lozungais bei pažadais, ne vien pasiektų gerovės parametrų mažinimu, bet aktyvia ir moksliška valstybinio planavimo ir reguliavimo veikla. Nebūtinai ji turi būti komandinė administracinė, adenauriška-erchardiška. Bet ir mūsų valdantieji privalo pagaliau suprasti, kad amoralus ne tik skurdas, bet ir neteisėtas turtėjimas kitų sąskaita. Per stropiai skubindami liberalizmą jau pajutome, kad ne artėjame, bet tolstame nuo Sąjūdžio

skelbtų gerovės idealų. 1993 metais labai bijojome konservatorių sukulto laukinio kapitalizmo pavojaus. A.Šleževičiui ir į valdžią atėjusiai LDDP teko kiek įmanoma šį pavojų mažinti. Laisvosios rinkos „specialistas“ liberalams spaudžiant ir vykdamant jų politiką būk tai kūrėme prašmatnų šiuolaikinį kapitalizmą. Kas iš to, išėjo jau matome. Todėl ar ne laikas prisiminti praeitį ir ją kūrybiškai įvertinus sukti kad ir L. Erchardo pasiūlytos, o Vokietijos krikščionių demokratų ir socialdemokratų vykdytos visų gerovės ir solidarumo politikos? Pabandyti vykdyti reformas remiantis ne vien buhalteriniais balansais, bet ir aiškiais socialiniais tikslais. Tai būtų geriausia, visuomenę telkianti, bet ne skaldanti krizės įveikimo orientacija.

O tiems, kurie nenori imti pavyzdžio iš vokiečių ir mano, kad jų pokario sunkumai labai specifiški, siūlyčiau pasidomėti JAV prezidento Franklino Ruzvelto politika įveikiant Didžiąją depresiją. Jis atidžiai studijavo garsių ekonomikos teoretikų, žinoma, ne liberalų, išvadas ir jas ryžtingai įgyvendino. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad anų laikų ir šių dienų krizės priežastys labai panašios – nesubalansuotas ūkio augimas ir finansų sistemos kontrolės stoka. O išėjimo iš krizės F.Ruzvelto socialinė orientacija buvo taip pat aiški – pirmiausia kova su bedarbyste ir žmonių perkamosios galios didinimas. Bedarbystė JAV tuomet siekė 25 procentus, pramonės gamyba smuko 45 procentais, statyba – 80 procentų. Daugiau nei 13 milijonų

bedarbių buvo gelbėjami nuo bado valstybės finansuojamuose viešuosiuose darbuose: tiesiant kelius, miestų gatves, pertvarkant komunikacines sistemas, įgyvendinat kitas bendrąsias valstybės programas. Joms lėšas valstybė ėmė iš padidintų mokesčių turtingiesiems, iš nacionalizuojamų bankų, stambių korporacijų, nubrėždama aiškias socialines užduotis ir veiklos taisykles privačiam verslui. Net Konstitucinis teismas tuos veiksmus pripažino nekonstituciniais, pažeidžiančiais privačios nuosavybės teises. Prezidentui grėsė apkalta. Tačiau tauta jį vėl išrinko šalies vadovu. antrai, o vėliau net trečiai kadencijai. Negi Lietuvoje neatsiras tokių ryžtingų politinių veikėjų?

Žurnalas GAIRĖS, Nr.11, 2009 m.

Barbarizmas. Kapitalizmas. Visų gerovės viltys

Apie barbarišką laukinį kapitalizmą jau žinome ne tik iš amerikiečių, anglų ar prancūzų literatūros klasikų, bet ir iš savo šalies mūsų laikų istorijos . Žinome iš skaudžios patirties , kai populiaringą dorovinę kolektyviškumo nuostatą „Žmogus žmogui draugas, bičiulis, brolis“ praėjusio šimtmečio pabaigoje staiga pakeitė barbariškas individualizmas. Būtent ši dešiniųjų politikų (pas mus konservatorių ir liberalų) išpuoselėta agresyvaus individualizmo filosofija sužlugdė ne tik socialistinio, bet ir sąjūdietiško kolektyviškumo bei solidarumo nuostatas ir

atvėrė duris barbarams lupikautojams.

Žodis „barbaras“ reiškia ne vien nekultūringumą ir tamsumą, bet pirmiausiai bjaurų gobšumą. Barbarų minia - tai grupė individų, kurie instinktų vedini susivienija į gaują, kad galėtų plėsti kitus, dalintis grobį pagal jėgos principus. Tai nebūtinai pusnuogiai, kailiais apsikarstę ir kuokomis apsiginklavę siaubūnai. Jie gali vilkėti ir respektabilius bankininkų, verslininkų, kariškių, net politikų smokingus. Civilizuotais laikais barbarizmu greičiausiai užsikrečia gobšūs kapitalistai. Apie tai rašydamas aš mėgstu priminti anglų profsąjungų veikėjo ekonomisto T.J.Dunningo išvadą straipsnyje „Trades, Unions and Strikes“, parašytame kapitalizmo aušroje, 1860

metais: „Kapitalas bijo pelno nebuvimo, ar labai mažo pelno, kaip gamta bijo tuštumos. Bet jei yra atitinkamas pelnas, kapitalas darosi drąsus. Užtikrinkite 10 procentų, ir kapitalas sutinka būti visaip panaudojamas, esant 20 procentų, jis darosi judrus, esant 50 procentų, jis stačiai pasiryžęs nusišukti sau sprandą, esant 100 procentų, jis sutryps po kojomis visus žmonių įstatymus, esant 300 procentų, nėra tokio nusikaltimo, kurio jis nerizikuotų padaryti, nors už tai grėstų ir kartuvės. Jei triukšmas, barniai, konfliktai duoda pelno, kapitalas prisidės ir prie vieno ir prie kitų“.

Tą citatą naudojo ir K.Marksas „Kapitale“, nagrinėdamas istorines turtų kaupimo tendencijas.

Ši išvada atrodo visiškai nepasenu-

sia, kai analizuoja šių dienų kapitalistinio pasaulio, karų, konfliktų bei krizių priežastis. Net moderniausias kapitalizmas turi savo gimdytojo laukinio kapitalizmo barbariškų bruožų. Mūsų 20 metų nepriklausomybės patirtis taip pat pradeda įtikinti šviesuomenę, kad besaikis individualizmas, beprotiškas turtų ir pelno siekimas išnaudojant kitus žmones - tai istorinė klaida, sutrypusi vieną svarbiausių ne tik socializmo bet ir krikščionybės nuostatų, kad valstybė - tai ne individualizmo, bet jo antipodo- kolektyviškumo padarinys. Bent piliečių susitarimo prasme, nustatant, kas leistina, o kas ne.

Šiandien, matydami kolektyviškumo žlugdymo pasekmes, Stambulo, Varšuvos ir Gariūnų turguose, komerciniuose bankuose, investicinėse

firmose , prichvatizacijos batalijose išugdytus individualistus, išdidžiai sėdinčius Seimo ir kituose valdiškuose krėsluose, norime ar ne privalome pripažinti juos pragaištingos politikos kaltininkais. Nežiūrint, kad tapome Europos sąjungos ir NATO nariais, kad šalies miestų peizažą pajvairino blizgantys bankų ir prekybos centrų pastatai, aukštos oligarchų dvarų tvoros. Juk jų fone turime matyti ir pramonės įmonių griuvėsius, sužlugdytą, sunkiai kylantį iš šabakštynų žemės ūkį, 500 tūkstančių bėglių iš Tėvynės, prie pusės milijono artėjančią bedarbių armiją , skurdo aplinkoje gyvenančius pensininkus, beveik milijoną skolose paskendusių ir Lietuva nusivylusių piliečių, 500 tūkstančių bylų ikiteisminio tyrimo institucijose.

Pirma vieta Europoje pagal savižudybių skaičių, ne mažiau "garbinga" vieta ir pagal benamių, šiukšlynų gyventojų skaičių. Štai koks pažadėtosios individualistinės laimės, laisvosios rinkos tikrasis vaizdas.

Neatsitiktinai "garbės" už tai nepasidalina valdžioje buvusios ir esančios partijos, tarpusavio rietenomis vaizdžiai iliustruojančios ir visos tautos būseną. Ir įstatymų leidėjai, pamiršę pažadus ir nepaklausiantys savo sąžinės – kokią naudą įstatymas duos liaudžiai, ne oligarchams, ne turčių ar politikų grupuotėms.

Bet tautoje vis dar rusena viltis, kad atsiras Lietuvoje trečioji jėga, kad ji padėtų pakeis. Juk būtent tai liudija Tvarkos ir teisingumo, Darbo partijos iškilimas, o labiausiai Prezidento rinkimai. Būtent Dalia Gry-

bauskaitė tapo vilties prezidente, kurią rėmė visi pažemintieji. Suskubo prie jos šlietis net pateptieji - didžiausi Lietuvos nelaimių kaltininkai.

Vilties išsipildymo blyksnė - tai dar ne pergalė. Grybauskaitė gali tapti trečiąją jėgą ugdančiu veiksmu, bet gali tapti ir esančių valdžioje įrankiu, žlugdančiu tokias viltis.

Visas nepriklausomybės laikotarpis buvo vilčių turėti liaudžiai artimą ir efektingai dirbančią valdžią žlugdymo laikotarpiu. Tauta, ištepota nesantarpės ir iliuzijų degutu, ilgai nesuprato, kad santvarka ir valdžia negali būti importuota iš svetur, kaip Turkijos ar Kinijos prekės. Nauja, kitokia valdžia gali iškilti tik iš savo krašto esamojo laikotarpio problemų bei vilčių. Būtent nesiskaitymas su tuo, dogmatiškas laisvosios

rinkos liberaliųjų taisyklių perkėlimas iš svetur į sovietinę erdvę, individualistinės, spekuliatyvinės ekonomikos bei egoistinių socialinių santykių toleravimas atvedė mus ten, kur ir esame.

Turbūt, sunku būtų paneigti tiesą, kad nusivylimas gimdo nostalgiją tarybiniam laikams, žmonės pradeda drąsiau kalbėti apie apmaudžiai prarastas socialistines vertybes, ieškoti trečiojo kelio tarp sukompromituoto sovietinio komunizmo ir ne mažiau sukompromituoto kapitalizmo, nemokšišškai diegto Lietuvoje. Net pasmerktasis Baltarusijos „diktatorius“ A.Lukašenka kam jau tampa nuosavo kelio ieškojimo ir išsaugojimo pavyzdžiu.

Anais XX a. pabaigoje klestėjusio barbariško kapitalizmo laikais inteli-

gentai kėlė klausimą :“Kur eini Lietuva?”.

Dabar ,kai pamatėme kur atėjome, jų vaikai jau pradeda kurti KITOKIOS LIETUVOS projektą.

Kaip tokioje situacijoje klaidas dariusieji nesiblaškys? Tai skelbiasi demokratais, tai vėl baugina žmones komunizmu ir reikalauja su praeities nostalgija kovoti net cenzūros ir kitaminčių persekiojimo metodais. Skuba pirkti vandens patrankas ir kitokią riaušių malšinimo techniką.

Kai anuomet vagnoriškos politikos dėka staigiai griuvo šalies ekonominis pagrindas, o nustekentų piliečių santaupas pražudė klaidingi valdžios sprendimai ir spekuliatyvinių finansinių piramidžių krachas, nusivylę piliečiai bandė telktis į naujas, vadinamąsias trečiosios jėgos organiza-

cijas. Kaip ant mielių kilo įvairaus pavidalo centristai, agresyvūs radikalai, pasirodė net inteligentijos prabudimo ženklų. Sugebėta surinkti 240 tūkstančių parašų po reikalavimu rengti referendumą, keisti valdžią, išnaikinti vagis, plėšikautojus ir lupikautojus. Sproginėjo dėl turtų besiriejančių grupuočių bombelės, o ubagų karaliumi pramintas Šustauskas grasino net rimtesniais ginklais. Bet tuomet tautos maištą nuslopino dar gajus tikėjimas geru kapitalizmu ir blogu socializmu. Liberaliosios jėgos iš kailio nėrėsi įrodinėdamos, kad valdantieji kalti, jog nekuria amerikoniškos liberaliosios ekonomikos, o radikalūs "patriotai" už visas nelaimes banaliai kaltino tik sovietmetį ir visas bėdas vertė ant persikrikštijusių komunistų.

Dėl šiuo metu siautėjančios krizės labiausiai kalti liberalai. Juk jų įpirštą amerikoniškojo liberalizmo ekonomiką diegė visi – ir dešinieji ir kairieji. Kirkilo mažumos vyriausybė buvo paklusni dešiniųjų tarnaitė. Todėl neveltui ir Socialdemokratų partiją buvo pradėta vadinti ne darbo žmonių, bet stambaus kapitalo, konservatorių satelitine partija. Jos ryšiai su oligarchais ir konservatoriais padarė daug žalos kairiųjų idėjoms.

Negaliu pamiršti anuomet spaudoje pasireiškusio JAV lietuvio, stambaus verslininko Stasio Alšėno, kurį sužlugdė plėšikaujantys bankai. Jis argumentuotai kritikavo liberalus, įrodinėdamas, kad kursas į monetarinę politiką, į bankų spekuliacijas ir jų visavaldystę pražūtingas. Jis perspėjo, kad bankai be realios gamy-

binės ekonomikos pinigų iš pinigų nepagamins, o bandydami tai daryti atves ūkį prie krizės.

Ir atspėjo. Atsitiko tai , ką pranašavo S.Alšėnas.

AB "Telšių gelžbetonis" generalinis direktorius Albinas Živatkauskas , buvęs tremtinys, su apmaudu rašė anų laikų populiariame dienraštyje "Vakarinės naujienos", kad radikalūs dešiniųjų " ideologai " nežino kaip pasiteisinti už padarytas klaidas ir todėl kelia pasenusius lozungus: "Nomenklatūra!", "KGB voratinkliai!", "LDDP satelitai! ir t. t.

XX a. pabaigoje trečiajai jėgai prasisiveržti į valdžią nepavyko. Dar per daug įvairių iliuzijų buvo tautoje . Dabar , kai iliuzijos apie liberalią, valstybės nekontroliuojamą ir privatinių atseit geriau valdomą eko-

nomiką subliuško, situacija keičiasi. Ne be priežasčių vėl dygsta nauji „Kitokios Lietuvos“, Nacionalinio pasipriešinimo su „Žalgirio“ vėliava, Demokratijos gelbėjimo, Tikrų kairiųjų ir panašūs sąjūdžiai, Karčios pamokos verčia ir socialdemokratus grįžti prie liaudies, nes ženkliai padidėjo galimybės iškilti naujoms politinėms jėgoms, kurios propaguoja socialiai orientuotą ekonomiką, socialųjį kapitalizmą, žada neskriausti patikimiausių rinkėjų - pensininkų. Tautoje stipriau pradėjo rusenti geresnių laikų ir geresnių politikų viltis. Nors nusivylusių taip pat labai daug. Tai teisingiausiai rodo ne vien sociologinės apklausos, bet ir dalyvavimas rinkimuose. Jeigu į rinkimus ateitų kaip sovietmečiu 99 procentai, arba bent 95 procentai, kaip į

Liaudies seimo rinkimus 1940 metais, netenka abejoti, kad valdžioje esantys ir ją kontroliuojantys liberalios ekonomikos fanatikai būtų pašalinti iš politinės arenos. Klausimas tik kas ateitų į jų vietą, kokia būtų viltis teikianti trečioji politinė jėga? Ar ji ryžtųsi keisti ūkio socialinę orientaciją, Konstituciją ir valdžią? Juk to nedarant viskas liks kaip buvo, tik anot S.Alšėno tušti pažadai „dirbti geriau negu Landsbergis ir Vagnorius“. Arba papildant šį kamlambūrą - „geriau negu Kirkilas ir Kubilius“ .

Bet... visų gerovės viltis toks dalykas, kuris tautoje niekuomet neužgęsta. Turtingesnio ir teisingesnio gyvenimo viltis - svarbiausias pažangos variklis. Jis gali užgesti tik sunaikinus tautą.

Laikraštis OOZICIJA, 2009 m. gruodžio mėn.

Kaip elitinama tauta

Žinomas praėjusio amžiaus visuomenės veikėjas, „Vilniaus balso“ redaktorius Rapolas Mackevičius (R.Mackonis), prisimindamas 1940 metų audienciją pas prezidentą Antaną Smetoną, rašė:

„Jis buvo įsikalęs į galvą, kad vienintelis lietuvių tautai kelias į geresnį gyvenimą – bet kokia kaina gaminti tautinę diduomenę, atvirai pasakius – lietuvišką bajoriją, kuriai ateityje būtų betrukę tik herbų. Niekaip negalėjau suvokti, koku būdu kilęs iš kaimo valstiečių A.Smetona persimetė į „kilniųjų“ lagerį, lipdydamas savo lietuviškus bajorus. Ir kokia kaina? Mažžemių ir bežemių valstiečių sąskaita. Šią „idea fiks“ vykdė ne tik Smetona, bet ištisas jo

pasekėjų legionas“.

Dabar, beveik 20 metų po nepriklausomybės atstatymo, dar sunkiau suvokti kaip sovietmečiu iš bežemių ir mažažemių, darbininkų ir samdinių vaikų išugdyti veikėjai, biednuomenės inteligentai, vėl labai aktyviai spraudžiasi į diduomenės „kilniųjų“ lagerį. Į tą lagerį, kurį ne mažiau uoliai už Smetoną formuoja mūsų laikų gyvenimas ir jį tvarkantys valdantieji, pirmiausiai liberalai, teigiantys, kad kuo sparčiau turtės turtingieji, tuo daugiau gerovės teks ir biednuomenei.

Šių dienų tautos elite avangardines pozicijas, be jokios abejonės, užėmė „naujieji lietuviai“, kurie tarybinių laikų ūkio naikinimo išdavoje sugebėjo, dažniausiai nusikalstamais būdais, praturtėti, pasisavinti visų pi-

liečių darbu sukurtus turtus ir apsiginti nuo progresinių mokesčių. Jie puikiai įsisavino blogiausius Vakarų bei Rytų dorovinius bruožus ir įdiegė naują požiūrį, kad avangardiniam elitui nebūtini bajoriški herbai arba partbilietai, bet pirmiausiai reikalinga šiuolaikiška prabanga ir pigūs vergai, savo darbu auginantys savi-ninkų sąskaitas komerciniuose ban-kuose.

Tarp besibraunančiųjų į „kilniųjų“ lagerį ypatingą antrąją vietą užima avangardą aptarnaujantys politikai ir jų fanatiški rėmėjai. Kadangi dar ne visų politikų sąskaitos komerciniuose bankuose tokios, kad nedarytų gėdos avangardui, tai jie patys prisi-galvoja sau papildomų nuopelnų, matuojamų brangiais automobiliais, paežerių sklypais ir elitinėmis algo-

mis. Taip pat, nors ne visai prie pirmarūšio, bet vistik prie elito prirašomi rentininkai, valstybinių pensijų gavėjai, aukšti biurokratijos šulai.

Trečioje vietoje atsiduria save laikantys inteligentais dabartinės kultūros, meno ir mokslo veikėjai. Šioje grupėje lyderių pozicijas akivaizdžiai užima elektroninės žiniasklaidos atstovai ir valdantiejiems palankūs rašeivos, sovietmečiu vadinti „sielų inžinieriais“. Skirtumas tik tas, kad anksčiau „inžinieriai“ didžiavosi savo vargingąja kilme ir dangstėsi „komunizmo statytojo“ kodeksu, o dabar jie „visiškai laisvai“ be kodekso pučia prietarų bei mistikos burbulą, rengia kuo daugiau triukšmingų šou ir juokina visuomenę. Jų uždavinys duoti liaudžiai kuo daugiau dvasinio opiumo ir lėkšto humoro, kad ma-

žiau pavydėtų avangardui ir tikėtų loterijų stebuklais.

Bet... tenka pripažinti, kad visuomenės elitizavimas ne pagal smetoninį, bet pagal tariamai pažangų liberalųjį modelį vyksta net sunkiau negu prieškario laikais. Anuomet ir ponų, ir ubagų buvo mažiau. Jie buvo ne tokie galingi ir vieningi. Ponai gyveno savame individualistų pasaulyje, o varguomenė taip pat savo skurdžiuose kumetynuose ir priemiesčių laužynuose. Ji buvo mažaraštė ir apie visų gerovės idealus, išnaudojamųjų solidarumą girdėjo tik iš į pagrindį nuvartų „raudonųjų“ t. y. iš socialistų arba komunistų. Dabar beveik devyniasdešimt procentų atstumtųjų nuo elito ir tarp jų apie trisdešimt procentų „vos suduriančiųjų galą su galu“ – politiškai raš-

tingesni, „sugadinti sovietmečio“ ir todėl daug pikčiau žiūri į penkis ar dešimt procentų tariamai elitinių piliečių. Aiški dauguma linkusi nesi- taikstyti su pateptųjų mažuma ir jų priskyrimu valdovų, indiškai brah- manų kastai, o kitų piliečių – šudrų, t. y. vergų kastai. Anuomet smeto- niškuoju elitizavimu įpykinta Lietu- vos biednuomenė pasmerkė preten- dentus į bajorus ir užtraukė himną „Pirmyn vergai nužemintieji“. Dabar šio himno dar negieda, nes kol kas ir skurdas ne toks, be to, trūksta bal- singų biednuomenės chorvedžių. Kai susimąstai apie tai ir blaiviau bandai vertinti dabartinių laikų Lietuvos eli- tizavimą, nori ar ne, kyla klausimas, ar istorija nepasikartos? Ar turto ir skurdo bedugnė, visuomenės suprie- šinimo politika ir tariamasis elites

vėl netaps nedovanotinių klaidų ir aštrių socialinių bei politinių konfliktų priežastimi?

P.S.Parašiau šį straipsnį ir susimąčiau – ar gali tauta augti ekonomiškai ir kultūriškai be savo elito?

Žinoma, ne. Tik elitas privalo būti tikru elitu, savo tautos išugdytu ir jai ištikimu, o ne kažkuo panašiu į specialiai treniruotus klounus, arba išsišokėlius, apsistačiusius būriais apsaugininkų. Tokius liaudis vadinti elitiniais nenori, nors ir kažin kaip tai pirštų „elitinė“ žiniasklaida.

Laikraštis OPOZICIJA, 2010m. Nr.2

Ukraina. Kas laimėjo ir kas pralaimėjo?

Keliant tokį klausimą pirmiausiai vertėtų šiek tiek prisiminti istoriją. Rusija, Ukraina ir Baltarusija, atstovaujamos jų Aukščiausiujų Tarybų pirmininkų Boriso Jelcino, Leonido Kravčiuko ir Stanislavo Šuškevičiaus, 1991 m. gruodžio 8 d. Belovežo girioje pasirašė garsiąją Viskulių deklaraciją dėl TSRS paleidimo. Ukrainoje tuoj pat įvyko referendumas dėl nepriklausomybės, parlamento ir prezidento rinkimai. Pirmuoju Ukrainos prezidentu buvo išrinktas buvęs UKP CK ideologijos sekretorius, vėliau tapęs AT pirmininku, Viskulių deklaracijos signataras L.Kravčiukas.

Tačiau pirmajam Ukrainos prezidentui sekėsi ne kaip. Stipriai integ-

ruotas į Rusijos ekonomiką ūkis nepriklausomybės naštos neatlaikė. Šalyje prasidėjo sunki krizė. Ją labai aštrino iš užsienio skleidžiamos nacionalistinės ir demokratinės iliuzijos. Vakarų Ukraina, kurią tarybinis internacionalizmas paveikė mažiau, pradėjo krypti Lenkijos, Čekoslovakijos – taigi, Vakarų link, o Rytų Ukraina su ryškiai internacionalia rusakalbiška gyventojų sudėtimi bei stipriu pramoniniu potencialu savo viltis siejo su ilgus metus susiklosčiusia ūkine integracija bei kooperacija su Rusija. Pramonės griūtis, didžiuliai 1992-1993 metų Donecko angliakasių ir kitų didžiųjų įmonių darbininkų streikai sukėlė ir politinę krizę. Aukščiausioji rada buvo priversta paskelbti pirmalaikius parlamento ir prezidento rinkimus. Linkęs orien-

tuotis į Vakarus Kravčiukas pralaimėjo. Prezidentu tapo karinio-pramoninio komplekso statytinis, Ukrainos pramonininkų sąjungos pirmininkas, pažadėjęs atkurti naudingus ūkinius ryšius su Rusija, Leonidas Kučma.

Jam prezidentauti buvo lemta net 10 metų. Tačiau „naudingi ryšiai su Rusija“ mezgėsi sunkiai ir žadėtos gerovės liaudžiai neatnešė. Ukraina kartu su Rusija grimzdo į „prichvati-zacijos“, o piliečiai – į skurdo liūną. Šalies ūkinis potencialas koncentravosi oligarchų ir nusikalstamų grupuočių rankose. Neregėtai suvešėjo korupcija. Ukrainiečiai juokauja, kad kyšininkavimas tapo jų gyvenimo būdu, nacionaliniu bruožu. Kučma blaškėsi tarp Rytų ir Vakarų, tarp „demokratijos“ ir „tvirtos tvarkos“.

Tai atvedė prie antrosios politinės krizės 2004 metais. Vėl rinkimai, vėl nauji pažadai ir iliuzijos. Jie klostėsi oranžinės revoliucijos fone su aiškia orientacija į Vakarus. Kad išaiškėtų, ko iš tikrųjų nori ukrainiečiai, prireikė net trijų balsavimo turų. Laimėjo Viktoras Juščenka, patikimas vakarietis, ryžtingai remiamas naujos politinės žvaigždės Julijos Timošenkos. Tačiau ir patikimas vakarietis nepajėgė padaryti ko nors naudingo skurstantiems piliečiams. Suirutė tesėsi, visos bėdos dar labiau išryškėjo, blaškymasis tarp Rytų ir Vakarų tik padidėjo. Prezidentas, kurį besąlygiškai palaikė Europos ir JAV demokratai, visiškai prarado pasitikėjimą tautoje. Nuo jo nusigręžė net svarbiausioji rėmėja – J.Timošenko.

Šių metų sausio mėn. vykusiame

pirmajame rinkimų ture už Vakarų statytinį balsavo tik tiek piliečių, kiek paprastai balsuoja lietuvių už neparlamentines partijas.

Į antrąjį rinkimų turą patekę kandidatai į prezidentus V.Janukovičius ir J.Timošenko orientacijos į Vakarus ar į Rytus jau taip drąsiai kaip Juščenka nedemonstravo. Jie žadėjo subalansuotą užsienio politiką. Timošenkos viliotinis buvo šiek tiek daugiau paremtas vakarietiškos valstybės, demokratijos ir tautiškumo bruožais, nevengiant kalbėti ir apie gerus, savitarpiai naudingus santykius su Rusija, o Janukovičius irgi žadėjo beveik tą patį, tik labiau kviesdamas ne į demokratijos rojų, bet prie rytinių slavų draugystės, tvarkos bei drausmės šalyje.

Kaip Rolandas Paksas Lietuvoje.

Abu kandidatai yra ryškūs verslininkų atstovai, praėję savarankiško biznio universitetus. Julija – nuo privačių gyventojų aptarnavimo salonų, benzino kolonėlių steigimo iki Ukrainos energetinių kompanijų pagrindinės akcininkės ir prezidentės, už ką liaudis suteikė jai „benzino ir dujų princesės“ titulą. O Janukovičius išaugo nuo metalurgijos kombinato eilinio dujininko, mechaniko iki stambiausių Donbaso statybos ir autotransporto koncernų generalinio direktoriaus. Atlikę spalvingą praktinę verslo srityje, abu pasuko į politiką. Abu turėjo reikalų su teisėsauga. J.Timošenka areštinės narus pabandė Kučmos laikais, kai buvo kaltinama didelių lėšų pasisavinimu bizniaujant energetikoje, o V.Janukovičius net du kartus pabuvo-

jo kalėjime dar sovietmečiu – už plėšikavimą ir chuliganizmą. Julija gan po ilgo teisinio maratono buvo išteisinta, o Viktorui nepriklausoma Ukraina teistumą panaikino, jo paties žodžiais tariant, „pasimokius iš pauglystės klaidų“.

Neatsitiktinai šie du veikėjai, mėtyti ir vėtyti, išbandyti politikoje ir net vyriausybės vadovų pareigose, labai aštriai kovėsi dėl aukščiausiojo prezidento posto antrajame rinkimų ture. Ir balsų skirtumas tarp jų lemiamose rungtytėse tik minimalus, vos 3 procentai. Vis tik laimėjo Janukovičius, įtaigiau kritikavęs provakarietišką Juščenkos politiką ir turintis didesnį įdirbį propaguojant bendradarbiavimo su Rusija reikšmę.

Timošenko labiausiai žlugdė tai, kad ji buvo prasidėjusios ekonomi-

nēs krizēs premjerē, o Janukovičius galējo įrodinėti, kad jam premjeraujant vis tik kilo pensijos ir šiek tiek didėjo darbo užmokesčiai, kad buvo išvengiama aštrių nesutarimų su kaimynais. Jo prorusiška retorika ir pažadai sutaisyti Vakarų Ukrainos ir Rytų Ukrainos piliečius, sukiršintus politinių orientacijų, sutapo su didelės dalies ukrainiečių lūkesčiais ir dabar, laimėjus rinkimus, juos apvilti būtų pavojinga. Vadinas, Janukovičiaus vadovaujama Ukraina, ko gero, atsargiau bendraus su Vakarais, mažiau pasikliaus kitų valstybių patarimais ir bandys sukurti savo nepriklausomą nacionalinę doktriną. Be abejo, Ukraina trauksis iš „gruziniško aljanso“ ir pradės pragmatiškiau vertinti prorusišką politikos kryptį. Stiprėjančios nacionalinės ambicijos,

savarankiškos Ukrainos lūkesčiai bus geru pagrindu tokiai politikai. Tik ar jie išsipildys? Ar pralaimėjusieji rinkimus nebandys vėl kelti provakarietiškas oranžines vėliavas ir naudodamiesi sunkumais drebtinti šalį dar ne vienerius metus? Juk Janukovičiui teko labai prastas palikimas: valstybė ne tik gilioje ekonominėje ir politinėje krizėje, bet ir praskolinta, išgrobstyta, nuskurdusi, jos piliečiai nusivylę viskuo. Slegiantys sunkumai, sudužę gerovės lūkesčiai gali vėl įsiūbuoti politinę švytuoklę, kurios varomąją jėgą išliks nenurimsanti ir ambicingoji „dujų ir benzino princesė“. Princesė, kuri dar 2004 metais užsidegė noru tapti Ukrainos karaliene.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.4, 2010 m.

Ką žada dešimtasis kryžiaus žygis

Žmonijos civilizacija iki mūsų dienų taip susiklostė, kad, pagal naujausius religijotyrininkų skaičiavimus, planetoje yra maždaug 30 procentų įvairių pakraipų krikščionių, 20 procentų mahometonų, taip pat išpažįstančių gana įvairias islamo kryptis, 20 procentų induistų ir budistų, kurių atmainas net sunku suskaičiuoti, 10 procentų išpažįstančių įvairiausias netradicines, net pagoniškas Azijos, Afrikos bei Amerikos religijas, ir 20 procentų laisvamanių, nereligingų žmonių. Ši statistika rodo, koks pasaulis margas ir kaip sudėtinga rasti bendrą kalbą vien dėl religinių įsitikinimų ir dėl labai priešiškų santykių tarp įvairių religijų.

Problematiškiausios religijos yra krikščionybė ir islamas. Jeigu tikėti legenda, tai žydų tautos ir abiejų religijų pradininkas Abraomas sudarė sutartį su Dievu, kad iš jo giminės kiltų daugybė tautų, kurioms būtų lemta apgyvendinti pažadėtąją žemę ir garbinti Kūrėją. Kažkas panašaus ir atsitiko. Bet Abraomo palikuonys, plėtojantis religiniams įsitikinimams, suskilo į dvi nesutaikomas stovyklas.

Įsitvirtinę ant Graikijos ir Romos imperijos paveldo, krikščionys, pripažįstantys Jėzų pranašu ir Dievo sūnumi, labai kategoriškai atmetė kitus tikėjimus ir kitus religinius mitus. Susipažinus su šios religijos istorija abejonių nekyla, kad ji, tapusi feodalizmo valstybine religija, panaudojo visas tuo metu galimas prievartos galias savo tiesoms

skleisti ir įtakai stiprinti. O inkvizitoriams ir kitiems kovotojams už tikėjimą dalino net pačių didžiausių nuodėmių atleidimo indulgencijas.

Kiti Abraomo palikuonys, susitelkę ant arabiškosios kultūros pamatų, kategoriškai atmetė Jėzaus pretenzijas į Dievo sūnaus statusą, į Bibliją – kaip šventąjį raštą, iškėlė savo pranašą Mahometą ir pateikė kitą šventraštį – Koraną. Islamo tikėjimą išpažįstantys mahometonai savo tiesas skleidė taip pat ne vien šventu žodžiu. Šios religijos valstybių valdovai, žiauriai nuslopinę „atskalūnus“ (Ridos karai), pasuko Europos link. VIII amžiuje islamo religija jau dominavo ne tik dabartinės Turkijos, Irako bei Irano teritorijose, Mažojoje Azijoje su „šventąja žeme“ Palestina, bet ir visoje Šiaurės Afrikoje. O 711

metais musulmonų būriai persikėlė per Gibraltaro sąsiaurį ir sumušė Vestgotų (dabartinė Ispanija) armiją, įsteigė Pirėnų pusiasalyje islamišką valstybę ir kėlė labai rimtą pavojų visai Europai. Kovotojams už islamo tikėjimą iki šiol žadamas puikus gyvenimas rojuje po mirties.

XI amžiuje popiežius ir vyskupai tapo galingais feodalais ir įgijo didžiulę valdžią daugumai Vakarų Europos valdovų. Tuo buvo pasinaudota, ir 1095 metais popiežius Urbonas II pašaukė krikščionis išvaduoti nuo eretikų „šventąją žemę“. Dešimtys tūkstančių religinių fanatikų, beginklių valstiečių iš Vakarų Europos valstybių patraukė į šį religinį karą ir jį pralaimėjo. Visus išžudė musulmonai.

Tačiau popiežius rankų nenuleido.

1096 metais jis „šventajai žemei“ vaduoti suorganizavo gerai ginkluotus italų, prancūzų ir vokiečių riterius. Šie, armėnų padedami, 1099 metais Palestiną „išvadavo“. Jos gyventojai arabai ir žydai buvo išžudyti. Buvo sukurta krikščioniško pavidalo feodalinė Jeruzalės karalystė. Jai ginti buvo įsteigti trys ordinai: prancūzų -Templierių, italų - Joanitų ir vokiečių - Teutonų. Teutonų ordinas XIII a. lenkams paprašius buvo perkeltas į Pabaltijį krikštyti čia dar užsilikusią pagonių. Kaip šią misiją jis atliko, lietuviai labai gerai žino.

Nepaisant didelių pastangų išsaugoti Jeruzalės karalystę, net surengus antrąjį Kryžiaus žygį prieš musulmonus, vadovaujamą Vokietijos imperatoriaus Konrado II ir Prancūzijos karaliaus Liudviko VII, ji 1187

metais žlugo. Jeruzalė ilgam pateko turkų, vadovaujamų sultono Saladino, valdžion. Prieš „pragaro pasiuntinį“ Saladiną 1189 metais buvo suorganizuotas trečiasis kryžiaus žygis, bet jis taip pat buvo nesėkmingas.

Iš viso prieš musulmonus buvo surengti devyni kryžiaus žygiai (įskaitant ir valstiečių). Juose žuvo daugiau nei du milijonai žmonių. Tačiau tik vienas žygis 1228 metais buvo sėkmingas, nes pavyko trumpam išvaduoti Palestiną iš kitatikių. 1244 metais musulmonai ją vėl iš krikščionių atkariavo.

Vartydamas visuotinės istorijos puslapius, norom nenorom pradedi galvoti, kodėl tarp šių religijų, išaugusių iš vienos šaknies, iki šiol tokia gili priešprieša? Kur jų agresyvumo ištakos? Nejaugi tik konkurencinėje

kovoje už žmonių sielas? Įsitikinęs, kad ne. Manau, pirmiausiai todėl, kad abi religijos buvo diegiamos naudojant prievartą ir karų metodus. Būtent tai išugdė abiejų religijų pažiūrose ir praktinėje veikloje labai ryškius agresyvumo ir nepagarbos kitatikiams (eretikams) bruožus. Krikščionybėje kapitalizmo laikais šie bruožai civilizacijos, demokratijos ir laisvamanybės raidos dėka mažėjo, o islame, atstovavusiame pavergtosioms tautoms, jie stiprėjo ir dabar įgijo siaubingo ekstremizmo ir terorizmo pavidalą. Net nesigilindami į kolonijinius, ekonominius, politinius bei socialinius šios priešpriešos aspektus, tikintieji, manau, turėtų apgailestauti, kad istorija taip stipriai nutolino Abraomo vaikus vienus nuo kitų.

Kitokią istorinę atmintį turi seniausios pasaulio religijos induizmas ir budizmas. Jose agresijos beveik nėra. Vyrauja gamtos ir gyvybės aukštinimo aspektai. Šių religijų istorijoje kruvinų kryžiaus karų išvengta. Nors valstybės, kuriose vyrauja induizmas ir budizmas, taip pat kariavo nemažai. Bet religiniais arba kryžiaus karais jų vadinti negalėtume. Ten nėra tokių fanatikų, kurie tikėtų, kad pakardamas, sudegindamas ant laužo, nudobdamas kalaviju arba susprogindamas šiuolaikinėmis bombomis kitatikius pateksi į rojų.

Čia šiek tiek nukrypsiu į asmeninius prisiminimus. 1985 metais TSRS kinematografijos komitetas nusprendė surengti tarybinių filmų festivalį neramioje, pilietinio, religinio karo apimtoje Mozambiko valstybė-

je. Nedidelei trijų žmonių kinematografininkų delegacijai buvo pavesta vadovauti man, tuometiniam Lietuvos kinematografijos vadovui.

Matyt atsižvelgiant į tai, kad prie Mozambiko krantų buvo įkurta stambi jūrų žvejybos bazė, kuria disponavo Lietuvos žvejybos laivynas, festivalio programoje buvo numatyta rodyti ir V. Žalakevičiaus filmą „Niekas nenorėjo mirti“. Kino dienos buvo iškilmingai atidarytos sostinėje Moputu, apsilankėme ir jūrų žvejybos bazėje. Kariniu sraigtasparniu buvome nuskraidinti net į tolimą pietinio Mozambiko miestą Beirą, kad pamatytume, kaip tarybiniu kinu domisi Afrikos provincijos gyventojai. Apgyvendino mus kolonisto portugalo paliktame name prie miesto centrinės aikštės. Atvykę į rezidenciją nuste-

bome, kad ji buvo apsupta vos ne bataliono kalašnikovais ginkluotų juodaodžių kareivių. Mums buvo paaiškinta, kad tai apsauga nuo galimo teroristų antpuolio. Provincijos valdžia baiminosi, kad gali mus pagrobti arba nužudyti fanatikai. Tas pats batalionas saugojo ir kino teatrą, kuriame rodėme filmą „Niekas nenorėjo mirti“. Renginys pavyko, laimingai sugrįžome į patikimiausią saugojamą sostinę. Tik tuomet mums paaiškino, kokią pavojingą misiją atlikom. Mozambiko valdžia faktiškai kontroliavo tik stambiausius šalies miestus, o visa džiunglių teritorija buvo sukilėlių rankose. Dar tik organizuojama vyriausybinių kariuomenė buvo labai nepatikima. Atsitikdavo ir taip, kad aprenkus ir apginklavus naują dalinį jis su visa amunicija pasitraukdavo į

džiungles ir tapdavo teroristų gauja.

Ar nepanašu į tai, kas šiandien vyksta Irake, Afganistane, Pakistane, Somalyje ir kitose valstybėse, kur siautėja religinių fanatikų būriai? Kur varguolių viltis geriau gyventi žemėje žlugdo svetimšalių invazija. Skurstantiesiems paliekamos tik gražios pomirtinio gyvenimo iliuzijos. Iliuzijos, kurios suklaidina ne vien skurde skęstančiuosius.

Ne varguolio, bet turtingo Afrikos bankininko sūnus bandė susprogdinti lėktuvą, skrendantį į Detroitą. Prie neturtingųjų nepriskirtini ir 2001 m. rugsėjo 11 d. teroristinio akto prieš JAV vykdytojai. Kaip rodo paskutiniai duomenys, paskelbti Vakarų žiniasklaidoje, „Al Qaeda“, rengusią šį barbarišką išpuolį, finansavo net islamiškos Saudo Arabijos karalystės

monarchų šeima.

JAV kariuomenės majoras N.M.Hasanas taip pat buvo ne varguolis. Bet jis, išauklėtas Vakarų demokratijos tradicijomis, atmieštomis islamo religiniu fanatizmu, taip pat susigundė pomirtiniu Alacho rojumi ir nužudė 13 bei sužeidė 30 kito tikėjimo bendrapiliečių. O kiek apginkluotų ir apmokytų kariauti Irako, Afganistano ir net Rusijos Šiaurės Kaukazo vaikinių puola į liepsnojančio karo džiungles ir užsideda ant savo kūno siaubingąjį teroristo diržą su sprogmenimis?

Kas dėl to kaltas? Kokios tikrosios šio politinio ir religinio karo priežastys? Ar verta stengtis taip brangiai musulmonus perkrikštyti, o Afrikos bei Azijos gentinių klanų ir feodalinių tradicijų žmones versti gyventi pagal

europinės demokratijos taisykles?

Šiame straipsnyje neliečiu pažiūrų į laisvamanybę, kuri, kaip ir krikščionybė, yra europinės kultūros neatskiriama dalis. Būtent laisvamaniai gali bešališkai žvelgti į religijas ir kelti visus jaudinantį klausimą - kuo baigsis mūsų laikų krikščionių ir musulmonų priešprieša? Nejaugi nauju, dešimtoju kryžiaus žygiu? Žygiu, kuris vestų į dar žiauresnį konfliktą tarp religijų ir tautų, tarp krikščionių ir musulmonų civilizacijų. Juk musulmoniškoji pusė šį karą jau vadina religiniu ir kviečia mirti vardan Ala-cho. Kol kas santūriau laikosi krikščioniškoji pusė. Net NATO generalinis sekretorius A.F.Rasmusenas įrodinėja, kad kariaujama ne prieš musulmonus, bet prieš fanatiškus ekstremistus ir teroristus. Bet ar tuo pa-

tikės į konfliktą įvertos tautos, dauguma musulmonų, ar jiems užteks blaivaus proto, kad nusigręžtų nuo tų, kurie stumia civilizaciją į praeitį, fanatizmą, velnių persekiojimą ir religinių karų laikus? Ar JAV ir kitų krikščioniškųjų valstybių apginkluoti ir apmokyti Irako, Afganistano, Somalio ar Jemeno kariai neišeis į džiungles (kaip mano minėtais laikais Mozambike) ir neatsuks ginklų į tuos, kas juos apginklavo? O kas bus, kai fanatikų rankose atsidurs branduoliniai, šiuolaikiniai cheminiai ginklai? Klausimų tikrai daugiau negu atsakymų.

Žurnalas GAIRĖS Nr.2, 2010 m.

Liberalai dalija nenušautą kiškį

Pažymėdami Liberalų sąjūdžio ketverių metų sukaktį, šios partijos vadovaujantis elitas su Egidijum Masiuliu priešakyje suskubo pareikšti, jog finansų ministrės Ingridos Šimonytės prognozuojamas šių metų biudžeto pajamų padidėjimas vienu milijardu litų turi būti panaudojamas ne kam kitam, o mokesčių mažinimui. Mokesčių mažinimas neva paskatins verslininkus suktis sparčiau ir tokiu būdu atsiras viltis greičiau išbristi iš krizės. Iš krizės, kurią sukėlė būtent liberalų politika finansų srityje, neatsakingas verslo banginių elgesys ir valstybės kontrolės stoka.

Idėja bandyt išsisukti iš krizės mažinant mokesčius yra ne nauja ir ne-

atmestina. Bet mažinimas turėtų būti tvirtai siejamas su socialinių uždavinių sprendimu, naujų darbo vietų kūrimu, piliečių pajamų ir vartojimo galios didinimu. Kadangi liberalsąjūdiečiai aiškiau nenurodo, kam jie norėtų mažinti mokesčius, galima manyti, kad šis, dar nenušautas milijardinės vertės kiškis, turėtų būti dalijamas visiems verslininkams po lygiai. Taip galvoti leidžia liberalų nuostatos apie laisvojoje rinkoje konkurenciją neiškreipiančias lygias visų teises ūkinėje veikloje: darbdavio ir samdinio, amatininko ir fabrikančio, bankininko ir smulkaus kreditoriaus. Visi, anot, anarchizmo tėvo ir liberalizmo įkvėpėjo Prudono, turime teikti vieni kitiems „savitarpio paslaugas“ ir taip būsime laisvi nuo prievolių valstybei, o darbo žmonės

turės galimybę net išsivaduoti iš išnaudojimo.

Šiame liberalų piešiamame paveiksle ypatingą dėmesį turėtume atkreipti į E.Masiulio pavaizduotą „Sodros“ agoniją. Jis mano, kad dabartinė valstybinio socialinio draudimo sistema neturi prasmės toliau gyvuoti: „Jau šiandien reikia priimti sprendimus, kaip greičiau pereiti prie asmeninės kaupiamosios socialinio draudimo sistemos“. Žodžiu, ne valstybės, bet kiekvieno piliečio prudoniškas reikalas rūpintis savo senatve. Žinoma, ją patikint tik privatiems socialinio draudimo fondams arba kitoms nevalstybinėms organizacijoms, darančiomis iš to savo biznį. O kas užsidirbo pensiją dar „socializme“, dar nenumirė ir sulaukė senatvės anksčiau, galės tikė-

tis tik tokios pensijos ir jos padidėjimo, kokį dar bus galima sukrapštyti iš pajamų, privatizuojant valstybės turtą.

Sveikintinas praregėjimas, nes, pagaliau, bent vienas dešiniųjų lyderis pripažino, kad privatizuojami objektai – tai dabartinių senolių sukurtas turtas. Liberalai mano, kad iš jo likusių senoliai galės kaip nors pragyventi iki mirties. Gaila, kad per vėlai atsikvošėjo, kai tokio turto liko ne kažin kiek. Brangiausias turtas dėl dešiniųjų politikos jau senai pateko į oligarchų ir užsieniečių rankas. Todėl būtų visiškai moralu pensijas didinti ne tik dabar vykdomo privatizavimo lėšų sąskaita, bet dalį pensininkų išlaikymo naštos uždedant būtent ankstesniems „prichvatizatoriams“.

O galvojant ne apie tai, kaip dalinti dar nenušautą kiškį, bet apie visų gerovę, turėtume nepamiršti, kokia tikroji padėtis valstybėje, apie kurią dešinieji nenori kalbėti. 2008 m. 30 proc. piliečių pajamos buvo tik 485 litai per mėnesį, 45 procentų – 765 litai. Žemiau skurdo ribos gyveno 680 tūkstančių žmonių. Mažesnę kaip 700 litų pensiją gavo 400 tūkstančių pensininkų.

Bet 2008 m. turėjome 2650 milijonierių ir net 1280 elitinių darbuotojų, gavusių virš vieno milijono litų metinį atlyginimą.

Kartu jau turime apie 800 tūkstančių darbingų žmonių, išmestų iš Lietuvos darbo rinkos ir emigravusių užsienin, arba gyvenančių iš skurdžios bedarbių pašalpos.

Ar ši statistika nebado akių ir ne-

kviečia kitaip pažvelgti į mokesčių sistemą? Ar nereikėtų pirmiausia įvesti, bent vardan socialinio solidarumo, progresinius mokesčius ir tik paskui galvoti apie jų naštos mažinimą, labai atidžiai analizuojant, kam pirmiausiai tikslinga būtų mažinti? Juk pagal „Eurostato“ duomenis vidutinė mokesčių našta verslui Lietuvoje maždaug 12 proc., o darbui – 32 proc. Tuo tarpu Europos Sąjungoje verslui – apie 30 proc., o darbui – apie 34 proc. Nepamirškime, kad šie vidurkliai toli gražu neatspindi padėties pažangiausiose ES valstybėse, kuriose investicijos į socialinę sferą net krizės aplinkybėse nelaikomos beprasmiu išlaidavimu. Ten ir darbo užmokesčiai daug didesni ir pensijos žymiai padoresnės negu pas mus.

Užnuodyta gimtoji žemė

1988-89 metais, kai Sąjūdis jau įsibėgėjo, žaliųjų iniciatyva prie LTSR Valstybinio agropromoninio komiteto, vadinamo Agropromu, buvo rengiamos savotiškos protesto akcijos – vilniečiai buvo kviečiami pirkti bulves, kopūstus, burokėlius, morkas bei kitas daržoves ir jomis užversti šią nekenčiamą sovietinę instituciją. Taip buvo reiškiamas pasipiktinimas, kad kolūkiai neva augina nitratais užnuodytas daržoves, šeria chemine bjaurastimi prisotintais pašarais gyvulius ir jų mėsa, kiaušiniais bei pieno produktais nuodija tautą.

Agropromas tokios žaliųjų apgulties neatlaikė. Pradėjo griūti. Iš vadovo pareigų buvo pašalintas Juozas

Bernatavičius, kuris kiek vėliau nusižudė. Jo vietą užėmė labiau ambi-
cingas veikėjas Genadijus Konoplio-
vas. Jis žadėjo Agropromą paversti
„modernia kapitalistine asociacija“.
Bet ir jo gyvenimas baigėsi taip, kaip
Bernatavičiaus.

Nežinau, ar garsi televizijos žurna-
listė Rūta Grinevičiutė mėtė bulves
ir kopūstus į sovietinį Agropromą,
bet šių metų vasario 2 dieną laidoje
„Paskutinė instancija“ ji šiuolaikinį
Agropromą pradėjo daužyti daug
žiauriau. Ne bulvėmis ir kopūstais,
bet telebombomis.

Kai pažiūrėjęs R.Grinevičiutės lai-
das bandai lyginti pagal užterštumo
lygį sovietinių kolūkių produkciją su
šių dienų kapitalistinių latifundistų
produkcija, tai nori ar ne kyla klaus-
simas – ar vertėjo žudyti net dviem

Agropromo vadovams, jeigu pasekmės tokios tragiškos?

Keikėme sovietinę „daktarišką“ šlapiąją dešrą, neskanų pieną ir nitratines daržoves. O pasirodo, kad šių dienų pieno produktai, dešros ir dešrelės, gaminamos dar blogiau, vėliai žino iš ko, žinant, kad maistas iš genetiškai modifikuotų ir chemiškai apdorotų augalų 10 kartų pavojingesnis sveikatai už natūralųjį. Valgome, nes jis gražiai, pagal visus „laisvosios rinkos“ standartus prikvėpintas, nudažytas ir pagardintas garsiaisiais „E“ ir kitokiais konservantais. Net liaudies dainose apdainuota mūsų duona kasdieninė, pasirodo, pilna kenksmingos chemijos. Vienas miligramas gyvybei pavojingų nuodų – kiekviename kilograme miltų! Sovietinį dustą pakeitė roun-

dapu. Rugius ir kviečius prieš rugiap-
jūtę purškia specialiais chemikalais,
kad greičiau subręstų ir džiūtų. Taip
apdoroti javai išdžiovinami 2-3 kar-
tus pigiau negu įprastinėse džiovyk-
lose. Bet miltuose lieka nuodų ir
juos suvalgome arba sušeriamo gy-
vuliams. Šiuolaikiniuose vištynuose
visokių priedų prifarširuoti kombi-
nuoti pašarai, net pastipusios vištos
sušeriamos – kad dėtų daugiau kiau-
šinių, o mėsiniai broileriai – kad at-
rodytų patraukliau. Valgome ir gar-
džiojamės tokiu ne sovietiniu mais-
tu.

Kodėl taip atsitiko? Kodėl triukš-
mingas protesto akcijas rengę prie
Agropromo nuriedėjome į tokią pavo-
jingą ekologinę duobę? Nejaugi
įvykdėme Chruščiovo svajonę, skel-
busią, kad valdžia ne tik visos šalies

elektrifikacija, bet ir visuotinė chemizacija?

Per greitos reformos

Taip atsitiko todėl, kad per staigiai pakeitėme tikėjimą. Nuo nors ir neištesėto socialistinio lozungo „Viskas žmogui ir jo gerovei“ staigiai nušokome ten, kur visų dievų dievu laikomas pelnas ir tiktai pelnas. Žemės ūkio kapitalizacija, prasidėjusi garsiaisiais Landsbergio-Vagnoriaus dekretais dėl žemės nuosavybės restitucijos ir kolūkių išardymo, jau brandina vaisius. Griaunančių šoko-terapinių reformų aplinkybėse perspektyvą prarado smulkūs, net vidutiniai ūkininkai, juos nuo žemės varo stambieji. Kaimas nyksta. Kaip kapitalizmo aušroje Anglijoje. Tiesa, dabar barbariškais metodais išvyti

žmones iš kaimų nebeįmanoma, ne tie laikai ir ne tokia visuomenė. Bet procesas vyksta. Jeigu vagnorinės reformos pradžioje turėjome apie 250 tūkstančių ūkių, tai dabar liko mažiau 100 tūkstančių. Į mūsų agrarinį sektorių atėjo užsieniečiai su pačiomis įmantriausiomis Vakarų technologijomis. Stambių kapitalistinių ūkių savininkai greit suprato Markso atskleistą dėsningumą, kad kapitalas, jausdamas didelio pelno kvapą, turi jo siekti bet koku būdu, net nusikalstamu, nors už tai jam grėstų kartuvės. Dabar nusikaltėliai nekariami. Gal todėl jie daug drąsesni. Ženkliai prie tokios situacijos sukūrimo prisidėjo liberalai, per Laisvosios rinkos institutą įpiršę neoliberalistinį ekonomikos plėtojimo modelį, vardan pelnų ir konkurencijos įtei-

sindami komercinės paslaptis ir išlaisvindami verslininkus nuo, jų žodžiais tariant, valstybinės bei visuomeninės kontrolės voratinklį.

Dramatiškai smetoninės Lietuvos žemės reformą pavaizdavo romane „Žemė maitintoja“ Petras Cvirka. Kažin, ar greit atsiras šių dienų rašytojų, kurie, sekdami Cvirkos pavyzdžiu, pasakytų tikrą, meniškai išreikštą teisybę apie žemės reformą nepriklausomybę atkūrusioje posovietinėje Lietuvoje. Juk Jurų Taručių šiandien jau dešimtys, o gal šimtai tūkstančių. Gimtoji žemė sparčiai patenka į latifundistų, agrarinio sektoriaus kapitalistų, rankas, kurie vaikydami pelnų negailestingai ją nuodija. R.Grinevičiūtė atskleidė siaubingą vaizdą. Žada jį praturtinti naujais akcentais. Tik ar tai sukrės

snaudžiančius piliečius, ar susidomės iškeltais faktais Seimo ir Vyriausybės nariai?

Vargu, nes jiems svarbiausia politika vis dar yra jų pačių ir biurokratijos gerovė, koalicijų kūrimas ir valdžios portfelių dalybos.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.5, 2010 m. vasaris

Nepriklausomybę galėjo paskelbti ir LTSR aukščiausioji taryba

Pertvarkos viešumo politika leido atvirai prabilti apie istorines klaidas, sudarė galimybę ieškoti kaltų dėl susidariusios padėties. Lietuvoje svarbiausiu tokios kritikos skelbėju 1998-1999 metais buvo Sąjūdis už pertvarką, vėliau iškėlęs nepriklausomybės idealus. Tačiau nereikia vaizduoti, kad vien jam priklausė nepriklausomybės idėja. Ši idėja, pajutus TSRS griūtį, greit užvaldė daugumą piliečių ir net valdančiosios partijos narių, kurie 1989 metų gruodžio 23 dieną žengė labai ryžtingą žingsnį, atskirdami LKP nuo

TSKP.Taigi, už nepriklausomybę pasisakė ir valdančioji Lietuvos partija. Atrodė, kad pertvarkos supriešinta Lietuva priartėjo prie santarvės ir liko tik vienas klausimas - kaip nepriklausomybės idėją paversti realybe?

Kadangi 1989 metais LKP vaidmuo buvo įstatymiškai apribotas, nepriklausomybės įgyvendinimo problemos nagrinėjimo svarbiausia valstybine institucija tapo Tarybų Lietuvos vienuoliktojo šaukimo Aukščiausioji Taryba, kurios deputatu teko garbė tais audringais metais būti ir man. Apie Aukščiausiosios Tarybos to meto vadovus bei jų veiklą jau nemažai rašyta įvairiuose straipsniuose bei memuaruose. Tačiau kuo gyveno, kaip elgėsi ne prezidume, bet salėje sėdintys deputatai, viešai kalbama

ne daug. Todėl ir įsivaizduojama, kad joje buvo taip, kaip ankstesniųjų šaukimų Aukščiausiojoje Taryboje, kai susirinkę „liaudies tarnai“ vieningai balsuodavo už partijos rengtus projektus ir išsivažinėdavo kas kur.

Bet pertvarka pakeitė situaciją, deputatų paklusnumas išnyko. Galima sakyti, kad paskutinioji LTSR Aukščiausioji Taryba, ypač baigiamajame jos darbo etape, susigrupavo į keturias neformalias frakcijas. Pirmąją pavadinčiau Algirdo Brazausko šalininkais. Ji rėmėsi Brazausko autoritetu ir dideliu jo palaikymu Lietuvos visuomenėje. Šioje frakcijoje besąlygišką įtaką turėjo komunistai, siekę LKP savarankiškumo ir jį 1989 metų gruodžio mėnesį XX suvažiavime paskelbę. Antrąją grupę sudarė

ryškiai radikalūs sąjūdiečiai, dabar pravardžiuojami „landsbergininkais". Jai dirigavo TSRS liaudies deputatai, išrinkti nuo Sąjūdžio. Juos „landsbergininkais" pradėta vadinti vėliau, nes LTSR Aukščiausiosios Tarybos posėdžiuose V.Landsbergis dar elgėsi gan santūriai, atrodydavo, kad jis bando įtikti ir vieniems, ir kitiems. Buvo to meto Aukščiausiojoje Taryboje ir keletas deputatų, linkusių palaikyti tuos komunistus, kurie siekė išsaugoti TSRS ir paklusnumą TSKP, Maskvai. Ir, žinoma, pasireikšdavo „nepaklusnieji", vengiantys priklausomumo kam nors. Tai vadinamieji „netikri sąjūdiečiai" deputatai - darbininkai, įmonių direktoriai, kolūkių pirmininkai, kurių netenkino nei vieni, nei kiti. Jie vadovavosi pragmatizmu ir aktyviai palaikydavo vertus

dėmesio ekonominių bei socialinių reformų projektus, besąlygiškai smerkdavo radikalų pastangas su-priešinti visuomenę.

Dabar, vengiant ginčų su dešiniaisiais, o gal ir dėl kitų priežasčių, nenorima prisiminti paskutiniosios LTSR Aukščiausiosios Tarybos, nes jos veikla nesiderina su praeities juodinimu ir „kolaborantų“ apkalbomis. Tai dėsninga. Juk primenant praeitį menkėja reikšmė tų, kurie nori išlikti svarbiausiais anų metų istorijoje. Juk būtent ne kitur, o šioje Taryboje anuomet buvo žengiami svarbūs praktiniai žingsniai nepriklausomybės link. Šio šaukimo Taryba išleido daug reformistinių ūkio bei teisėtvarkos įstatymų, pirmoji ne tik TSRS, bet ir Rytų Europoje priėmė labai liberalų Spaudos įstatymą, ku-

riuo remiantis panaikinta žiniasklaidos cenzūra, įstatymiškai apibrėžtas jos savarankiškumas, net „Tiesa“ buvo atskirta nuo LKP, „Komjaunimo tiesa“ - nuo komjaunimo, o „Respublika“ - nuo Sąjūdžio. Toji „kolaborantinė“ Taryba pripažino valstybine lietuvių kalbą, sugrąžino Nepriklausomos Lietuvos vėliavą ir herbą, pasmerkė Molotovo-Ribentropo paktą ir faktiškai panaikino Lietuvos liaudies seimo 1940 metų nutarimą dėl stojimo į TSRS, nustatė, kad respublikos įstatymai turi viršenybę prieš sąjunginius, sudarė specialią parlamentinę komisiją, kuri pradėjo ruošti praktinių veiksmų planą visiškai nepriklausomybei nuo TSRS atkurti. Buvo priimta ir daugiau svarbių aktų, kurie nevertai užmiršami. Labiausiai prisimintina, kad nutarimai būdavo ak-

tyviai svarstomi, diskutuojami irbeveik vienbalsiai priimami. Nemenant ano meto Aukščiausios Tarybos vadovų nuopelnų, vis tik reikia pabrėžti, kad ne tik jie, bet ir salėje sėdintys deputatai buvo labai aktyvūs, prispausdavo prie sienos gudraujantį posėdžių pirmininką Lionginą Šepetį ir neretai sukeldavo rūpesčių „tikriesiems“ sąjūdiečiams, būkštavusiems, kad kas neatimtų iš jų naujos Lietuvos kūrėjų laurų.

„Tikriesiems“, kurių lobistiniu štabu buvo TSRS liaudies deputatai, daugiausiai nerimo sukeldavo ir mažiausias LTSR deputatų žingsnelis pilietinės taikos kryptimi ar kalbos apie geros kaimynystės su Rusija būtinumą. Tuomet kaipmat tribūnoje pasirodydavo Zigmas Vaišvila, Kazimieras Uoka, Zita Sličytė ir prasidė-

davo, deputatų salėje pasiūlymai, „nesantaikos smalos virimas“. Tai anuomet buvo nuolatinis radikalų politinės veiklos būdas, nes pilietinės santarvės ir geros kaimynystės idėją jie laikė pavojinga, silpninančia revoliucinę dvasią. Išjuokdamas radikalų siūlymus grasinti pertvarkos nusilpnintai Rusijai nutraukti Kuro aparatūros gamyklos purkštukų dyzeliniams varikliams tiekimą, viename posėdyje iš parlamento tribūnos mečiau lakią frazę: „Nepradėkime karo su Rusija žiemą! Blogai baigsis!“. Šią asociaciją su istorija kolegų deputatai palaikė garsiais plojimais, o piliečiai - pritrimo laiškais, kurių gaudavau nemažai.

Ūkiškas kai kurių deputatų požiūris labai nepatikdavo „tikriesiems“. Jie dažnai nutildavo, kai kalbant apie

vienybės būtinumą primindavai Baltijos kelią ir pabrėždavai, kad ši įspūdingą renginį organizuoti didžia dalimi prisidėjo pramonės ir žemės ūkio įmonių vadovai - skyrė transportą, lėšų, telkė šiai vienybės akcijai savo kolektyvų darbuotojus. O juos, apšauktus stagnatoriais, nomenklatūrininkais, kolaborantais, kolchozų gynėjais, pinigų švaistytojais, jau buvo planuojama vyti lauk iš postų, jau buvo brandinami planai atestacinių „troikių“ sprendimais kolektyvų vadovus pakeisti laikinaisiais administratoriais.

Kai kuriems „tikriesiems“ labai nemalonius dalykas buvo sumanytas Aukščiausiojoje Taryboje sudaryti parlamentinę komisiją nepriklausomybės atkūrimo priemonėms parengti. Kai pradėjo aiškėti, kad šis

projektas bus priimtas, buvo suskubta komisiją sudaryti vien iš „savųjų“. Suprantama kodėl - juk tokia komisija galėjo ne pagal „revoliucinį“ planą spartinti nepriklausomybės procesą ir tapti pilietinės taikos Švyturiu, kurio visiškai nereikėjo „megztųjų berečių“ dvasiniam įkvėpėjams. Jausdami tokias nuotaikas „nepaklusnieji“ deputatai šią komisiją sugėbėjo papildyti pragmatikais, ūkininkavimo problemose nusimanančiais deputatais. Komisija sustiprėjo, ji galėjo atstovauti daug platesnių visuomenės sluoksnių valiai, tapo žymiai kvalifikuotesnė.

Šios komisijos darbe didžiausią vaidmenį suvaidino „nepaklusnysis“ deputatas akademikas Algirdas Žukauskas. Būtent jis su grupe bendraminčių Mokslų akademijoje pa-

rengė Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo priemonių plano projektą, siūlantį eiti kuo mažiau duobėtu ekonominių bei socialinių reformų keliu. Deja... Prasidėjus rinkimų kampanijai šis planas buvo užmirštas. Nepriklausomybės aušroje dėl konfrontacinės politikos valstybei teko pergyventi ekonominės blokadą sunkumus, ji buvo nustumta į šoko reformų, ūkio griovimo bei neatsakingos privatizacijos kelią. Žengėme ne pirmyn, bet atgal - į laukinį kapitalizmą.

Naujai išrinktos Aukščiausiosios Tarybos dauguma, svaigstanti pergalės euforijoje, pradėjo rūpintis ne silpstančio ūkio problemomis, ne piliečių, bet savo asmenine gerove. Jeigu atidžiau būtų pažvelgta į A. Žukausko rekomendacijas, Lietuva tikrai

mažiau būtų nukentėjusi nuo ekonominio šoko smūgių, mažiau jos darbingų piliečių būtų išsivažinėję į svetimus kraštus ieškoti darbo, beveik trečdalis likusiųjų Tėvynėje nebūtų pasmerkti iki šiol gyventi pagal skurdo žemiausias normas. Gal nebūtų taip sujaukti ir santykiai su kaimyninėmis valstybėmis.

LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatų elgesiui daug įtakos turėjo skandalingos nesantarvės ir priešiško akcijos jos rūmų viduje ir už jų. Neretai baigus darbą tekdavo brautis pro stūgaujančią fanatikų minią, apsargdintą įvairiausių fobijų ligomis. Matydami, kad aštrėjantis priešiškas gali virsti „hunveibinišku“ chuliganizmu, kai kurie deputatai pradėjo ieškoti istorinių pavyzdžių, kuriais galima būtų bent šiek tiek

prablaivinti euforijoje skęstančias politines davatkas ir aukų trokštančią minią. Kažkas pasiūlė surasti Ispanijos pilietinės santarvės sutartį (vadinamąjį Manklos paktą, pasirašytą nuvertus fašistinį režimą) ir tokią pat pasiūlyti supriešintai mūsų visuomenei. Nacionalinės M.Mažvydo bibliotekos vadovams pavyko surasti Pakto tekstą ir perduoti mums. Bet jau buvo per vėlu. Santarvė valdžion besibraunantiems radikalams buvo nereikalinga. Girdėjau, kad Manklos paktą vėliau, po rinkimų, kai prasi-dėjo kalbos apie desovietizaciją, komunistų teismą ir moralinį susidorojimą prisiminė ir kai kurie Nepriklausomos Lietuvos Aukščiausios Tarybos kairieji deputatai. Bet jų buvo mažuma. LDDP frakcija buvo bejėgė prieš tokias santarvę griauinančias

akcijas.

Jeigu būtų užtekę laiko ir valios LTSR laikais priversti sąjūdiečius pasirašyti lietuviškąjį Manklos paktą ir jo laikytis, neabejoju, kad šių dienų Lietuvoje vyrautų visiškai kita tautinės bei pilietinės vienybės ir solidarumo dvasia. Anuomet priešiško pagrindine baze būdavo tremtiniai ir nuo stalininių represijų nukentėję piliečiai. Suprantamas jų noras parodyti skriaudas, kurias teko pergyventi. Bet nyku buvo matyti kaip jais ciniškai naudojasi politikai, nepaliesiti nei tremčių nei represijų. Šiandien dauguma tremtinių nelinkę savo gyvenimo pavyzdžiais kurstyti socialinio bei tautinio priešiško. Net dvasininkai jau kviečia santarvei. Bet didžiausią nuostabą kelia kai kurie jauni ekstremistai, apie anuos, „so-

vietinius" laikus tik iš pasakojimų kažką girdėję, bandą savo požiūrį į politiką grįsti panašia konfrontacine dvasia. Vadinasi, „nepaklusniųjų“ siūlytas Manklos paktas ir šiandien Lietuvos visuomenei būtų aktualus.

Vos ne paniką Sąjūdžio radikalų gretose sukėlė „nepaklusnieji“ deputatai paskutinėmis LTSR Aukščiausiosios Tarybos posėdžio dienomis. Kilo mintis jau 1990 metų vasario mėnesio plenariniame posėdyje pasiūlyti priimti Nepriklausomybės atkūrimo deklaraciją, nelaukiant kovo mėnesio, kuomet į pirmąjį posėdį susirinks naujos sudėties Aukščiausioji Taryba. Motyvai buvo labai suprantami - juk Lietuvoje jau patys tvarkomės, negalioja sąjunginiai įstatymai, esame sukūrę žymią dalį valstybingumo pagrindų. Tad ko laukti?

Šio sumanymo svarstymas matyt pasiekė radikalų ausis. O jie žinojo kaip pažaboti tuometinės Aukščiausiosios Tarybos prezidiumą. Kai sumanytojų įgaliotas papasakojo A.Brazauskui, kas bręsta kuluaruose, jis sušuko: „Ką dar sugalvosit? Ar nematot, kokia rinkimų kampanija? Ant manęs ir kitų kairiųjų kandidatų purvai kibirais pilami. Įsivaizduojat, kas dės po tokio dalyko!?"

Tik gerbdami A.Brazausko nuomonę ir suprasdami sunkią jo padėtį, viešai neiškėlėme šio pasiūlymo. O Tarybos prezidiumas suskubo kaipmat užbaigti LTSR Aukščiausiosios Tarybos paskutiniąją sesiją. Iki šiol neabejoju, kad už tokią deklaraciją būtų balsavusi deputatų dauguma. Šiandien lieka tik spėlioti, kas būtų, jeigu taip būtų nutikę? Gal ne taip

būtų buvusi supriešinta mūsų vi-
suomenė?

Žurnalas GAIRĖS Nr.2. 2009 m.

Sorosas gąsdina Europą

Lietuvoje turbūt nerastume išsilavinusio žmogaus, kuris būtų nieko negirdėjęs apie garsųjį valiutų ir vertybinių popierių spekuliantą, kultūringiau vadinamą investicinės bankininkystės žinovu, Džordžą Sorosą. Nedetalizuodamas jo biografijos vingių, iš anksto skubu pabrėžti, kad jo įkurti ir finansuojami atviros visuomenės institutai bei fondai pasaulyje turi didelę įtaką formuojant viešąją nuomonę net moderniose valstybėse. O ką bekalbėti apie pusiau civilizuotas, arba tokias kaip mūsų Lietuva, kuri per 20 metų vis dar, anot Vytauto Landsbergio, nesėkmingai kovoja su komunizmu?!

Soroso turtų sukaupimo ir jų pa-

naudojimo paslaptys domina viso pasaulio tiriamąją žurnalistiką ir net detektyvinių romanų rašytojus. Sprendžiant iš užsienio žiniasklaidoje skelbtų publikacijų, galima susidaryti vaizdą, jog šis labai nuovokus finansinių machinacijų žinovas sugebėjo ne tik pasinaudoti laisvojo pasaulio krizinėmis situacijomis, bet net jas sukelti, kad išpeštų maksimalią naudą savo virtualinei imperijai.

1988 metais jis labai naudingai sau padirbėjo pirkdamas ir parduodamas Prancūzijos banko „Société Générale“ akcijas. Prancūzijos teismas pripažino, kad buvo gautas spekuliacinis pelnas, už ką G.Sorosui buvo paskirta piniginė bauda. Žinoma, žymiai mažesnė už sumą, kurią uždirbo spekuliuodamas šio banko vertybiniais popieriais.

1992 metais Sorosas atakavo jau ne atskirą banką, bet Britanijos valiutą – svarą sterlingą. Dideliais kiekiais ją supirko, po to keitė į Vokietijos markes bei Prancūzijos frankus, sukėlė paniką Anglijos finansų rinkoje ir dėl to svaras devalvuojamas. Anglija nepatenka į Europos valiutos sistemą. Kai kurie analitikai mano, kad iš tos akcijos Sorosas uždirbo apie vieną milijardą JAV dolerių.

1993 metais jis atakavo vokiečių markę ir pradėjo įtikinėti pasaulį, jog kils aukso kainos. Iš tikrųjų, neužilgo aukso atsargų pirkimo banga subangavo kaip reikiant, Sorosas skubiai pardavė savo aukso atsargas ir vėl uždirbo didžiulius pelnus.

Daug kas mano, kad ir garsioji 1997 metų Azijos finansų krizė kilo ne be Soroso įtakos.

Kiek Sorosas uždirbs iš dabartinės pasaulio finansų krizės dar niekas nežino. Bet neabejojama, kad ji bus Sorosui naudinga. Jis pats tai viešai pripažino.

Sorosas savo įstaigas bei organizacijas turi maždaug 50-yje pasaulio valstybių. Kai kurių valstybių vyriausybės, pajutusios, kad šis filantropas gali sukelti krizes net turtingose valstybėse ir iš to uždirbti, pabūgo tokios „labdaros“ ir uždraudė arba labai apribojo Soroso veiklą savo šalyse.

Lietuvoje Sorosas pasirodė 1990 metais, įsteigdamas Atviros Lietuvos fondą (ALF), kuris iškėlė sau uždavinį skleisti demokratijos idealus, neleisti įsigalėti valdžios ir tiesos monopoliiui. Tuomet, kai siautėjo „megztosios beretės“ ir konservato-

riai „triuškino“ sovietizmą ir komunizmą, pamindami Sąjūdžio propaguotas pliuralizmo idėjas, šis fondas atrodė gan pažangiai. Net kairysis savaitraštis „Opozicija“ nekritikavo fondo veiklos, nors puikiai žinojo, kad sorosininkai niekada netaps kairiaisiais, jeigu iš to neturės naudos.

Vis tik vien neigiamai vertinti ALF veiklos negalima. Į meną, leidybą, mokslą ir informaciją investuota per 200 milijonų litų. Išleista nemažai vertingų knygų, kai kurį naudingą darbą atliko šio fondo įkurtos tokios institucijos kaip Žmogaus teisių stebėjimo institutas, „Transparency international“ Lietuvos skyrius, Pažeidžiamų grupių atstovavimo koalicija „Galiu gyventi“ ir kitos. Žinomiausiu tarp jų yra Pilietinės visuomenės institutas, kurio vadovas Darius Kuolys,

turi pozicijas elektroninėje žiniasklaidoje ir gana aštriai kritikuoja valdžią. Žinoma, nenutoldamas nuo Soroso ideologijos ir nepažeisdamas jo finansinių interesų.

Neįrodyta, kad sorosininkai ką nors blogo būtų padarę ir Lietuvos finansams. Nors per tą laiką buvo komercinių bankų ir investicinių kompanijų griūčių, buvo problemų finansuose, kilo ne viena valiutų keitimo banga ir t. t. Ar prisidėjo prie to Sorosas ir ar išlošė iš to ką nors – nežinia. Ko gero, tokio pobūdžio biznis Lietuvoje jam per mažas.

Rimtas, tikrai sorosinio masto biznis šviečiasi, kai reikalas liečia visą Europą, jos finansus.

Didžiausia šių dienų sensacija tapo Dž. Soroso samprotavimai apie dabartinę krizę ir Eurosąjungos valiutą

eurą. Austrijos dienraštyje „Der Standard“ jis įrodinėja, kad Europos bankai pritvinkę blogais amerikiečių vertybiniais popieriais, kurie sukels jų griūtį ir nusmukdys eurą. Valiuta, kuria iki šiol didžiavosi europiečiai, gali nesulaukti pasaulinės krizės pabaigos – pranašauja Sorosas. JAV nuo tokios tragedijos gelbstisi steigdamas valstybinį „blogų aktyvų“ banką. Tuo tarpu ES delsia ir tokiu būdu neva kasa duobę savo valiutai.

Sunku pasakyti, ar tokia ES kritika nuoširdi, ar tėra sąmoningai sugalvota akcija sumaiščiai Europoje sukelti, iš ko būtų galima labai stipriai uždirbti. Panašios akcijos Soroso veikloje juk ne naujiena. Jeigu ne kasmet, tai kas penkmetis – tikrai. Šiek tiek panašu į stambių prekybos centrų akcijas, kai bandoma pelnin-

gai parduoti senstelėjusias prekes. Todėl sunerimti yra dėl ko. Kol kas Soroso institutai nekviečia gelbėti euro, nors jo kursas dolerio atžvilgiu pradėjo smukti. Gal atsitiktinai, o gal ir ne?

Ar Europą nugąsdins Soroso pranašystės? Pamatysime netolimoje ateityje. Juk ir kitas, panašus į Sorosą „investuotojas“, J.Rogersas prognozuoja euro žlugimą. Gal susitarė kartu atakuoti Europos valiutą?

Internetinis laikraštis „opozicija.lt“ 2010 kovo
10 d.

Militarizmas ir karinis patriotizmas

Naują aistrų audrą sukėlė publicistas Ažuolas Bagdonas, atspausdinęs DELFYJE straipsnį „Kam Lietuvai kariuomenė?“ ir atsakymą Krašto apsaugos ministerijos Euroatlantinio bendradarbiavimo departamento planavimo skyriaus viršininkui Tomui Bitinui, pabandžiusiam sukritikuoti antimilitaristines nuotaikas.

Diskutuoti panoro ir generolas

A.Bagdonas rašo, jog mūsų kariuomenė neatlieka savo tiesioginės funkcijos, o tik vykdo tarptautinius įsipareigojimus, atitraukdama lėšas nuo socialinės sferos ir žmonių gero-

vės kélimo. Autorius mano, kad jeigu kiltų karinis konfliktas su Rusija, net NATO mūsų neapsaugotų, nes Rusija neva galėtų mus okupuoti per kelias valandas ir beliktų tik derėtis dėl paliaubų. Dar ryškesni gausūs šio straipsnio komentarai, kuriuose ne tik ginama „karinė-patriotinė“ pozicija, bet ir teigiama, jog kilus NATO ir Rusijos karui, jis peraugtų į branduolinį ir Lietuva virstų atominės tragedijos auka. Tuomet apskritai nieko nebeliktų iš Lietuvos.

Pajutęs, kad T.Bitino pastangos kritikuoti Bagdoną nepakankamos, į diskusiją įsijungė net brigados generolas J.V. Žukas, tuo dar labiau sudomindamas visuomenę.

Ši polemika, manau, naudinga tuo, jog ir Lietuvoje sustiprino kiekvienai civilizuotai tautai būdingus pacifiz-

mo jausmus. Vėl iškilo amžini klausimai, kur apskritai veda mus ir kitas tautas militarizmas, ko iš kariuomenių daugiau – naudos ar žalos? Ar mūsų laikų kariuomenės, valdančios šiuolaikines žmonių žudymo technologijas, gali apskritai pretenduoti į pilietiškumą ir patriotizmą?

Pacifizmas

Europoje XIX amžiuje labiausiai antikarines nuotaikas skatino garsusis sprogstamųjų medžiagų išradėjas ir tobulintojas Alfredas Nobelis. Praturtėjęs iš karinių užsakymų ir pamatęs, kokios siaubingos jo išradimų pasekmės, Nobelis perėjo iš militaristų į pacifistų gretas. Prieš mirtį jis testamentu įgaliojo savo turtus panaudoti fondui, iš kurio būtų premijuojami „asmenys, atlikę didžiausią

ir geriausią darbą vardan tautų broliškumo, už armijų panaikinimą ir sumažinimą ir už taikos kongresų palaikymą“. A.Nobelio perėjimo į pacifistų pusę ir „Taikos fondo“ įsteigimo vienu iš motyvų buvo jo įsitikinimas, jog militaristai, vaikydamiesi pelnų ir naudodamiesi jo išradimais gali išžudyti ne tik milijonus žmonių, bet ir sunaikinti civilizaciją.

Tačiau pasauliniai įvykiai XX amžiuje parodė, kad dinamitas civilizacijos pražudyti negali. Toks pavojus atsirado tik sukūrus branduolinius bei cheminius ginklus ir prasidėjus ginklavimo varžyboms šiais ginklais. Būtent tuomet pacifistinis judėjimas, kova už taiką bei nusiginklavinimą pasiekė didžiausią mąstą.

Militarizmo variklis - pasipelnymas

O kas atvedė žmoniją prie tokios priešpriešos tarp taikos ir karo šalininkų?

Vyrauja du požiūriai. Vienas – kad tai glūdi agresyvioje žmogaus prigimtyje, kuri susiformavo, kai gobšumo instinktai žmogų grąžino prie žvėrių, kai pirmakščiai plėšikautojai pradėjo aukštinti save ir puošti genčių, tautų bei istorijos didvyrių togomis. Antras – kad tikroji militarizmo suklestėjimo priežastis yra ne gobšumas, ne garbės siekimas, bet santvarka, kuri paverčia ginklavimąsi ir karus pasipelnymo šaltiniu.

Manau, kad antrasis požiūris teisingesnis. Tai įrodo karų ir ginklavimo istorija, atvedusi žmoniją į mū-

sų laikų epochą, kurios būdingiausiu bruožu yra masinio naikinimo ginklų industrija bei profesionalių karių luomas. Neatsitiktinai kovotojai už taiką įrodinėja, jog šio luomo vystymosi dialektika tokia: kai kariškiai išsireikalauja šautuvų, prašo kulkosvaidžių, po to reikalauja patrankų, o gavę patrankų, reikalauja tankų, lėktuvų, raketų ir t. t. Jeigu piliečių valdžia atsikvošėja ir sako: „Ne! Jau užteks“, ji apkaltinama žioplumu, nepatriotiškumu ir kariškiai patys ima valdžią į savo rankas. Demokratija baigiasi. Būtent dėl tokio kariškių spaudimo ir galimybių gauti didžiu-lius pelnus valstybės lėšų sąskaita žmonijos intelektas, brangiausios technologijos naudojamos ne civilizacijai tobulinti, ne visų piliečių saugumui bei gerovei kurti, bet pirmiau-

sia karinio-pramoninio komplekso ugdymui. Jame jau dirba milijonai žmonių. Militaristinėmis pažiūromis užkrečiama kultūra, menas, ideologija. Štai kodėl mūsų laikais karinis-pramoninis kompleksas tapo didžiausiu pacifistų priešu. Būtent jo pinigais plėtojama neregėto masto karinė propaganda, kai kovotojai prieš militaristų užmačias šmeižiami, išvadinami nepatriotais, neatsakingais gatvės chuliganais ir net teroristų globėjais.

Šiandien pacifistinis sąjūdis tikrai negali praeiti pro šalį dėl naujos grėsmės – terorizmo. Neatsitiktinai žymi dalis pacifistų pabrėžia, jog su terorizmu sėkmingai kovoti ir juolab jį nugalėti neįmanoma ignoruojant tiesą, jog būtent militaristai, jų nepasotintos kompanijos ir pasauli-

nio viešpatavimo siekiančios valstybės pagimdė didžiausią visų laikų civilizacijų konfliktą. Šį konfliktą sušvelninti galima tik ryžtingai keičiant tarptautinę politiką, gerbiant tautų apsisprendimą, griežtai ribojant prekybą ginklais, teikiant humanitarinę bei ekonominę paramą kolonistų bei nekolonistų apiplėštomis valstybėms bei tiesiog tramdant militaristų apetitus. Žinoma, kai kitos išeities nelieka, prieš teroristus galima panaudoti ir jėgą, tačiau be masinio naikinimo ginklų ir nekaltų žmonių žudynių.

Pacifistinis sąjūdis nesvetimas socialistų ideologijai, jis plečiasi kartu su antiglobalistų, žaliųjų veikla, kelia nusiginklavimo, žemės ir darbo resursų išsaugojimo, uždraudimo naudoti kosmoso erdvę pražūtingų

karų tikslams ir kitas pažangias idėjas. Jis reikalauja mokesčių mokėtojų lėšas pirmiausia skirti piliečių gerovei, humanitariniams, bet ne kariams tikslams. Šios idėjos harmoningai derinasi su žymiausio pasaulio pacifisto Mahatmos Gandžio įsitikinimais, jog laisvę ir teisybę įmanoma pasiekti nesmurtinio pasipriešinimo keliu, ir su garsaus kovotojo už juodaodžių pilietines teises JAV Martino Liuterio Kingo drąsa, apkaltinusio savo šalį kaip „daugiausia karo nusikaltimų visame pasaulyje“ padariusią valstybę.

Nėra pacifistinio sąjūdžio lyderių

A.Bagdono straipsnis „Kam Lietuvai kariuomenė?“ parodė, jog Lietuvos

visuomenė šiuo klausimu nevieninga. Turime ir „patriotų“, kurie linkę pulti į karo audrą, nors ta audra sunaikintų juos pačius, bet turime nemažai ir pacifistų, linkusių siekti bendradarbiavimo su kaimynais ir kitomis tautomis negrasinat ginklais ir savo tariamąja galia. Tačiau apmaudu, kad pacifistinis sąjūdis Lietuvoje vis tik labai silpnas. Vyrauja NATO ir JAV apologetika: rusofobai pučia rusiško, antiamerikiečiai – JAV militarizmo pavojų. Inteligentija pasimetusi ir nuo pacifistinių idealų nutolusi. Mirus Rolandui Pavilioniui ir Jurgai Ivanauskaitei, žymesnių pacifistų sąjūdžio lyderių neturime.

Žadinti pacifistus, skelbti antimilitaristines idėjas vengia mūsų rašytojai, dailininkai, teatro bei kino kūrėjai. Jų beveik nėra antikariškai nusi-

teikusią politikų gretose. O kai kurie savo kūrinuose net nevengia aukštinti karinio smurto ir žiaurumo. Todėl Lietuvoje iki šiol nematyti tūkstantinių minių, smerkiančių karą, reikalaujančių karines išlaidas nukreipti į socialinę sritį, gerbti tautų apsisprendimą, nesikišti į kitų valstybių vidaus reikalus ir t. t. Tikėtis, kad Lietuvoje iškils tokie pacifistiniai genijai kaip Nobelis arba Sacharovas, būtų naivu. Bet nusivilti taip pat nevertėtų, nes nusiteikusių kovoti už Lietuvą ir Pasaulį be ginklų taip pat yra. Tai įtikinamai parodė Ažuolas Bagdonas.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.7, 2010 m. kovo mėn.

Artėja europietišku streikų audra

Per Europą ritasi krizės įsiūbuota streikų banga. Jų griaujamąją ir kuriamąją galią jau pajuto Graikija, Ispanija, Italija, Anglija, Vokietija, net ramioji Švedija. Nekalbant apie Prancūziją, kurią dėl darbo žmonių aktyvumo ir organizuotumo streikai krečia beveik nuolatos.

Ar ne laikas ir Lietuvos darbo žmonėms susitelkti ir ruoštis svarbiausiai kovai už savo teises ir gerovę?

Vertėtų nepamiršti, kad nepriklausomybę atkūrusią Lietuvą jau kratė ūkininkų streikai. 2000 metų žiemą ir pavasarį žemdirbiai užbarikadavo automagistrales ir grasino įvesią savo – ne valstybinę – įvežamų į Lietuvą maisto produktų kontrolę. Tų pat

metų birželio pabaigoje jie vėl sukilo – prieš lupikautojus pieno perdirbimo įmonėse bei prekyboje.

Į mūsų laikų istoriją įėjo medikų, pedagogų, policininkų, ugniagesių streikai su reikalavimais valdžiai, vykdančiai neišmintingą politiką. Sostinėje išgarsėjo troleibusų bei autobusų vairuotojai, organizuotai, kaip reikalauja įstatymai, 2000 metais surengę įspėjamąjį streiką, kuriuo atkreipė valdžios ir miestiečių dėmesį į nenormalią situaciją Vilniaus autoūkiuose, į tolstančią nuo vilniečių šią žiemą gyvybiškai svarbią aptarnavimo sritį.

Apie pirmųjų streikų reikšmę visuomeniniuose-politiniuose mūsų šalies procesuose, apskritai valstybės gyvenime, liudija ir tai, kaip su nerimu tie, prieš kuriuos ši darbo

žmonių judėjimo forma nukreipta. Prabilo radijo, televizijos laidose ir net gatvių mitinguose patys atkakliausi dešiniųjų valdžios gynėjai, nieko nenutuokiantys apie socialinių ir ekonominių konfliktų vaidmenį ir tešugebantys juos vien grubiai smerkti. Tai rodo, jog būtent ryškūs konfliktai, kokiais yra streikai, priverčia net proto tinginius susimąstyti, suskirsto visuomenę į interesų grupes, kurios diskusijomis ir derybomis, net stipriais konfliktais stumia gyvenimą pirmyn.

Streikai – tai darbininkų ir tarnautojų atsisakymas dirbti, kol valdžia ir įmonių savininkai ne patenkins jų keliamų sąlygų darbo rinkoje. Tai kraštutinis, bet pats veiksmingiausias savo interesų gynimo būdas. Skirtingai nuo kapitalistų, darbinin-

kai juk neturi galimybės samdyti lobistų parlamentuose, duoti didelius kyšius valdininkams už sau palankių įstatymų priėmimą. Darbininkai daugelyje šalių būtent tik streikais išsikovojo 8 valandų darbo dieną, atsikratė baudžiavinių darbo taisyklių, privertė valdžią priimti įstatymus, teisiniu požiūriu palankius partnerystei gamybos santykiuose. Ypač ryškus buvo ir iki šiol išliko streikų vaidmuo kuriant civilizuotą gamybos būdą Vakarų Europoje.

Streikų istorija

Demokratinės streikų tradicijos buvo ne svetimos ir Lietuvos darbininkai. Lietuvoje pirmasis streikas įvyko 1861 metų liepos mėnesį, Turmante (Zarasų rajone). Streikavo Peterburgo-Varšuvos geležinkelio statytojai, protestuodami prieš blogą

maitinimą ir darbo užmokesčio sumažinimą. Šis streikas buvo žiauriai nuslopintas, pasitelkus žandarus ir streiklaužius. Bet jis įėjo į darbininkų judėjimo istoriją ir vertas paminėjimo net mūsų laikais.

Nepriklausomoje tarpukario Lietuvoje žinomiausiu buvo 1920 m. visuotinis Kauno darbininkų streikas, įvykęs protestuojant prieš profsąjungų veikėjų persekiojimą, jų areštus ir prieš darbininkų judėjimo slopinimą. Šiuo streiku buvo laikinai sustabdyti antidemokratiški politiniai procesai šalyje, iš saugota darbininkų teisė įvairiomis akcijomis ginti savo interesus. Streikai labai suaktyvėjo 1924-25 me tais ir atvedė Lietuvą prie liaudininkų bei socialdemokratų pergalės 1926 metų Seimo rinkimuose. Tai labai išgąsdino dešiniuo-

sius bei juos remiančią karininkiją, kuri 1926 m. gruodžio 17 d. inspirovo smetoninį perversmą.

Po perversmo streikai ir kitos efektyvios darbininkų priešinimosi eksploatatoriams priemonės buvo uždraustos, darbininkai neteko daug laisvių ir teisių. Nežiūrint to, ramybės darbo rinkoje smetonininkai neužtikrino, nes nesivadovavo demokratijos ir sąžiningos partnerystės gamyboje bei versle principais. Streikai, net juos draudžiant, nenuslopo. Pavyzdžiui, 1934 metais streikavo apie 10 tūkstančių įvairių Lietuvos miestų ir kaimų darbo žmonių. 1937 metais streikais išgarsėjo Kauno statybininkai, privertę valdžią nustatyti minimalų darbo užmokestį ir privalomą draudimą šioje ūkio šakoje. Iš viso 1937 metais streikavo apie

15 tūkstančių darbininkų.

Paskutinis streikų suaktyvėjimas nedemokratiškoje smetoninėje Lietuvoje įvyko 1939 metais. Tuomet buvo pradėta kova prieš savavališką, nederinamą su profsąjungomis, darbininkų ir tarnautojų atleidinėjimą iš darbo, buvo iškelti kovos su nedarbu reikalavimai, turėję jau ir politinį atspalvį.

Tarybinis laikotarpis streikų istoriją nu traukė. Formaliai ši teisė egzistavo, bet „darbininkų klasės diktatūra“ to daryti ne leido. Atseit, kaip streikuoti prieš save?

Mūsų laikais piliečių teisė į streikus atgaivinama. Tai dėsninga, nes streikų nei gražiais įkalbinėjimais, nei represijomis nepavyks sutramdyti – juos inspiruoja objektyvios priežastys ir demokratinės Vakarų Euro-

pos, į kurią orientuojamės, tradicijos. Be to, neturi me pamiršti ir nuosavos istorijos, kurioje streikai taip pat užėmė reikšmingą vietą.

Lietuvių kantrybė senka

1990 metais atkūrus Lietuvoje nepriklausomybę ir beatodairiškai diegiant laisvosios rinkos santykius, nepateisinamai sparčiai pradėjo diferencijuotis socialiniai – politiniai interesai. Valdžia, valdoma mažai ką suprantančių apie paveldėtą planinį ūkį užsienio patarėjų, atvirai stojo kapitalistų, svetimųjų ir savųjų „naujųjų lietuvių“ pusėn. Ji ignoravo profsąjungas, trukdė jų kūrimąsi, gąsdi-

no ir klaidino piliečius.

Dėl nusikalstamo įmonių žlugdymo prisidengus reformų šydu, buvo pagimdytas šalies istorijoje neregėto dydžio nedarbas. Atsirado didelė darbo jėgos pasiūla, kuri laisvosios rinkos sąlygomis leido labai sumažinti darbininkų uždarbius ir į XX amžiaus pradžią sugrąžinti socialinių garantijų sistemą. Labiausiai nuo tokių reformų nukentėjo darbininkai, jų šeimos ir vaikai, netekdamos ne tik šiuolaikinio gerbūvio, bet ir perspektyvos. Ateitį darbo žmonės pradėjo matyti ne savo Tėvynėje, bet svetur. Apie 600 tūkstančių paliko Lietuvą, apie 300 tūkstančių bedarbių kol kas kenčia skurdą savo šalyje! Tai gėdingiausias Lietuvos Nepriklausomybės 20-čio požymis.

Vadinasi, ne be reikalo subrendo

nepasitenkinimas valdžia ir darbdaviais. Ji vis garsiau išreiškia profsąjungos, kurių nereikėtų kaltinti už bandymus surengti pirmuosius europietiško masto streikus. Bet Lietuvos darbininkai ir kiti samdomu darbu užsidirbantys duoną piliečiai dabartinių reformų ir krizės sumaištyje kol kas demonstruoja neregėtą kantrybę. Kantriai tylėjo, kai buvo naikinamos jų darbo vietos, nereikalavo žmoniškų atlyginimų, leido naujesiems kapitalistams lupikauti ir turėti samdinių sąskaita. Vien už tai mūsų kantriesiems darbininkams ir jų profsąjungoms reikėtų statyti paminklą, – už nuopelnus naujai ekonomikai ir ją atspindinčiai santvarkai.

Dabar, sunkiai kapanojantis iš krizės, streikų nuojauta visuomenėje

labai stiprėja ir perspekėja, jog konservatorių, liberalų ir oportunistiškų politikų puoselėta ramybė nebus ilgalaikė. Kaip ūkis negali klestėti prarasdamas savo rinkas, taip ir socialiniai-politiniai santykiai negali būti stabilūs, kol naujajame ūkininkavimo būde nepripažįstami lygios partnerystės principai, nuo dirbančiųjų slepiamos įmonių pajamos bei išlaidos, kol darbo žmogui sąlygas (už kiek ir kaip parduoti savo vienintelį turtą – darbo jėgą) diktuoja tik pirkėjai, visokeriopai valdžios remiami.

Valdžia – ne darbuotojų pusėje

Labai blogai, kai šiame darbo rinkos procese pernelyg aktyviai tik vienos subjektų pusės interesus gina valdžia. Tai požymis, kad Lietuva yra oligarchinė valstybė. Tuo tarpu de-

mokratiškose valstybėse, o ne bananų respublikose, valdžia stengiasi būti objektyvi tarpininkė darbininkų derybose su kapitalo atstovais, bando vadovautis ne vien racionalių išskaičiavimu, bet ir dorovės kriterijais, atjauta ir parama silpniesiems, padėdama formuotis piliečių bendrijai valstybėje.

Tokio savo pareigų supratimo mūsų valdžia dar neturi. Šių pareigų vengia liberalų ideologiją per dažnai remiančios ir opozicinės partijos. Jos elgiasi oportunistiškai, menkina valstybės vaidmenį ūkio ir darbo santykių srityje, tyliai pritaria, kai mokesčiai mažinami turtingiesiems, kai vis didesnė mokesčių našta uždedama ant darbo žmonių pečių. Toks požiūris atkeliavo Reigano ir Bušo laikais iš JAV. Bet net ten jis sil-

pnėja, kai iškilo nauja, artimesnė liaudžiai, demokratų banga. Jos įkvėpėjas Barakas Obama. Jis rinkimų kampanijoje demonstravo visiškai kitokią, nei iki jo buvę prezidentai, pažiūrą į samdomųjų teises ir profsąjungas. Jeigu Makeinas vadindavo profsąjungas verslo griovikėmis, tai Obama pasižymėjo profsąjungų apologetika, žadėjo palengvinti profsąjungų steigimosi įmonėse procedūras, kelti jų vaidmenį ekonominiuose bei socialiniuose procesuose.

Europietiškas socialines garantijas Vakarų valstybėse išsikovojo patys darbo žmonės triukšmingų demonstracijų, pergalingų streikų, aktyvių rinkiminių kampanijų keliu. Jie ir socializmo baimė privertė turtinguosius pakrapštyti pinigines ir daryti

išlaidas proporcingai sukaupiamam turtui visu gerovės vardan. Streikai paspartino bankrotus firmų bei gamyklų, kurios nesugeba dirbti naujoviškai ir humaniškai santykiuoti su samdomaisiais. Taip jie apvalė ūkio sektorių ir prisidėjo prie gamybinių santykių pažangos. Darbo žmonių ryžtinga kova už savo gerbūvį nesužlugdė Vakarų valstybių, bet stūmė jas socialinio progreso, visų gerovės link. Panaši audra artėja ir prie Lietuvos. Kai konservatorių-liberalų aljansas vėl valdžioje, neišvengsime to, kas buvo Vakaruose. Streikai ir demonstracijos skandins tuos politikus ir verslininkus, kurie veržia diržus darbo žmonėms ir įvairiomis gudrybėmis stengiasi „taupymo diržus“ atleisti sau ir savo rėmėjams. Tai nesužlugdys ir Lietuvos. Tik pa-

skatins politikus atsakingiau ieškoti tikrųjų krizės kaltininkų, ginti ne vien bankininkų bei monopolistų interesus, bet ir interesus žmonių, kurie savo darbu kuria pridėdamąją vertę, finansuoja mokslą bei kultūrą ir realiai kelia visų gerovę.

Laikraštis LIETUVOS PROFSAJUNGOS,
2010.04.05

Lietuviškų reformų kolapsas

Atgavus nepriklausomybę ir konservatorių-krikdemų reformatoriams beatodairiškai griauant neefektyvų, bet žmones šiaip taip maitinantį sovietinį planinį ūkį, greit pradėjo aiškėti, kad tokios ekonominės politikos rezultatai bus tragiški. Taip ir atsitiko.

Socialdemokratinę išeitį pasiūlė buvę komunistai, susitelkę Demokratinės darbo partijos gretose. Jie 1992 m. laimėjo rinkimus į Seimą ir suteikė šiokią tokią viltį. Tačiau ši viltis taip pat žlugo, nes reformų euforijos aplinkoje „demdarbiečiams“ teko tęsti ankstesnę dešiniųjų valdžios politiką. Bet koks žingsnis atgal stiprinant valstybinį sektorių, ekonomi-

kos reglamentavimą ir didinant planavimo vaidmenį buvo laikomas išdavyste ir laisvosios rinkos žlugdymu. Valdžią praradusiems konservatoriams ir krikdemams talkininkauti puolė liberalai, siūlantys kuo ryžtingiau ir sparčiau ūkinės bei socialinės veiklos našta perkelti privačiam sektoriui, vis labiau išlaisvinant jį nuo pareigų valstybei bei visuomenei. Atsitiko tai, kas turėjo atsitikti – per 500 tūkstančių bėglių iš Tėvynės, prie pusės milijono artėjanti bedarbystė, naujų turtuolių fone suvešėjęs neregėtas daugumos skurdas, didžiulė atskirtis tarp dirbančiųjų ir jų darbo vaisiais besinaudojančios buržuazijos. Privilegijuota, kyšiais pėnima biurokratija taip sujaukė Lietuvą, kad jos ne tik kiekybine, bet ir kokybine prasme jau pažinti nebeį-

manoma. Iš 3,7 milijonų liko vos trys, o gal ir mažiau gyventojų, iš pagal to meto aplinkybes gerai veikusios tarybinės socialinės sferos turime tik griuvėsius.

Kokios šios tragedijos priežastys?

Pirmiausiai kalti politikai, neįvertinę ūkio reikšmės valstybės gyvenime, pasidavę neatsakingų reformų euforijai ir užkrėtę šia liga daugumą Lietuvos piliečių. Nepamirškime 1990 metų, kai absoliučią valdžią Lietuvoje išsikovojo konservatoriai ir krikščionys demokratai, naudodamiesi savo neribota galia pradėjo „gydyti“ šalį šoko terapijos metodais, kurie greit pavirto laukiniam kapitalizmui būdinga prichvatizacija. Į mūsų už turtus pakilo nusikalstamos grupuotės. Jos, pusvelčiui nupirkdamos įmones, sugėbėdavo tyči-

nio bankroto būdu jas likviduoti, o technologinius įrengimus išparduoti kaimyninėse valstybėse ar nurašinėti kaip metalo laužą. Būtent tuomet žmonės pajuto, kas yra nedarbas. Bedarbių likimu beveik nebuvo rūpinamasi. Vakarų valstybės lietuvių dar legaliai neįdarbindavo. Industriinė-kolūkinė Lietuva tapo bedarbių, amatininkų ir turgaus prekyvių šalimi. Audringai kylantį visuomenės nepasitenkinimą konservatoriai slopino gąsdinimais apie artėjantį komunizmo restauravimo pavojų, apie rusų intrigas, apie sovietinės nomenklatūros kenkimą „patriotų“ valdžiai. Lietuvos piliečiai buvo suskirstyti į „savus“ ir „svetimus“. Pabandyta net steigti atestacines komisijas įmonėse, mokslo, kultūros ir valstybės valdymo įstaigose ir šalinti

iš pareigų valdžią kritikuojančius, kairiesiems politikams pritariančius ne tik vadovus, bet ir eilinius darbuotojus.

Subjuro ir santykiai su Rytų kaimynais. Lietuva pradėjo prarasti savo tradicines pramoninių prekių ir žemės ūkio produktų rinkas. Tragiškai smuko gamyba. Infliacija pasiekė net 1000 procentų per metus.

Neatsitiktinai primenu anuos tragiškus laikus, nes būtent juose žymia dalimi slypi ir šių dienų nelaimių priežastys.

Sakyti, kad niekas neįspėjo ir neįsiūlė kitų išeičių negalima. Puikiai prisimenu 1995 metus. Stambių įmonių vadovai, perspektyvą geriau matantys ekonomistai, valstybinės veiklos patirtį turintys darbuotojai, pamatę, kad Demokratinė darbo par-

tija važiuoja dešiniųjų nutiestais „reformų bėgiais“ ir rinkimus neišvengiamai pralaimės, įkūrė Ūkio partiją. Ji, ir ne tik ji, anuomet labai garsiai skelbė, kad negalima mažinti ūkio potencialo, o išbristi iš neatsakingų reformų liūno ir pasukti visų gerovės kryptimi galima tik pirmiausiai rūpinantis realia ūkine veikla. Buvo siūlomi projektai kaip derinti valstybinį sektorių su privačiu, kaip kooperuoti smulkųjį verslą su stambiuoju, technologiškai pažangiu. Bet... žmonės nesuprato, kad neturint tvirtų ūkinės veiklos pamatų visos socialinės reformos bus iliuzorinės arba vis labiau tolstančios nuo piliečių ir taranujančios tik elitiniams visuomenės sluoksniams. Deja, neelitinė visuomenė šių perspėjimų nenorėjo girdėti. Ji akiai tikėjo „reformatoriais“ ir,

kaip bebūtų keista, jais tiki iki šiol. Dabar iliuzoriniais reformų projektais tarpusavyje konkuruoja ne tik opozicija su valdančiaisiais, bet ir valdantieji konservatoriai-krikdemai su savo sąjungininkais – įvairių spalvų liberalais. Visi tempia į savo pusę, dėl to valstybės ūkio vežimas stovi vietoje.

Jeigu anksčiau reformų tikruosius tikslus bent buvo bandoma pridengti sovietmečio atsilikimo įveikimo būtinumu ir visų gerovės iliuzijomis, tai dabar to daryti neįmanoma. Ir to jau nedaroma. Svarbiausiu reformų reikšmės kriterijumi tapo ne piliečių gerovė, bet pinigai, biurokratijos ir oligarchų globa, biudžeto išlaidų, skirtų socialinei sričiai, kuo didesnis mažinimas. Juk būtent to siekiama „reformuojant“ švietimo bei mokslo

sistemą, sveikatos apsaugą, socialinį aprūpinimą ir t. t. Pildosi liberalų svajonė – kuo labiau išlaisvinti valstybę nuo pareigų piliečiams ir kurti laisvą rinką net socialinėje sferoje, kur taip pat galėtų kuo daugiau pelnų gauti mūsų laikų kapitalistinis elitas.

Teisėtai kyla klausimas, kur veda tokios reformos? Kam jos tarnauja? Kam reikalinga valstybė? Negi vien piliečiai privalo jausti pareigą valstybei, o valstybė – atsakinga tik už „laisvosios rinkos“ apsaugą? Markistai dar kapitalizmo aušroje įrodinėjo, kad geriausias būdas sugriauti kapitalizmą – tai spartinti jo prieštaravimų vystymąsi liberalizmo kryptimi. Dabar Lietuvoje vykdomos reformos tarnauja būtent tokiai raidai. Jų sukeliami prieštaravimai bei so-

cialiniai konfliktai reiškia ne tik pačių reformų kolapsą, bet gąsdina ir griūtimi politinės sistemos, kurią rūpestingai kūrė valdžioje buvę ir esantys. Su liberalų, bankininkų ir finansinių piramidžių maklerių ekonomine ir socialine politika tikrai nekeliausime liaudies valdžios (t. y. demokratijos) ir visų gerovės kryptimi.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.9 2010 m. gegužė

VIENUI VIENI

Pasaulio galingieji labai iškilmingai pažymėjo pergalės prieš fašistinę Vokietiją 65-metį. Ne tik savo šalyse, bet ir Maskvoje.

Rusijos sostinėje susirinko antifašistinės koalicijos, jai prijaučiančių valstybių vadovai ir karo veteranai. Pirmą kartą jubiliejiname parade

žygiavo ne tik Rusijos, bet ir keturiolikos valstybių armijų atstovai, jų tarpe JAV 18-ojo pėstininkų pulko, dalyvavusio „susitikime prie Elbės“, kariai, Didžiosios Britanijos Velso elitinio pulko gvardiečiai, Prancūzijos „Normandijos-Nemuno“ eskadrilės aviatoriai, Lenkijos garbės sargybos kuopa ir t. t. Iš viso apie 1000 užsienio kareivių ir karininkų.

Nelengva buvo Rusijos lyderiams leisti pasirodyt Raudonojoje aikštėje „potencialių priešininkų“, t. y. NATO blokui priklausančių kariuomenių atstovams. Už tai kai kurie radikalūs rusų politikai stipriai kritikavo valdžią, nes tokį sprendimą laikė išdavyste, Tėvynės karo atminties niekinimu. Ir vis tik rusų lyderiams užteko ryžto pasipriešinti nacionalpatriotams ir neįprastu paradu priminti

buvusį bendradarbiavimą ir pasitikėjimą tarp antifašistinės koalicijos valstybių. Pasitikėjimą, kuris buvo negailestingai sugriautas „Šaltojo karo“ metais.

Atrodo, kad pagaliau po 65 metų didžiųjų valstybių vadovai suprato XXI amžiaus kartos lūkesčius, pripažino abipusę buvusių lyderių kaltę už tuos ilgus „Šaltojo karo“ metus ir, remdamiesi istorija, dabar bando rasti būdų, kaip geriau bendradarbiauti sprendžiant savo laiko ekonomines, politines bei socialines problemas. Dalyvavimu Pergalės šventėje jie pripažino, koks buvo reikšmingas Rusijos vaidmuo nugalint fašizmą ir koks šis vaidmuo svarbus šiandien, kuriant saugią ir stabilią Europą.

Rusijos visuomenėje įsiplieskusioje

diskusijoje kam dera, o kam ne žygiuoti 65-mečio pergals parade, atkreipiau dėmesį į savotišką „nacionalpatriotų“ argumentą – Raudonoji aikštė gali būti svetinga kariams visų valstybių, kurios prisidėjo prie pergals. Bet tik ne tų valstybių, kurios kovojo hitlerininkų koalicijoje. Jų kariuomenėms vertėtų suteikt teisę čia žygiuoti tik vaidinant belaisvius, t. y. pralaimėjusiuosius.

Ir vis tik, Maskvon kartu su rusais švęsti Pergals 65-mečio atvyko ne tik nugalėtojų, bet ir pralaimėtojų atstovai. Kartu su Medvedevu bei Kinijos, taip pat kai kuriais NVS šalių vadovais šventiniuose renginiuose dalyvavo Vokietijos kanclerė Angela Merkel. Taip ji pabrėžė šios pergals istorinę reikšmę Europos ir Pasaulio tautų likimui.

Išskirtinę vietą užėmė tik Lietuva ir Gruzija. Kodėl Gruzija? Manau, aiškinti nereikia. Rusai kategoriškai atsisakė matyti svečių tarpe M.Saakašvilį. Nedalyvavo ir Moldovos vadovas, pareiškęs, jog jam sunku važiuoti į Maskvą, kai Moldovos teritorijoje (Padniestryje) dislokuota Rusijos kariuomenė. Prezidentai A.Lukašenka ir V.Janukovičius dalyvavo šventiniuose renginiuose savo šalyse.

Bet Lietuva...?

Mūsų aukšti vadovai pasielgė panašiai kaip rusų radikalai, įrodinėję, kad kariavę hitlerininkų pusėje Raudonojoje aikštėje gali pasirodyti tik vaidindami belaisvius. Pagalvojau, nejaugi kažkas Lietuvą, ironizuodamas dėl Adamkaus biografijos, jau priskyrė hitlerinei koalicijai? O gal

patys save priskiriame? Gal, besivaidydami su istorija, gerbdami vien stalinizmo aukas ir rezistentus, pamiršome, kad tarybinėje armijoje, JAV, Anglijos ir Kanados daliniuose su hitlerininkais kovojo apie 140 tūkstančių lietuvių, buvo ir 16-ji divizija, buvo ir Lietuvos partizanai, buvo ir ypač kovinga mūsų antifašistinė inteligentija bei dešimtys tūkstančių mūsų piliečių, nužudytų arba įkalintų koncentracijos lageriuose. Nejaugi Lietuvą, kurią hitlerininkai planavo sunaikinti, kažkas turi teisę priskirti prie tų, kurių atstovai Raudonojoje aikštėje galėtų vaidinti tik belaisvius?

Štai kur atvedė sunkiai pagydoma „megztųjų berečių“ rusofobija.

Demonstruodami patriotiškai kreivą pažiūrą į istoriją, mūsų dešinieji

lietuvius kitų tautų akyse padarė keistuoliais, likusiais vieni vienais. Kaip panašaus pavadinimo J.Vaitkaus filme.

Laikraštis OPOZICIJA , 2010 gegužės mėn. Nr.10

Laisvas žodis ardė monolitą

Tikro laisvo žodžio Lietuva neturėjo nei smetoniniais, nei tarybiniais laikais. Jam pakilti atsirado sąlygos griūnant Tarybų Sąjungai. „Aš manyčiau, kad lemiamu TSRS griūties faktoriumi tapo viešumas“, – sako žurnalistas Algimantas Brazaitis, kuriam teko dirbti nepopuliarioje tarybinės cenzūros sistemoje. Su juo kalbamės apie tuos laikus.

– Pradėkime nuo to, ko dabar nebėra. Kodėl griuvo gana uždara, cenzuruojama valstybė Tarybų Sąjunga?

– Iki šiol nenutyla ginčai, kas ją sugriovė. Vieni įrodinėja, kad šaltasis karas, kuris nusmukdė imperijos ekonomiką, kiti – kad stipria banga pakilo disidentinis judėjimas, prasi-

brovęs net į valdančiosios partijos gretas, tretį – kad silpna centrinė ir respublikų valdžia. Yra net samprotavimų, kad tai piktuųjų dvasių darbas, sujaukęs žmonių protus. Aš manyčiau, kad lemiamu griūties faktoriumi buvo viešumas, išlaisvėjęs žodis. Tokią išvadą man leidžia daryti asmeninė patirtis, dalyvavus viešumo politikos įgyvendinime pertvarkos metais.

Didžiosioms valstybėms pertvarkos laikais labiau rūpėjo Gorbačiovas, bet ne respublikų „maištininkai“. Apie disidentus tarybinė liaudis beveik nieko nežinojo, tų laikų propagandos mašina uždaroje erdvėje veikė nepriekaištingai. O štai kai jai teko pradėti varžybas pliuralizmo sąlygomis, be represijų ir grubaus administravimo, ji sutriko.

Lietuvoje pertvarka įsisiūbavo maždaug apie 1987 metus. Orientuotasi į demokratiją, nuomonių įvairovę – tai siaurino Komunistų partijos vadovaujantį vaidmenį valstybės ūkiniuose, kultūriniuose bei socialiniuose procesuose. Panaikinus masinės informacijos priemonių suvaržymus prakalbo visi. Kilo iki tol neregėta piliečių politinio aktyvumo banga. Susirinkimai darbo kolektyvuose svarstant reformų kelius, triukšmingi mitingai, smerkiantys gyvenimo nepriteklus bei biurokraciją, kylanti nusikaltimų banga, vadovų nušalinimai ir naujų rinkimai tapo kasdieniu reiškiniu. Žiniasklaidą ir žmonių sąmonę prieš 20 metų veikė pertvarka, jos stichija griovė Tarybų Sąjungą.

1988 metų pabaigoje, siekiant su-

mažinti valstybinio valdymo išlaidas, buvo likviduota nemažai ministerijų ir žinybų. Tarp jų atsidūrė ir Lietuvos valstybinis kinematografijos komitetas, kurio pirmininku dirbau daugiau nei dešimt metų. Mane perkėlė vadovauti taip pat jau likviduojamai sąjunginei žinybai – TSRS Valstybinių paslapčių saugojimo spaudoje valdybos („Glavlito“) Lietuvos padaliniiui. Pasinaudodamas viešumo teise ir pareiga propaguoti Gorbačiovo pertvarkos idėjas, apie naują „Glavlito“ paskirtį rašiau laikraščiuose „Tiesa“, „Komjaunimo tiesa“, „Tarybinis mokytojas“, „Vakarinės naujienos“ ir kituose. Tai buvo pirmos viešos publikacijos ne tik Lietuvoje, bet ir Tarybų Sąjungoje apie šią paslaptimis apgaubtą įstaigą. Net įspėjimo iš Maskvos susilaukiau, kad elgiuosi

per daug savistoviai, nederindamas su Centru.

- Kas gi buvo tas „Glavlitas“, galėtų paklausti dabartiniai dvidešimtmečiai.

- Visos valstybės suinteresuotos tam tikru laipsniu ir tam tikrą laiką riboti žinias apie savo gynybinę potencialą, diplomatiją, komercinius planus, mokslininkų darbus, techniką ir technologiją, gamtos turtus bei materialinius ir finansinius resursus. Tarybų Sąjungoje taip pat buvo tokia tvarka - griežtai saugoti tai, kas valstybės interesų požiūriu yra slapta, neskelbtina. Labiausiai saugotinos paslaptys lietė gynybos sritį. „Glavlito“ direktyvomis buvo apibrėžta ką ir kaip galima publikuoti.

Be „Glavlito“ net vizitinės kortelės nebuvo galima atsispausdinti. Darbo

šioje įstaigoje buvo tikrai labai daug. Juk ji vykdė ne tik cenzūros funkcijas, bet juridiskai įteisindavo kiekvienos leidyklos, laikraščio bei žurnalo, radijo ar televizijos steigimą. Turėjo teisę kontroliuoti, kaip žiniasklaida laikosi spaudos taisyklių bei savo pačios programinių nuostatų ir nusižengusius traukti atsakomybėn.

- O kur dar garsieji „specfondai“...

- Taip, Stalino asmens kulto, vėliau stagnacijos metais sparčiai kaupėsi vadinamosios specialiosios literatūros fondai. Jų formavimas - tai gėdingas kulto ir stagnacijos laikų padarinys. Kita vertus, kai kurie specfondų kritikai per nežinojimą buvo per daug sureikšminę jų vietą mūsų kultūros procese. Aš tokią nuomonę susidariau susipažinęs su tų fondų

turiniu, jų sudarymo istorija.

Specialūs fondai valstybės ir mokslo įstaigose, kitose organizacijose buvo sudaromi visiškai reikalingam ir suprantamam dalykui - saugoti literatūrą, kurioje yra valstybinės ir karinės paslaptys. Tokia literatūra, rašiniai, projektai, dokumentai turėjo slaptumo ribojimus: „Visiškai slap- tai“, „Slaptai“ ir „Naudotis tarnybo- je“. Jie reikalingi tik ribotam žmonių skaičiui, tiems pareigūnams ir tyri- nėtojams, kurių darbas susijęs su slaptais duomenimis.

Deja, ši nuostata, kaip ir daugelis kitų, buvo deformuota. Ribojant vie- šumą ir įsigalėjus nepakantumo ki- tam požiūriui politikai, į specfondus pradėta siųsti ir kitokio pobūdžio li- teratūrą, dažniausiai dėl ideologinių sumetimų. Daugiausia lietuviškų

knygų į šiuos fondus buvo uždaryta pirmaisiais pokario metais.

- Kokia tai buvo literatūra? Tikriausiai išleista prieškarui?

- Tikslių duomenų neturiu. Tačiau besąlygiškai teigti, kad tuomet į uždaras saugyklas pateko vos ne visa prieškario laikų grožinė, mokslinė, techninė literatūra, būtų neteisinga. Aš remiuosi Lietuvos knygų rūmų 1953 metais sudarytu sąrašu leidinių, nuo kurių tuomet buvo „apvalomos“ bibliotekos. Šiame, pačiame ilgiausiame per visą tokių sąrašų sudarymo istoriją, buvo 1985 pavadinimų knygos bei brošiūros. Tarp jų dažniausiai sutinkame religinio, religinio-ideologinio pobūdžio knygeles, toliau sektų komercinio, politinio-propagandinio pobūdžio leidiniai, Hitlerio laikų vertimai iš vokiečių

kalbos, turintys nepageidautiną ideologinį atspalvį. Yra krūva „geltonosios“, visiškai bevertės literatūros, išleistos vien pasipelnymo tikslais. O lietuvių klasikos specfonduose beveik nėra paminėta 1953 metų sąrašė. Ten buvo likę tik kelios Vinco Krėvės ir J.Tumo-Vaižganto knygos, kaip aš suprantu, tos, kurios pagal anų metų sampratą buvo idėjiškai nepageidautos. Bet po 1967 metų ir šių autorių visos knygos buvo sugrąžintos į bendruosius fondus.

Žymiai problemiškesnė buvo lietuviškosios išeivijos knygų situacija. Praeityje tikrai beatodairiškai jos buvo draudžiamos. O juk tai nors ir nedidelė, ne pagrindinė, bet vis dėlto lietuviškos kultūros dalis. Ne paslaptis, kad joje kluvo vadinamasis anti-tarybiškumas. Tačiau keičiantis poli-

tinei situacijai, slopstant konfrontacijai ir kylant susitaikymo, bendradarbiavimo idėjoms, šiai literatūrai kelias į Lietuvą taip pat buvo atveriamas. Visa, kas meniška, moksliška, tauru, besąlygiškai inkorporuojama į Tėvynės kultūrą.

- Smalsu, kaip pasikeitė situacija pertvarkos laikais?

- Jau 1988 metais labiausiai pertvarkos pažadintame dienraštyje „Komjaunimo tiesa“ (vėliau pasivadino „Lietuvos rytas“) prasidėjo kritiški praeities vertinimai, skatinantys ir kitą žiniasklaidą atskleisti stalininių represijų baisumus ir pasekmes, diskutuoti istorinėmis temomis, kurios praeityje buvo draudžiamos. Įsisiūbuojant tokiai diskusijų bangai pajutau, kad ji gali sunaikinti vos užsimezgasias pilietinės santarvės ir

vienybės nuotaikas, išmušti piliečius iš perspektyvaus nesmurtinio permainų kelio. Nesant spaudos įstatymo, šio reiškinio suvaldyti teisėtvarkos organai neturėjo jokios galimybės, o idėjinės politinės spaudos orientacijos jau buvo necenzūruojamos. Apsvaigę nuo laisvės kai kurie žurnalistai daužė viską, kas tik jiems pakliuvo. Tai visiškai suprantamas reiškinys mums, žinantiems, kad žurnalistų profesija - pati lepiausia konjunktūros epidemijai. Labiausiai stebino saiko stoka, radikalios deklaracijos. Atrodė, kad visuomenėje imame prarasti bet kokią atsakomybę už pasakytą ir parašytą žodį. Prasidėjo komercinės konjunktūrinės varžybos. Nekalbu jau apie prarastą kultūringumo pavojų. Kai visuomenėje kyla rietenos, reikia pirmiausia

galvoti apie aistrų nuraminimą, santarvę ir stabilumą. Jį gali garantuoti ne susiaurinta, bet išplėsta demokratija, išplėstas interesų atstovavimas valdžioje.

Parašiau straipsnius „Neapykantos gaisras“, „Be santarvės nėra ateities“ ir kitus, jų mintis, smerkiančias smurtą ir neapykantos kurstytojus, kartoju ir daugelyje kitų publikacijų, nes buvau įsitikinęs, kad pavojingiausiu persitvarkančiai mūsų šaliai reiškiniu galėjo būti pykčio ir keršto dvasia persunkti veiksmai, ypač jei jie perkeliami į vidaus ir užsienio politiką. Europoje jau turėjome skaudžių pamokų, plėtojosi tautiniai konfliktai Kaukaze, Balkanuose, Ispanijoje ir kitur. Minėti mano straipsniai sukėlė Lietuvos „vanagų“ ir įsiaudrinusių „patriotų“ pyktį. Bet didesnė

dalį piliečių tyliai pritarė, rašė man laiškus, nors nediršo viešai smerkti pilietinio karo kurstytojų. Todėl ypač didelį pasitenkinimą sukėlė šiek tiek pavėluotas, 1990 m. sausio mėnesį paskelbtas Vilniaus universiteto mokslininkų laiškas Sąjūdžio seimui, kuriame reiškiamas pasipiktinimas, kad prasidėjo radikalų išpuoliai prieš nepriklausomą LKP, kad žiniasklaida tendencingai juodina ir smerkia visus be išimties komunistus, net tuos, kurie vaidino svarbų vaidmenį kultūroje, moksle, buvo Sąjūdžio ir nepriklausomybės atkūrimo iniciatoriai.

Tenka tik apgailestauti, kad anuomet sukurstytas neapykantos gaisras dar nenuslopintas iki šiol. Nors įstojus į Europos Sąjungą ir pripažinus jos teisę, jis jau nedega tokia pavojinga ugnimi. Bet apmaudu, kad

vis dar rusena, o kartais ir didesne liepsnele plyksteli jautresnių žmonių bendruomenėse, interneto puslapiuose bei dešiniojoje spaudoje. Kai kurie politikai kartais puoselėja viltis drausti jiems nepalankias publikacijas bei idėjas.

- Kaip atrodė Lietuvos spauda Atgimimo metais?

- 1989 metų spaudą buvo galima suskirstyti į tris dalis: partinė- valstybinė (žinoma, sąlyginai, nes ir ji labai mėgavosi partijos ir valdžios vėnojimu), antra - alternatyvioji spauda ir trečia - neoficialioji, neįteisinta, leidžiama pogrindyje įvairių partijų, sąjungų, iniciatyvinių grupių, kooperatyvų, sektų, net stebuklų regėtojų ir taip toliau. Oficialiai Lietuvoje tuo laiku buvo leidžiami 247 periodiniai leidiniai. Pogrindyje, knygų

rūmų duomenimis, buvo 153. Vėliau dalis jų legalizavosi. Neteisėtų leidi-
nių spektras buvo labai įvairus – nuo
kraštutinių dešiniųjų iki pačių kai-
riausių kairuolių, platinamų net
Kremliuje tarp liaudies deputatų.

Audringais pertvarkos metais teko
atlaikyti spaudimą iš visų pusių. „Je-
dinstvininkai“ reikalavo atstatyt
„Glavlito“ ankstesnes funkcijas ir
„tramdyti Tarybų Sąjungos priešus“,
o pertvarkos entuziastai – laisvės
tuoj pat ir beribės. Reikėdavo pa-
prieštarauti kai kuriems partiniams ir
valstybiniams veikėjams, linkusiems
administruoti leidėjus, o kartu reika-
lauti ir iš sąjūdiečių elgtis santūriau,
nesvaigti laisvės ir viešumo euforijo-
je, nepriešinti žmonių. Kviesti elgtis
būtent taip, racionaliai, kai jausmus
valdo patriotizmo euforija, kai dar

gyvi prisiminimai apie cenzūrą ir žiniasklaidos administravimą, buvo labai sunku.

Atrodo, kad dirbti tarp dviejų ugnių man pavyko, nes aštrių konfliktų su valdžia, Sąjūdžiu ir su žurnalistais išvengėme. Laikantis pertvarkos paskelbto viešumo principų „Glavlitas“ buvo sėkmingai likviduotas. Savo asmeniniame archyve iki šiol saugau „Glavlito“ darbuotojų sveikinimą. Jie eiliuota forma rašė: „Buvo visko – ir karšto ir šalto, ir saulėtų dienų, ir niūrių, bet... Jūs nukovėte baisią cenzūrą, - nebebus jos daugiau Lietuvoj. Ir už viską Jus gali nuteisti, ir už viską Jums gali atleisti, nes gyvenimo vieškeliais eita, nesislapstant už krūmų bailiai“. Tai labai retas atvejis, kai darbuotojai džiaugiasi, jog jų įstaiga, jų darbo vieta panaikina-

ma.

O "Glavlito" darbo pertvarkos metais technologiją ir jo taisykles detalai aprašiau "Vagos" leidyklos išleistoje knygoje "Rašytojas ir cenzūra".

- Užsiminėte, kad tuo laiku nebuvo Spaudos įstatymo.

- Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba pirmoji Tarybų Sąjungoje priėmė Spaudos įstatymą, teisiškai suregulavusį žiniasklaidos santykius su piliečiais, visuomene ir valstybe. Buvau Aukščiausios Tarybos deputatas, Spaudos įstatymo projekto rengimo darbo grupės narys. Svarstėme nemažai variantų. Projekte buvo numatoma uždrausti bet kokią cenzūrą - ir valstybinę, ir visuomeninių organizacijų, sudaryti palankesnes galimybes reikštis nuomonių įvairovei. Kar-

tu pareikalauta kiekvieną leidinį oficialiai įregistruoti. Numatyti apribojimai, ginantys valstybės, visuomenės ir piliečių teises bei teisėtus interesus.

Teko važinėti į seminarus bei pasitarimus ir kitose respublikose, aiškinti, kaip toks įstatymas buvo priimtas ir kaip jis Lietuvoje veikia. Labai domėjosi mumis Rusijoje, nes jos žiniasklaida, ypač alternatyvioji, buvo net kovingesnė už lietuviškąją.

Apie cenzūros visagalybės pabaigą kalbėjau 1989 m lapkritį LTSR Aukščiausios Tarybos sesijoje, priimant Spaudos įstatymą. Štai keletas fragmentų iš tos kalbos:

„Gerbiamieji deputatai, man teko dirbti nepopuliarioje cenzūros sistemoje gana neilgai. Tik aktyvios pertvarkos laikotarpiu, kai vykdant vie-

šumo politiką pradėjome sparčiai naikinti uždaras atviram žodžiui zonas, mažinti valstybinių paslapčių skaičių, siaurinti žinybų teises šioje srityje. Ypač didelis liberalumas spaudos atžvilgiu pasireiškė, pradėjus dirbti Centro Komiteto ideologinio skyriaus vedėju Justui Paleckiui. Buvo panaikinti spaudos apribojimai ideologiniais politiniais motyvais, į areną išėjo labai gausi neformalioji spauda. Santykiai su ja klostėsi, atvirai pasakius, ne be problemų, neišvengiamų vienpartinėje sistemoje, bet vis tik normos ribose, kaip kad gimstant kiekvienam naujam reiškiniui. Dabar tokios laisvės bei spaudas įvairovės nėra jokioje kitoje šalyje ir todėl, man regis, nesunku bus priimti įstatymą, kuris jau praktiškai atspindi realią padėtį pas mus. Tuo-

met ir teisiškai bus įgyvendintas istorinis viešumo laisvės aktas, viešumo, kurio Lietuva neturėjo niekada - nei smetoniniais, nei tarybiniais laikais.

Tarybinės istorijos tikrai nepuošė spaudos cenzūravimo ir administravimo visagalybė. Kas nežino labai piktų Markso ir Lenino žodžių, pasakytų iki revoliucijos apie cenzūrą. O po revoliucijos, jau lapkričio 8 dieną Leninas uždraudžia svarbiausius buržuazinius laikraščius, leidžiamus Petrograde. Lapkričio 10 dieną pasirašo direktyvą, draudžiančią visur ir visus leidinius, kurie kviečia nepaklusti ir atvirai priešintis jo vyriausybei, sėja neramumus ir skleidžia šmeižikiškus gandus, ragina vykdyti antirevoliucinius veiksmus. Lapkričio 17 dieną Leninas pats paaiškina to-

kių priemonių prasmę šiais žodžiais: „Mes negalime sudaryti galimybės buržuazijai duoti laisvai šmeižti mus. Kokia laisvė reikalinga tokiems laikraščiams? Ar tik ne laisvė pirkti popierių ir samdyti masę rašėivų? Mes privalome atsisakyti tokios spaudos laisvės, priklausančios nuo kapitalo. Šis klausimas turi principinę reikšmę. Jeigu mes einame į socialistinę revoliuciją, mes negalime, kad prie Kalėdino bombų prisidėtų ir mela-gysčių bombos“.

Tokia pradžia ir jau matote jos dialektinę pabaigą. Kol kas tik Lietuvoje. Gal nemalonu kai kam, kad primenu tai. Bet kur dėtis? Jeigu naikiname, tai žinokime, ką naikiname, kad prie to niekuomet nesugrįžtume. Iš to protingas žmogus padarys reikiamas išvadas, o kvailiams, kaip

sako suvalkiečiai, įstatymai nerašomi.

Nežiūrint į pastabas, pareikštas mūsų diskusijose, manau, kad deputatams pasiūlytas projektas priimtinas, nors jis pakrypęs į žurnalistų pusę. Mūsų komisijos pirmininkas Domas Šniukas ramina, kad taip daroma liaudžiai ir tik liaudžiai. O kuriant teisinę demokratinę valstybę svarbiausiu orientyru turėtų būti ne abstrakti liaudis, bet žmogus, piliečiai, jų laisvė ir neliečiamybė, jeigu neina kalba apie nusikaltimus. Per daug akcentuojame valstybės interesų reikšmę ir suteikiame žurnalistui kažką panašaus į prokuroro ar tardytojo teisę.

Interesus kiekvienas rašantysis suprastas tik pagal savo išsilavinimą ir pagal savo kultūringumą. Čia kvepia

kažkuo nedemokratišku, kai galima vulgariai brautis į kitų asmeninius reikalus, gyvenimo būdą, santykius. Juk kaip nustatyti tokio kišimosi objektyvius kriterijus, ribas? Todėl, kad sustiprintume asmenybės neliečiamumo principus įstatyme, siūlyčiau pabrėžti, kad apie asmeninį žmogaus gyvenimą galima rašyti tik jam sutikus arba tik tiek, kiek tai išnagrinėta viešame teismo procese. Visais kitais atvejais, net rašant liaupsinančius straipsnius, privalomas žmogaus sutikimas. Tai atitiktų teisinės valstybės dvasią, sulaikytų žurnalistus nuo landžiojimo po svetimus butus ir miegamuosius, nuo noro priseginėti žmonėms priešų ir visokiausių nedorėlių etiketes.”

Manau, kad šios mintys aktualios ir šiandien.

- Jūs iki šiol aktyviai bendradarbiaujate spaudoje. O kaip su politika?

- Ne, nedalyvauju joje. Iki soties prisipolitikavau, kai buvau jaunesnis. Bet lieku ištikimas laisvai žurnalistikai ir kairiosioms pažiūroms. Politikoje dabar reikia kuo daugiau jaunimo. Linkėčiau jam nepasiduoti korupcinėms pagundoms, euforiniams jausmams, pasirinktoje ideologijoje matyti teigiamus ir neigiamus bruožus, siekti permainų ir jas vertinti tik santarvės ir piliečių gerovės kriterijais.

Žurnalas GAIRĖS Nr.5, 2010 m.

Kas svarbiau - teisė į nacionalinę valstybę ar sienų neliečiamumas?

Birutės Juknevičiūtės straipsnis apie Pietų Osetiją, atspausdintas savaitraštyje OPOZICIJA, paskatino prisiminti audringą praėjusio amžiaus paskutinį dešimtmetį, kuomet kova už laisvę ir nepriklausomybę virto daugelio tautų ir žmonių tragedija. Manychiau, kad Tarybų Sąjungos ir apskritai komunistinės sistemos griūtis tapo trečiuoju etapu žmonijos istorijoje, kai tautos, pažadintos križių bei laisvės mitų, audringai kūrė savo nacionalines valstybes ir rinkosi naują gyvenimo būdą ne vien taikiomis priemonėmis.

Šia proga norėčiau bent paviršutiniškai priminti istoriją.

Idėjos vienyti kalbantiems viena kalba virto realia politika Europoje tik po Didžiosios prancūzų revoliucijos, kai jos idealų paveikti prancūzai, vokiečiai, italai ir kiti didieji europiečiai parodė tautinio susivienijimo į vieną valstybę pavyzdį. Tai buvo pirmas ryškiausias tautų vienijimosi į savo valstybę etapas. Kaip tik tuomet politiniame žodyne ir atsirado terminas „nacionalinė valstybė“.

Nacionalinės valstybės sukūrimo arba atkūrimo idėjos, taip pat viltis atrasti teisingesnius tarpvalstybinius santykius, panaikinti žmonių bei tautų išnaudojimą dar labiau sustiprėjo po Pirmojo pasaulinio karo. Tada ir prasidėjo kolonijinės sistemos irimas.

Tai buvo antrasis nacionalinių valstybių kūrimosi pakilimas.

Ne tik garsiosios JAV prezidento V.Vilsono 14 tezių, bet ir Lenino paskelbtos idėjos apie tautų apsisprendimo teisę be išsilaisvinimą iš tautų kalėjimo Rusijos imperijos atliko didžiulį vaidmenį kuriant kitokią pokarinę Europą ir kitokį pasaulį. Kaip tik todėl suiro ne viena imperija, atsirado galimybių Europos tautoms sukurti savo nacionalines valstybes.

Nepriklausomybę išsikovojo ir Lietuva. Savaime suprantama, Lenino politika šiuo klausimu rėmėsi ne abstrakčiu humanišku, bet neišvengiamu pragmatizmu ir pasaulinės revoliucijos viltimi. Dalies Rusijos imperijos tautų paleidimas į laisvę, vadovaujantis principu „prieš susi-

vienijant būtina išsiskirti“, padėjo bolševikams išsilaikyti valdžioje ir Paryžiaus komunos pavyzdžiu, remiantis klasių kova bei revoliuciniu masių entuziazmu, sutelkti Rusijos tautas „darbo žmonių valstybėje“ – Tarybų Sąjungoje. Kiek šiame vienyjimesi buvo revoliucinio entuziazmo ir kiek jėgos bei smurto, iki šiol aiškinasi istorikai bei politikai. Bet nenuginčijama, kad tautų apsisprendimo teisės deklaravimas labai padidino „socialistinės revoliucijos“ patrauklumą pasaulio tautose, kovojančiose už savo nepriklausomybę.

„Garbingą vietą“ istorijoje užima ir Antrasis pasaulinis karas. Rašau kabutėse, nes jis ne tik kad sužlugdė kolonijinę sistemą, bet ir slaptuose „nugalėtojų“ protokoluose padalijo Europą į įtakos zonas, davė pradžią

labai suktai ir mažoms nacionalinėms valstybėms pavojingai geopolitikos kryptčiai – GLOBALIZACIJAI.

Trečiasis nacionalinių valstybių kūrimosi pakilimas neatsiejamas nuo M.Gorbačiovo pertvarkos ir komunistinės sistemos žlugimo, tapo esmine pastarojo požymiu ir priežastimi.

Nacionalinės problemos pasirodė esančios sunkiausios. Susidūrę su jomis pasijuto bejėgiai ne tik radikalieji komunistai, bet ir liberalieji pertvarkytojai. Krauju bei šiurkščia jėga buvo ardoma komunistinė Jugoslavija, kruvini konfliktai tarp „broliškų“ respublikų bei tautų paženklino Tarybų Sąjungos „išsivaikščiojimą“.

Apie 1991-1992 metus prie žlugimo ribos atsidūrė Tarybų Sąjunga ir aktyviausiai ją griovusios daugiatautė Jelcino laikų Rusija bei Stalino

numylėtinė taip pat daugiatautė Gruzija. Daug pavojingų situacijų buvo net „dainuojančios revoliucijos“ būdu nepriklausomybę atkūrusioje mažiausiai internacionalizuotoje Lietuvoje. Tik laiku įvykdytas komunistų partijos persitvarkymas į socialdemokratinę ir dalies sąjūdinių orientavimasis į pilietinę santarvę išgelbėjo Lietuvą nuo radikalų ir nenuspėjamos politinės destruktijos pereinant į kitą santvarką.

Bet ..tai jau praeitis.

Birutė Juknevičiūtė paskatino prisiminti Gruziją, kurios problemos nesibaigia ir šiandien. Daugiau kaip 20 metų.

Dėl geografinių, gamtinių ir etninių aplinkybių Gruzija yra nevienalytė valstybė. Nacionaline ją pavadinti būtų sunkoka. Įvairios etninės gru-

pės vienijasi aplink keturias didžiausias ten gyvenančias tautas – grizinus, abchazus, osetinus ir adžarus. Pasinaudojusi „perestroika“ Gruzija nepriklausomybę paskelbė 1991 metais. Tačiau savo nacionalinėse valstybėse panoro gyventi ir osetinai, ir abchazai, ir adžarai. Jie atsisakė paklusti radikalo Z.Gamsachurdijos politikai, pabandžiusio bismarkiškai (o dabartine terminologija – staliniškai) suvienyti Gruziją, jos gentis ir tautes.

Ne kažin kiek politika pasikeitė ir nuo tada, kai pirmojo Gruzijos prezidento priešininkai jį išvijo į Čėčėniją ir į šalies vadovo kėdę pasodino internacionalistą, garsų kovotoją prieš korupciją „pertvarkininką“ E.Ševardnadzė. Jam dar blogiau sekėsi vienyti Gruziją. Abchazai, re-

miami „savanorių“ iš Rusijos, Ukrainos ir kitų respublikų, skatinami žeme, butais bei kotedžais, kuriuos paliko išbėgę gruzinai, karą su Gruzija laimėjo ir jį pavadino išsilaisvinimo karu. Po to maištinguose separatistiniuose regionuose dar labiau sustiprėjo antigruziniškos nuotaikos. Neatsakė nepriklausomybės ne tik Pietų Osetija, bet ir Adžarija.

Garsiam tarybinių laikų kovotojui prieš korupciją Ševardnadzei nesisekė ir kova prieš kyšininkus, valstybinio turto „prichvatizatorius“, biurokratus. Nusigyvenusi ir kruvinų pilietinių bei nacionalinių konfliktų nuniokota Gruzija tapo, ko gero, pačia korumpuočiausia valstybe buvusioje TSRS erdvėje. Kaip tik dėl skurdo, vidaus politikos nesėkmių, socialinės atskirties bei korupcijos kilo vadi-

namoji „rožių revoliucija“, kuri į valdžią atvedė provakarietišką radikalą M.Saakašvilį.

Jis taip pat pabandė jėga spręsti Gruzijos suvienijimo problemas. Tačiau pavyko sutramdyti tik Adžariją, kuri tapo Gruzijos autonominiu regionu. Tuo tarpu karinis konfliktas su Pietų Osetija ir Abchazija dar labiau nutolino suvienijimo viltis.

Kokia šiuo metu situacija Pietų Osetijoje, apie tai „Opozicijos“ skaitytojai žino iš Birutės Juknevičiūtės straipsnio. Panaši ir Abchazijoje. Istoriniai faktai, atrodo, turėtų įtikinti demokratinę Gruziją ir jos rėmėjus, kad abchazai, turintys savo kalbą, kultūrą, turtingą istoriją, stabilias politines institucijas, atitinka visas nepriklausomos valstybės sąlygas ir turi teisę tokią valstybę ne tik sukur-

ti, bet ir atkurti. O tai jie kaip tik ir padarė.

Tautų apsisprendimo problema nagrinėjama daugybėje tarptautinių dokumentų. Jų sąrašas ilgas: nuo Jungtinių Tautų steigimo sutarties, daugelio jos deklaracijų, chartijų bei protokolų, tarpvalstybinių konvencijų iki Helsinkio Baigiamojo akto bei Europos saugumo ir bendradarbiavimo dokumentų. Taigi galima teigti, kad šių laikų tarptautinė bendruomenė, - nors ir su tam tikromis išlygomis, - vis dėlto pripažįsta tautų teisę apsispręsti ir suteikia joms teisę kurti (a) savo nacionalinę valstybę, (b)susijungti su kita valstybe, (c) būti kitos valstybės sudėtyje tarpusavio sutartimis apibrėžiant tokio buvimo sąlygas.

Na, o Gruzijos tautos - osetinai ir

abchazai, pasinaudodamos Gruzijos ir Rusijos santykių pablogėjimu, sugebėjo sukurti savo nacionalines valstybes. Panašiai kaip 1918 metais Lietuva, kuri vaisingai pasinaudojo Rusijos, Vokietijos ir Lenkijos konfliktais.

Tik nepriklausomybę paskelbusios Abchazija ir Pietų Osetija atsidūrė ne vien radikalių gruzinų, bet ir didžiųjų valstybių interesų sankirtoje. Tai privertė jas globos ieškoti Rusijoje.

Kaip tik todėl garsiai deklaruojama šių tautų teisė į nacionalinės valstybės sukūrimą nukeliama į apatinį tarptautinės diplomatijos stalčių ištraukiant iš jo kitą, ne mažiau svarbią tarptautinių santykių ir principų deklaraciją apie valstybių sienų neliečiamumą. Mat pasaulio galingieji akivaizdžiai bijo, kad Abchazijos, Pie-

tų Osetijos ir kitų buvusios Tarybų Sąjungos tautų kovų už nepriklausomybę pavyzdys, nesugebėjimas demokratiškai spręsti tarpnacionalinių santykių problemų vidaus ir užsienio politikoje gali sukelti konfliktų bei sumaiščių ir kitose daugianacionalinėse valstybėse.

Manau, nesuklysiu pasakydamas, kad šių laikų Kaukazo tautų tragedijos, išryškėjusios dar pertvarkos sukuriuose, labai pamokomos ir įspėjančios. Nepaisant atgimstančios naujos kolonizacijos formos - globalizacijos, vis dėlto atrodo, kad civilizacijos pažanga privers pripažinti tikroju prioritetu ne valstybių sienų neliečiamumą, o žymiai senesnę ir humaniškesnę principą - tautų teisę į nacionalinę valstybę.

Spirale ar ciklais į mįslingąją ateitį?

Krikščionys istoriją sieja su Senuoju ir Naujuoju testamentu. Islamistai – su pranašo Mahometo atėjimu į pasaulį, o budistams Naujieji laikai prasideda tik Budai pamokius, kaip turi gyventi žmogus ir žmonija. Tai didžiųjų religijų dogmos.

Laisvamaniai, darvinistai ir markсистai, netikintys mitu, kad Adomas ir Ieva buvo žmonijos pradininkai, pasaulio istoriją linkę dalinti į penkias visuomenines-ekonomines formacijas: pirmąją-bendruomeninę (arba primityvaus komunizmo), vergovinę, feodalinę, kapitalistinę ir komunistinę, kurios pirmąją pereinanąją fazę turėjo būti socializmas su dalimi kapitalizmo bruožų.

Marksistai teigia, kad visuomeninių-ekonominių formacijų kaitą lemia klasių kova ir socialinės revoliucijos, kurios kildavo dėl gamybinių jėgų neatitikimo gamybiniam santykiams ir dėl išnaudojamųjų maištų.

Dešinieji istorikai, bandydami atsiriboti nuo marksistų, žmonijos istoriją skirsto į daugiau formacijų. Ko gero, labiausiai palaikoma nuomonė yra tai, kad istoriją galima dalinti ne vien į periodą iki Kristaus ir po jo, o net į tris ciklus ir septynias civilizacijas - neolitinę, ankstyvąją klasinę ir antikinę.

Kai kurie istorikai Antiką laiko šio istorijos ciklo apogėjumi, kai jau galima pastebėti ir globalinės civilizacijos pirmųjų bruožų.

Kitas istorinis ciklas, pagal jų nuomonę, susideda iš Viduramžių, anks-

tyvojo industrinio ir subrendusio industrinio laikotarpių.

Pastarasis - mūsų laikų civilizacijos viršūnė. Kurdamas galingą technologinę bazę, sparčiai keldamas darbo našumą, plėtodamas rinkos santykius, sukeldamas pasaulinius karus šiais esminiais savo požymiais bei tendencijomis jis vienaip ar kitaip, daugiau ar mažiau paveikė bei pakeitė beveik visą pasaulį. Kaip tik šiuo periodu suklestėjo mokslas, atskleista daug gamtos dėsnių, pradėti socialiniai politiniai eksperimentai.

Teigiama, kad esą šis - ciklas optimaliausias kelias į naują vystymosi etapą - pasaulinę globalizaciją, į vadinamąją poindustrinę civilizaciją. Nors pripažįstama ir tai, kad civilizacija privedė ne vien prie gera. Žmonijos pajėgumas priartėjo prie gam-

tos jėgų galių - iškilo grėsmė gamtinei aplinkai ir pačiai civilizacijai.

Marksistai pripažįsta kapitalistinės civilizacijos nuopelnus techninei ir mokslo pažangai, bet šioje pažangoje jie išvelgia didžiulių socialinių prieštaravimų. Kartu jie nurodo revoliucinį kelią į komunizmą kaip aukščiausią civilizacijos pakopą, visiškai nekviesdami grįžti į akmens amžių ir pirmąją bendruomenę. Svarbiausias programinis marksistų tikslas yra gamybos priemonių suvalstybinimas. Todėl jos be išnaudojimo keliu įgyti turtai turį būti eksproprijuojami, žodžiu, darbininkų klasės ir visuomenės interesais nuosavybė turi būti iš kapitalistų paimama.

Artimiausi marksistams politikai socialistai renkasi nuosaikesnį kelią. Jie kviečia evoliuciniu būdu, žingsnis

po žingsnio, eiti visuotinės gerovės link. Socialistai įsitikinę, kad mažinti socialinę atskirtį tarp vargingųjų ir turtingųjų galima visuomeninį produktą perskirstyti per mokesčių politiką. O komunizmą jie laiko tik gražia utopine svajone.

Antimarksistai bei antisocialistai, pirmiausiai liberalai, į poindustrinę civilizaciją vilioja žmones „laisvąją rinką“. Tik sveiku protu besivadovaujančiam eiliniam piliečiui nelabai aišku, kuo pastaroji turėtų skirtis nuo industrinės, tiksliau - nuo kapitalistinės, civilizacijos.

Apibendrinamas abi – kairiųjų ir dešiniųjų – istorijos raidos koncepcijas, neižvelgiu vystymosi spirale bruožų. Manau, labiau galima būtų tikėti, jog civilizacija vis dėlto vystosi ne spirale, o revoliuciniais ir evo-

liuciniais ciklais - pirmyn ir pirmyn, į mįslingąją ateitį. O kai naikinama gamta, senka jos resursai, gal ir į ... savo pražūtį.

Na, kai atsiranda grįžimo atgal aplinkybės, tam tikrą laiką, tam tikroje vietoje ir erdvėje civilizacija sukasi ir spirale. Taip atsitiko, kai dėl neefektyvios planinės ekonomikos, prasto valdymo ir šaltojo karo žlugo Tarybų Sąjunga ir prie jos prisišliejusios vadinamosios socializmo šalys. Skausmingai ir sunkiai jų būtis buvo sugrąžinta į kapitalistinį (industrinį) lygmenį, kuriame dar sunkiau apsiprasti ir su visomis šiai civilizacijai būdingomis ydomis.

Išgąsdinti globalizacijos, net kai kurie mūsų patriotai prarado žadą: manė, kad tautą veda į šviesų rytą, o kartu su ja ... atsidūrė laukinio ka-

pitalizmo praeityje.

Ta proga vertėtų prisiminti kairiųjų pažiūrų politiko bei ekonomisto prof. Povilo Gylio straipsnį apie septynis valstybės naikinimo būdus (straipsnis buvo publikuojamas ir „Opozicijoje“).

Kritiškiau apie Lietuvos „laimėjimus“ jau prabyla net dabartinės santvarkos „architektas“ Vytautas Landsbergis, išseko ir fanatiškų jo šalininkų entuziazmas.

Pesimistinių vertinimų vakarykščių „urapatriotų“ stovykloje šiandien netrūksta. Net radikalus dešiniųjų politikas Stanislovas Buškevičiaus pradėjo gąsdinti piliečius neva artėjančiu Ketvirtuoju Lietuvos padalijimu. „Patriotų“ internetiniame tinklalapyje paskelbtame straipsnyje S.Buškevičius rašo:

„... Man šiandieninė situacija labai primena tuos tolimus aštuonioliktojo amžiaus įvykius, kada atsakingas už valstybės valdymą politinis elitas tą valstybę (LDK) pats ir pražudė, paaukojęs ją vardan trumparegiškų ir savanaudiškų interesų. Mūsų laikų valdantysis sluoksnius – politikai ir biurokratai – jau įstūmė Lietuvą ne tik į ekonominę, bet ir į moralinę bei psichologinę krizę. Tuštėjant biudžetui ir gilėjant sunkmečiui valdžia dar labiau nusisuka nuo žmogaus, pasmerkdamą jį arba emigruot, arba degraduoti. Situacija kasdien darosi vis grėsmingesnė, tačiau valstybės vyrai ir moterys ne tik kad nebando gelbėti padėties, bet savo neatsakingais veiksmais pila dar daugiau alyvos į ugnį. ... ūsų valdantysis elitas kasdien vis labiau praranda

žmogiškumo likučius“.

Tad ko norėti iš kitų, opoziciškai nusiteikusių, į kovą su skurdu įstumtų arba paprasčiausiai praeities nostalgija sirguliuojančių piliečių? Jų smerkti tikrai nederėtų, nes jie turi dėl ko pačiais pikčiausiais žodžiais žiniasklaidoje ir gatvių mitinguose plūsti politikus, atvedusius Lietuvą į laukinio kapitalizmo šiandieną, todėl ir netekusius tautos pasitikėjimo.

Kilnu prisiminti žmoniškumą, kalbėti apie vienybę. Bet ar tai įmanoma išnaudotojiškoje visuomenėje, kai KAPITALAS vardan pelno pasiruošęs atlikti bet kokią nusikaltimą, nors už tai jam grėstų ir kartuvės? Juk per 600 milijardierių ir tūkstančiai milijonierių, valdančių gamybos priemones, - pirmiausia karinę industriją ir bankus, - pasisavina daugumą viso

pasaulio samdomųjų protu ir prakaitu sukuriamos vertės! O juk turtus jiems krauna ne vien jų pačių vadybiniai talentai, bet ir samdomieji darbininkai, eiliniai vadybininkai, technikai, programuotojai, inžinieriai, gydytojai, pedagogai, gyvenantys ne iš rentų, ne iš procentų, o vien iš darbo.

Turtų telkimas mažumos rankose ir didėjantis daugumos piliečių skurdas –reiškinys, pavojingesnis už bombas. Apie tai įspėjamai ir išsamiai kalbėjo dar 18-20 amžiaus švietėjai, nes socialinė neteisybė, atskirtis buvo ir lieka viena svarbiausių visų socialinių sukrėtimų bei revoliucijų priežasčių.

Šiandieninė krizė pažadino ir mūsų amžininkus. Skolą samdomiems darbo žmonėms, visiems tautiečiams

pradėjo jausti net kai kurie milijardieriai. Spaudoje pasirodo pranešimų, kad laikomas turtingiausiu pasaulio žmogumi Bilas Geitsas ir, be-
rods, trečią vietą pasaulyje tarp milijardierių užimantis jo kolega Vorenas Buffettas pasiūlė 50 procentų savo pajamų skirti labdarai ir pakvietė kitus turtuolius sekti jų pavyzdžiu. O kai kurie rusų milijardieriai pradėjo plėtoti labdarą Šiaurės Kaukaze, kad po turtų dalybų ir kruvinų konfliktų bent šiek tiek nuramintų ir atgaivintų ten gyvenančias maištingąsias tautas.

Vieną kitą labdaringą turtuolį galima sutikti jau ir Lietuvoje. Tiesa, kol kas tai - vienišiu šauksmas tarp vilkų.

Tik ar gali labdara kompensuoti santvarkos ydas?

Lankydamasis Indijoje mačiau, kaip vienas šios šalies milijardierius tiesė kelią. Gal 5 kilometrų būsimąjo kelio ruože su kastuvais, neštuvais ir kapliais darbavosi tūkstančiai į vergus panašių žmonių, tarp jų - ir vaikų. Paklausęs, kodėl tokiais primityviais metodais dirbama, gavau atsakymą, kad žymiai pelningiau už centus samdyti bedarbių, nei modernią kelių tiesimo techniką. Taigi - PELNINGIAU, ir nesvarbu, kad pelningumo darbdavys pasiekia eksploatuodamas vergų darbą.

O ar atitinkamų pavyzdžių negalima rasti ir Europoje, ir net mūsų Lietuvoje? Panašiais atvejais istorija tikrai atsisuka spirale ir sugrįžta į gūdžią praeitį. Tik manau, kad tai ne dėsningumas, o atsitiktinis nukrypimas nuo bendros civilizacijos raidos

krypties, vedančios į globalizuotą pasaulį. Pagal marksistus tai būtų komunizmas, o pagal antimarksistus - poindustrinė santvarka, kurios gamybinių jėgų pagrindą sudarys moderni technika. Pagal kairiųjų koncepciją tada žmogus neišnaudotų žmogaus, o pagal dešiniųjų - neišnaudos taip žiauriai. Tačiau liks privati gamybos priemonių nuosavybė ir neišvengiama samdomųjų tarnyba mažumą sudarantiems turčiams.

Dešinieji šventai tiki, kad kapitalizmo alfa ir omega IŠNAUDOJIMAS, kad turtuoliai toliau turtėtų, neturi išnykti. Darau išvadą: ne spiralė, o tiesioji vergovinė praeitį jungia su kapitalistine dabartimi ir ateitimi, ne kokia nors kita, o, KAPITALISTINE. Ir jokiais poindustrinės visuomenės vaizdeliais negalima paslėpti tikrųjų

kapitalo tikslų - siekti kuo didesnio pridedamosios vertės kūrėjų išnaudojimo dėl MAKSIMALAUS PELNO..

Iki šiol visuomeninių-ekonominių formacijų arba istorinių ciklų kaitą lydėjo didžiosios revoliucijos, maištai ir pažemintųjų sukilimai. Sunku patikėti, kad perėjimas į naująjį ciklą mūsų tūkstantmetyje bus kitoks. Valiutų krizės bei karai, terorizmo protrūkiai, piratavimas jūrose, tarpnacionaliniai, religiniai ir rasiniai konfliktai, „tvarkos“ įvedinėjimas kariuomenės intervencijomis pranašauja didelius sukrėtimus.

Krizės ir nedarbo krečiamoje JAV net būdamas šios šalies nacionalinės žvalgybos direktorius, admirolas Denis Bleras (vėliau atsistatydinęs), kalbėdamas senato komitete, prabilo apie artėjantį nestabilumą ir didė-

janti ekstremizmo pavojų.

Grėsmių sąrašą sparčiai plečia ir NATO veikėjai. O populiarius JAV politikos apžvalgininkas žurnalistų premijos laureatas Kris Hedžes, pajutęs liaudies nuotaikų kaitą ir pasipiktinęs savo šalyje egzistuojančia melaginga demokratija, korupcija, bankininkų, milijardierių bei milijonierių plėšikavimu, iki nepadoraus kraštutinumo išryškėjusia ekonomine bei socialine nelygybe, iškėlė mintį, kad laikas nupūsti dulkes nuo K.Markso veikalų ir pabandyt tiksliau atsakyti į klausimą - kokia vis dėlto bus ateitis, kokia toji "poindustrinė visuomenė?".

Blaiviau ir sąžiningiau vertinti praeitį bei prognozuoti žmonijos ateitį pradeda ir intelektualai, ir ne vien Amerikos žemyne. Stiprėja pozicijos

istorikų, bandančių įrodyti, kad Spalio ir kitos XX amžiaus revoliucijos vis dėlto nebuvo vienokių ar kitokių politinių sektantų sąmokslai, o gyvenimo sunkumų sukelti liaudies masių nuotaikų ir sąjūdžių produktai. Atrodo, jau baigiama persirgti anti-komunizmo liga, pripažįstant, kad tarp įvairių socialinių idėjų turi egzistavimo teisę ir žmonių svajonės apie komunizmą, skatinančios politikos ir visuomenės veikėjus neužmiršti liaudies gerovės, ieškoti realių būdų jos siekti. Tik, suprantama, ne taip, kaip siūlo konservatoriai ir liberalai - kuo sparčiau turtinant turtinuosius.

Siūlymai nupūsti dulkes nuo Markso ir kitų kapitalizmo kritikų veikalų savaime provokuoja klausimą: ar galima į naująją istorijos vyksmo ciklą

įvažiuoti „spiraliniu serpentinu“. T. y. be revoliucijų, taikiai, sklandžiai, beveik nieko nekeičiant gamybiniuose santykiuose ir pirmiausia nekeičiant samdomuoju darbu sukurtų turtų perskirstymo principuose? Manychiau, kad toks kelias apgaulingas ir gal net pavojingas. Ypač tai turėtų suvokti mes, lietuviai, matydami, ką mums davė XX amžiaus spiralė, iškraipiusi istorijos tiesiąją ir per 20 atkurtos Nepriklausomybės metų grąžinusi šalį į XIX amžių.

Na, o Ketvirtojo Lietuvos padalijimo tikrai nesulauksime. Bet revoliucinė situacija, panaši į tą, kuri XX amžiuje susiklostė po abiejų pasaulinių karų, amžiuje, gali pasikartoti. Žinoma, tokio komunizmo, kokį įsivaizdavo Leninas, Trockis ar Mao Dzedunas, jau negali būti. Trečiajame tūks-

tantmetyje faktiškieji valstybių bei žemynų šeimininkai oligarchai ir milijardieriai pasaulį dalinsis daug išradingiau ir platesniais mąstais. Jei nesukils pavergtieji ir išnaudojamieji ir, anot Markso, neekspropriuos jų turtų samdomųjų darbuotojų interesais. Žinoma, atsižvelgdami ne į XIX, o į XXI amžiaus realijas.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.24, 2010 lapkritis

Artėja Baltarusijos prezidento rinkimai. Kas laimės?

Prezidento rinkimai Baltarusijoje vyksta kas 5 metai. Išrinktu laikomas kandidatas, kuris gauna virš 50 procentų dalyvavusių rinkimuose piliečių balsų. Naujausi rinkimai įvyks š. m. gruodžio 19 d. Šia proga prisiminiau 2001 metų rinkimus Tuomet, kaip BELTOS korespondentas ir Lietuvos ūkio partijos deleguotas rinkimų stebėtojas, lankiausi Baltarusijoje ir atidžiai stebėjau kas ten vyksta. Savo įspūdžius aprašiau ne viename ano meto Lietuvos laikraštyje. Tikėdamasis, kad ES ir mūsų politikai šiemet pridarys mažiau klaidų, pakartotinai skelbiu šią savo publikaci-

ją apie prezidento rinkimus Baltarusijoje , atspausdintą 2001 metais žurnale GAIRĖS.

Belaukiant konstruktyvaus dialogo su Baltarusija

Lietuvos užsienio reikalų ministras Antanas Valionis, pradėdamas pirmininkauti Europos Tarybos Ministrų Komitetui , tarp kitų žinomų net pabodusių šio aljanso politikos prioritetų įvardijo neįprastą, pasakyčiau, nelauktą – KONSTRUKTYVŲ DIALOGĄ SU BALTARUSIJA.Tai sveikintina geros kaimynystės iniciatyva. Jeigu ji iš politinės frazės virs veiksmu, priimtinu ir Baltarusijai, naudos turės visi. Europos Taryba sėkmingiau atliks savo svarbiausią misiją, kurdama pa-

lankią tarpvalstybinio bendradarbiavimo aplinką, o Lietuva, net pastačius Europos Sąjungos sieną, išsaugos šiek tiek daugiau galimybių humanitariniam bei ekonominiam bendradarbiavimui su šia istoriškai mums artima kaimyne.

Tačiau to siekiant nepakanka iškelti gražią mintį. Reikia turėti valios ir noro kritiškai įvertinti Europos Tarybos bei kitų Vakarų organizacijų politiką Baltarusijos atžvilgiu, pačią Baltarusiją paskatinti konstruktyviam dialogui. Juk to nepadarius, dialogas vėl pavirs monologu, gražinančiu į tą patį ydingą kelią.

Kokias klaidas padarė Vakarai santykių su Baltarusija politikoje?

Jų buvo nemažai. Bet apmaudžiausia, jog tuščiai tikėtasi, kad ir Baltarusijoje, panašiai kaip visose pako-

munistinėse valstybėse, iš užsienio kurstoma nepriklausomybės euforija, nacionalizmas, antisocialistinė isterija sugriauš šios santvarkos pamatus, ir ant jų, nesidrovint net laukinio kapitalizmo, sėkmingai formuosis privačių savininkų klasė, keičianti valstybės santvarką buržuazinės demokratijos kryptimi.

Deja... Baltarusiai pasirodė ištikimesni praeičiai nei galvota. Jie iki šiol labiau tiki ne privačių savininkų, bet valstybės galia ir humaniškumu kuriant jaunos valstybės ateitį bei gerovę. Tai akivaizdžiai paliudijo pirmieji Prezidento rinkimai dar 1992 metais. Tuomet mažai žinomas jaunas politikas Aleksandras Lukašenka, pabrėžęs valdžios reikšmę stant socialiai orientuotą visų gerovės valstybę, triuškinančiai nugalėjo

daug garsesnius savo varžovus. Atsitiko taip, nes jo požiūris sutapo su daugumos piliečių lūkesčiais. Be to, nugalėti padėjo iš kaimyninių valstybių plūstančios žinios apie siaubingas netolimos praeities griovimo orgijas bei jų padarinius žmonėms. Šių rinkimų teisėtumo, berods, nedrįsta užginčyti net priekabiausios vakarietiškos demokratijos specialistai, nes nemažai jų simpatizavo ne senajai nomenklatūrai, bet ryškėjančiai naujai politikai ir ryžtingesniems veikėjams.

Po to, siekiant sukurti valdžią, pajėgią tramdyti bręstančią juodąją mafiją ir atlikti sunkiausią valstybės funkciją - ginti samdomuosius nuo darbdavių savivalės, buvo prarastas visaliaudinis konstitucinis referendumas, kuriame teko pasirinkti: ko-

kia tokiems uždaviniams įgyvendinti respublika yra tinkamiausia - prezidentinė ar parlamentinė?

Laimėjo tvirtos valdžios šalininkai.

Štai tuomet ir kilo sumaištis. Nuo tada ir išsiskyrė Vakarų "demokrati-
nių" institucijų ir „nedemokratinės“ Baltarusijos keliai. Vakarų ir Rytų mafija pajuto, jog šios valstybės tur-
tų ir jos strateginės padėties Euro-
pos kontinente lengvai "prichvati-
zuoti" nepavyks. Skersai kelio jai
stojos ne parlamentinė, bet prezi-
dentinė demokratija. Todėl ir pradė-
ta ją su didžiausiu įniršiu kompromi-
tuoti, menkinti visą Baltarusiją, nors
jos gyvenimo standartai išliko aukš-
čiausi Nepriklausomų Valstybių San-
draugoje, buvo išvengta ūkio ir fi-
nansų griūties.

Prasidėjo šios šalies "demokratinė-

mo" laikai. Ypatingai daug pastangų ir lėšų išleista 2000-aisiais metais, mėginant sutrukdyti rinkimus į šalies parlamentą - Nacionalinį susirinkimą. Ir vėl baltarusiai buvo nepaklusnūs. Tuo įsitikinau rinkimų metu apsilankęs Baltarusijoje kaip oficialus šių rinkimų stebėtojas. Kaip vyko rinkimai ir kokią fiasko pergyveno vakarietiškieji "demokratintojai", rašiau "Gairėse" praėjusių metų 10-ajame numeryje. Po šių rinkimų Baltarusija labiausiai buvo smerkiama, kad neplėtoja partijų įtakos valstybėje, ne pagal jų sąrašus formuoja kandidatų į deputatus sąrašą. Tokį kaltinimą norisi atremti Liudo Dambrausko mintimis, parašytomis "Gairių" leidyklos išleistoje jo publicistinėje knygelėje "Kovo 11-osios tragizmas". Ten jis pabrėžia, jog partijų

demokratija - tai tik priedanga eilinių piliečių mulkinimui. Ja naudojasi politiniai demagogai, apibūdindami demokratijos brandumą partijų gaušumu ir jų sąrašų ilgumu rinkiminiuose biuleteniuose. Lietuvos patirtis akivaizdžiai įrodo, kaip stambių aferistų grupuotės, prisidengdamos partijomis ir jas finansuodamos, priveda tautą prie pasibaisėtinos materialinės ir socialinės nelygybės, skurdo ir ekonominio kracho. Net augant gamybai, darbo žmonių gyvenimas ir padėtis blogėja, gilėja nusivylimo nepriklausomybe jausmai.

Nors Baltarusijoje užregistruota per 50 partijų, iš tikrųjų, reikia sutikti, kad jų autoritetas ir vaidmuo labai menkas. Bet ar dėl to derėtų kaltinti Baltarusiją, kuri, atidžiai mokydama-

si iš kaimynų nesėkmių ir savo sunkumų, renkasi kitokias nei pas kaimynus demokratijos formas?

Manau, kad Europos Taryba ir kitos Vakarų valstybių institucijos padarė didelę klaidą, tendencingai įvertinusios Baltarusijos Nacionalinio susirinkimo rinkimus ir suvaržiusios bendradarbiavimą su šiuo parlamentu. Vakarai elgėsi kaip Vytautas Landsbergis, globojęs Lietuvoje valstybės vadovu apsišaukusį Semioną Šareckį ir vadinęs jį "tikrąja Baltarusija". Ne be reikalo Nacionalinio susirinkimo Agrarinio komiteto pirmininkas Aleksandras Azarčėnka, kalbėdamas su manimi, piktinosi, kad EBSO jį laiko neteisėtai išrinktu deputatu, nes jį iškėlė ne partija, bet dirbančiųjų kolektyvai ir jam teko nugalėti net 9 savo konkurentus.

Po 2000-ųjų metų skaudaus pralaimėjimo Baltarusijos demokratintojai nusprendė atsirevanšuoti 2001-ųjų Prezidento rinkimuose. Jie visiškai pakeitė kovos taktiką. Vietoj rinkimų blokados nusprendė aktyviai dalyvauti juose. Ypatingas vaidmuo buvo patikėtas Europos Bendradarbiavimo ir Saugumo Organizacijai (EBSO) ir jos atstovui Baltarusijoje, buvusiam Vokietijos žvalgybos šefui Hansui Georgui fon Vikui. Jo pastangomis buvo suvienytos tarpusavyje besivaidijančios ir autoritetą praradusios opozicinės partijos bei grupuotės, paruošta DIKTATŪROS nuvertimo strategija ir taktika. Pasisekė į sąjungininkes pritraukti net septynias, nuo tarybinių laikų išsaugotas profsąjungas. Pagal kai kurių Baltarusijos laikraščių duomenis,

sumanymas nuversti valdžią Vakarams kainavo per 25 milijonus dolerių. Uždarbiavo net lietuviai. Laikraščiai rašė, kaip Baltarusijos piliečius moko mūsų tautietis, nesmurtinio pasipriešinimo specialistas Audrius Butkevičius. Labai stengėsi žinomo konservatoriaus Rimanto Pleikio radijo stotis "Baltijskije hvali" ir kiti mėgėjai auklėti kaimynus. Deja, auklėtojus taip pat ištiko nesėkmė.

Vertinant Prezidento rinkimus negalima besąlygiškai vadovautis OB-SO stebėtojų išvadamis, nes jie "stebėjo", turėdami tikslą pateisinti savo organizaciją, įdėjusią tiek daug pastangų ir lėšų rinkimų "demokratiniui". Labiau pasitikėti verta nepriklausomais stebėtojais. Jų atvyko iš daugybės šalių. Beveik visi pripažino, kad Prezidento rinkimai įvyko

"sąžiningumo, atvirumo aplinkoje, prisilaikant visuotinai pripažintų jų pravedimo normų" (citata iš Lietuvos nepriklausomų stebėtojų pareiškimo). Kadangi ir aš, kaip žurnalistas ir nepriklausomas stebėtojas, domėjau visi rinkimų kampanijos eiga, skaičiau valstybinius ir opozicinius laikraščius, klausiau radijo, žiūrėjau televiziją, susitikinėjau ir su kandidatais į prezidentus šalininkais bei priešininkais, manau, galiu gan profesionaliai rašyti apie Vakarų pralaimėjimo priežastis, kurios ne tik nesusilpnino Baltarusijos valdžios, o ją sustiprino.

PIRMA.Vakarai nesuprato ir iki šiol nesupranta, kad, kaip yra pasakęs mūsų Prezidentas Valdas Adamkus, demokratijos supratimas Lietuvoje (jis be abejo turėjo omenyje ir Vaka-

rus) skiriasi nuo demokratijos supratimo Baltarusijoje. Baltarusijos demokratiją Vakarų politikai vertina globalistų akimis, nenorėdami pripažinti šios šalies specifikos ir negerbdami jos žmonių įsitikinimų. Kokio tokio mąstymo padariniai, jau įrodinėti nereikia. Gyvenimas moko net išdidžius amerikiečius.

ANTRA. Vakarų patarėjai ir valdžios priešininkų rėmėjai skatino per daug agresyvius opozicijos veiksmus. Jos juos rinkimų štabai surengė tokią grubią A.Lukašenkos ataką, kad ji neišvengiamai privalėjo atsisukti prieš juos pačius. Tai ir įvyko. Isteriški mitinguotojai, primenantys mūsų "megztąsias beretes", opozicinės spaudos vulgarios publikacijos, karikatūriška viską neigianti kritika, susipynusi su pažadais išvaikyti parla-

mentā ir teisti Prezidentā, greit atbaidē nuo opozicijos nuosaikiuosius piliečius, gerbiančius stabilumą ir tvarką valstybėje. Opozicijos pretendentai į Prezidentus nesuprato, kad pavargusi nuo griovimų ir pertvarkų visuomenė jau pamatė, ką tai davė kaimyninių valstybių žmonėms ir todėl elgėsi kaip Lietuvos piliečiai 1992 metais - geriau su stabilizatoriais negu su reformatoriais. Baltarusiams toks požiūris labai tiko todėl, kad jie įsitikino, jog DIKTATŪROS dėka gyvena geriau už kitų NVS šalių piliečius. Neturi kuo žavėtis ir stebėdami kaimynes "klestinčios demokratijos" šalis - Lietuvą ir Latviją.

Kalbėdamasis su inteligentais, kurie nemėgsta Lukašenkos, bet vistiek balsavo už jį, įsitikinau, kad ir jie ne-

pritaria opozicijai, grūmojančiai sugriauti prezidentinę respubliką. Šie žmonės supranta, jog Baltarusijai, vienintelei Rytų ir Centrinės Europos valstybei, pavyko sukurti stabilią, aktyviai dirbančią ir ne mafijinėms struktūroms, bet darbo žmonėms tarnaujančią vykdomąją valdžią. Jie mano, kad tai vertybė, kurią tikslinga puoselėti.

TREČIA. Žmonės nepatikėjo graudžiais verksmais apie opozicijos informacinę izoliaciją. Valstybiniai laikraščiai, radijas ir televizija griežtai laikėsi nustatytos rinkiminės informacijos skleidimo tvarkos. Rinkimų įstatymas nustatė vienodą ir nemokamą informacijos apimtį visiems kandidatams. Užtat nevalstybinės informacijos priemonės uždarbiavo, kiek sugebėjo. Susumavus vi-

są jų apimtį, dar pridėjus įvairiausių užsienio balsus, pirmiausiai iš Rusijos, matosi, jog opozicijos kandidatai tikrai nebuvo nuskriausti.

KETVIRTA.Meškos paslaugą opozicijai suteikė pats jos globėjas H.G. fon Vikas. Jo atviras kišimasis į Baltarusijos vidaus reikalus priminė anekdotą apie šlubą vokiečių, atvykusį daryti tvarkos priešų žemėje. Baltarusių atmintyje dar neišblėsę prisiminimai apie tokius vokiečius. Ne tik baltarusiai, bet ir visos save gerbiančios tautos labai nemėgsta tokių mokytojų. Prezidento rinkimuose baltarusiai greit pastebėjo fon Viko šešėlį už opozicijos kandidato Vladimiro Gončiareko, o už Sergejaus Gaidukevičiaus - Vladimiro Žirinovskio. Tai taip pat padėjo rinkėjams apsispręsti.

Tokia Baltarusijos realybė, kurios nesupranta tolimi nuo šios šalies problemų politikai. Radikalai net nesistengia suprasti. Užtat nuosaikesni žmonės pritariamai linkčioja mūsų ministrui, žadančiam pradėti konstruktyvų dialogą. Tuo pat metu "vanagai", panašūs į JAV senatorių Džesį Helmsą, ir toliau grūmoja vėzdais, verčia baltarusius nuo jų slėptis patikimesnėje sąjungoje su Rusija. Ten dvigubų standartų politikos daug mažiau. Politikai su vėzdais konstruktyviam dialogui netinkami.

Antanas Valionis turi šansą išvengti jų įtakos, nes galės remtis mūsų šalies patirtimi. Prisiminkime, kaip sėkmingai dialogas vyko Algirdo Brazausko prezidentavimo laikais. Buvo išspręsta valstybinių sienų problema. Neradus bendros kalbos

su Baltarusijos Prezidentu A.Lukašenka, ji šiandien būtų daug aštresnė rakštis nei šio pobūdžio problemos su Latvija ir Rusija. Prisiminkime, kaip pirmuosius ekonominio bei kultūrinio bendradarbiavimo pamatus sėkmingai grindė buvęs premjeras Adolfas Sleževičius su savo kolega Baltarusijos premjeru. Tik po to atėję į valdžią konservatoriai, paklusę panašiams į fon Viką ir Dž. Helmsą patarėjams, geros kaimynystės politiką nuleido į departamentų bei įmonių lygmenį.

Tikėsime, kad socialdemokratų Vyriausybės užsienio reikalų ministras po pažadu bendradarbiauti su Baltarusija neslepia dvilypių minčių ir nuoširdžiai nori suprasti kaimynų problemas, jų politinių procesų priežastis bei tikslus. Tuomet gal ir dia-

logas bus produktyvus, paveiks net labai nutolusį nuo Baltarusijos ir nelankstų Europos Tarybos Ministrų Komitetą.

P.S.Antanui Valioniui „konstruktyvų dialogą“ vesti su Baltarusija nesisekė. Perskaite šį mano straipsnį piliečiai galės palyginti anuos ir dabarties laikus. Santykiai su Baltarusija sušvelnėjo tik D.Grybauskaitės dėka. Ilgai lauktas Lietuvos-Baltarusijos dialogas pagaliau prasidėjo. 2001 ir 2005 metų Baltarusijos prezidento rinkimai mažai kuo skyrėsi vieni nuo kitų. Tuomet A.Lukašenką atakavo 2-3 opozicijos kandidatai. Šiemet jų bus net devyni. Susiskaldžiusi ir tarpusavyje besiriejanti opozicija turi labai mažai galimybių laimėti. Vadinasi mūsų politikams ir diplomatams ko gero teks vesti konstruktyvų dia-

logą su A.Lukašenka.

Kandidatų į Baltarusijoje prezidentus sąrašas:

Grigorijus Kostusiovas – atstovauja partiją Baltarusijos liaudies frontas

Aleksandras Lukašenka - Baltarusijos prezidentas, iškeltas piliečių iniciatyvinės grupės

Alesis Michalevičius – atstovauja piliečių sąjungą „Už Baltarusijos modernizaciją“

Vladimiras Nekliajevas – poetas, prozininkas, visuomenės veikėjas, iškeltas piliečių iniciatyvinės grupės „Kalbėk teisybę“

Jaroslavas Romančiukas – Minsko mokslo-tiriamąjo centro vadovas, atstovauja Jungtinę piliečių partiją

Sergejus Sanikovas – iškeltas piliečių kompanijos „Europietiška Balta-

rusija“

Vitalijus Rymaševskis – atstovauja Baltarusijos krikščionių demokratų partiją

Nikolajus Statkevičius – atstovauja Baltarusijos socialdemokratų partiją

Viktoras Tereščenko – UAB „VI-TEKS“ generalinis direktorius, iškel-tas piliečių iniciatyvinės grupės

Dmitrijus Ūsas – Leidyklos „Tri-vium“ direktorius ir savininkas, iš-keltas piliečių iniciatyvinės grupės

Laikraštis OPOZICIJA ,2010.12.04

“WikiLeaks” skandalas ir cenzūros šmėkla

Pasaulį sudrebino JAV paslapčių išviešinimas internete – „WikiLeaks“ tinklalapyje paskelbti slapti diplomatų raštai sukėlė tikrą audrą, vaizdžiai parodė kas yra kas ir koks tikrasis JAV veidas. Jeigu rimtai į tai reaguotų prokurorai ir teisėjai, darbo jiems užtektų geram pusšimčiui metų ne tik JAV, bet ir daugelyje kitų valstybių.

Bet... juk tai liečia prezidentus, karalius, vyriausybių vadovus, ambasadorius, bankininkus ir pasaulinius bei nacionalinius mafijozus. Todėl tikrai niekas rimtai tuo reikalu neužsiims. Bus apsiribota skandalingojo

tinklalapio savininko bei autoriaus paieškomis ir, jį nubaudus, audra nutils.

Tik kyla klausimas: kaip jį bausti? Juk pagal civilizuoto pasaulio taisykles žinia yra paslaptimi tol, kol ji slaptų dokumentų seife. Išsprūdusi iš ten ji tampa visų nuosavybe. Net pagal sovietmečio cenzūros taisykles paviešinta žinia nelaikoma paslaptimi ir už jos platinimą žurnalistą teisiškai bausti buvo negalima. Reikėjo ieškoti kaltininko tarp tų, kas saugojo paslapčių seifą.

Vengiant nenusižengti šiai logiškai nuostatai, Tarybų Sąjungoje ir kitose autoritarinėse valstybėse buvo įvesta išankstinė publikacijų cenzūra. Cenzorius, nustatęs, kad bandoma paviešinti tai, kas slapta ir neskelbtina, paprasčiausiai neleisdavo to

daryti, o prokurorai turėdavo išsiaiškinti, kaip slapta žinia pateko į žurnalistų rankas.

Kas bus dabar? Juk „pačioje demokratiškiausioje“ valstybėje skelbiama, kad nei išankstinės, nei kitokios cenzūros nėra ir būti negali. Savo paslaptis turi saugoti jų turėtojai, bet ne žurnalistai ir žiniasklaidos priemonių savininkai.

Atrodo, kad ši elementari taisyklė pamirštama. Juk jau paskelbta garsojo tinklalapio savininko paieška per Interpolą. Vadinasi, jį sugavus, kad nebūtų pažeista informacijos laisvės doktrina, teks niekadėją apkaltinti įsibrovimu į svetimą seifą, žinių pavogimu ir panaudojimu blogiems tikslams.

Užsirūstinusiems apvogtiesiems vargu ar ateis į galvą mintis, kad

reikėtų bausti pačius save už tai, kad blogai saugojo savo seifo raktus ir kad per daug laisvai plepėjo apie tai, kas padoria kompaniją žemina.

O gal bus padarytos ir radikalesnės išvados. Juk laisvam žodžiui tramdyti yra dar Romos imperijos laikais atrasta priemonė – CENZŪRA. Viduramžiais ji išbujojo iki inkvizicijos, fašizmo metais iki knygų deginimo, o tarybiniais laikais iki garsaus DRAUDŽIAMŲ SKELBTI ŽINIŲ SĄRAŠO.

„WikiLeaks“ skandalas gali paskatinti ir „laisvąjį pasaulį“ sukurti savo draudžiamų žinių sąrašą. Kai kurių politikų samprotavimai jau artėja prie to.

Internetinis laikraštis "opozicija.lt", 2010 m.
gruodžio 3d.

Kaip kariauti?

Šių metų pradžioje įsivėliau į publicisto Ažuolo Bagdono sukeltą aistrų audrą dėl jo straipsnio „Kam Lietuvai kariuomenė?“ ir KAM Euroatlantinio bendradarbiavimo departamento planavimo skyriaus viršininko Tomo Bitino bandymu sukritikuoti antimilitaristines šio publicisto nuotaikas. Kovo mėnesį „Opozicijoje“ publikuotame straipsnyje „Militarizmas ir karinis patriotizmas“ plačiai rašiau, kaip kartu su militarizmo augimu brendo ir pacifistinės idėjos, XX amžiuje peraugusios į kovos už taiką ir nusiginklavimą pasaulinį judėjimą. Šaltojo karo metais išsilavinusius piliečius kovoti prieš militarizmą ypač stipriai skatino iškilusi branduolinio karo bei žmonijos susinaikinimo

grėsmė.

Šią grėsmę pirmasis numatė dar XIX amžiuje garsusis dinamito išradėjas Alfredas Nobelis. Svarbiausiu jo motyvu pereiti į pacifistų gretas ir įsteigti TAIKOS FONDAŲ buvo nuojauta, kad militaristai, vaikydamiesi pelnų ir naudodamiesi jo ir būsimais kitų mokslininkų kariniais išradimais, gali išžudyti ne tik milijonus žmonių, bet ir sunaikinti civilizaciją.

Mūsų kariškiai ir su kariuomene susiję politikai nuolat atkakliai, ypač kai prasideda biudžeto svarstymas, primena, kad nevykdome finansinių įsipareigojimų NATUI, kad esame vos ne prasčiausiai Europos Sąjungoje kariuomenę finansuojanti valstybė. Jie nesigėdindami smerkia piliečių pacifistines nuotaikas, priskirdami jas „sovietmečio palikimui“ ir aukš-

tindami tuos, kurie bandė su ginklu rankose „didvyriškai kovoti“ iki paskutinio lietuvio.

Štai kodėl dabar reikia prisiminti ne tik Nobelį, kurio įsteigta premija jau senokai skiriama toli gražu ne tik kovotojams už taiką. Juk net prie šio kilnaus fondo kartais prisišlieja ir mokslininkai, susiję su kariniu pramoniniu kompleksu, apaugusiu milžiniškomis finansinėmis grupuotėmis, maitinančiomis mūsų laikų milijardierius ir milijonierius.

Nesakau, kad nepriklausomoms valstybėms kariuomenė visiškai nereikalinga. Reikalinga, bet tik tokio lygio, kad galėtų vaidinti agresorius sulaikantį vaidmenį, pati netapdama agresore. Jeigu XIX-XX amžiuje šį uždavinį galima buvo atlikti pasitikint tik ginklų jėga, tai XXI amžiuje

atsirado daug galingesnės už ginklus jėgos. Pirmiausia, tai globalizuota ekonomika. Dabar ekonominės sankcijos prieš potencialų agresorių dažnai daug efektyvesnės už karinę intervenciją. Antra, išaugęs tarptautinių organizacijų, konvencijų bei sutarčių vaidmuo, garantuojant valstybių suverenumą ir sienų neliečiamumą. Trečia, visiškai kito lygio piliečių išsilavinimas ir aktyvumas. Valdyti tokius piliečius kolonijinių laikų būdais jau nebeįmanoma. Nesmurtinis pasipriešinimas agresyviai kai kurių valstybių valdžiai praėjusiame amžiuje ir šio pradžioje juk tai įrodė. Kai kuriose didžiosiose valstybėse šiuo būdu, pavyzdžiui Indijoje, buvo nusimesta net kolonizatorių našta. O ar ne taip sugriuvo Tarybų Sąjunga?

Š. m. gruodžio mėnesyje „Delfi“ bloge perskaičiau Andriaus Almanio straipsnį „Liberali kariuomenė“, kuriame vėl keliami klausimai, kaip reikėtų ginti valstybę, kaip kariauti, jeigu karas kiltų? Apskritai jo samprotavimuose galima pastebėti šio-kių tokių inteligentiško pacifizmo bruožų. Bet kartu ir pavojingo bandymo kariuomenę tapatinti su valstybe pagal principą – „nėra kariuomenės, nėra valstybės“. Bet, apibendrindamas savo samprotavimus, jis vis tik pripažįsta, kad geriausia kariuomenė ne generolų, įvaldžiusių naujausias žmonių žudymo technologijas, bet susitelkusių piliečių, pasiruošusių ir mokančių ginti savo valstybę. „Koks turėtų būti tas susitelkimas, neturėtų būti vien tik generolų ar politikų reikalas. Tai mūsų

visų reikalas“, – pabrėžia A.Almanis.

Visiškai teisinga ir pacifistinė išvada. Šio gynybos būdo galia jau ne kartą įrodyta naujausių laikų istorijoje. Todėl kam mėtyti didžiules lėšas militaristiniam valstybės gynybos būdai? Juk tos lėšos iš mūsų krašto plaukia į svetimų bankų seifus ir maitina šiuolaikinio pasaulio pačią ėdriausią hidrą – MILITARIZMĄ. Pasirodo, kad mūsų piliečiai sąmoningesni už militaristų šalininkus. Pagal lapkričio mėnesio 15-17 dienomis „Prime consulting“ firmos pravestą apklausą net 93,4 procento apklaustųjų mano, kad kariuomenei neturėtų būti skiriama daugiau lėšų. Tik vos 4 procentai yra ginklavimosi išlaidų didinimo šalininkai.

Ar tai kartais nebyloja, kad ir Lietuvoje pradedama suprasti, jog tvar-

kos palaikymas pasaulyje ir valstybių viduje brangiai kainuojančiomis militarinėmis priemonėmis ir kariinėmis intervencijomis – neperspektyvus? Būtent šis supratimas net Lietuvoje pradeda gaivinti pertvarkos griuvėsiuose ir tariamojo patriotizmo euforijoje uždusintą pacifistinį kovos už taiką ir nusiginklavimą judėjimą.

Internetinis laikraštis "opozicija.lt", 2010.12.13

Politinė švytuoklė grįžta į kairę

1992 metais, tuomet dar socialdemokratiškose „Lietuvos žiniose“ komentuodamas LDDP pergalę rinkimuose prieš tautą supriešinusius konservatorius, priminiau XIX amžiaus filosofo Artūro Šopenhauerio atskleistą politinės švytuoklės dėsningumą. Jis įrodinėjo, kad perėjimas iš totalinių monarchinių režimų į demokratinius beveik visoje Europoje turėjo tris etapus: dešinien, kairien ir sustojimą centre, arba kairien, dešinien ir vėl centras.

Verta tai vėl prisiminti.

1990-1992 metų konservatorių valdymas pasižymėjo esamos ūkio struktūros griovimu, didžiule infliacija, beprasmeėmis valstybinių įstaigų

vagnoriškomis reorganizacijomis, valymais ir nesibaigiančiais kilnojimais iš vieno kėdžių į kitas. Lietuva akimirksniu iš industrinės-agrarinės respublikos tapo bedarbių ir kromelinių kraštu. Darbo netekusius piliečius gelbėjo Gariūnai, prekeivių kelionės į Turkiją, Rusiją, Baltarusiją, kur ūkis dar šiek tiek funkcionavo. Žlugo Sąjūdžio santarvės idealai, o su jais ir pats Sąjūdis (tiesa, dabar kai kas iš konservatorių dedasi jo paveldėtojais). Ant jo griuvėsių susitelkę radikalai buvo ironiškai pavadinti trečiasąjūdininkais. Jie darbo žmonių, ūkinių vadovų ir net valstybės valdininkų atžvilgiu vykdė tokią politiką, kuri blaiviu protu buvo nesuvokiama. Todėl tauta anuomet ir tarė ryžtingą „NE“ tokiai politikai.

Švytuoklė staigiai, net nesustoda-

ma centre pasuko kairėn. Toks buvo antrasis politinės švytuoklės etapas.

Pirmuoju tokios švytuoklės etapu laikau Sąjūdžio organizuotas masines demonstracijas, sugriovusias tarybų valdžią ir valdžion atvedusias Sąjūdžio dešiniuosius, suprantamiausiai išsireškiant – Landsbergio-Vagnoriaus šalininkus.

Įvyko kažkas panašaus, kaip ir Vakarų Europoje, kai maištai ir sukilimai griovė monarchijas. Tuomet, anot A.Šopenhauerio, visuomenė pasąmonės instinktų skatinama spontaniškai veržėsi į permainų pasaulį. Būtent tuomet vietoj monarchijų kūrėsi nauja valdžia, į kurią prasiveržė daug avantiūristų ir kvailių. Jie už nieką neatsakydami neapsunkino savęs vakarykšte našta ir nesirūpino kitų žmonių likimais. Pasigrobę visus

valdžios postus, jie taip viską su-
jaukdavo, sugriaudavo ir nugyven-
davo, kad šios nelaimės pritrenkta
ir pasijutusi apgauta visuomenė at-
sikvošėdavo ir principingai nubaus-
davo „revoliucionierius“.

Panašiai 1992 metais buvo nubaus-
ti ir Landsbergio-Vagnoriaus „revo-
liucionieriai“. A.Šopenhaueris teigia,
kad antrajame etape švytuoklė juda
atgal, jeigu ji nelaikoma karališkųjų
arba liaudiškųjų gvardijų durtuvais.
Judant atgal, pasibaisėjimą sukelia
net tik pralaimėjusių priešinimasis,
bet ir griuvėsių vaizdai, pradedama
suprasti politinės atsakomybės svar-
ba.

Žlugus komunizmui mūsų politinių
procesų praktikoje plačiausiai šio
etapo idėjas atspindėjo Lietuvos so-
cialdemokratų teorija ir veikla. Jie

net sunkiausiose situacijose kvietė beprasmiškai negriauti paveldėto ūkio ir kultūros, nesusiviliojo banaliais demaskavimais, nevadino nei savo, nei kitų tautų mankurtais ir degradantais, neklupdė atgailai. Ko gero dėl to patraukliausias socialdemokratų nuostatas pradėjo savintis ir propaguoti beveik visi neabejingi politikai veikėjai.

1992 metų rinkimai į Seimą tai aki-vaizdžiai įrodė. Socialdemokratų idėjas parėmė visa Lietuva (išskyrus Kauną). Juk šias idėjas skelbė ne tik laisva nuo praeities, sparčiai stiprėjanti LSDP, bet ir LDDP. Vadink neva-dinęs pastarąją neokomunistine, bet iš esmės vis dėlto tai buvo socialdemokratinės pakraipos partija su savo atspalviu ir vieta visuomenėje. Būtent tai sudarė galimybę šiai par-

tijai susijungti su mažiau antikomu-
nistišku LSDP sparnu ir tapti valdan-
čiąja partija net keletui metų. Užimti
tokią padėtį jai padėjo prie social-
demokratinio sąjūdžio besišliejantis
Lietuvos ateities forumas, Žemdirbių
sąjunga, Valstiečių sąjunga, social-
demokratijai palankios profsąjungos
ir jaunimo organizacijos.

Tačiau nereikėtų pamiršti ir daugy-
bės socialdemokratų lyderių klaidų,
kai jie, būdami valdžioje ir ignoruo-
dami socialdemokratinės idėjas,
įklimpo privatizacijos liūne, pasidavė
asmeninio turto turėjimo manijai, pradėjo
tarnauti ne visų, bet labiausiai savų-
jų ir turtingųjų gerovei. Apgailėtina,
bet vis tik reikia pripažinti, kad vadi-
namieji kairieji iš tikrųjų pateko į de-
šiniųjų suregztas „reformų“ pinkles.
Tai pajutę, ir tikėdamiesi pripažini-

mo, pradėjo reikštis skubotai sukirpti įvairūs centristiniai judėjimai, liberalų vėliavas keliančios partijos. Pirmiausiai turiu omenyje ano meto Artūro Paulausko socialliberalus, Rlando Pakso liberaldemokratus ir Viktoro Uspaskicho darbiečius. Būtent jie 2008 metais ir sustabdė jau atgal į dešinę judančią Lietuvos politinę švytuoklę centre.

Dabar formaliai valdžią lyg ir turi konservatoriai, bet jie nieko rimto konservatoriškai bei krikščioniškai spręsti negali be savo jaunesniųjų brolių liberalų. Vadinasi, jie priversti vykdyti centristinę politiką, kurią diktuoja įvairaus sukirpimo liberalai, nuo „grynojo“ Petro Auštrevičiaus ir Eligijaus Masiulio iki dešimčia Dievo įsakymų būk tai besivadovaujančiu Arūnu Valinsku. Todėl turiu teisę

galvoti, kad A.Šopenhauerio pranašystė apie stabtelėjimą centre išsipildė. To neneigia ir esantys valdžioje, nes save vadina centro dešinės koalicija.

Šiame etape liberalai konservatorių atžvilgiu suvaidino ir teigiamą vaidmenį, neleisdami pakartoti 1990-1992 metais pradėto visuomenės supriešinimo. „Megztosios beretės“ jau neina į gatves ir nedaužo Juršėnui akinių, nors, anot politologo Vladimiro Laučiaus, „moralijų tali-bų“ vis dar netrūksta. Tačiau ūkinėje politikoje pasikartojimo neišvengta. Krizės baubu gąsdindami visuomenę, dešinieji pradėjo skubiai keisti įstatymus, siaurindami darbuotojų teises gamybos ir sukurtos vertės paskirstymo srityje, sužlugdydami asmeninį verslą, daugybę smulkių ir vidutinių

įmonių, dėl ko neleistina sumažėjo darbo vietų ir šimtai tūkstančių Lietuvos piliečių priversti uždarbio ieškoti užsienyje. Dėl perkamosios galios smukimo visiškai nusilpo vidaus rinka. Todėl nereikia stebėtis, kad pagal naujausius sociologinius tyrimus, 84,2 procento apklaustųjų mano, kad „konservliberalų“ centristinė vyriausybė pablogino jiems gyvenimą, ir tik 1,7 procento – kad pagerino. Tai labai pavojingai išaugęs atskirties tarp turtingųjų ir skurstančiųjų rodiklis. Vargu kada praeityje kas nors galėjo įsivaizduoti, kad dėl ydingos ūkio politikos, pirmiausiai dėl nedarbo, Lietuvą paliks pusė milijono piliečių, o 530 tūkstančių Tėvynėje pasilikusiųjų bus gelbėjami labdaringais ubagų maisto krepšeliais. Tuo pat metu garsus liberalas

konservatorių vyriausybėje ciniškai kalbės, kad už 5 tūkst. litų algą gali dirbti tik vagys ir kvailiai.

Šį kartą susilaikau nuo Seimo ir miestų bei rajonų tarybų darbo analizės. Ir be žodžių žinome, kaip tragiškai, beveik iki nulio, krito valdžios institucijų autoritetas. Jį pataisyti gali tik žmonių išrinktieji, kurie nuoširdžiai rūpinsis darbo žmoniems, padės jiems užsitikrinti padorias pajamas, garantuos socialinę paramą negalintiems dirbti ir piliečius apsaugos nuo biurokratų bei darbdavių savanaudiškumo bei įžūlumo.

Nenorėčiau bauginti žurnalo skaitytojų pranašystėmis, kad pasaulyje formuojasi siaubinga socialinio cunamio banga, kuri globalizacijos aplinkybėmis grasina nušluoti viską savo kelyje. Lietuva gamtiniu požiu-

riu yra už cunamių ribos. Mūsų žmonės kantrūs. Bet užtat protesto jausmai, kai jie neišsilieja viešai, kaip prancūzų ar graikų, gali būti labiau griaunantys. Kol kas griūties gal išvengsime ir todėl, kad artėjančiuose vietinės valdžios ir Seimo rinkimuose politinė švytuoklė žada nuo konservatorių ir liberalų centro pasukti kairėn ir teikia viltį, jog būsimoji valdžia pagaliau sąžiningai įvertins darbo žmogaus reikšmę valstybės ir visuomenės gyvenime. Ši švytuoklė turėtų krypti kairėn ne vien dėl socialdemokratų reitingų pagerėjimo, bet ir todėl, kad žymi dalis stipresniųjų opozicijos partijų palaipsniui išsilaisvina iš liberalizmo iliuzijų ir pradeda pripažinti tas socialdemokratinės vertybes, kurių nesugebėjo įgyvendinti socialdemokra-

tai, kai jie buvo valdžioje.

Žurnalas GAIRĖS Nr.9, 2010 m. lapkritis

Europietišką viziją palaiko tik 2,56 procento baltarusių

Š. m. gruodžio 4 d. internetinėje OPOZICIJOJE rašiau apie ankstesnius Prezidento rinkimus šioje šalyje ir bandžiau prognozuoti kas laimės 2010 metais. Nesuklydau. Rinkimuose dalyvavo 90,66 procentų rinkėjų, 79,67 procento balsus atidavė Aleksandrui Lukašenkai. Prieš visus balsavo 6,47 procento rinkėjų. Lukašenkos konkurentus palaikė visiškai mažai piliečių. Tarp jų daugiausiai balsų, 2,56 procento, surinko buvęs Baltarusijos užsienio reikalų viceministras Andrejus Sanikovas, propagavęs europietiškos Baltarusijos viziją. Kitų „laimėjimai“ matuojami nuo

0,48 iki 1,77 procentų.

Skaitydamas internete rinkimų komentarus vėl matau tuos pačius dūsavimus – opozicija vaidijasi, nesugeba susivienyti, žiniasklaida jos nepalaiko, liaudis konservatyvi, valdžia klastoja rinkimų duomenis ir t. t. Vėl bandoma išvesti mases į gatves protestams, kad bent užsieniečiai atkreiptų dėmesį į opozicionierius. Vėl susiduriama su tvarkos palaikymo pajėgomis. Negausūs triukšmadarių būriai ir Centrinės rinkimų komisijos buveinės langų daužytojai vėl sutramdomi jėga.

Kaltinimai dėl nedemokratiškų rinkimų skamba vis banaliau ir kyla klausimas, ar įmanomas tokio dydžio klastojimas, kai rinkimus stebi tūkstančiai vietinių ir šimtai tarptautinių stebėtojų? Vietoje bevaisio triukšmo

gal reikėtų rimčiau susimąstyti, o kodėl būtent taip klostosi baltarusiški reikalai? Kokios ekonominės, politinės bei socialinės baltarusių valdžios autoriteto priežastys?

Visuose ankstesniuose rikimuose opozicija bandė versti A.Lukašenką daug entuziastingiau, vieningiau ir agresyviau. Ją finansiškai ir kitaip aktyviai telkė užsienio jėgos – griežtais pareiškimais, politinėmis bei ekonominėmis blokadomis net Vakarų valstybių vadovai. Pagal neoficialius žiniasklaidos duomenis, 2001 ir 2006 metų Baltarusijos prezidento rinkimai Vakarams kainavo maždaug po 25 milijonus dolerių. Rinkimus stebėjo jau iš anksto priešišškai nu teikti gausūs EBSO (Europos bendradarbiavimo ir saugumo organizacija) stebėtojų būriai. Visu pajėgumu dir-

bo kaimyninių valstybių radijo stotys, dideliais tiražais buvo spausdinama antilukašenkiską literatūrą, organizuojami potencialių opozicijos šalininkų mitingai, spaudimą valdžiai darė diplomatinės tarnybos. Kai kurias nedaug suklystant galima buvo ironiškai vadinti opozicijos kandidatų štabais Minske...

Bet nieko iš to neišėjo.

Vakarai Lukašenkos at- žvilgiu grįžta į pradines pozicijas

Tik pirmųjų, 1994 metų, Lukašenkos rinkimų rezultatus Vakarai pripažino demokratiškais ir teisėtais. Visus kitus sukritikavo ir atmetė. Atmetė, nes gėdingai pralaimėjo prieš orią ir liaudišką savo valstybės

santvarką gerbiančią tautą.

Man, stebėjusiam ne vienus rinkimus Baltarusijoje, ypač malonu, kad požiūris į šią mūsų kaimynę vis tik šiek tiek pasikeitė. Išseko ir finansiniai opozicijos rėmimo srautai. Gal dėl krizės, o gal ir įsitikinus, kad Lukašenkos nuversti nepavyks? Skirtingai nuo praeities laikų, neteko girdėti, kad prieš šiuos rinkimus aukštesniu lygiu mūsų Seime arba Užsienio reikalų ministerijoje, Žurnalistų sąjungoje ar kur nors kitur būtų organizuojami seminarai ir mokomi opozicionieriai politinės kovos menų. Net garsusis pasipriešinimo akcijų organizavimo specialistas Audrius Butkevičius šį kartą, ko gero, nieko neuždirbo. Tiesa, Emanuelis Zingeris lapkričio 3 d., matyt iš inercijos, Europos informacijos biure pravedė ne-

žymią diskusiją apie situaciją rinkimų išvakarėse. Bet diskusija jau mažai ką domino, nes buvo matyti, jog ES ir EBSO bando vesti konstruktyvesnį dialogą su Baltarusijos valdžia. O kiek vėliau mūsų prezidentė Dalia Grybauskaitė, priešingai Zingerio diskutantų nuomonei, net viešai pareiškė, jog Lukašenka yra stabilumo garantas šioje šalyje.

Taigi, panašu, kad grįžtama į 1994 metus, kai A.Lukašenkos pergalę prieš tuometinę komunistinę nomenklatūrą sveikino ne tik Borisas Jelcinas, bet beveik visi Vakarų valstybių prezidentai. Jauną politiką palaikė daugelio šalių pažangioji visuomenė. Jų pozicija pasikeitė tik tuomet, kai paaiškėjo, jog Lukašenka kuria stiprią valdžią ir ją naudodamas pradeda ginti savo šalį nuo jos

turtų ištroškusių Rytų bei Vakarų mafiozinių privatizatorių.

Po skaudžių 15 metų kovos su Lukašenka pamokų, šiek tiek atleidus privatizavimo ir privataus verslo varžtus, su Baltarusija pradedama elgtis santūriau. Nors opozicija sukelia dar ne vieną skandalą, kritikos ir protestų bus nemažai, bet vis tik negalima nepastebėti, kad pasikeitė net atkakliausių Baltarusijos „demokratintojų“ retorika. Kitoks ir tarptautinis sekmadienį įvykusių rinkimų vertinimas. EBSO pagaliau pripažino, kad rinkimai vyko organizuotai, svarbiai, tik balsų skaičiavimas neatitiko stebėtojų lūkesčių ir atseit todėl jie baigėsi riaušėmis Minske. Jeigu anksčiau būdavo teigiama, kad rinkimai apskritai nedemokratiški, diktatoriški, tai dabar išeity, jog jie šiek

ties pakenčiami. Vadinasi, su Lukašenka pradedama tolerantiškiau kalbėtis viliantis, jog jis stabilumą šioje Europos centro valstybėje išsaugos ne tik naudodamas valdžios vertikalės galią ir milicijos bei saugumo struktūrų pajėgas, bet ir vystydamas šalies ūkį, keldamas jos piliečių gerovę. O pasaulinės krizės metu tai juk svarbiausia.

Stabilumo, ramybės bei kūrybinio darbo savo kaimynams linki ir draugiški baltarusiams lietuviai.

Internetinis laikraštis "opozicija.lt", 2010.12.22

Suklupome, bet pakilkime...

„Opozicija“ (Nr. 13) išspausdino labai gražų Antano Salio straipsnį „...kad lietuviškoji šeima išlaikytų gyvą senutę gražią mūsų kalbą...“. Autorius pateikia daug pavyzdžių, kaip buvo puoselėjama mūsų kalba anais, smetoniniais bei „sovietinės okupacijos“, metais, kaip lituanistika pakilo į aukščiausią lygį ir kaip dabar ji, užplūdus angliškajai madai, naikinama mūsų „patriotų“ rankomis.

Kadangi buvau paskutiniosios LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatas, skaitydamas A.Salio straipsnį, prisiminiau 1988 metų šios institucijos posėdžius ir Lietuvių kalbos įstatymo priėmimo aplinkybes. O jos buvo labai sudėtingos. Jau siūbavo Sąjūdis.

Jame vyravo patriotinės aistros. Kartu dar galingos buvo ir internacionalistų jėgos. Jos į lietuvių kalbos paskelbimo valstybine kalba projektą žiūrėjo labai įtariai, kaip į būdą sumenkinti rusų kalbos vaidmenį. Nors tuomet rusų okupantais dar nevadinome, bet jie jau buvo gerokai išgąsdinti lietuvių tautinės euforijos. O mes, nuosaikesni deputatai, jautėme, kad lietuvių kalbos problemą radikaliosios Sąjūdžio jėgos aštrina visiškai ne dėl kalbos, bet politiniais tikslais.

Vis dėlto įstatymas buvo priimtas labai vieningai.

Dalyvaudamas diskusijoje priimant įstatymą ir siekdamas apraminti kitakalbius, kreipiausi į juos šiais žodžiais: „Jokių pavojų jūsų kalbai ir kultūrai tikrai nesudarysime. Aš ma-

tau žymiai didesnę pavojų mums, lietuviams, jeigu, iš laimės ir džiaugsmo apsvaigę, mes ir mūsų vaikai pradėsime pamiršti kitas kalbas, kurių pramokome“.

Pasirodo, suklydau. Vaikai pamiršo ne tik rusų kalbą, kurią neblogai mokėjo jų tėvai, bet ir savo gimtąją pradėjo niekinti. Tautinės ambicijos subliuško, kai jos susidūrė su kapitalo jėga, su globalizacija.

Mes, senoji karta, internacionalizaciją atlaikėme oriai. Iki šiol galime didžiuotis anų laikų lietuvių kultūros, meno bei mokslo pasiekimais. O kas dabar? Net viešai lyginti 20 paskutiniųjų tarybinių metų kultūros pasiekimų su 20 nepriklausomybės metų pasiekimais gėdinamės. Konservatoriai tokius palyginimus jau bando priskirti prie komunistinės propa-

gandos ir juos uždrausti.

Todėl, nieko nelygindami ir neme-
luodami, dorai pripažinkime, kad
tautinės savigarbos srityje suklupo-
me. Ypatingo susirūpinimo kelia vie-
šoji erdvė, reklama ir masinė kultū-
ra.

Šių metų „Gairių“ žurnalo Nr. 11
buvęs Seimo narys klaipėdietis Vy-
tautas Čepas paskelbė straipsnį, at-
skleidžiantį dramatišką vaizdą apie
lietuvių kalbos šiandieninę padėtį.
Gera, kad ne tik straipsnį parašė,
bet parodė gerą iniciatyvą, įsteigė
Lietuvių kalbos gynimo draugiją. Gal
jai padedant sužinosime lietuviškus
pavadinimus bankų, kompanijų, fir-
mų, parduotuvių, gal pagaliau kas
nors išvers į lietuvių kalbą visokius
„Nese relax“, „Eskapepresents pus-
sy cats party“, „Crazy Heloween

@Lemon Joy“ ir tūkstantį kitų?

O gal pasieksime dar daugiau – anų laikų Lietuvą pradėsime vadinti lietuviškai, ne Sovietų Lietuva, o Tarybų Lietuva? Gal net Vilnijos lenkų radikalai supras, kad Lietuvoje siaurinti lietuvių kalbos erdvę nenaudinga nei jiems, nei kitų tautybių mūsų bendrapiliečiams?

Aštuntajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje teko šiek tiek padirbėti Kaune partijos miesto komiteto ideologijos sekretoriumi. Buvau tiesiogiai atsakingas už viešosios erdvės apiforminimo reikalus, kurie tuomet buvo vadinami vaizdine agitacija. Agitacijos turinio nelieskime. Jis tikrai buvo politinis. Bet forma buvo tikrai lietuviška, tautinė. To meto Kauno vadovai kategoriškai sutarėme, kad įmonių bei įstaigų pavadinimai, in-

formaciniai bei reklaminiai užrašai būtų rašomi tik lietuviškai, o mažesnėmis raidėmis rusiškai ir tik tiek, kiek būtina informuoti nemokančius mūsų kalbos.

Panašios nuostatos laikėsi ir mano kolegos Vilniuje – Vanda Klikūnienė, o vėliau – Vytautas Kojala. Net labiausiai internacionališkoje Klaipėdoje lietuvių kalba nebuvo taip ciniškai ignoruojama, kaip dabar. Matyt, neatsitiktinai ten ir gimė nauja, dabartinė mūsų kalbos gelbėjimo draugija.

Linkime šiai draugijai ko geriausios sėkmės! „Opozicijos“ puslapiuose jos veikla tikrai atsispindės.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.26, 2010 m. gruodis

Strasbūras smogė dešiniųjų radikalams

2004 metų pradžioje žurnale „Gairės“ paskelbiau straipsnį „Išmetimas iš valdžios – dar ne laidotuvės“. Jį galima perskaityti ir mano elektroninėje knygoje „Pertvarkos sūkuriai“. Pavyzdžiais iš kitų šalių politikų gyvenimo bandžiau pristabdyti Rolando Pakso oponentų džiūgavimą, kad jiems impičmento būdu pavyko pirmą kartą Europos istorijoje surengti Prezidento politines laidotuves. Tuomet pabrėžiau, kad impičmentininkai karščiuojasi, neišmintingai ignoruoja ne tik istorijos pamokas, bet užmerkia akis ir prieš mūsų laikų realybę, nesuprasdami, kad politikų ir jų idėjų nesunaikina specialiosios komisijos, apkaltos, represiniai įsta-

tymai ir net teismai.

Uzrptoriumi ir diktatoriumi buvo paskelbtas Prancūzijos didvyris Šarlis de Golis. Rietenose skęstantis tų laikų Prancūzijos parlamentas pvertė „diktatorių“ De Golį atsistatydinti ir ilgam išvažiuoti į savo užmiesčio sodybą, kurioje kūrė šalies pertvarkymo strategiją ir taktiką. Jis po kurio laiko vėl sugrįžo į politiką. Kaip nugalėtojas, kaip didžiavysis ir tvirtas prezidentas. Ryžtingai išvedė savo šalies ginkluotąsias pajėgas iš JAV generolų pavaldumo, iškraustė NATO būstinę į Belgiją, pakeitė šalies Konstituciją ir liko istorijoje nepamirštamu racionalių ir doroviškų pokario reformų autoriumi bei vykdytoju.

O ar nepanaši Algirdo Brazausko biografija?

Konservatoriai ir jų „megztųjų be-rečių“ būriai, vedami monsinjoro Alfonso Svarinsko, 1990-1991 metais, kaip De Golį Prancūzijoje, persekiojo A.Brazauską, jo bendražygę Kazimierą Prunskienę ir kitus „Lietuvos part-davikus rusams“. Gėda prisiminti, kaip tuomet, uodegas pabrukę, bėgo iš LKP CK Kęstutis Glaveckas, Romualdas Ozolas, Nijolė Oželytė, visi kiti partijos pakeleiviai. Prisimenu, sutikau taip pat pabėgusį, žinoma, ne iš pakeitusios pavadinimą partijos vadovybės, bet iš keturių kambarių bu-to Akmenų gatvėje į dviejų kambarių dukters butą Čiurlionio gatvėje, LDDP lyderį Algirdą Brazauską ir klaisiu: „Tai pasakyk, kada ir tave kaip Kazimierą Prunskienę teis?“ Mestelėjo tada aštrią frazę persekio-tojų adresu atkaklusis Algirdas ir,

pasakęs: „Tegul pabando“, dingo savo kukliuose apartamentuose. Vėliau paaiškėjo, kad butus Akmenų gatvėje Zigmąs Vaišvila, pritariant to meto „prezidentui“ Vytautui Landsbergiui, vėliau virtusiam „Dviračio žynių“ ryškiausiu herojumi, buvo pažadėjęs JAV diplomatams ir pradėjo iš ten kraustyti „tautos ir demokratijos priešus“.

Pažemintas ir persekiojamas A.Brazauskas sugrįžo į politiką, tapo pirmuoju Nepriklausomos Lietuvos prezidentu, nemažai nuveikė skleidžiant kairiosios politikos idėjas, stiprinat pilietinę santarvę ir gerą kaimynystę su Rytų bei Vakarų kaimynais. Būtų nuveikęs žymiai daugiau, jeigu nebūtų jo agresyvioje politinėje apsuptyje laikę dešinieji.

Nepavyko dešiniams politeufo-

ristams visiškai iš politikos išstumti ir K.Prunskienės.

Dabar įsitikinome, kad po atkaklios kovos už savo teises teismuose ir už savo idėjas partijoje nepavyko sužlugdyti ir R.Pakso.

2004 metų sausį džiūgaujančius euforistus perspėjau, kad jie pralaimės. Apie R.Paksą rašiau, kad šis eilinius žmones gerbiantis žemaitis tikrai ne pakelių plėšikas, o tik civilizuotas Tadas Blinda. Žemaitiškas atkaklumas ir noras keisti gyvenimą Lietuvoje jos piliečių naudai susidūrė su kol kas jam per sunkiu kliūčių ruožu. Reikėjo laiko ir atkaklių treniruočių, kad oponentų nuolat atnaujinamas kliūčių ruožas būtų įveiktas.

Žmonės nepamiršo, kad R.Paksas, kaip gegužiukas, išsiritu konservatorių politiniame lizde, o brendo pas

liberalus. Abi tos partijos - jo auklėtojos, siaubingai tolimos nuo paprastų žmonių lūkesčių. Įgimtas R.Pakso liaudiškumas neišvengiamai turėjo susidurti su verteiviška politika. Teko bėgti iš jo dvasiai svetimų politinių namų. Tik pabėgus iš ten galima buvo ieškoti kito kelio pas žmones. Šiame kelyje vėl susidūrė su kapitalistinės demokratijos morale ir taisyklėmis, grupių interesais ir komercinės žiniasklaidos suktumu, bandymais klupdyti prezidentą po politinės giljotinos peiliu. Jį drąsiai gelbėjo 2003 metų tūkstantiniuose mitinguose dešiniųjų isterijos nepaveikti piliečiai, lygino su žmonių vargams abejingu nepartiniu liberalu Valdu Adamkumi, perspėdami, kad bedarbystės, emigracijos, socialinio neteisingumo ir baisaus provincijos

skurdo fone prabangoje blizgantys turtuolių namai ir prašmatnūs „naujųjų lietuvių“ lėbavimai kelia šimtų tūkstančių vargstančiųjų pasipiktinimą, pavojingą Lietuvai.

Anuomet R.Paksas buvo vargstančiųjų viltimi, suteikusia jiems galimybę bent taip, jį gelbstint nuo persekiotojų, pareikšti protestą. Vadinausi, elito smerkiamas ir jo nubaustas Prezidentas galėjo įrodyti, kad tarnauti žmonėms, keisti padėtį šalyje ir tesėti pažadus jam neleido visuomenę apgaudinėjanti ir dirbančiuosius akiplėšiškai išnaudojanti komersantų, politikų ir valdininkų sąjunga. Štai kodėl Strasbūro teismas, nors priėmė nevisiškai pilną ir aiškų sprendimą šiuo aktualiu Lietuvai klausimu, vis tik pripažino, kad politikai ir prie politikų pritapę teisėjai

negali atimti teisę ne tik R.Paksui būti renkamu ir išrinktu, bet ir rinkėjams rinkti tai, ko jie pageidauja ir ką laiko geriausiu jų interesų gynėju.

Netenka abejoti, kad Strasbūro teismo sprendimo vykdymas, jo reikalavimas suderinti Lietuvos įstatymus su Visuotine žmogaus teisių deklaracija bus iš visų jėgų vilkinamas, slepiamas tuščių diskusijų teisiniuose ir politiniuose rūkuose, stengiantis kuo labiau sulaikyti „pavojingą politiką“ nuo jo pastangų vėl tapti žmonių išrinktuoju. Ar pavyks tai padaryti žymia dalimi priklausys ir nuo paties „eksprezidento“, kaip jis, nutolęs nuo tautos Briuselyje, vėl suartės su ja, kokius idealus pasiūlys ir kaip juos įgyvendins. Grįžtančiam į politiką Lietuvoje R.Paksui klausimų labai daug – nuo

atsparumo prietarams, lolašvilių tipo pranašautojams ir Borisovo tipo komersantams, iki „Tvarkos ir teisingumo“ partijos liaudiškumo ir jos ideologinės orientacijos.

Bet svarbiausia, jog kovodamas už save R.Paksas ir jo advokatai, apgyvėnę Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos teisę galioti pilna apimtimi ir Lietuvoje. Tai labai skaudus smūgis dešiniams radikalams, jų įtakojamiems įstatymų kūrėjams ir teisėjams, vis dar tikintiems represijų ir draudimų galia. Net konservatoriui Kęstučiui Masiuliui bus sunkiau kovoti su „išdaviku“ Algirdu Paleckiu. O ką ir kalbėti apie iki šiol nesibaigiančias konservatorių kovas su daug galingesniais politiniais opozicijais?!

Internetinis laikraštis „opozicija.lt“, 2011.01.08

Rusijoje prasideda rinkimų kampanija

Šiomet Rusijoje įvyks Dūmos rinkimai, o 2012 metais – Prezidento. Žinios, ateinančios iš Rusijos, liudija, kad dėl valdžios kovos nemažai partijų. Bet realią galimybę tapti valdančiąja turi tik viena – „Vieningoji Rusija“. Jos įkūrėjas ir partijos pirmininkas yra Vladimiras Putinas. Partijos aukščiausiosios tarybos, t. y. vadovaujamojo organo pirmininkas – Borisas Gryzlovas. 2007-ųjų metų Dūmos rinkimuose „Vieningoji Rusija“ gavo 69,8 procento rinkėjų balsų. Dabar jos reitingas dėl sunkiai sprendžiamų ekonominių bei socialinių problemų šiek tiek kritęs, bet visvien yra prie 50 procentų ribos.

Antrą vietą kol kas išsaugoja Rusi-

jos komunistų partija, gavusi 12,7 procento rinkėjų balsų. Trečioje – Liberaldemokratų partija – 8,9 procento ir ketvirtoje – partija „Teisingoji Rusija“, surinkusi 8,4 procento rinkėjų balsų. Šių partijų dabartiniai reitingai beveik tokie, kaip 2007 metais. Šiek tiek ryškiau pirmyn pasistūmėjo tik socialdemokratinė „Teisingoji Rusija“.

Kitos partijos (o jų per 30) visuomeninėse apklausoje vis dar pasisekimo neturi. Kodėl?

Dešinę nuo kairės skiria požiūris į praeitį

Politologai nesiliauja ginčytis, ką reiškia „dešinumas“ ir ką „kairumas“ Rusijos politiniame gyvenime.

Piliečiai gudriai apgaudinėjami kai-

rumą tapatinant tik su komunistiškumu, o dešinumą tik su antikomunistiškumu, be to, Rusijos aplinkybėmis, – ir su pažiūra į Tarybų Sąjungos paveldą. Rusijoje, kaip ir Lietuvoje, įsivyravo nuomonė, kad kas nekeikia tarybinių laikų, tas yra kairysis, o kas keikia – dešinysis.

O juk yra ne taip. Šis paviršutiniškas apibūdinimas įgalina labai sumaniai maskuoti pagrindinį dešiniųjų „religijos“ principą – tarnauti kapitalistų klasei ir melstis už ją tikint, kad turtindami kapitalistus esą turtiname valstybę bei visą visuomenę.

Dešiniųjų prekinis ženklas – „Laisvės kapitalui!“, o kairiųjų – „Dėmesio darbui!“

Remiant Vakarams, paskutiniaisiais pertvarkos metais ir tuoj po TSRS griūties Rusijoje bandė kurtis vaka-

rietiško tipo dešinėsios partijos. Čia dera prisiminti Jegoro Gaidaro partiją Rusijos demokratinis pasirinkimas ir Rusijos demokratų partiją „Jabloko“. Šios partijos, Borisui Jelcinui padedant, bent trumpai pabuvojo valdžioje. Kaip tik joms teko skaudžiausi visuomenės smūgiai už pirmųjų reformų kapitalizmo link pasekmes panašiai kaip Gediminui Vagnoriui Lietuvoje. Sujauktą, finansiškai bankrutuojančią, skurde bei nacionaliniuose konfliktuose skęstančią bei yrančią Rusiją šoko gelbėt savo dešinumą stropiai slepiantys „Vieningosios Rusijos“ steigėjai, kuriuos sutelkė netikėtai politinėje erdvėje pasirodęs Putinas. Šiai gelbėtojų partijai paramos negailėjo nei oligarchai, nei žiniasklaida, nei užsieniniai Rusijos „demokratintojai“.

Putino partijos pranašumas prieš kitas dešiniąsias politines jėgas reiškėsi tuo, kad ji sumaniai sujungė pertvarkos metais visuomenėje kilusį permainų geismą su stipria tarybinių laikų nostalgija, laikų, kai Rusija iš tikrųjų buvo pagrindinė tarybinės imperijos jėga. Santūri komunizmo kritika, pažadai saugoti tarybinį socialumą ir gerbti rusiškąjį didžios valstybės idealą ištraukė Rusiją iš duobės, kurioje ji buvo atsidūrusi. Taip elgtis nesugebėjo nė viena kita dešiniosios pakraipos partija. Už tai piliečiai Putinui ir „Vieningajai Rusijai“ atsilygino dideliu pasitikėjimu, kitas dešiniąsias jėgas ilgam nustumdami į politinės scenos užkulisius.

Tokios politikos sąlygomis šalia „Vieningosios Rusijos“ neblogai jau-

čiasi Socinternui priklausanti „Teisingoji Rusija“, Kominterno gerbėja Rusijos Federacijos komunistų partija ir net ryškiai antikomunistiškai Vladimiro Žirinovskio liberaldemokratai. Todėl šios partijos ir bus pagrindinės konkurentės kovojant dėl vietų naujojoje Rusijos Dūmoje.

Žinoma, rinkimų kampanijoje susidariusiomis sąlygomis savo idėjas skleis ir neparlamentinės partijos. O jų skaičius ir programinių pažadų įvairovė tikrai įspūdingi. Egzistuoja net tokios egzotiškos partijos kaip „Rusijos bolševikai“, „Šventoji Rusija“, „Rusijos maoistai“, „Rusijos anarchistai“, „Rusijos nacionalsocialistai“, keturios įvairių atspalvių komunistų partijos, nesutinkančios su Genadijaus Ziuganovo RFKP programa, ir t. t. Išvardintos partijos įrodi-

nėja, kad „naujieji rusai“ ne turtina, o skurdina visuomenę, žiauriai išnaudoja samdinius, aštrina žmonių nesantaiką – žodžiu, kiekviena savaip kritikuoja Rusijos kapitalizmą.

Ne mažiau yra politinių jėgų ir palaikančių šią santvarką, žadančių geriau už „Vieningąją Rusiją“ kurti demokratišką kapitalizmą. Jų orkestrui bando diriguoti Dešiniųjų jėgų sąjunga.

Dūmos rinkimai – tai generalinė repeticija, įžanga į kitus labai reikšmingus – Prezidento rinkimus.

Vis tas Putinas...

Kadangi abiejuose rinkimuose svarbiausiu herojumi regimas Putinas, – jau prasidėjo aršus jo „demarkavimas“. Kuriami mitai apie priešpriešą ir net konfliktus su prezidentu Dmitrijumi Medviedevu premjerą

vaizduojant konservatoriumi, linkusiu į totalitarizmą, o prezidentą – novatoriumi, modernizacijos šalininku.

Beveik neabejojama, kad Putinas kandidatuos į prezidentus. Todėl „išmetama“ vis naujų žinių apie jo komercinę veiklą Peterburge, ryšius su šio miesto oligarchais, apie premjero turtus, neva išplukdytus į užsienio bankus ir t. t. Skandalingiausia pastarųjų dienų publikacija – laikraščio „The Washington Post“ žurnalistų gruodžio 21 d. paskelbtas Rusijos kompanijos „Sogaz“ buvusio vadybininko, šios kompanijos direktorių tarybos nario Sergejaus Lebedevo atviras laiškas Medvedevui apie korupcijos mastus Rusijoje ir Putino nuodėmės. Laiške pabrėžiama, kad net prezidento reikalų valdybos

kontrolės skyrius nustatė, jog vien per valstybinius užsakymus kasmet pavagiama maždaug trilijonas rublių, o, pagal „Transparency International“ duomenis, korupcijos apimtis Rusijoje siekia 250-300 milijardų dolerių. Dėl tokios padėties ir korumpuotų oligarchų palaikymo pirmiausiai kaltinamas vyriausybės vadovas ir partijos „Vieningoji Rusija“ lyderis Putinas. Laiške nestokojama kritikos ir asmeniniam Putino elgesiui sudarant įtartinais korupcinius sandorius.

Mįslingiems Putino biografijos vingiams skiriama vis daugiau dėmesio internetinėje erdvėje, net kuriami dokumentiniai filmai šia tema.

Visiškai suprantama, ko tikimasi iš tokių demaskavimų. Sukompromitavus Putiną, būtų suduotas stiprus smūgis valdančiajai partijai, daugiau

vieta Dūmoje atitektų jos konkurentams. O jeigu dar pavyks sulaikyti Putiną nuo siekio vėl tapti prezidentu, atsivertų galimybės šį postą išlaikyti novatoriškesnio Medviedevo rankose arba patikėti jį kitam Rusijos gelbėtoji bei „demokratintoji“, – žinoma, tik tokiam, kuris demokratiją plėtotų jau susiformavusios Rusijos kapitalistų klasės naudai.

O ši klasė įžūliai stengiasi atsikratyti socialinės naštos, kurią vardan Rusijos gelbėjimo ir atskirties tarp turtingųjų ir vargstančiųjų bent šio tokio sumažinimo užkrovė kapitalistams centro dešiniaja, net konservatyviaja partija besivadinti „Vieningoji Rusija“.

Kadangi Rusija, kaip visos laisvosios rinkos šalys, taip pat nukentėjo nuo finansinės krizės, nuo oligarchų

ir bankų savivalės, neturėtų išvengti visuomenės pažiūrų kairėjimo. Galima manyti, kad per artėjančią rinkimų kampaniją sustiprės socialdemokratinė „Teisingoji Rusija“ ir kitos politinės jėgos, smerkiančios kapitalizmą.

Matyt, nepraras savo rinkėjų ir Ziuganovo komunistai, o, sugebėjus į savo pusę patraukti ir kitų kryptių komunistus arba pusiau komunistus, politinės švytuoklės judesys kairėn bus pastebimas net oligarchinėje Rusijoje.

Žinoma, kol kas tai – tik būrimas iš kavos tirščių. Tikrą šio didelio spektaklio vaizdą pamatysime šiek tiek vėliau.

Jeigu „Vieningoji Rusija“ skelbsis, kad ji dešinioji ir demokratiška, jos konkurentai pasistengs primesti jai

vakarietiškus demokratinio konkurovimo rinkimuose scenarijus.

Jau prasidėjo pirmosios šio žaidimo repeticijos. Manau, kad nevieningoje, socialiai susisluoksniavusioje, prieštaringoje ir korumpuotoje šalyje valdžia lengvai neatiduos svarbiausio artisto vaidmens, stengsis jį dekoruoti kuo patrauklesnėmis spalvomis, nesibodėdama ir kairumo iškabų. Putino aplinka puikiai supranta, kad bet kuriame spektaklyje žiūrovai pirmiausiai ploja pagrindinio vaidmens atlikėjui.

Tai įspūdingai paliudijo ir telešou, kuriame Rusijos premjeras keturias su puse valandos įrodinėjo rusams, kokia liaudiška jo valdžia.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.1, 2011m. sausis

Liberalusis kapitalizmas brenda į nesibaigiančią krizę

2010 metais pasaulio BVP išaugo tik 4,7 procento, o pasaulinės prekybos apimtys – maždaug 12 procentų. Šiame progrose didžiausias indėlis Kinijos. Jos BVP prieaugis – 10,2 procento, o JAV – vos 2,7, Japonijos – 3,5 procento. BVP beveik neaugo arba ūgtelėjo labai nežymiai daugumoje ES šalių. Kinija, tapusi svarbiu pasaulinės prekybos dalyviu, sukaupė didelius valiutos rezervus, kuriais disponuodama vyriausybė vis labiau įtakoja ne tik savo, bet ir kitų šalių finansus. Svarų indėlį į ekonominį pasaulio potencialą greta Kinijos įnešė neoliberalizmo atsisakiau-

sios ir savo socialiai orientuotos ekonomikos modelį pasirinkusios Indija bei Brazilija. Rusija taip pat, derindama laisvos rinkos principus su planingumu ir socialumu, pradeda grįžti į prieškrizinį lygį ir planuoja jį pasiekti 2012 metais.

Ekonomistai 2010 metų pradžioje beveik vieningai siūlė krizės paliesiems šalims skubiai sugriežtinti finansų ir kreditų politiką. Bet liberalams pasipriešinus geidžiamų rezultatų nesulaukė. Išsivysčiusiose šalyse kreditinių procentų normos per metus sumažėjo vos 0,2-0,4 procento. Vyksta šešėlinė valiutų emisija palaipsniui stumiant problemišką ekonomiką valstybes į skolas, perkant jų valstybines obligacijas nepalankiomis sąlygomis. Taip uždarbiauja Tarptautinis Valiutų Fondas, Pa-

saulio bankas, Centrinis Europos bankas ir kiti.

Taigi, liberalios kapitalistinės ekonomikos šalims 2010 metai nebuvo sėkmingi. Svarbiausios problemos neišnyko, ženkli jų dalis net paaštrėjo. Didžiausią nerimą kelia sparčiai augantis valstybių įsiskolinimas. Kai kurios tapo labai panašiomis į bankrutuojančias įmones, kurias pradeda valdyti kreditoriai.

Prie finansinių problemų prisidėjo ir energetinių resursų, metalų bei maisto žaliavų brangimas. Naftos kainos per metus išaugo 19 procentų, pagrindinių metalų – net iki 35 procentų, maistinių žaliavų – apie 15-20 procentų.

Resursų brangimas sustiprino investuotojų nerimą dėl ūkio stabilumo ir padidino jų nepasitikėjimą

valstybinėmis obligacijomis. Tai grešia šių obligacijų procentinių normų augimu ir valstybinių skolų aptarnavimo žymiu pabrangimu. Net ekonomiškai stipriausios JAV jau privalo bankams ir kreditų fondams kasmet mokėti per 400 milijardų dolerių.

Vadinasi, yra priežasčių manyti, kad nei 2011, nei 2012 nebus geresni už 2010-uosius. Praėjusių metų kuklus augimas nuo žemos krizinės bazės gali dar labiau sulėtėti. O tai reikš, kad daugės įmonių bankrotų, jos bus priverstos siaurinti gamybos apimtis ir išstumti iš

gamybos proceso perteklinę darbo jėgą. Todėl negalima tikėtis ir svarbiausios problemos – bedarbių sumažinimo.

Nemažai pasaulinės ekonomikos analitikų pranašauja, kad jau 2011

metų antroje pusėje prasidės neišvengiamas monetarinės politikos griežtinimas, sumažės galimybės gelbėti ūkį ir didinti kapitalistų pelnus emisinėmis priemonėmis. Suprantama, kad tai smukdys ekonomiką ir tariaus krizės pratęsimui.

Europos Sąjunga labiausiai priklauso nuo vidaus perkamosios galios ir paklausos trečiose šalyse. Trečiųjų šalių ir silpnųjų sąjunginių valstybių neišvengiamos pastangos subalansuoti savo biudžetus labai skaudžiai palies visas Europos, pirmiausiai prasiskolinusias, valstybes. Jos priartės prie kracho ribos ir pradės jausti valiutos smukimo grėsmę. Toje aplinkoje gali pavojingai sumažėti pagrindinių ES ūkio ramsčių Vokietijos, Anglijos ir Prancūzijos gamyba. Prie probleminių ES šalių, jau pareikala-

vusių didžiulės finansinės pagalbos, Graikijos – 130 mlrd. eurų ir Airijos – 85 mlrd. eurų, prisijungs Portugalija, Ispanija, o gal ir Italija, Belgija bei Austrija. Pavojaus zonoje yra net Prancūzija. Ar gali ES, jeigu to reikės, panešti jų gelbėjimo našta? Nereikia pamiršti, kad ir Anglija, nepriklausanti Euro zonai, nuo liberalų ir bankininkų sukeltos krizės jau gelbstisi savo jėgomis, griežtai mažindama biudžeto išlaidas, didindama akcizus masinio vartojimo prekėms. Šiame peizaže ryškėja Euro zonos suirimo, arba jos susiaurėjimo perspektyva.

Situacijos blogėjimas Europoje, jos valstybių prasiskolinimas, privers ir JAV mažinti savo išlaidas bei įsipareigojimus pasaulinei ekonomikai ir pasaulio tvarkai. 2010 metais JAV

ekonomikos svarbiausiais varikliais buvo didžiulė parama bankams valstybės skolos didinimo sąskaita, vartojimo lygio palaikymas kariniame-pramoniniame komplekse ir pajamos iš dolerio, vykdančio pasaulinės valiutos funkciją. Bet prieš bankų gelbėjimą mokesčių mokėtojų sąskaita kyla visuomenė. Šalyje didėja antimilitaristinės nuotaikos. O sumažėjus galimybėms valdžią ir pasaulį aprūpinti pigia pasaulio valiuta doleriais (nes prieš jų besaikį spausdinimą protestuoja vos ne visas pasaulis), manoma, kad ir šios šalies ekonomika, kartu su Europa, smuks arba įbris į stagnacijos laikotarpį. Kentės JAV piliečiai, nes ten socialinių garantijų sistema žymiai silpnesnė už europietišką. Ameriką, kaip Europą, pradės purtyti streikai, samdo-

mieji protestuos prieš ekonomikos skatinimą jų sąskaita.

Panašus pavojus iškyla ir Japonijai, kur ypač aštri demografinė situacija, nes vienam dirbančiajam jau tenka išlaikyti vieną pensininką.

Liberalams baimę kelia ir sparčiai augantis Kinijos galingumas. Jau dabar ten sukaupti milžiniški finansų resursai, juos panaudojus valiutų kursams smukdyti galima sukelti krizes ne tik atskiruose regionuose, bet ir visame pasaulyje. Žinoma, tokia galimybė įmanoma, jeigu ji nekenks Kinijos interesams ir iš to ji galės uždirbti, kaip kadaise uždirbdavo garsusis valiutų spekuliantas Georgas Sorošas.

Taip pasaulinės ekonomikos tendencijas vertina kritiškai kairiųjų pažiūrų ekonomistai.

Tuo tarpu liberaliosios ekonomikos apologetai šiek tiek optimistiškesni. Ji dar netiki Kinijos ir kitų besivystančių šalių galimybėmis daryti lemiamą įtaką pasaulio ekonomikai. Liberalus vis dar vilioja trečiojo pasaulio pigios darbo jėgos ir žaliaviniai resursai. Savo šalyse jie problemas vis dar bando spręsti mokesčių mažinimu verslininkams ir biudžetų pajamų didinimu keliant akcizus prekėms bei paslaugoms. Pirmiausiai taikomasi į degalus, elektą, alkoholinius gėrimus, prekyba kuriais atneša greitas ir patikimas pajamas. Kai kuriose šalyse jau pradedama eiti šią kryptimi užmerkus akis, kad akcizų didinimas, didina infliacijos pavojų su visomis to pasekmėmis piliečių gerovei ir ūkio vystymui. Labai gerai tai žino Lietu-

vos gyventojai, kai Vagnoriaus laikais nuskurdintoje šalyje infliacija buvo pasiekusi net 1000 procentų.

Išvada tokia: pasaulį artimiausiais metais nuo ekonominės katastrofos labiausiai gelbės Kinija, Indija, Brazilija, Rusija, Kazachstanas ir kitos besivystančios šalys, kurios atsisakė liberalų vilionių ir savo ūkį bei socialinę sritį plėtoja pagal joms tinkamiausius nuosavus modelius, turtinę atskirtį stengiasi mažinti progresiniais mokesčiais, ieško būdų kaip suderinti konkurenciją su planingu, ūkinės veiklos perspektyvą su visų gerovės viltimis. Net Baltarusija orientuojasi į tokias viltis ir tikisi šiemet BVP padidinti 7-8 procentais.

Naujausiomis žiniomis, net Pasaulio banko ir kitų didžiųjų bankų ekspertai pradeda pripažinti besivys-

tančių šalių reikšmę globaliosios ekonomikos ateičiai. Žinoma, dėl iškilusių finansinių pasaulio problemų jie nutyli savo kaltę.

Bet ar besivystančios šalys išgelbės pasaulį? Tai didelis klausimas. Vadinasi, ir Kubiliaus kalboms apie besibaigiančią krizę ir galimybes ištraukti net milijardą litų iš kontrabandos bei turgaus bobučių kažin ar galima tikėti. Jeigu ir toliau dauguma pasaulio valstybių vadovausis liberalų ekonominės politikos vadovėliais, ko gero krizė niekuomet nesibaigs.

Laikraštis OPOZICIJA 2011 m. sausis. Nr.3

Savivaldos rinkimai ir revoliucinės situacijos nuojauta

Klasikinis revoliucinės situacijos apibrėžimas, kurį naudoja ir kairieji, ir dešinieji, sako, kad tai valstybės būseną, kai apačios (valdomieji) nenori gyventi senoviškai, o viršūnės (valdžia) nepajėgia jų valdyti senoviškai. Artėjantys savivaldybių rinkimai skatina prisiminti būtent šį apibrėžimą.

Tokio didžiulio nepasitikėjimo vyriausybe ir ją sudarančiomis partijomis per 20 metų būta tik vieną kartą – 1991 metų pabaigoje ir 1992 metų pradžioje. Tuomet Aukščiausiosios Tarybos, vėliau gavusios ir Atkuriamojo Seimo vardą, absoliučią dau-

gumą sudarė radikaliajam Sąjūdžio sparnui priklausę dešinieji politikai. Tai jie, šoko terapijos metodais griaudami pramonės įmones ir kolūkius, mokslą ir kultūrą, paleisdami nusikalstamą „prichvatizaciją“ taip sujaukė gyvenimą ir supykde apačias, kad jos, neiškentusios vagnoriškų eksperimentų, pirmiausiai suskubo keisti padėtį savivaldybėse. Piliečiai intuityviai jautė, kad valdžia sparčiai tolsta nuo tautos, kad populiarios Pirmojo Sąjūdžio kalbos apie gerovę, santarvę, apie valdžią, tarnaujančią tautai, o ne atvirkščiai, bliūkšta. Atgimimo idealai buvo iškraipomi triukšmingųjų dešiniųjų grupuočių, banaliai ir agresyviai kaltinančių visuomenę komunizmu, sovietizmu, kolaboravimu su okupantais ir pan. Matydami, kad viršūnės

nepajudinamos, piliečiai suskubo priešintis reformatoriams-griovėjams būtent apačiose – rinkdami naujas savivaldybes. Ten dešinieji triuškinančiai pralaimėjo. Dauguma savi-valdybių pateko į nepartinių specialistų, prityrusių ūkininkų, švietimo ir kultūros darbuotojų, nuosaikesnių visuomenininkų rankas. Toks buvo anų metų dešiniųjų vyriausybės konflikto su tauta rezultatas.

Pralaimėjusieji iš baimės išsiplėstomis akimis puolė skaičiuoti – kas dedasi? Kam atstovauja išrinktieji? Pasirodo, laimėjo socialdemokratinės idėjas propaguojanti Lietuvos demokratinė darbo partija (LDDP). Tiesa, tolesnė politinė raida parodė, jog ši pergalė vis dėlto nebuvo visiška LDDP pergalė, nors jos įtaka rajonuose išliko nemaža. Daug vietinių

deputatų, nors ir buvę anksčiau LKP nariai, atsiribojo nuo bet kokių partijų, nuo pasaulėžiūrinių rietenų ir ėmė rūpintis ne intrigų perpildyta politika, bet gyvenimu ir ekonominėmis realybėmis. Superpatriotiškas Centras, kontroliuojamas dešiniųjų politinių grupuočių, su tokiomis vietinių deputatų orientacijomis, palai komomis socialdemokratinėms pažiūrų politikų, susitaikyti negalėjo. Nepaisant Gedimino Vagnoriaus viešų pareiškimų, kad jam politinės spalvos nerūpinčios, vis dėlto Vyriausybė nepajėgė atsispirti „megztų berečių“ šantažui. Ši Nepriklausomybės sąjūdžio „penktoji kolona“ pradėjo veikti ypač aktyviai. Jos maršrutai iš miestų pasuko į provinciją. Mitingai, piktetai, radikalūs atgailos ritualai sujaukė gana ramų miestelių ir kaimų gy-

venimą. Neturintys tokių politinių „žaidimų“ patirties deputatai - ūkininkai, specialistai, pedagogai - pakėlė rankas, ir prasidėjo vietinės valdžios perversmų epocha. Pradėta diskutuoti apie tiesioginio valdymo įvedimą kai kuriuose nepaklusniuose rajonuose ir miestuose. Net pasiskelbusiuose depolitizuotais kolektyvuose buvo pradėtas neįstatymiškas valymas, reikalaujama užpildyti „patriotų“ sumąstytas lojalumo anketas, atlikti biografines išpažintis. Taigi prasidėjo kova prieš „nepatriotiškus“ piliečius, „nesuprantančius“, kad nedarbas ir skurdas radosi ne dėl dešiniųjų ydingos politikos, o esą tik dėl sovietmečio palikimo ir neišvengiamos aukos atkuriamai valstybei.

Retai, bet kai kada istorija nukryps-

ta nuo tiesaus raidos kelio pažangos kryptimi ir pradeda kartotis. Argi 1991-1992 m. situacija nepanaši į šiandieninę? Dešiniųjų valdžia džiūgauja, kad sėkmingai vykdo reformas ir baigia įveikti krizę, dėl kurios būk tai kalčiausi ne plėšikaujantys bankai, ne liberalų pasauliui primes-ta ydinga ekonominė politika, bet kairieji, nesukaukę finansinių rezervų dešiniųjų valdžiai. Anais G.Vagnoriaus laikais buvo neatsakingai griunama nors prastai, bet vis tik tautą maitinusi ūkio sistema. Dabar griunama ir naujoji ūkio sistema – praskolinama valstybė, tūkstančiai įmonių stumiami į bankrotą, šimtai tūkstančių žmonių išmetami į bedarbių gretas.

Neseniai atšventėme Naujuosius Metus. Visų valdžios vyrų ir moterų

lūpose skambėjo pasitenkinimo gaidos, kad jau matosi pragiedruliai krizės rūkuose. Net kai kurie piliečiai, ko gero iš dešiniųjų „patriotų“ sambūrių, tuo džiaugėsi. Bet ar gali bliviai situaciją vertinantis pilietis džiaugtis, kai nedarbas stabilizuotas emigracijos dėka, kai beveik kas antas jaunas medikas, mokslo darbuotojas, inžinierius nemato perspektyvos Lietuvoje ir pasitaikius progai išskris kitur laimės ieškoti? Per metus net tris kartus išaugo paramos nuo bado gaunančiųjų skaičius. Daugiau nei 500 tūkstančių varguolių gauna ubagišką ES ir mūsų labdarinųjų organizacijų surinktą paramą maisto produktais. Kiek yra degraduotų, valkataujančių ir gyvenančių šiukšlynuose bei miestų požemiuose žmonių, niekas tiksliai nežino. Šios

padėties baisumą jaučia tik medikai, kai reikia amputuoti bedalių nušalusias rankas ar kojas.

Gėdingai atrodo Lietuva pagal klestinčią korupciją, kyšininkavimą, biurokratų savivalę ir valdininkų nenorą spręsti gyvenimo problemų, jas pernelyg patikliai atiduodant į privatininkų rankas ir naiviai tikint, kad individualūs santykiai tarp asmenų ir privačių ūkio subjektų gali sėkmingai pakeisti valstybės vaidmenį.

O ar gali džiaugtis dešiniųjų vyriausybės darbais minimalias algas gaunantys jauni darbininkai ir tarnautojai? Kaip jiems kurti šeimas ir auginti vaikus? Moksliškai išsireiškiant, kaip reprodukuoti darbo jėgą, be kurios neįsivaizduojamas nei kapitalizmas, nei socializmas, nei tautos ateitis? Be atitinkamo skaičiaus

dirbančių žmonių juk nebeįmanoma sėkmingai plėtoti socialinės sferos, mokslo ir kultūros, išlaikyti neįgaliųjų ir senelių, negalinčių darbu išlaikyti savęs? Gal juos, panašiai kaip 500 tūkstančių emigravusiųjų, tikimasi išbraukti iš Lietuvos gyventojų sąrašo? Bet kas tuomet liks?

Ar tokia padėtis neruošia sąlygų perversmui – ne mūšiams gatvių barikadose, bet norui išrinkti liaudiškesnę, artimesnę piliečiams valdžią, pasiryžusią keisti padėtį.

Vasario 27 d. rinkimuose į miestų bei rajonų tarybas varžysis 25 politinės partijos ir penki šimtai savarankiškai išsikėlusių kandidatų. Visuose miestuose bei rajonuose savo kandidatus iškėlė opozicijoje esančios Socialdemokratų, Darbo, Tvarkos ir teisingumo partijos. Valdančiųjų pozici-

jas visuose administraciniuose vietuose gins Tėvynės Sąjunga-Krikščionys demokratai ir daug kur susivieniję liberalai ir centristai. Bandys jėgas ir egzotiškos smulkiosios partijėlės, kaip antai: Žemaičių, Pensininkų, Krikščionių, Profsąjungų, Respublikonų, Tautos prisikėlimo ir panašios, neturinčios aiškios politinės platformos ir atstovaujančios tik savo grupelės interesams. Naujas reiškinys yra savarankiškai išsikėlusių kandidatų sąrašas – pusė tūkstančio. Tai nemažai, turint omenyje, kad iš viso mandatų savivaldybėse yra vos per 1,5 tūkstančio ir tokie neįprasti kandidatai rinkimuose atsirado tik dabar. „Savarankiškieji“, suprasdami, kad daugumos tarybose nesudarys, net veiklios frakcijos sukurti negalės, tikisi turėti vadinamąjį

auksinį balsą. Prisidėdami tai prie vieno, tai prie kitų besivaidijančių partinių deputatų, jie tuo auksiniu balsu galės pasiekti sau naudingų sprendimų. Aktyviausiai tarp „savarankiškųjų“ sukasi liberalcentristų vadovo ir Vilniaus mero postą praradęs Artūras Zuokas. Jis net įkūrė savotišką Lietuvos gelbėtojų judėjimą, pasirinkusį trumpą pavadinimą „TAIP“. Judėjimas turėtų vienyti nepartinius bendraminčius, norinčius Lietuvoje veikti ir dirbti „TEISINGAI“. Pagal jo įkūrėjo sumanymą nepartiniai sukrės partijas, privers valdžią ir politinę sistemą keistis iš esmės, o ne tik išlaikyti status quo, kuri nepateisina žmonių lūkesčių ir modernios valstybės poreikių. Vilniuje juokaujama, kad naujasis A.Zuoko „uabas“ net pagal pavadinimą panašus į ka-

daisė Lenkijoje buvusį „NE!“ ir labiausiai skirtas „savarankiškuosius“ kuo glaudžiau suartinti su RUBIKONU ir kitais monopolistais. Tačiau vien juokais šį judėjimą bent Vilniaus mieste nereikėtų vertinti. Tai piliečiams įtartinas, partijoms labai nemielas judėjimas.

Pabrėžiu, kad mūsų vietos savivaldos rinkimai vyks gana įtemptoje situacijoje. Konfliktų su valdžia aštrumą slopina tai, kad aktyviausi piliečiai emigravo iš Lietuvos, o tarp čia pasilikusiųjų labai daug abejingų. Šį abejingumą sąmoningai palaiko valdantieji ir juos remiantys turtingieji. Pagal gruodžio mėnesio apklausas tik 0,4 apklaustųjų vyriausybę vertina teigiamai, bet tuo pat metu per 30 procentų pareiškia, kad neis balsuoti. O tai būdinga silpniems susi-

taikėliams su sunkumais, bet ne kovotojams už teisingesnę Lietuvą. Žmonių neapykantą nemielai valdžiai ženkliai slopina Prezidentės Dalios Grybauskaitės taikus sambūvis su konservatoriais. Tikėtina, kad didysis perversmas, remiant anti-konservatoriškoms miestų bei rajonų taryboms (jeigu tokias išrinks tauta vasario 27 d.), galės įvykti artėjant 2012 metų Seimo rinkimams. Norėtusi, kad jis įvyktų taikiu būdu ir pastūmėtų valstybės politiką toliau nuo oligarchų, savivaliautojų kapitalistų ir arčiau darbo žmonių – kairėn.

Žurnalas GAIRĖS, 2011 m. Nr.1

Kas verčia iš sostų prezidentus?

Nuverstasis Tuniso prezidentas Zine'as El Abidine'as Ben Ali šalį valdė 20 metų. Verčiamas iš sosto Egipto prezidentas Hosni Mubarekas valdė 30 metų. Jemeno prezidentas Abdullah Salehas – 30 metų. Į karalių vaidmenį įsijautę prezidentai viešpatavo pasiremdami valdžiai paklusnia teisėtvarka, karinėmis jėgomis, gerai aprūpintomis amerikietiškais arba rusiškais ginklais. Kitas režimų ramsčiai – vietos oligarchai. Egiptas ir Tunisas buvo stipriausiais JAV ramsčiais arabų pasaulyje vykdant politiką Artimuosiuose Rytuose bei ginantis nuo radikaliųjų islamistų. Be to, šios šalys prisidėjo nuverčiant ir „amžinąjį prezidentą“ Sadamą Hu-

seina.

Beje, Hosni Mubarakas, kaip ir iki tol vadovavęs žvalgybai naujasis Egipto viceprezidentas Omaras Su-leimanas mokslus išėjo Maskvos Frunzės akademijoje.

Egipte – 80 mln. gyventojų, tai yra didžiausia arabų pasaulio valstybė. Skaičiuojama, jog net ketvirtadalis gyventojų – interneto vartotojai, gal todėl ir „revoliucija“ prasidėjo inter-nete. Sausio 25 dienos įvykių orga-nizatorė yra jaunimo judėjimo grupė, socialiniame tinkle „Facebook“ su-būrusi net 90 tūkst. pasekėjų. Riau-šės tapo beveik nekontroliuojamos, miniai neturi lemiamos įtakos nei liberalioji „Kifajos“ organizacija, nei įtakinga „Brolių musulmonų“ organi-zacija, kuri laikoma teroristine. Beje, 2005 m. vykusiuose rinkimuose į pa-

rlamentą už „brolius“ balsavo 20 proc. rinkėjų. Reikia pridurti, jog abi šios svarbiausios opozicinės jėgos, kartu su pernai susikūrusia El Baradėjaus vadovaujama „Nacionalinė asociacija už permainas“, pasisako prieš lemiamą JAV įtaką Egipto užsienio politikai. Kiti klausimai, dėl kurių opozicija kol kas pasisako vieningai, yra demokratizacijos bei pamatinių politinių teisių ir laisvių būtinybė. Tuo tarpu ekonominiai reikalavimai yra antiliberalūs: reikalaujama nutraukti privatizaciją, pakelti minimalų darbo užmokestį iki 200 dolerių (kiek daugiau nei 500 litų). Taip pat reikalaujama išsiųsti iš šalies „sionistų pasiuntinį“.

Pranešama, jog opozicijos lyderio El Baradėjaus figūra tenkina ir „brolius musulmonus“. Iš esmės

H.Mubarakui liko dvi išeitys: pasiskandinti sukilimą kraujyje arba perduoti valdžią O.Suleimanui.

Griūvantis pasitikėjimas atitrūkusia nuo liaudies valdžia, atrodo, rimtai žlugdo galingųjų pastangas išsaugoti stabilumą pasaulyje nekeičiant santvarkų, kurios beviltiškai atsiliko nuo progreso ir prašviesėjusios liaudies lūkesčių. Arabų šalyse liaudis sukyla prieš skurdą, socialinę bei turtinę atskirtį, kuri neregėtai sparčiai auga dėl korumpuotų valdžių politikos, bet ir prieš laukinį, pagražintą neoliberaliomis dekoracijomis kapitalizmą, kurį dešinieji beatodairiškai bando diegti ne tik arabų šalyse.

Dėl kylančių neramumų pasaulyje jau negalima kaltinti vien komunistų, socialistų arba rusų. Liaudies frontas prieš išnaudojimą, bankų

plėšikavimą, oligarchams tarnaujančią valdžią žymiai platesnis. Nepamirškime tarptautinio antiglobalistų ir antimilitaristų sąjūdžio, galingų protestų ir net revoliucijų bangų, neseniai drebinusių Lotynų Ameriką, laikas nuo laiko sukrečiančių ir senuotėlę Europą masinėmis protesto akcijomis Prancūzijoje, Italijoje, Ispanijoje, Graikijoje, Anglijoje ir kitose „neramiose“ valstybėse. Jose taip pat kunkuliuoja aštrus dialogas tarp valdančiųjų ir valdomųjų, verčiantis politikus kritiškai pažvelgti į save ir savo „amžinąsias santvarkas“ bei „amžinąsias vertybes“.

Mums į sukilimus Arabų pasaulyje ir kitur laikas žiūrėti pro nuosavų problemų prizmę. Liaudies sukilimai ir maištai niekuomet nekyla, kai valstybė progresuoja, kai politikai

vertinami ne abstrakčiais pagyrimo žodžiais už praeities nuopelnus, bet visiškai realiais ir teisingiausiais tautos, t. y. visų piliečių gerovės augimo rodikliais dabar. Kai gerovė matuojama oligarchų pelnais ir turtais, o piliečiai bėga iš tokios šalies vergauti svetur, sukilimai neišvengiami. Jie anksčiau arba vėliau įvyksta. Nebūtinai kruvinų konfliktų formoje, bet būtinai įvyksta. Panašu, kad sukilimas prieš susikompromitavusias partijas ir žmonių gerove nesirūpinančią valdžią bręsta ir Lietuvoje. Sukilimo nuotaikas jautėme beveik vieningai rinkdami „kitokią prezidentę“. Dabar valdžiai pavojingas nuotaikas brandina antikonservatoriški sąjūdžiai, prabundančios profsąjungos ir į savivaldybes save keliantys nepartiniai kandidatai. Jeigu žmonių

gyvenimas negerės, jų lozungai, ko gero, suskambės masiniuose mitinguose prieš ydingą politinę sistemą.

Internetinis laikraštis "opozicija.lt", 2011.01.30

Nazarbajevs - tai Kazachstanas?

Didžiausia Vidurinės Azijos šalis Kazachstanas nepriklausomybę paskelbė 1991 metais. Plotas - 2,7 mln. kv. kilometrų, kuriame galėtų tilpti visa Europa. Bet gyventojų tik 16 mln. Turtinga nafta, dujomis, anglimi, urano, silicio, alavo, sidabro ir kitų retųjų metalų iškasenomis. Turi didžiulius dirbamos žemės plotus, tarp kurių žymią vietą užima tarybiniais metais įsisavinti stepių plėšiniai.

Lietuva su Kazachstanu užmezgė diplomatinčius santykius 1992 metais. 1993 metais su oficialiu vizitu šią šalį aplankė prezidentas Algirdas Brazauskas, kurio metu nuspręsta apsikeisti diplomatinėmis atstovy-

bėmis ambasadų lygyje ir plėtoti ūkinius ryšius. Netrukus į Lietuvą atvyko apsižvalgyti kandidatas į ambasadoriaus postą Sayat Baisenovas. Kadangi dirbant LTSR Valstybinio kinematografijos komiteto pirmininku draugavau su Kazachstano kolega Kanatu Saudabajevu, vėliau tapusiu šios šalies diplomatų šefu, jis būsimajam ambasadoriui patarė pasikalbėti su manimi, kaip galima būtų geriau įsikurti Vilniuje.

Pirmiausia rūpėjo kur parinkti vietą ambasadai, kitoms įstaigoms, kurių norėta įsteigti nemažai. Tai konsulatų, prekybos atstovybė, stambesnių Kazachstano įmonių atstovybės, būtai diplomatams ir t. t. Apvažinėjome visą anuomet nekaip atrodžiusį Vilnių. Tuščių pastatų buvo gausu. S.Baisenovą sudomino net Vidurinėje

Azijoje žinoma „SIGMA“, kurios administracinių pastatų ir tuščių gamybinių korpusų dar nebuvo užplūdusios įvairiausios firmos ir firmelės. Mus priėmė buvęs „SIGMOS“ gamybinio-mokslinio susivienijimo generalinis direktorius Aloyzas Ubis. Parodė pastatus, pasiūlė pirkti arba nuomoti šio susivienijimo Statybos valdybos administracinį pastatą. Nuėjome apžiūrėti. Užsukome ir į tuščius, jau išgrobstytus, be įrengimų ir mašinų didžiulius cechus. Būsimąjį pasiuntinį vaizdas pritrenkė. Tuštuma panaši į sąvartyną. Nei darbininkų, nei įrengimų. Vėliau jis aiškino, kad betvarės bei chaoso ir Kazachstane nemažai, bet pamatyti tokį vaizdą Lietuvoje nesitikėjo. „Pas mus, jeigu įmonė nedirba, tai darbininkai vis vien ateina, mitinguoja cechuose,

kritikuoja valdžią, gauna šioki tokį atlyginimą ir laukia geresnių laikų. Jie neišmetami į gatvę. Jeigu išmestume velniai žino kas gatvėse dėtųsi“. Tai S.Baisenovo žodžiai.

Jis papasakojo, kaip Nursultanui Nazarbajevui vadovaujant vykdoma privatizacija. Kazachstanas kategoriškai atsisakė „Čikagos berniukų“ pasauliui siūlomo šokoterapijos reformų metodo. Pasistengė išsaugoti tai, kas tarybinėje sistemoje buvo gerai ir palaipsniui pradėjo atsisakyti šios sistemos trūkumų. Jeigu įmonė, tarybinis ūkis ar kolūkis pirmaujantis, gerai dirbo iki pertvarkos, jos vadovams buvo nedelsiant suteikiamas kontrolinis akcijų paketas, kitos akcijos dalinamos dirbantiems pagal jų indėlį į įmonės veiklą. Strateginę reikšmę turinčių įmonių kont-

roliniai paketai buvo paliekami valstybei. Bankrotan paleidžiamos tik beviltiškai silpnos įmonės ir ūkiai, kurie neturėjo ateities dirbti konkurencijos aplinkybėmis. Taip buvo išvengta ekonomikos griūties ir amortizuojama kylanti nepasitenkinimo banga. Priekaištauti dėl darbo tarybmečių, dėl priklausymo kompartijai, kitai religijai ar tautai, rusų kaltinimai už kolonizaciją ir okupaciją buvo netoleruojami.

Tuomet Lietuvoje buvo visiškai kitaip. Siautėjo Landsbergio-Vagnoriaus desovietizacijos ir privatizacijos audra, sukelta pagal JAV neoliberalų projektą. Jos nepajėgė sustabdyti net valdžion sugrįžę socialdemokratiškai persitvarkę Brazausko šalininkai. Todėl S.Baisenovos pasakojimas man paliko didelį įspūdį

ir anų metų laikraščiuose parašiau keletą straipsnių, smerkiančių šokoterapiją.

Kazachstane, vadovaujantis ne amerikoniškais, bet savais principais, ūkinė reforma buvo vykdoma labai ryžtingai. Šalyje susikūrė stiprus Nazarbajevo politiką palaikančių piliečių, pirmiausiai ūkio veikėjų, pramonininkų ir agrarininkų sluoksnis. Norėdamas užsitikrinti didesnę saugumą Nazarbajevas drąsiai perkėlė šalies sostinę iš daugianacionalinės ir darbininkiškos Almatos, esančios valstybės pakraštyje, į valstybės centre esančią Astaną ir per 10-15 metų pavertė ją žydinčiu administracijos bei kultūros centru.

Tokia buvo pradžia. Šiandien Kazachstanas pirmaujanti besivystančių šalių valstybė. Turi stiprią politi-

nę ir valstybės valdymo sistemą, vadovaujasi laisvosios rinkos principais, orientuotais į visų gerovę ir stabilumą, saugoja ir plėtoja naudingus ryšius su Rusija, Kinija, Iranu, Azerbaidžanu ir pelnytai laikomas Vidurinės Azijos šalių lyderiu. Pasaulio bankas ir Tarptautinės finansų korporacijos (IFS) tyrėjai 2010 metais Kazachstaną pripažino rinkos reformų lyderiu tarp 183 šalių. Jo patyrimą kūrybiškai taiko Jelcino-Gaidaro kurso atsisakiusi Rusija, po Juščenkos provakarietiško eksperimentų atsigaujanči Ukraina, Baltarusija ir kitos NVS valstybės.

Buvusio pirmojo sekretoriaus Nazarbajevo iniciatyva 1991 m. buvo paleista Kazachstano komunistų partija ir jos vietą užėmė partija „Otan“ („Tėvynė“), kuri sėkmingai paveldė-

jo tai, kas vertinga iš tarybinių laikų ir pasiūlė naują kelią nepriklausomam Kazachstanui. Žmonės patikėjo ir ši partija laimi rinkimus į parlamentą, vadinamą Medžlisu. 2004 metų rinkimuose „Tėvynė“ surinko 61 procentą balsų, antrą vietą užėmė nuosaikių demokratų partija „Ak Žol“ (Šviesus kelias) – 12 procentų, trečią – Nazarbajevo dukters Darigos centristų partija „Asar“ – apie 10 procentų ir ketvirtą – Agrarinė-industrinė darbo žmonių sąjunga (Agrarinės ir Piliečių partijų rinkiminis aljansas) taip pat gavo apie 10 procentų.

Bet daugpartinis parlamentas dirbo neefektyviai, reformoms reikalingi įstatymai vėlavo, buvo skandinami ilgose, bevaisėse diskusijose. Prezidentas parlamentą paleido ir prieš-

laikiniuose rinkimuose 2007 metais už Nazarbajevo „Tėvynę“ jau balsavo net 80 procentų rinkėjų. Tik viena opozicinė Liaudies demokratinė partija „Nur – Otan“, („Tėvynės šviesa“) įveikė 7 procentų barjerą.

Komunistų partija po jos paleidimo 1991 m. nesėkmingai bandė reorganizuotis į Socialistų partiją, vėliau veteranai atstatė ir Kazachstano kompartiją, bet ji žymaus vaidmens dabartiniame šalies valstybiniame gyvenime nevaicina.

Nazarbajevas Kazachstanui vadovauja nuo 1989 metų. Jam jau 70 metų. Prezidentu nuo 1991 m. buvo renkamas penkiems, vėliau septyniems metams. Terminui baigiantis jis būdavo pratęsiamas visuotiniu referendumu. Dabartinė Nazarbajevo kadencija – 10 metų. Ji baigsis 2012.

Gal norėdamos patikrinti savo populiarumą, o gal nuoširdžiai siekdamas prezidento postą perleisti jaunesniems diktatoriumi vadinamas Nazarbajevs gruodžio mėnesį veto įstatymą, kuriuo buvo numatomas naujas referendumas dėl jo įgaliojimų pratęsimo. Tačiau deputatai prezidentinį veto atmetė. Centrinė Rinkimų komisija jau įregistravo piliečių iniciatyvinę grupę, kuri siūlo referendumu pratęsti Nazarbajevs įgaliojimus iki 2020 metų. Registruojant šią grupę Medžliso deputatas Jerlanas Nigmatulinas pabrėžė, kad tik Nazarbajevs turi teisę toliau kurti ir stiprinti valstybę. „Nazarbajevs – tai mūsų Kazachstanas, o Kazachstanas – tai Nazarbajevs!“. Ši frazė jau tampa būsimos referendumo lozungu.

Pagal šalies konstituciją, referendumo tikslią datą šiemet privalo paskirti šalies prezidentas.

Negausiuose, nusilpusiuose opoziciniuose sluoksniuose pasigirsta ir kritika tų, kurie neva per daug pataikauja legendiniam prezidentui, kuria jo kultą. Jie teigia, kad baigiantis privatizacijai ir koncentruojantis kapitalui įtakos galios šalyje jau padaintos tarp tų, kurie faktiškai valdo valstybę. Nazarbajevs primena jiems Leonidą Brežnevą, su kuriuo politbiuras skaitėsi vis mažiau ir mažiau. TSRS pradėjo valdyti jo aplinka. O kuo tai baigėsi, visiems žinoma. Kazachstane padėtis kitokia. Valstybė ne smunka ir ne stingsta stagnacijoje. Tačiau pripažįstama, kad pasitraukus Nazarbajevui padėtis gali pasikeisti, oligarchų ir intere-

sų grupių klanai, konkuruojantys ir nekenčiantys vieni kitų, demagogiškai dangstydamiesi demokratijos siekiais gali pradėti mirtiną tarpusavio kovą, kuri stipriai nualintų šią sparčiai progresavusią valstybę.

Nors Nazarbajevui suteiktas Nacijos lyderio titulas, leidžiantis jam dalyvauti valstybės valdyme net netekus prezidento posto, vis tik manoma, kad Nazarbajevas paklus „liaudies valiai“, pareikštai referendumu, ir Kazachstaną valdys iki 2020 metų.

P.S Sausio 29 d. N.Nazarbajevas padarė metinį pranešimą bendrame parlamento ir senato posėdyje. Šios šalies žmonės ir užsienio žiniasklaidą labiausiai domino ką pasakys ilgametis šalies vadovas apie savo ateitį. Juk Kazachstano Konstitucinis teismas posėdžio išvakarėse paskel-

bė nuosprendį, kad pratęsinėti prezidento įgaliojimus, kurie baigiasi 2012 metais, referendumu yra nekonstitutiška. O ruošimasis referendumui jau gerokai įsibėgėjo. Surinkta per 5 milijonai parašų (du trečdaliai viso elektorato), įregistruota referendumo organizavimo iniciatyvinė grupė, prasidėjo propagandinė kampanija, palaikanti Nazarbajevą.

Prezidentas savo metiniame pranešime į šį klausimą atsakė nedviprasmiškai: pasiryžęs dalyvauti prezidento rinkimuose ir, jeigu tauta pasitiks, vadovaus šaliai kol leis sveikata ir jėgos.

Vadinasi Nazarbajevo šalininkų darbą, atliktą ruošiant referendumą, jau galima priskirti tik prie būsimųjų rinkimų kampanijos.

Išsamiai apibendrinęs šalies pasie-

kimus prezidentas nurodė, kad nei viena pasaulio valstybė nepasiekė tokių aukštų vystymosi tempų. Nuo 1994 metų BVP išaugo 12 kartų. Nuo 2011 iki 2020 metų numatoma BVP padidinti dar 30 procentų. Jo many-
mu tokie laimėjimai buvo galimi todėl, kad Kazachstano liaudis vadovavosi santarvės dvasia, išsaugojo vienybę ir rėmė valdžios veiksmus siekiant bendros gerovės.

Laikraštis OPOZICIJA, 2011 m. Nr. 4

Neduoda ramybės Baltarusijai

Nuo Baltarusijos prezidento rinkimų jau praėjo nemažai laiko, bet aistros dešiniųjų politklubuose ir žiniasklaidoje nerimsta iki šiol. Išminčingieji politologai su Zingeriu priešakyje vis dar suka galvas kaip elgtis toliau. Kai savų jėgų trūksta, bandoma į pelningą Baltarusijos demokratizavimo procesą įtraukti kuo daugiau kaimynų, net visą Europos Sąjungą.

Nelieka skolinga “vakarietišku vertybių” gynėjams ir Baltarusijos žiniasklaida. Įvairiuose komentaruose internete bei per TV radau tokias naujienas:

Baltarusijos televizija ir valstybiniai laikraščiai viešina skandalingus

nepavykusios revoliucijos (perversmo) Minske faktus: slaptus dokumentus, rastus per kratas pas perversmininkus, filmuotą riausių medžiagą, "revoliucionierių" pasisakymus užsienio spaudoje, pokalbius telefonu ir per racijas...

Rastas kažkodėl anglų kalba. (matyt, kad suprastų "darbdaviai") surašytas naujos "demokratiškos" vyriausybės sąrašas, instrukcijos, kaip turėjo būti užimti strateginiai objektai, pradedant vyriausybe ir prezidentūra.

Konfiskuotos didelės pinigų sumos Eurais ir USD, gautos iš ES ir JAV "nevalstybinių organizacijų" bei ataskaitos, kiek pinigų skirta rinkiminei kampanijai, antilukašenkinei agitacijai, atlyginimams už dalyvavimą riaušėse (parama opozicijai per 5 m.

- po kelis šimtus milijonų USD ir EUR). Įdomiausia tai, kad ne tik Vakarai dosniai rėmė antilukašenkišką rinkimų kampaniją, bet prie jos pradėjo prisidėti ir kai kurie Rusijos oligarchai, nirštantys, kad negali pusdykiausiai supirkti Baltarusijos turtų. Dokumentų analizė parodė, kad didesnioji paramos dalis opozicionierių vadukų buvo išgrobstoma ir iššvais-toma kelionėms po ES valstybes, perkant prabangius automobilius, statantis namus, perkant butus.

Demaskuojama "demokratinių jėgų" legenda, neva, riaušes išprovokavo saugumiečiai. Stambiu planu rodomi aršiausi langų daužytojai, paskui jų dokumentai, apklausos mi-licijoje, pateikiamos biografijos. Visi jie - opozicijos kandidatų talkininkai, rinkę jiems parašus, agitavę studen-

tus ir moksleivius ateiti į aikštę ir dalinę demonstrantams atlyginimą: 10 - 15 USD moksleiviams, 20 USD - studentams, 50 - 100 USD - atvykusiems iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Rusijos, Ukrainos, Gruzijos, - o tokių buvo virš 3000. Dauguma aktyvistų - jau sėdėję už automobilių vagystes, plėšikavimus, girtumo būsenoje padarytas sunkias avarijas ir kt..

“Demokratijos nešėjai” neįvertino, kad Baltarusija - ne Gruzija ir Ukraina, kur už JAV dolerius rengtos “spalvotos” revoliucijos pavyko, nes tos šalys pergyveno gilią ekonominę ir socialinę krizę. Nors ne ilgam. Šimtai milijonų JAV ir ES mokesčių mokėtojų pinigų buvo išmesti į balą.

Paskutinėmis dienomis sužinojome, kad ES ir JAV vėl skiria didžiules pi-

nigų sumas antilukašenkinei opozicijai. Bet ar tie pinigai nebus konfiskuoti, ar nepateks į Baltarusijos išdą? Ar ir vėl po kurio laiko neteks pripažinti, kad pastangos pakeisti piliečių rėmimą Baltarusijos santvarką nuėjo veltui?

Tokios žinios be komentarų. Skaitytojai gali patys spręsti kas teisybė.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.5, 2011.02.03

Istorijos baimė ir politinės aistros

Savaitraštyje OPOZICIJA kilo karštos diskusijos pokario partizanų tema. Jas sukėlė Mindaugo Pociaus straipsnis "Tikrosios istorijos baimė" ir Vilmanto Krikštaponio "Kodėl nutylime karčią pokario metų tiesą". Susidariau vaizdą, kad OPOZICIJOS skaitytojams minėti straipsniai priminė 1987-1990 metus, kai pertvarkos ir viešumo pažadinti puolė "taisyti istoriją" daugybė nelabai raštingų piliečių. Radikalai skandalingais "sovietinių kolaborantų" demaskavimais, siaubą keliančiomis iliustracijomis užpildė savo laikraščius ir laikraštėlius. Jiems priešintis bandė kai kurie vietiniai tarybų valdžiai ištikimi laikraščiai. Respublikinė spau-

da elgėsi santūriau. Bet ir ją pažadino "Komjaunimo tiesa", 1988 metais atspausdinusi sąjūdiečio Vytauto Plečkaitio straipsnį, pakvietusį drąsiau prabilti apie tai, kas netolimoje praeityje buvo nutylima. Radikalai, paskatinti autoretingo publicisto, dar labiau sukruto, pradėjo užvaldyti buvusią partinę ir nepriklausomą žiniasklaidą. Viešojoje erdvėje atsirado "prokurorų", nurodančių, kas turėtų atsakyti už okupaciją, pokario siaubą, ką galima būtų teisti ir be teismo. Skaudžios ietys pirmiausiai smigo į 200 tūkstančių komunistų, per 500 tūkstančių komjaunuolių ir į nesuskaičiuojamą gausybę "nepartinių kolaborantų", net Sąjūdiečių.

Būtent tuomet iškilo klausimas- vis tik kas partizaniniame laikmetyje nužudė per 20 tūkstančių Lietuvos

piliečių? Kas kaltas, kad beveik dešimtmetį negalima buvo ramiai dirbti atstatant karo sugriautą šalį ?

Šių metų vasario mėnesio OPOZICIJOS šeštajame numeryje šis klausimas vėl pasikartojo. Istorikas M.Pocius teigia, kad specialūs enkavedistų būriai galėjo surengti vieną kitą operaciją prieš partizanų šeimas, bet nėra patikimų įrodymų, kad tokios operacijos būtų vykdomos specialiai ir plačiai. Tuo tarpu V.Krištaponis įrodinėja , kad daugiausia nekaltus žmones žudė būtent partizanais persirengę enkavedistai ir plėšikaujantys valkatos , o partizanai žudė tik pačius blogiausius kolaborantus, vadovaudamiesi teisėtais partizanų vadovybės nurodymais.

Paskaičius abu straipsnius lieka

neaišku, vis tik kas nužudė daugiau, o kas mažiau. Bjaurus klausimas, bet jo išvengti negalima.

Apie 1989 metus panašiais radikalių klausimais įaudrinta visuomenė sunerimo ne juokais, nes priešiškuoju dvasia persunkti nesutaikomųjų veiksmai galėjo virsti tautos nelaime, kurią pergyvenome kruvinais pokario metais, nelaime, kurioje įklimpo čečėnai, armėnai, azerbaidžaniečiai ir kiti pertvarkininkai, neatsakingai pasinaudoję netikėta laisve. Kylantis pavojus padarė įtaką Sąjūdžio vadovams, pirmiausiai Sąjūdžio komunistams, kurie sugebėjo prigesinti neapykantos gaisrą ir įtikinti visuomenę nesmurtinių permainų perspektyvu.

Paskatintas santarvės vilčių ir aš parašiau straipsnį "Komjaunimo tie-

sai" , kurį pavadinau "Neapykantos gaisras", o "Tiesai" - "Be santarvės nėra ateities". Tuomet rašiau , kad santvarkos pokyčių laikais, turėtume siekti ne karo iki pergalingos pabaigos, bet nacionalinio susitaikymo, kviečiau istoriją vertinti ne vien pro kovos iš principo „kas-ką" prizmę. Bandžiau įtikinti tautiečius, kad atėjo metas blaiviau žvelgti į žuvusius pokario pjautynėse, nereikia jų niekinti, nes ir bausmės, ir prabėgęs gyvenimas buvo pakankamas apmąstymui ir atgailai. Beveik kiekvienoje lietuvių šeimoje, giminėje buvo savos kančios, savos aukos. Tai iš tikrųjų buvo pats tragiškiausias tarpsnis mūsų tautos istorijoje, per kurį iš gimtųjų namų į miškus arba į miestus, į Rytus arba Vakarus buvo nublokšta daugybė žmonių. Daug jų jau

niekuomet nebesugrįš į savo gimtines, nepapasakos apie tai. Štai kodėl mes privalome sąžiningai saugoti istorinę atmintį ir nenaudoti ją piktam - rašiau minėtuose straipsniuose.

Svarbiausių Lietuvos dienraščių skaitytojai tuoj pat atsiliepė, parašė man nemažai palaikančių laiškų. Kas be ko, buvo ir priešiškų, reikalaujančių ne pilietinės santarvės, bet keršto.

Ir vis tik ne kerštas, ne smurtas, bet santarvė nugalėjo. Tai įrodė Baltijos kelias ir "Dainuojanti revoliucija".

Šiandien, lygindamas M Pocius ir V.Krikštopaičio rašinius, įsitikinu, kad vis dar turime istorikų ir konfliktingą politiką sugadintų piliečių, kurie tikrai bijo istorijos tiesos. Jiems vien

priminimai , kad partizanai buvo ne angelai , kad partizanavo ne vien patriotai, kelia pyktį. O įpykusio žmogaus, sakoma, ir akys raudonos ir protas aptemęs.

V.Krikštaponis smerkia OPOZICIJOS autorių J.Vainauską ir "kitus, panašaus požiūrio istorijos žinovus", kaltina, kad jie linkę matyti ne tai, ką norėtų matyti partizanų heroizatoriai. Tai ne istoriškas, bet šališkas požiūris. Kiekvienas žmogus, kaip yra išsireiškęs poetas Justinas Marcinkevičius, iš esmės yra istorija. Kiekvienas pilietis su praeitimi susijęs per savo gyvenimo patirtį. Tai pasakytina ir apie Vainauską. Jis rašo OPOZICIJAI tai, ką pats matė, girdėjo, kuo tiki. Tai jo teisė. Prie Vainausko pridėdamas žodelius "ir kiti" Krikštaponis smerkia daugybę auto-

rių, kurie per dešimtmetį rašė OPO-
ZICIJAI apie kitokį savo santykį su
partizanais. Dešiniųjų žiniasklaidoje
tai daryti jie negalėjo. Todėl ir būrėsi
apie Vytautą Petkevičių, Joną Saka-
lauską, Povilą Masilionį ir kitus bu-
vusius šio laikraščio redaktorius, iš-
drįsusius suteikti žodį kitai pusei.

Straipsnyje "Kodėl nutylime karčią
pokario metų tiesą" abejones kelia
visiškas neigimas antipartizaniškų
sovietmečio ir pertvarkos metų pub-
likacijų . Net Mokslų Akademijos lei-
dinio "Faktai kaltina". Taip , publika-
cijos buvo politizuotos. Bet objekty-
vių istorikų, ieškančių tiesos net
propagandinėse džiunglėse , tai ne-
baido. Jie moka rinkti tikrus faktus ir
tokiuose šaltiniuose. Be to , ruošiant
publikacijas , pretenduojančias į is-
torijos mokslą, nereikėtų patikimais

laikyti prisiminimus nukentėjusiųjų ir vienpusiškai nusiteikusių piliečių. Jeigu OPOZICIJA sudėtų krūvon visus kitokio pobūdžio skausmu perpildytus rašinius, atsiųstus redakcijai per 10 metų, išeitų tikrai stora knyga .

Mano gyvenimo patirtis leidžia tvirtinti, kad joks istorikas tiksliau už Vytautą Žalakevičių neišreiškė pokario visuomenės vilčių, kaip tai padarė įžymus kino menininkas, puikiai pažinęs tuos laikus ir juos asmeniškai pergyvenęs. Niekas nenorėjo mirti , bet mirė ir vienoje ir kitoje fronto pusėje. Fronto, kurį sukūrė istorinės aplinkybės ir nesugebėjimas jose elgtis taip, kaip elgėsi tauta Baltijos kelyje po 50 metų skaudžių pamokų . Šio pavyzdžio neturime pamiršti. Juo reikėtų vadovautis visiems, kai kyla pagunda pasipui-

kuoti patriotizmu, iliuzinėmis galio-
mis arba nesutramdomu pykčiu .

Šiandien netrūksta aktualių temų
apie dabarties problemas. Šalis pra-
randa daugiau gyventojų negu karo
ir pokario metais. Todėl reikia telkti
piliečius dabarties gyvenimo sunku-
mams įveikti. Net pažiūrų bei įsitiki-
nimų sugretinimas privalėtų turėt
tikslą vienyti piliečius. Pociaus ir
Krikštaponio publikacijos partizaninė
tema įrodė, kad kol gyvi liudininkai,
kol tarp mūsų yra aukų artimieji, kol
tiek dag prieštarų prisiminimų
apie pokarį, negali suvienyti žmonių.
Todėl šios temos nereikėtų aštrinti
nei dešiniųjų, nei kairiųjų spaudoje.

Baigdamas šį rašinį noriu pacituoti
ištrauką ir Justino Marcinkevičiaus
poemos "Dvidešimtas pavasaris" .
Poemos, kuri suvaidino žymų vaid-

menį ir pačio poeto ir jo kartos žmonių biografijose.

*Naktim į gryčią miškas veržias
sulytas, purvinas - ir ima guostis.*

*Aulus džioviną Ažuolas ir Beržas,
ant šautuvo užmiega jaunas Uosis.*

*Ir stalas atiduoda miškui maistą.
Ir puodas kantriai verda seną
vištą.*

*Ir aš gūžiuos į pašukinį maišą -
sargybon išvarytas, saugau mišką.*

*O paryčiu į gryčią miestas bel-
džias.*

*Net šuo - ir tas išmoko nebeloti.
Ir pirmąkart girdžiu, kaip tėvas
meldžias,*

*atidarydamas duris lyg skaudžią
votį.*

*Man jau nereikia aiškinti: toks
metas...*

*Tamsoj sugrabalioju duoną,
sviestą*

*ir vėl, tą patį maišą užsimetęs,
sargyboj stoviu. Saugau miestą.*

Laikraštis OPOZICIJA Nr.7, 2011.02.23.

Arabų sukilimas pagal Marksą

„KAPITALO“ pirmojo tomo skyriuje „Istorinė kapitalistinio kaupimo tendencija“ yra nesenstanti citata: „Užtikrinkite 10 procentų pelno ir kapitalas sutinka būti visaip panaudojamas, esant 20 procentų, jis darosi judrus, esant 50 procentų, jis stačiai pasiryžęs nususukti sau sprandą, esant 100 procentų, jis sutrypia po kojomis visus žmonių įstatymus, esant 300 procentų, nėra tokio nusikaltimo, kurio jis nerizikuotų padaryti,, nors ir grėstų kartuvės‘.

Nežinau kiek procentų arabų pasaulyje uždirba tarptautinis kapitalas, cinišku ir žiauriu išnaudojimu priversdamas šių šalių žmones sukilti prieš oligarchus, prieš milijardiniais

kyšiais nupirktus savo valstybių vadovus. Jie, liaupsinti ir aukštinti, vaizdave save tautos didvyriais, šiandien turi gėdingai slapstytis, arba žiauriai tramdyti protestuojančius.

Arabų pavyzdys moko, kad išsilaisvinimas iš iliuzijų kainuoja labai brangiai.

Įsitikinome, kad Karlo Markso pateikta kapitalo charakteristika tinka ne tik pradiniam, t. y. laukiniam kapitalizmui, bet ir šių dienų naujesiems kapitalistams, bankininkams, pučiantiems finansinius burbulus, apgaulingų investicinių kompanijų kūrėjams ir savo tautų patriotais apsimetinėjantiems politikams.

Humanistus labiausiai sukrečia žiaurus Muamaro Kaddafi elgesys. Revoliucijos vadas, žadėjęs sukurti

arabų pasauliui tinkamą socializmą , pats degradavo. Pajuto, kad išnaudamas savo šalies turtus ir žmonės, gali išspausti sau ir savo artimiesiems tikrai ne mažiau 300 procentų pelno.

Jį ir kitus arabų lyderius įsiurbė kapitalas ir privertė elgtis taip, kaip reikalauja kapitalo prigimtis , išnaudotojiškos visuomenės santvarka ir dėsniai.

Bet ar tai vien arabų pasaulio valstybių vadovų ir šių valstybių valdininkų bėda? Kas jiems bičiuliškai spaudė rankas , vežė dovanas, sveitingai atidarinėjo slaptąsias bankų sąskaitas ? Kas draugiškai sėdėjo net su Kaddafiu prie bendro turtingiausių G- 8 valstybių vadovų stalo? Kas pardavinėjo tankus, lėktuvus, šautuvus ir kulkosvaidžius, kurie

šiandien naudojami ne šalies gynybai, bet piliečių žudymui? Kodėl buvo taip elgiamasi? Ar ne todėl, kad arabų oligarchų ir valdovų klanai savo milijardines sąskaitas laikė Vakarų bankuose ir užtikrino geidžiamus dividendus ?

Uždarbiavo ne vien nedemokratiška Tarybų Sąjunga , bet ir pačių „demokratiškiausių“ Vakarų valstybių kapitalistai , apsvaigę nuo laimės uždirbti 100 – 300, o gal ir daugiau procentų pelno. Šiandien, kai ne vien arabai kyla prieš kapitalistus, trypančius moralę ir įstatymus, vaizdžiai atsiskleidžia Markso mokslinės pranašystės ir įspėjimai, kad kapitalas pats sau kasa duobę. Žinoma, dabar ne taip, kaip pradinio kapitalo kaupimo laikais Anglijoje, bet kasa giliau ir žiauriau. Globali-

zuodamas pasaulinę ekonomiką bei politiką kapitalas daro daug didesnius nusikaltimus ir ne vien atskiroms tautoms, bet visai žmonijai.

Šiandien kapitalistinio pasaulio lyderiai, galingų demonstracijų ir protestuotojų balsų paveikti, pajutę maištaujančių valstybių valdovų bejėgiškumą, gal būt, nuoširdžiai smerkia smurtą prieš piliečius. Bet neapsigaukime. Kai jie pajus, jog be naftos ir dujų 300 procentų pelnų negaus, viskas sugrįš atgal. Revoliucinėse masėse kapitalas skubiai ieškos, tikriausiai jau ir ieško, panašių į Tuniso prezidentą El Abidin Ben Ali, Egipto prezidentą Hosni Mubareką, Jemeno prezidentą Abdullah Salehą, Bahreino karalių Hamad bin Isa Al Khalifą, o gal ir į kol kas represijomis bandantį išsigelbėti Kaddafi, kurie

sugebėtų tvirtai valdyti versloves, iš kurių svaiginančia srove ir ateityje patikimai tekėtų turtai į pasaulio bankus ir tarptautines oligarchų kompanijas. Juk kapitalo požiūriu verčiami ir nuverstieji, kol liaudis jų nenuvertė, buvo „arabų demokratai“, arba „demokratėjantys“ veikėjai, verti pasaulio galingųjų pasitikėjimo bei globos.

Didžiausias paradoksas arabų liaudies sukilime tai, kad už sukilėlių nugarų kvėpuoja ne vien tarptautinio kapitalo atstovai, bet ir islamiški, dar labiau diktatoriški Al Kaidos maištininkai ir politikai. Jie Vakarų imperialistams daug baisesni už Marksą. Dešiniams socialdemokratams padedant žymią dalį revoliucingųjų marksistų pavyko nuraminti kapitalistinės gerovės vilionėmis.

Islamo fundamentalistai draugauti su Vakarų civilizacija nenusiteikę. Juos nuraminti bus sunkiau, nes jie gerovę, dorovę ir kitas žmonių bendrabūvio vertybes įsivaizduoja kitaip nei europiečiai ar amerikiečiai.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.9, 2011.03.03

Kinija stiprina socialistinį kapitalizmo hibridą

Š. m. vasarį-kovą Kinijoje įvyko visi svarbiausi aukščiausios valdžios forumai, nustatę šios šalies 12 penkmečio vystymosi kryptis ir uždavinius. Kadangi Kinija liko vienintele pasaulyje sėkminga socialistine šaliimi, jos naujam 2011-2015 metų ekonominio bei socialinio vystymo planui išskirtinį dėmesį parodė visos didžiosios pasaulio žiniasklaidos priemonės. Lietuvos žiniasklaida šiems įvykiams skyrė mažiausiai dėmesio Europoje. Todėl „Opozicijai“ tenka šią visuomenės informavimo spragą bent šiek tiek užtaisyti.

Aukčiausiaja valdžios institucija Ki-

nijoje laikomas Visos Kinijos liaudies atstovų susirinkimas, tarptautinėje žiniasklaidoje vadinamas Kinijos liaudies kongresu (KLK). Tai institucija labai panaši į buvusią TSRS Aukščiausiąją Tarybą. Antroji pagal reikšmę valstybinė institucija yra Kinijos liaudies politinių konsultacijų konferencija (KLPKK). Ji analogų kitose šalyse neturi. Gal galima būtų rasti šiek tiek panašumų į mūsų Sąjūdį, arba į buvusią TSRS Liaudies kontrolės organizaciją. Bet KLPKK labiau orientuojasi ne į kontrolės funkcijas, bet į liaudies pasiūlymų apibendrinimą ir jų teikimą Kinijos kompartijos centro komitetui, vyriausybei, planavimo institucijoms, ministerijoms ir vietinės valdžios institucijoms. Jos privalo reaguoti į KLPKK pasiūlymus ir duoti aiškius

atsakymus, ką galima įvykdyti ir kaip bus vykdoma, o ko ir kodėl įgyvendinti neįmanoma.

Svarbiausia ne valstybine, bet politiką kuriančia institucija, žinoma, yra Kinijos komunistų partija (KKP). Jos suvažiavimuose ir CK plenumuose nustatoma šalies politinė orientacija bei uždaviniai naujam penkmečiui, kuriuos vėliau valstybiškai įteisina Visos Kinijos liaudies atstovų susirinkimas. Kinijos komunistai įrodinėja, kad politiką šalyje jie formuoja ne vieni, bet koalicijoje su dar aštuoniomis partijomis, kurios pripažįsta KKP vadovaujantį vaidmenį. Tai Partija Gomindano revoliucinis komitetas, Demokratinė nacionalinės statybos asociacija, Kinijos demokratų lyga, Darbininkų ir valstiečių demokratinė partija, Demokratių autono-

mijų partija, Čžingundano partija, Ciunsano bendrijos partija ir Taivano autonomijos lyga.

Didžiuoju posūkiu Kinijos politikoje buvo 1978 metais įvykęs KKP CK plenumas, kuriame kompartijos vadovas Deng Siaopinas, atstatęs kultūrinės revoliucijos metu sugriautą kompartiją, pasiūlė naująjį kursą, kurio esmę sudarė „sugrįžimas į pradinį socializmo statybos etapą“, atsižvelgiant į Kinijos ypatumus. Buvo pripažinta, kad pramoniniu požiūriu silpna ir neišsivysčiusi šalis kėlė sau per didelius uždavinius, nesėkmingai vykdė penkmečių planus, skurdo ir prarado ekonominės bei socialinės pažangos viltį. Kinijos komunistai-reformatoriai nusprendė sukurti socializmui reikalingą ekonominę ir gamybinę bazę, veidu atsisukti į

miestų problemas, jas sprendžiant mišrios, t. y. valstybinės bei privačios iniciatyvos dėka. Išlaisvinusi didžiulį darbo jėgos potencialą ir atvėrusi duris užsienio kapitalui, kuris čia noriai plūstelėjo, nes surado didžiulę augančią rinką, Kinija greit išbrido iš natūralaus ūkio stadijos ir virto prekinės ekonomikos šalimi, pasaulio dirbtuvėmis, kurių produkcija sėkmingai konkuruoja ne tik šalyje, bet ir visame pasaulyje. O pagal BVP ji sparčiai artėja prie JAV. Tai įrodinėti jau nereikia.

Tai kokia dabartinio Kinijos socializmo esmė? Ar tai ne dar Lenino laikais išbandytas NEPAS, kuria Tarybų Sąjungoje buvo sužlugdytas, nekreipiant dėmesio į perspėjimus apie vaikišką kairumo ligą? Arba, gal tai kiniškas variantas Romos klubo

skelbtos kapitalizmo ir socializmo konvergencijos teorijos – kai kapitalizmas tampa vis socialesniu, o socializmas – vis kapitalistiškesniu ir susilieja naujoje XXI amžiaus santvarkoje, kuri nebus vadinama nei socialistine, nei kapitalistine? Tokia analogija visiškai suprantama. Kinija tikrai sugrįžo į pradinės socialistinės revoliucijos pozicijas ir kuria unikalią santvarką, remdamasi socializmo ir kapitalizmo pranašumais bei Kinijos specifika.

Savo socializmu kinai vadina ne centralizuotą, subiurokratintą ir smulkmenišką planavimą bei resursų skirstymą, bet socialistinę rinką, surištą su socialistinės santvarkos pagrindais, t. y. valstybės kontrole ne tik valstybiniam, bet ir privačiam sektoriui, vykdant visiems rinkos da-

lyviams privalomas socialines užduotis. O makroekonomikos lygyje išsaugojant visuomenei naudingą balansą tarp valstybinio ir privataus sektoriaus. Šiandien Kinijoje privatus ir valstybinis sektorius sudaro maždaug po lygiai viso šalies ūkio.

Iš kapitalizmo kinai perėmė verslo iniciatyvos, pelno siekimo, konkurencijos ir kapitalo bei darbo jėgos laisvo judėjimo taisykles.

Kiniškas socializmo ir kapitalizmo hibridas, neatsisakantis marksizmo principų, labai stebina viso pasaulio politikus, ypač liberalus, kurie tokios sistemos nesugeba paaiškinti įprastomis politologinėmis teorijomis ir pranašauja jai griūtį. Bet kol kas griūties požymių nėra, šalis toliau sparčiai vystosi. O visiems žinoma, kad nestagnuojančioje, bet progne-

suojančioje valstybėje revoliucijos nekyla. Be to, kinų valdžia propagandinėmis ir administracinėmis priemonėmis ryžtingai tramdo bandymus kelti revoliucijas ir perversmus.

Praėjęs 11 penkmetis Kinijai buvo labai sėkmingas. Ji pagal ekonominę galią tapo antrąja valstybe pasaulyje po JAV. Atrodo, pasiekta kalno viršūnė ir aukščiau lipti jau nėra kur. Iš dalies tai pripažino ir KKP bei Visos Kinijos liaudies atstovų susirinkimas.¹² Penkmečio prioritetu jie pripažino ne BVP augimą ir gamybinių jėgų plėtrą, bet jų modernizaciją ir to pagrindu žymų liaudies gerovės pakėlimą.

Penkmečio direktyvose konstatuojama, kad spartus Kinijos ekonomikos augimas iki šiol buvo pasiektas

tam tikra dalimi ir piliečių gerovės sąskaita, nes jis stipriai rėmėsi ne vidaus vartojimu, bet pasaulinės rinkos paklausa. Todėl ateityje planuojama žymiai padidinti savo prekių vidaus paklausą keliant gyventojų perkamąją galią, t. y. jų gerovę. Tai, kinų manymu, bus įmanoma padaryti mažiau dėmesio skiriant uždaviniui išlaikyti 8 procentų BVP augimą. Leista jį sumažinti iki kasmetinių 7 procentų. Prioritetiniu uždaviniu pripažinta būtinumas neleisti infliacijai peržengti 4 procentų ribą, nes infliacija labiausiai smukdo piliečių gerovę.

Vidaus rinkos stiprinimas Kinijai aktualus ir todėl, kad tai sumažintų neigiamą poveikį jos ekonomikai dėl dažnokai kylančių pasaulio ekonominių bei finansinių krizių.

Eilinių piliečių gerovę numatoma kelti socialiai orientuojant mokesčių sistemą, net 100 milijonų neturtingų piliečių atleidžiant nuo pajamų mokesčio, 2,5 karto padidinant pensijas ir kitas išlaidas socialiniam aprūpinimui, pastatant 36 milijonus kvadratinų metrų socialinių būstų ir taip sumažinat butų kainas visoje rinkoje. Planuojama žymiai sustiprinti valstybinę vartotojų teisių apsaugą ir kovą su korupcija.

Anglijos pramonininkų, dirbančių Kinijoje, korporacijos pirmininkas Stivenas Peri, komentuodamas naujojo penkmečio politiką, pabrėžė, kad Kinija per ateinančius 10-15 metų dėl aukštų technologijų ir orientuodama pramonę į vidaus paklausą, žymiai pasikeis. Jo manymu, tai labai perspektyvus kursas.

12 penkmečio direktyvose didelės dėmesys skiriamas Kinijos provincijų raidai ir gamtos apsaugai. Valstybinis ir privatus kapitalas bus skatinamas sutelkti dėmesį ne į jau dūstančius nuo gamybos didžiulius miestus, bet ir į tolimesnius Šiaurės bei Vakarų regionus. Gamybinių jėgų plėtra juose taip pat prisidės prie vidaus rinkos stiprinimo ir piliečių gerovės kėlimo. Ši orientacija aktuali dar ir dėl to, kad Kinijos Pietūs ir Rytai jau pradeda jausti darbo jėgos stoką.

Negalima nepastebėti ir Kinijos valdžios susirūpinimo dėl arabų pasaulyje kylančių neramumų, kur valdančiųjų ir turtingųjų atskirtis nuo liaudies pasiekė kulminaciją. Panašios atskirties požymių yra ir Kinijoje, todėl jos valdžia iškėlė uždavinį

stiprinti valstybės valdymo institucijas, kovoti su korupcija, labiau rūpintis politiniu stabilumu ir ryžtingiau šalinti galimų neramumų ekonomines bei socialines priežastis.

Kaip kiniško socializmo valstybei pavyks įgyvendinti užsibrėžtus uždavinius, parodys ateitis. Tikėjimui, kad viskas bus gerai, priežasčių nemažai. Pirmiausia tai 30 metų reformų rezultatai, išvedę šalį iš skurdo ir bado į pirmaujančių pasaulio valstybių aukštumas.

Laikraštis OPOZICIJA, Nr.11, 2011.03.11

Reformuojama sveikatos apsaugos sistema tolsta nuo žmonių

Reformos tiesiog krečia mūsų kraštą. Reformos – jau 20 metų populiariausias, gerokai įgrišęs žodis, nuolat kartojamas politinėse tribūnose ir žiniasklaidoje. Ramiai gyventi nėra kada. Reforma veja reformą ir todėl kyla klausimas: o ką vis tik reformatoriai labiausiai „nureformavo“? Į tokį klausimą turbūt dauguma piliečių atsakytų: sveikatos apsaugos sistemą.

Egzistavusią žemės ūkio sistemą, stambiają pramonę konservatorių ir liberalų „reformatoriai“, kartais net socialdemokratų pritarimu, ne re-

formavo, bet sugriovė iki pačių pamatų. To, aišku, ir buvo siekiama pasirinkus laisvosios rinkos kelią. O kai kurias kitas ūkio ir socialines sritis, neturėdami kuo pakeisti, nuolat reformuoja, vis tolindami nuo žmonių ir išlaisvindami valstybę nuo atsakomybės už jų veiklą bei ateitį.

Šiandien visuomenę labiausiai jaudina aprūpinimo darbu klausimai ir sveikatos apsaugos reformų pasekmės.

Apie nedarbą praeityje neverta ir kalbėti. Vyravo principas – kas nedirba, tas nevalgo. Bedarbių nebuvo. Vengiantys dirbti buvo vadinami velėdžiais ir jie net prievarta buvo įdarbinami.

Apie sveikatos apsaugą kalba kitokia. Tarybiniais metais medicininis aptarnavimas buvo nemokamas ir

visiems prieinamas, tai vadinta esminių tarybinės demokratijos bruožu, tuo girtasi pasauliui. Turėta neblogai veikianti valstybinė sveikatos apsaugos sistema, jaunimo ir darbo žmonių sveikatingumo stiprinimo rezultatai buvo geri, vaistai – pigūs, visiems įperkamus ir t. t. Vieni užsieniečiai, nors ir sunkiai, bet tuo tikėdavo, kiti laikydavo tai propagandinėmis komunistų pasakomis, treči bandydavo palyginti su padėtimi savo šalyje ir beveik visuomet pripažindavo, kad panašaus fenomeno jie sukurti nepajėgtų.

Taigi, koks tas fenomenas ir kas jo autoriai buvo Lietuvoje, kuri, anot istoriko Liudo Truskos, bene geriausiai iš visų TSRS respublikų buvo prisitaikiusi prie tarybinės sistemos? Ir sugebėjo protingai pasinaudoti (ko

gero, geriau, nei dabar ES pagalba) finansiniais ištekliais, kad galėtų plėtoti kultūrą, mokslą, švietimą, sveikatos apsaugą.

Šiandien, kai visuomenė penima kitokiomis pasakomis, jau sekamomis ne „homosovietikų“, bet liberalų, noriu prisiminti vieną iš garsiausių Tarybų Lietuvos sveikatos apsaugos sistemos kūrėjų, medicinos mokslų daktarą Petrą Jašinską. Jį gerai pažinojau, draugavome, bendravome ne tik darbo reikalais, bet ir neformaliai, įvairiuose visuomeninės veiklos baruose.

Tarybiniais metais Kaune išaugo daug medicinos korifėjų. Visų čia nesuminėsi. Nepamirštami yra ilgametis Medicinos instituto rektorius akademikas Zigmas Januškevičius, Kauno klinikų vadovas Petras Jašinskas,

Kardiologijos instituto direktorius akademikas Juozas Blužas, Kardi-chirurginės klinikos vadovas akade-mikas Jurgis Brėdikis ir daug kitų. Jie buvo ne tik pasišventę savo profesijai garsūs gydytojai, bet ir savo įstaigų kūrėjai, veiklos tobulintojai ir sėkmingi vadovai.

Vadovo talentu ir organizaciniais sugebėjimais ypač pasižymėjo P.Jašinskas. Tai buvo unikalus medikas, valstybės ir visuomenės veikėjas. [Kauno medicinos instituto](#) Rentgenologijos ir radiologijos katedros vedėjas, didžiausių Lietuvoje Kauno respublikinių klinikų vadovas. Šią išskirtinę reikšmę turėjusią anų metų Lietuvai ligoninę jis prikėlė iš pokario griuvėsių ir išplėtojo iki pažangiausių klinikų ne tik Lietuvoje.

O jo visuomenines pareigas būtų

net sunku išvardinti. Tai ir Kauno miesto Tarybos deputatas, Lietuvos - Lenkijos draugystės draugijos Kauno skyriaus pirmininkas, Medžiotojų ir žvejų draugijos Kauno skyriaus pirmininkas, įvairiausių mokslinių bei švietėjiškų organizacijų narys... Išskirčiau veiklą rūpintis Lietuvos piliečių sveikata. Nuo 1963 m. metų jis buvo renkamas LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatu, Sveikatos ir socialinio aprūpinimo komisijos pirmininku. Jis kartu su kitais medicinos koryfėjais daugiausiai nuveikė rengdamas labai pažangų Lietuvos sveikatos priežiūros ir medicininių paslaugų sistemos projektą. Jo esmę sudarė:

a) platus felčerinių ir stomatologinių punktų tinklas stambiose įmonėse, kolūkiuose ir mokyklose;

b) poliklinikos ir pirminio gydymo ligoninės miestuose ir rajonų centruose;

c) aukščiausio lygio medicininės paslaugos regioninėse klinikinėse ligoninėse;

d) medicininio švietimo sistema, platus liaudies universitetų bei sveikatingumo ratelių tinklas. Masinės fizinės kultūros ir sporto plėtojimas.

Šios sistemos tikslas buvo ligų prevencija ir maksimalus medicininių paslaugų priartinimas prie žmonių. Sistema buvo vertinama pačiu patikimiausiu rodikliu – kiek ji apsaugo piliečius nuo ligų, o apsirus kaip prieinama žmonėms.

P.Jašinsko atkaklumo, gebėjimo įtikinti ne tik medikus dėka projektas praėjo visų respublikinių bei sąjunginių instancijų ekspertų komisijas,

buvo patvirtintas ir tapo įstatymu, kuriuo vadovavosi Lietuva. Būtent šis darbas buvo labiausiai įvertintas ir tai nulėmė, kad P.Jašinskui buvo suteiktas TSRS socialistinio darbo didvyrio vardas. Lietuvos sveikatos apsaugos politika buvo rodoma pavyzdžiu ir kitoms respublikoms. Remiantis šia sistema buvo planuojami finansai, statomos medicinos įstaigos, plečiamas mokslinių tyrimų ir paslaugų ratas, rengiami reikalingi kadrai.

Nepriklausomybės metais panaikinus kolūkius, žlugus daugumai pramonės įmonių, o veikiančias atleidus nuo prievolės rūpintis darbuotojų sveikata, valstybė neteko lėšų susiklosčiusiai sistemai išlaikyti ir plėtoti. Jos buvo atsisakyta vulgariai teigiant, kad tarybinė medicinos siste-

ma nepažangi, atsilikusi nuo Vakarų ir todėl, esą, reikia kurti naują, geresnę. Nors iki šiol niekas neįrodo, kuo naujoji geresnė. Kaimo ir net miestų gyventojai mato tik vieną neginčijamą jos bruožą - ji žymiai nutolino nuo žmonių medicininės paslaugos, yra siauresnė, pasižymi komercinių principų įsigalėjimu medicinos įstaigose ir pirmiausia - farmacijoje. Nemokamas medicininės pagalbos teikimas, kad nebūtų grubiai pažeidžiama Konstitucija, lyg ir išsaugojamas, bet jis palaipsniui mažinamas visose medicinos įstaigose. Dėmesys būk tai sutelkiamas į privačias poliklinikas ir kabinetus bei šeimos gydytojus. Bet privačioms medicinos paslaugoms plisti trukdo nepasitikėjimas privatininkais, nuskurdintų piliečių nepajėgumas mokėti jiems už

paslaugas ir katastrofiškas šeimos gydytojų trūkumas. Be to, pacientai nusivilia susidūrę su naujais šeimos gydytojų darbo reglamentais. Kyla natūralus klausimas, ar gali šeimos gydytojas būti tikras sergančiojo globėjas, kai jam tenka aptarnauti 2000-3000 pacientų? Apie ligų prevenciją ir kalbėti neverta. Tai jau užmiršta veiklos sritis.

Nepavydėtinoje padėtyje atsidūrė kaimo senoliai, kai liga juos verčia nuvykti pas šeimos gydytoją, esantį už dešimčių kilometrų? Kaip jie gali gydytis, kai vaistų kainos vakarietiškos, o pensijos lietuviškos? O ką daryti, kai darbdavys kreivomis akimis žiūri į susirgusį darbininką ir skuba atlyginimą už dėl ligos praleistas darbo dienas perkelti valstybei arba įskaityti į atostogas? Daug kur dar-

bininkai atvirai ironizuoja, kad sirgti galima tik darbdaviui leidus.

Štai konkretūs reformos rezultatai: kaimo žmogų galima atskirti iš bedantės burnos, nes odontologų paslaugos per brangios ir sunkiai prieinamos, sparčiai plinta įvairios ligos. Mirtingumas pasiekė aukščiausią lygį per visą pokario laikotarpį. Apmaudu, kad didėja (maždaug 13 proc. kasmet) darbingų 18-60 metų žmonių mirtingumas. Jeigu būtų gyvas abstinentas ir aktyvus kovotojas už blaivybę P.Jašinskas, jis labai nustebtų sužinojęs, kad apie 5 tūkst. žmonių kasmet miršta dėl didelio alkoholio vartojimo sukeltų ligų. Nuo 1990 m. alkoholinės psichozės susirgimų padaugėjo apie 15-20 kartų! O pagal narkomanijos ir užkrečiamų ligų, tarp jų ŽIV, plitimo tempus jau

vejamės pačias problematiškiausias valstybes.

1990 m. Lietuvoje kiekvienam gyventojui tekdavo maždaug 8 litrai gryno alkoholio (tada vartodavo beveik vien parduotuvėse parduodamus gėrimus), o 2008 m. – 13 litrų, neskaičiuojant nelegalios importinės degtinės, spirito, „pilstuko“, „sama-gono“ ir kitų naminių gėrimų, šią niūrią statistiką padidinančių dar ne mažiau trečdaliu.

Piktinamės, kad įsigalint komercinei medicinai gydytojai iš pacientų tikisi papildomo atlygio. Bet kartu užmerkiame akis prieš faktą, kad jau netenkame net „pacientų dovano-mis“ remiamų gydytojų. Jie, gerai parengti mūsų aukštosiose mokyklose, išvyksta uždarbiauti kitur, už-miršdami pilietinę pareigą savo vals-

tybei, savo tautiečiams. O pasilikusieji gyvenimo verčiami susitaiko su korupcija. Apie 50 proc. gyventojų prisipažįsta, kad yra neoficialiai atsiųsinę už paslaugas ligoninių ir poliklinikų darbuotojams.

Tai kodėl žlugo P.Jašinsko ir jo bendraminčių kurta sveikatingumo ugdymo ir sveikatos apsaugos sistema?

Teisingas atsakymas, mano supratimu, būtų tik vienas – politikai „reformatoriai“ neįvertino ūkio ir valstybės reikšmės socialinei sričiai, nesiorientavo į visų piliečių gerovės idealus, naiviai tikėjo, kad privatizacija sėkmingai ves šalį į „šviesią ateitį“, o negamybinę sritį kuo puikiau išlaikys gyventojų pajamų ir pridėtinės vertės mokesčiai. Jie pasidavė Vakarų liberalų įpirštai „šoko

reformų“ euforijai ir užkrėtė šia liga daugumą piliečių, nesipriešinusių laukinei prichvatizacijai ir kapitalistinei tvarkai, kurios tikslas yra ne žmogus, bet pelnas ir tik pelnas. Juk iki šiol žmonės nedrįsta pasakyti teisybę apie tai, kas buvo ir kas sugriuvo. O svarbiausia – nemoka atsispirti iliuzijoms, kad kažkur kitur geriau, negu mūsų pačių, sugalvota ir sukurta. Savaime suprantama, kad tarybinės santvarkos ir anų metų gyvenimo nesugrąžinti. Bet paimti iš praeities tai, kas buvo visai nebloga, vertėtų. Tačiau tai daryti nelengva. Juk ne šiaip sau „reformatoriai“ stengiasi išbraukti iš Lietuvos istorijos 50 metų. Valdžiai žymiai ramiau, kai piliečiai galvoja, kad anuomet tauta vien kentėjo ir nieko gero nenuveikė.

Žurnalas GAIRĖS, Nr.3,2011 m.

Ar po „Dievų revanšo“ sustiprės laisvamanybė?

Nuo didžiosios krikščionybės revoliucijos, arba kitaip tariant, nuo husitų karų, peraugusių į reformacijos sąjūdį, o gal nuo pat Renesanso epochos pradžios, demokratijos ir įsitikinimų pažangą lydėjo sekuliarizacijos procesai, t. y. turto, žemių, įstaigų, privilegijų atėmimas iš bažnyčios ir jų perdavimas pasaulietinei valdžiai, visuomenei. Per priešinimąsi bažnytiniam feodalizmui, inkvizicijai, per religijų karus, maištus ir cenzūrą pažanga skynėsi kelią į mūsų laikus. Religinis fanatizmas ir eretikų persekiojimai stiprino priešiško instinktus, net karus sukeldavo. Po

skaudžių istorijos pamokų, įvairių religijų vadai dabar vis dažniau prabyla apie tarpreliginę taiką ir dialogą su kitaminčiais, bet iki tikrosios taikos ir net įtakingo dialogo dar labai toli. Taip toli, kaip toli ir iki žmonių susitelkimo, kad išsaugotų Žemę, gamtą ir savo civilizaciją. Tautos, kaip ir religijos, dar vis rūpinasi tik savimi, nors jas jau negailestingai traiško globalizacija, kurioje lemiamą vaidmenį vaidina tik galingieji ir turtingieji. Tiksliau išsireiškiant, tarptautinis kapitalas, sutelktas nacionalinių ribų ir religijų nepripažįstančiuose didžiųjų valstybių bankuose.

Jeigu praeityje pasaulį tarpusavyje dalinosi dievai, sukeldami net religinius karus (turiu mintyje pagrindines religijas – krikščionybę, islamą ir bu-

dizmą), tai dabar visus dievus į šoną nustūmė galingiausias visų laikų dievas – KAPITALAS. Kitiems dievams palikta tik pagalbinė žmonių ramino, sutaikymo su „dievo duotu likimu“ ir tikėjimo pomirtine gerove iliuzijų skleidimo funkcija.

XIX amžius ir XX amžiaus pirmoji pusė buvo religijų atsitraukimo prieš švietėjiškas idėjas, kapitalą ir komunizmą laikotarpis. Buržuazinės ir komunistinės revoliucijos nebuvo abejingos verčiamus režimus palikančių bažnyčių atžvilgiu, todėl jų įtaka buvo stipriai sumažėjusi. Tuo tarpu XX amžiaus pabaiga ir XXI pradžia tapo religijų stiprėjimo laikotarpiu. Ypač tai būdinga pokomunistinėms valstybėms ir buvusioms kolonijoms. Kapitalas atkariautame iš komunizmo, bet pavojingai maištau-

jančiame pasaulyje, pasigedo dievų paramos. Todėl vėl pradėta visomis išgalėmis gaivinti religiją, tikint, kad jos dėka galima bus nauju turiniu užpildyti ištuštėjusią pilietinės visuomenės sąmonę. Valstybių vadovai ir politikai, buvę ateistai ir laisvamaniai, dabar lankosi bažnyčiose, cerkvėse ir kirchėse, aktyviau už nuoširdžiai tikėjusius ir tikinčius.

Kodėl?

Tik todėl, kad tai naudinga jiems ir bažnyčiai, pasiryžusiai tarnauti KAPITALO valdžiai.

Ypatingai agresyviai gina savo pozicijas islamas. Šio tikėjimo radikalai kovingumu lenktyniauja su viduramžių katalikybės skleidėjais, naudodami prieš kitatikius ne tik religinį fanatizmą, bet ir mūsų laikų technologijas iki didžiulių diversijų imtinai.

Islamistų kovotojams papildomų jėgų suteikia ne tik fanatiška ištikimybė Alachui, bet ir priešinimasis imperialistams, neokolonialistams, bandantiems atkurti arba išsaugoti ekonominį islamiškų tautų išnaudojimą.

Vadovaudamiesi savomis tradicijomis šiek tiek santūriau elgiasi budistai, jie lanksčiau prisitaiko prie globalizacijos, prie šiuolaikiškų valstybių ir visuomenių organizacinių formų. Tai labiausiai pastebima Indokinijoje ir Kinijoje, kur gana gajos vadinamojo budistinio socializmo pažiūros.

Mūsų laikais padidėjusį domėjimąsi religija ir jos skverbimąsi į politinę ir socialinę sritį publicistai jau vadina „Dievų revanšu“. Neatsitiktinai, nes net labiau nei viduramžiais paprasti

žmonės pradeda jausti savo bejėgiškumą prieš tai, kas vyksta krizių kresčiamose ir kapitalo naudai „reformuojamose“ valstybėse, prieš tai, kas dedasi pasaulyje ir kaip sparčiai jis rieda į nežinomybę. O juk būtent nežinomybė ir ateities baimė yra visų religijų motina, pradedant pagonyste ir baigiant moderniausiomis ir madingiausiomis mūsų laikų sektomis.

Atsitiktiniu reiškiniu nereikėtų laikyti pranašų, burtininkų, „dvasios gydytojų“ ir kitokių kultų kūrėjų suklestėjimą. Tai taip pat galima priskirti prie „Dievų revanšo“ perkeltine ir tiesiogine prasme. Sąlygų sudarymas tokiems reiškiniams, turtų ir pilietinių pozicijų grąžinimas bažnyčioms, savotiška resekuliarizacija pavojinga maištaujančiame pasauly-

je ne tik pasaulėžiūrinių nesutarimų aštrinimu, bet ir religiniais karais. Grįžtant atgal, gaivinant sąmonės religinę vergovę, gali pasikartoti tai, kas buvo, kai smurtu, karais ir nai- viomis pranašystėmis buvo prime- tamas tautoms tas ar kitas tikėjimas. Neveltui mūsų laikų istorikai perspė- ja apie realią konfliktų tarp civiliza- cijų grėsmę. Konfliktų, kurie jau pra- sidėjo, o kaip juos nuslopinti, niekas nežino.

Religija visais laikais už savo tiesą kovojo grėsmingai iškėlusi kovos su kitaminčiais kardus, šiam tikslui pa- jungdama ir valstybių galią. „Opozi- cijos“ š. m. 12 numeryje Zenono Pil- kausko straipsnyje „Lietuva – ne Ma- rijos žemė!“ radau citatą iš popie- žiaus Grigaliaus IX raštų, kur jis pri- sipažįsta, jog naudojasi dviem kar-

dais, priklausančiais Romos popiežiui: „Vieną kardą nešioja bažnyčia, o kitą bažnyčios naudai turi mojuoti pasauliečio kunigaikščio ranka: vieną kardą turi vartoti kunigas, o kitą – karys pagal kunigo nurodymą“.

Žinoma, nuo Grigaliaus IX laikų prabėgo per daug metų. Bažnyčios agresyvumas tai kildavo, tai krisdavo. Dabartinis pakilimas dėl civilizacijos pokyčių yra kitoks, nei viduramžiais. Bet tai nereiškia, kad mūsų laikais kova mojuojant kardais ir siekiant revanšo mažiau pražūtinga.

„Dievų revanšo“ laikotarpis praeis. Visuomenė sugrįš prie mokslinės pasaulėžiūros, liberalios laisvamanybės, kuri nesilpsta ir net stiprėja išsilavinusiose Skandinavijos valstybėse, švietėjiškas tradicijas turinčioje Prancūzijoje, Vokietijoje, taip pat ir

Lietuvoje. Juk tarp mūsų valstybės atgaivinimo pradininkų buvo nemažai laisvamanių, gan vaisingai bendradarbiavusių su apsišvietusiais kunigais, siekusiais tautos laisvės ir vienybės. Nemažai turėjome rašytojų bei publicistų, savo kūrinuose vaizdavusių laisvą nuo prietarų žmogų, kritiškai vertinusių kunigų savanaudiškumą, lenkų davatkiškumą, popų ir rabinų ydas. Tai paliko pėdsakus lietuvių kultūroje. Todėl net šiuolaikinėje žiniasklaidoje pasirodžius didesnei ar mažesnei publikacijai bažnyčios ir valstybės santykių tema, į ją visuomet gyvai reaguoja Lietuvos piliečiai, dažniausiai smerkdami dvasininkų kišimąsi į pilietinį gyvenimą ir palaikydami pažiūrų laisvę. Vadinasi, laisvamanybė gyva, vadinasi, turime atramą stabdžiams, kad

„Dievų revanšas“ mūsų krašte neįsibėgėtų iki pavojingo greičio.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.13, 2011.04.08

Akmuo, skandinantis santykius su Rusija

1992 vasarą, paaštrėjus vidaus ir tarptautiniams santykiams, dar neužgesus aistroms dėl kruvinų 1991 m. sausio 13 įvykių, tuometinės Aukščiausiosios Tarybos pirmininko V.Landsbergio iniciatyva buvo organizuotas referendumas dėl Rusijos kariuomenės išvedimo bei dėl Rusijos atlyginimo už TSRS okupacijos metu padarytą žalą. Savaime suprantama, kad tokiose aplinkybėse tauta negalėjo pasisakyti prieš. Bet konservatorius valdžioje pakeitę Lietuvos demokratinės darbo partijos pirmininkai Algirdo Brazausko šalininkai galėjo įvykdyti tik vieną referendumo punktą – pasiekti, kad būtų išvesta svetima kariuomenė. Kadan-

gi Rusija jau buvo pripažinusi Lietuvos nepriklausomybę, dėl kariuomenės išvedimo jokių problemų nei tarptautinės teisės požiūriu, nei santykių su Rusija požiūriu nebuvo. Tad šis tautos valia pareikštas reikalavimas buvo sėkmingai įvykdytas. Tačiau problema dėl žalos atlyginimo įstrigo ilgam ir, atrodo, visam laikui.

Kodėl?

Todėl, kad Rusija nepripažįsta okupavusi Lietuvos. Net įsivaizdavus, kad Rusija kada nors pripažins, jog TSRS okupavo Lietuvą, ji už tokios jau beveik ketvirtį amžiaus neegzistuojančios valstybės veiksmus atsakomybės tikrai neprisiims. Tai liudija vieninga valdžioje ir opozicijoje esančių Rusijos politikų nuomonė šiuo klausimu.

V.Landsbergio žalos už okupaciją atlyginimo koncepcija remiasi Rusijos paskelbta deklaracija apie TSRS teisių perėmimą, nutylint tai, kad šis dokumentas pirmiausiai reiškia buvusių TSRS tarptautinių skolų ir kitų ekonominio bei diplomatinio pobūdžio įsipareigojimų perėmimą, kad griūnant Tarybų Sąjungai būtų išvengta tarptautinio chaoso. Tarybų Sąjungai išsivaikščiojus po nepriklausomas valstybes, liko tik šios deklaracijos ekonominė-finansinė pusė, kuri jau sėkmingai išspręsta: Rusija atsiskaitė su TSRS kreditoriais. Dėl to buvusios tarybinės respublikos jokių pretenzijų Rusijai nereikia. Atvirkščiai, pripažįsta šio įsipareigojimo įvykdymo reikšmę. Ir nei viena iš buvusiųjų respublikų, net prastai sugyvenančių su Rusija, net

manančių, jog buvo okupuotos, Rusijai panašių sąskaitų už TSRS padarytą žalą nepateikia ir, kiek žinoma, nesiruošia to daryti.

Tik Lietuva elgiasi kitaip.

1992 m. konservatoriams praradus valdžią, Lietuvos demokratinės darbo partijos, vėliau socialdemokratų Vyriausybė, suprasdama šio reikalavimo beviltiškumą, apie jį tylėjo, nesinė aktyvių veiksmų, kad neerzintų Rusijos. Bet užtat erzino konservatorius. Jie 1996 metais, vos sugrįžę į valdžią, tuoj įstatymais, deklaracijomis bei pareiškimais priminė valdžioje buvusiems kairiesiems, kad jie nuolaidžiavo rusams ir ignoravo referendumo reikalavimus. Tokią referendumo vykdymo vienašališką kontrolę konservatoriai vykdo iki šiol, žinoma, tuo realiai siekdami tik

vieno tikslo – telkti savo elektoratą ir „demaskuoti“ politinius konkurentus, kad šie neva nesiskaito su tautos valia, su įstatymais ir nuolaidžiauja Maskvai.

Keista politinė demagogija. Patys būdami valdžioje, konservatoriai taip pat tylėjo arba pakalbėdavo dėl „paukščiuko“ ir taip pat nieko realaus nenuveikė, nes nuveikti nieko ir negalėjo.

Tokia politika jau tęsiasi 20 metų. Rimtesni politikai, dažniausiai jaunosios kartos atstovai, pradeda suprasti šio reikalavimo nerealumą ir absurdiškumą.

Kuo tai įrodoma?

Pirmiausia neįmanoma nenuginčijamais faktais įrodyti, jog Lietuvai buvo padaryta ekonominė žala. Ne-užsiimsiu statistika, liudijančia, jog

per okupacijos laikotarpį atsilikusi agrarinė ir karo bei pokario įvykių nuniokota Lietuva atgavo Vilniaus ir Klaipėdos kraštus, tapo industrine-agrarine valstybe su aukštai išvystytu mokslu bei kultūra. Išaugo ir jos gyventojų skaičius: nuo 2,1 milijono smetonmečiu (be Vilniaus ir Klaipėdos kraštų) iki 3,7 milijono 1989 metais. Pagal piliečių gerbūvio lygį LTSR pirmavo tarp kitų TSRS respublikų ir gyveno geriau už Rusijos piliečius. O per 20 nepriklausomo gyvenimo metų vis dar nepasiekiame tarybinių laikų gamybos, socialinių, kultūrinių ir kitų gerovės rodiklių. Šių dienų laimėjimus, kad atrodytų solidžiau, vis bandoma rodyti pro biurokratų servisą ir supermarketų lentynas.

Tiesa, TSRS tikrai nusavino Lietu-

vos kariuomenės ginklus ir jų atsargas. Bet jas perdavė kinams, kovojantiems su japonų imperialistais. Todėl turėtume didžiuotis, kad tuo prisidėjome prie Antrojo pasaulinio karo pergalių.

Yra dar vienas šio V.Landsbergio reikalavimo nelogiškumas. Pripažinus, kad Rusija yra visų ekonominių TSRS teisių bei įsipareigojimų perėmėja, reikėtų pripažinti, kad Lietuvos teritorijoje pastatyti sąjunginės reikšmės pramonės ir mokslo objektai priklausė Maskvai ir už juos tektų mokėti rusams. Tai visiškai išbalansuotų konservatorių sąskaitą Rusijai ir, ko gero, pasirodytų, jog ne rusai mums, o mes rusams skolingi. Beje, kai kurie rusofilai jau net sudarė tokį balansą.

Absurdiška...

Bet yra taip, kaip yra.

Negalima užmerkti akių ir prieš istorinius faktus, liudijančius, kaip Lietuva buvo okupuota. Juos rusai aktyviai naudoja. Nepasitenkinimas A.Smetonos režimu buvo didžiulis, socialiniai kontrastai milžiniški, tarptautinė situacija beviltiška, liaudies ir inteligentijos iliuzijos, kad nykstančią Lietuvą gali išgelbėti Tarybų Sąjunga, sparčiai augo. Tai suprato net aukščiausio smetoninės valdžios vyrai ir priešintis neišdrįso. Be pasipriešinimo sutiko įsileisti į Lietuvą Raudonąją Armiją. Gal būt jau žinojo visą tiesą apie Ribentropo-Molotovo paktą? Apie Miuncheno suokalbį tikrai žinojo. Matė, kaip silpnesnės valstybės perduodamos Hitleriui. A.Smetona, pasijutęs bejėgiu, spruko iš Lietuvos, valdžią perduodamas

liberalesniam ministeriui pirmininkui Antanui Merkiui. Šis, prispaustas liaudies demonstracijų ir Kaune akredituotų TSR S diplomatų, vyriausybę paleido ir valdžią, kaip numato Konstitucija, atidavė į Justo Paleckio Vyriausybės rankas. Tai (net rinkimai į „Liaudies Seimą“) atliekama vadovaujantis ne tarybine, bet nepriklausomos Lietuvos Konstitucija. Taigi, formalioji juridinė pusė reikšti pretenzijas Rusijai dėl tarybų valdžios įvedimo silpnoka. Juk net tarptautinė teisė tam tikrais atvejais pripažįsta buvusių kolonijų inkorporavimo į metropolijas teisėtumą, okupuotų valstybių „savanorišką“ prisijungimą ir pan. Tuo remiantis net demokratiškomis save vadinančios valstybės juk panašiai elgiasi Irake, Afganistane ir daug kur kitur, diegdamos joms

palankią santvarką ir palaikydamos kolaborantinę valdžią.

Bendros lietuvių ir rusų istorikų komisijos bei konferencijos įtikinančiai šių faktų paneigti negalės. O politikų sprendimai tokiais klausimais visuomet bus laikomi konjunktūriniais, vienašališkais.

Nebeįmanoma išsireikalausiti žalos atlyginimo ir todėl, kad tokią sąskaitą Rusija turėtų teisę nukreipti visoms buvusioms respublikoms, dabar nepriklausomoms valstybėms. Savaime suprantama jos tokių sąskaitų nepriimtų, nes nekelia pretenzijų už gyvenimą kartu Tarybų Sąjungoje nei Rusijai, nei kitoms anuomet vadintoms „sesėms“.

Atskiras, labai opus yra genocido klausimas. Juo labiausiai ir politikuojama. Dešinieji hitlerinį genocidą ta-

patina su stalininiu ir pavyzdžiu rodo Vokietiją, kuri nukentėjusioms tautoms atlygino. Bet hitlerinis genocidas rėmėsi rasizmo ir vokiečių tautinio išskirtinumo idėjomis, tuo tarpu stalininės represijos – klasių kovos teorija, nuo kurios vienodai nukentėjo visos TSRS tautos (ir rusai). Iš 130 tūkstančių represuotų, prievarta iškeldintų į Rusiją ir Kazachstaną Lietuvos piliečių dauguma sugrįžo į savo Tėvynę dar sovietmečiu. Štai kodėl net Emanuelio Zingerio vadovaujama Tarptautinė komisija neišdrįso sovietines represijas pavadinti genocidu ir suteikė joms „Stalininio teroro“ pavadinimą. O tai juk reiškia kitokį turinį, nes genocidas tarptautinėje teisėje suprantamas kaip žmonių naikinimas pagal rasinį, tautinį bei religinį požymius. Vadinasi, vien

rusus kaltinti dėl stalininio teroro, už kurį jie labiausiai turėtų atsakyti, taip pat nelogiška. Stalinistų buvo visose tautose.

Vadovaujantis nacionalizmu Rusijai drąsiausiai, ko gero, galima būtų pareikšti sąskaitas už Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sužlugdymą bei užkariavimą. Bet dabartiniame civilizuotame pasaulyje grįžti į tokius senus laikus nepriimtina. Santykių su Rusija istorijoje tarybinis laikotarpis nors ir buvo žiaurus, kruvinas, rėmėsi ne demokratija, bet diktatūra, vis tik Lietuvos išlikimo ir valstybės formavimosi prasme buvo ne pats blogiausias. Pirmiausia, todėl, kad tik tuomet atgavome nemažai savo etninių žemių, kurias buvome praradę. Padedant rusams, ir žymia dalimi naudodami jos materialinius ištek-

lius, atstatėme karo nuniokotą Lietuvą. Remdamiesi Rusijos mokslo ir kultūros baze, išvystėme savo tautinę kultūrą ir tautinį sąmoningumą, be kurio nebūtų buvę Sąjūdžio bei nepriklausomybės.

Todėl ir kyla klausimas, ar verta reikšti pretenzijas Rusijai už tarybinius laikus? Ar ne dėl tokios absurdiškos pretenzijos iki šiol neturime gerų santykių su šia didžiausia mūsų kaimyne? Ar ne dėl to pro šalį nuo Lietuvos nueina į Europą dujų ir naftos vamzdžiai, elektros linijos, siaurėja tranzito keliai į Kaliningrado sritį ir Klaipėdos uostą? Gal būt, dėl to Lietuva apstatoma atominėmis elektrinėmis, kurios konkurenciniu požiūriu bus stipresnės už mūsų, jeigu ją pastatysime? O kaip sunkiai kaltinimų užterštoje aplinkoje plėto-

jasi bendro verslo reikalai?! Juk dėl to jau praradome daug daugiau nei gautume, jeigu įvyktų stebuklas, konservatorių iliuzija išsipildytų ir rusai sumokėtų Lietuvai už okupaciją.

Yra tokia lietuvių ir rusų patarlė – kaip šauksi, taip ir atsilieps. Konservatoriai šaukia taip, kad vien savi girdi.

Matyt, ateina laikas kalbėtis su Rusija taip, kaip su ja kalbasi Europa, ir atsikratyti iliuzijų. Jų bus atsikratyta, kai konservatorius valdžioje pakeis pragmatiškesni, išmintingesni ir jaunesni politikai: gal būtų socdemai, darbiečiai, gal ir tvarkiečiai ar Prunskienės liaudininkai? O gal kada nors ir „frontininkai“? Jie tikrai nieko nelaukdami nuverstų šį sunkų akmenį nuo santykių su Rusija.

10 dienų su Liudmila Gurčenko

Anapilin išėjo tarybinio kino legenda Liudmila Gurčenko. „Gairių“ redakcija sužinojo, kad L.Gurčenko asmeniškai pažinojo mūsų žurnalo aktyvus autorius Algimantas Brazaitis. Todėl paprašėme jį papasakoti savo įspūdžius apie šią pasaulinio garso aktorę.

1986 m. lapkričio mėnesį Indijoje prasidėjo metus trukęs tarybinių tautų meno festivalis. Atsižvelgiant į indų visuomenės didžiulį domėjimąsi kinu festivalis buvo pradėtas tarybinių filmų dienomis. „Soveksportfilmo“ kompanija turėjo savo padalinį, kino teatrus arba bent atstovus daugelyje Indijos valstijų, todėl kino dienas, remiant Indijos oficialioms

valstybinėms bei visuomeninėms institucijoms, surengti buvo nesunku. Nekomerciniam rodymui buvo pateikta daugiau nei 50 TSRS studijose sukurtų filmų. Tarp jų buvo ir lietuviškų: A.Puipos „Moteris ir keturi jos vyrai“ , M.Giedrio „Herkus Mantas“ , V. Žalakevičiaus „Niekas nenorėjo mirti“ , „Tas saldus žodis Laisvė“, „Kentaurai“ ir A. Žebriūno „Klionė į rojų“. Oficialioje dekadės atidarymo ceremonijoje Delyje ir kituose miestuose, kur lankėsi tarybinių kinematografinių delegacija, be meninio filmo buvo demonstruojamas ir Lietuvos kino studijos dokumentinis „Tarybų Lietuva“, sukurtas rodyti įvairiuose tarptautiniuose renginiuose.

Tarybinių kinematografinių delegacijos vadovu buvau paskirtas aš,

tuometis LTSR kinematografijos komiteto pirmininkas. Delegacijos puošmena, kaip dabar mėgstama sakyti – jos veidu, buvo tarybinio kino žvaigždė Liudmila Gurčenko.

Buvau įspėtas, kad turėčiau omenyje jos karštą būdą, ambicingumą ir ją saugočiau nuo indiškų vaisių pertekliaus, nes tai labai pakenktų aktorės sveikatai.

Su garsiaja delegacijos nare susitikau ir susipažinau Domodiedovo aerodrome Maskvoje. Sėdom į tarptautinių oro linijų lainerį Il-86 ir prasidėjo mūsų 10 dienų kelionė į Indiją ir po Indiją.

Nesileisdamas į vizito detales, apsiribosiu tik L.Gurčenkos asmenybės bruožais, kuriuos pastebėjau per 10 mūsų bendravimo dienų.

Pirmiausia, prisiminiau įspėjimą,

kad Gurčenko - labai ambicinga menininkė. Pajutau tai kino dienų atidarymo metu, kai prieš „Lenfilmo“ vaidybinį filmą „Aplodismentai, aplodismentai“, kuriame vaidino Liudmila, buvo parodytas propagandinis dokumentinis filmas apie Lietuvą. Ši mūsų filmą Liudmila matė pirmą kartą, buvo nustebinta Lietuvos grožio, bet atrodo liko nepatenkinta, kad nebuvo pristatyta ji, garsioji Indijos viešnia.

Šis akibrokštas paskatino mudviejų dialogą ir politinėmis temomis ilgų kelionių po Indiją metu. Jau jautėsi pertvarkos vėjai, laukėme didelių permainų, todėl Liudmila erzindavo mane, kad, atseit, baigiasi baltams katino dienos. Kai gausit ekonominį ir kultūrinį savistovumą, pamatysim, ką jūs sugebat iš tikrųjų ir kuo ste-

binsit pasaulį, sakė ji. Kaip dauguma ano meto rusų inteligentų, L.Gurčenko įsivaizdavo, kad Baltijos respublikos žymia dalimi klesti tik dėl to, kad naudojasi Rusijos turtais ir jos ekonominiu, moksliniu bei kultūriniu potencialu.

Kartais nuklysdavome ir į senesnius istorijos laikus. Gurčenko ir šiuo klausimu rasdavo kaip man „pašpilkuoti“. Ji Didžiąją Lietuvos Kunigaikštystę charakterizuodavo kaip slavų, pirmiausia baltarusių ir ukrainiečių, valstybę, kurią sukūrė ir tam tikrą laiką jai vadovavo lietuviai kilmės kunigaikščiai.

Mūsų pokalbiai dažniausiai vykdavo lėktuvuose, nes sėdėdavome greta. Liudmila piktindavosi Maskvos, Kijevo ir Leningrado, kur jai tekdavo dažniausiai filmuotis, biurokratija,

pripažindavo, jog Lietuvoje menininkai gyvena laisviau, nes turi tolerantiškesnius, tautos tradicijas labiau gerbiančius respublikos vadovus ir kultūros administratorius. Bet tai būdavo tik neformalių pokalbių metu. Oficialiuose renginiuose ir susitikimuose su užsieniečiais ji buvo tvirta savo šalies ambasadorė ir opozicinio atvirumo politikos klausimais nedemonstruodavo. Bent taip buvo mūsų kelionėje po Indiją.

Taigi, kai kada pasigirstančios kalbos, kad Gurčenko nesidomėjo politika, istorija, ekonomika, man atrodo išgalvotos, gal net jos pačios paskatintos, nes ji viešai tikrai nesileisdavo į pokalbius panašiomis temomis. Man teko išgirsti kitokią Gurčenko, daug platesnių pažiūrų, nei galvojama apie kino žvaigždes.

Liudmila labai stropiai saugojo savo privatumą. Tuomet ji, berods, jau trečią kartą kūrė savo šeimą. Žinojau, kad turi dukrą, su kuria santykiai, kaip ir su buvusiais vyrais, buvo blogi. Kino dienų metu spaudos konferencijose, kurių teko surengti nemažai, visuomet gaudavo klausimų ir apie savo asmeninį gyvenimą, be kurio indų žurnalistai neįsivaizdavo kino žvaigždės. O žvaigždžių kultas šioje šalyje buvo didžiulis. Gurčenko tokius klausimus kartais su šypsena, o dažniausiai su pikta ironija atmesdavo, pareikšdama, kad tai jos asmeninis reikalas ir viešu jo daryti nesiruošia. Per visą mūsų buvimo Indijoje laiką ji tik vieną kartą, privačios vakarienės metu TSRS ambasadoriaus Ryžovo rezidencijoje, prabilo apie savo sunkią vaikystę, pokario

badą, dramatizmą, tėvus ir artimuosius, apie nesėkmingas vedybas. Tai buvo nuoširdaus atvirumo minutės. Tokį netikėtą atvirumą sugebėjo pažadinti inteligentiška ambasadoriaus šeima, jauki, be pašalinių palydovų namų atmosfera. Savo dramatišką gyvenimą ir darbą ji teisino noru išbandyti viską, ką duoda gyvenimas, ir tai kiek galima sėkmingiau perkelti į kiną, televiziją ir teatro sceną.

Liudmila griežtai, su jai būdinga ironija vertindavo savo kolegų darbą, jos žodžiais tariant, bandančių patinginiauti ir eiti lengviausiu keliu kūryboje. Bet visuomet labai gražiai kalbėdavo apie savo pirmuosius mokytojus Sergejų Gerasimovą ir Tamarą Makarovą, kurie Charkovo priemiesčių mergaitę priėmė į savo studiją Maskvos kinematografijos insti-

tute ir suteikė jai starto į meno aukštumas galimybę.

Labai tiksliai šiuo požiūriu Liudmilą charakterizavo garsus aktorius Olegas Tabakovas, pasakydamas, kad ši mergaitė iš badaujančio pokario mokėjo mylėti ir nekęsti, tačiau tai išreikšdavo ne kalbomis, bet savo vaidmenimis .

Ji labai nekęsdavo tribūninių kalbų, lėkštų, formalių jos pristatymų žiūrovams. Buvau liudininkas, kai viename kūrybiniame vakare, pabandžiusį panašiai ją pristatyti Indijos publikai „Soveksportfilm“ atstovą grubiai nušalino, paprašė patylėti ir pati perėmė vakaro vairą į savo rankas. Atrodo, net jos laidotuvėse tai atsispindėjo, nes, kaip žinoma, ji perspėjo artimuosius, kad mirus atsisveikinimo apeigose nebūtų sako-

mos kalbos, nebūtų atliekami religi-
niai ritualai. Rusai atsižvelgė į šią
velionės valią. Ji buvo palaidota gar-
siosiose Novodevičės kapinėse labai
iškilmingai, bet be kalbų ir maldų.
Nebent ne tose kapinėse: dukra sa-
ko, kad motina norėjusi atgulti Va-
gankovo kapinėse šalia savo tėvų.

Norėčiau pabrėžti dar vieną Liud-
milos bruožą – jos vyrišką drąsą.
Biografai ją vadina nenuilstama ko-
votoja. Man teko jos drąsumu įsiti-
kinti ne kovoje su oponentais meno
ir politikos pasaulyje, bet ekstrema-
lioje situacijoje, skrendant iš Bhopa-
lo į Travandrumą. Indų lakūnų pilo-
tuojamas „Boing“ netikėtai ėmė dre-
bėti, švilpti, prarado hermetiškumą
ir pradėjo skubiai leistis. Net mūsų
delegaciją lydintys tamsoki indų vy-
rai pabalo, nutilo it žadą praradę. O

Liudmila sugebėjo ironizuoti ir šaipytis sakydama: „Tai ką, vyručiai, kin kos dreba, prieš kraustantis į aną pasaulį? Matyt daug nuodėmių prisi darėte?“. Švilpdamas ir drebedamas lėktuvas vis tik saugiai nusileido kažkokiam kariniame aerodrome. Keleivius išlaipino, pastatė sargybą ir visiems matant remontininkų brigada skubiai kažką remontavo. Po dviejų valandų vėl pakilome ir, žinoma, tiek pat vėluodami sukėlėme nemažai rūpesčio ne tik mūsų laukiantiems šio miesto vadovams, bet ir tarybiniam konsului bei mūsų tautiečiui Vytui Vilimui, dirbusiam Travandrume „Soveksportfilmo“ atstovu.

Negaliu pamiršti L.Gurčenkos reakcijos į mums sunkiai suprantamą indų teatro meną. XX a. antrojoje pu-

sėje Indijos kultūroje vyko didelės permainos. Aštrėjo kova tarp modernistų, siekiančių teatrą priartinti prie Vakarų kultūros, pašalinti iš jo „senovės prietarus“, ir ortodoksinių tradicionalistų, bandančių gelbėti indų kultūros savitumą. Indijos kultūros ministerija sudarė mums galimybę pažiūrėti būdingiausią ortodoksų spektaklį viename Delio teatre. Spektaklis buvo mitologinis, pantomimiškas, susidėjo iš senųjų šokių, keistų kostiumų ir kaukių, savitos muzikos, pasakojančios apie dievų gyvenimą, jų meilės, dieviškų šeimų ir valdžios intrigas. Nors siužetą mums bandė paaiškinti teatro vadovai, bet vis tik mažai ką supratome ir stebėjomės, iš ko taip aistringai juokiasi, ką garsiai smerkia ir kam ploja indų žiūrovai. Liudmila žavėjosi

spektakliu, jo spalvomis ir vaidmenimis, bet po to, kad indai negirdėtų, tyliai pasakė: „Nieko nesupratau“. Ir negalėjo suprasti pirmą kartą pabuvus šioje įspūdingoje šalyje. Juk jos istorija, filosofija, legendos ir tradicijos ne šimtais, bet tūkstančiais metų senesnės už mūsų, europiečių. Kitočia būtis ir buitis. Teatro vadovą, dejuojantį, kad Indiją žlugdo komercija ir Vakarų masinė kultūra, raminame, kad nesužlugdys, nes neįmanoma sužlugdyti, kas gyva tautoje ir kas susiformavo ir išsaugota per tūkstantmečius.

Po 1986 m. neteko būti Indijoje, bet internetu dėka matau, kad ši valstybė, nors ir modernizuojasi, tačiau pasilieka labai savita. Gurčenko iš visos širdies linkėjo Indijai tapti turtinga ne tik ekonomiškai, bet iš-

saugoti ir savo tradīcijas bei kultūru.

Žurnālas GAIRĒS Nr.5, 2011.05

Taip gimė "Opozicija"

Dabar daugiausiai laiko praleidžiu rašydamas prisiminimų knygą „Pertvarkos sūkuriuose“. Noriu priminti audringą mūsų gyvenimo praeitį ne vien savo asmeniniais šių dienų samprotavimais, kuriuos jau išklaipė 20-25 metų reformų bei permainų laikotarpis, bet ir straipsniais, kuriuos rašiau laikraščiams, kalbomis, kurias sakiau LTSR Aukščiausios Tarybos posėdžiuose, įvairiausiuose pasitarimuose ir net mitinguose, kai diskutavome apie ateitį. Manu, kad knyga tikroviškai liudys kuo gyveno, kuo tikėjome ir dėl ko abejojome, kai labai audringai sukosi pertvarkos sūkurių ne tik Lietuvoje.

Jau 1987 metais, vos prasidėjus pertvarkai, dauguma inteligentų ir

prie partinės drausmės pripratintų komunistų palaikė Gorbačiovo siūlomas permainas. Jos tikrai buvo reikalingos ir laukiamos. Bet kartu sukrito iki tol viešumo nematę ir mažai kam žinomi disidentai, „virtuviniai“ valdžios kritikai bei priešai. Pakėlė galvas tarybinių laikraščių ir leidyklų redaktorių, kultūros ir meno administratorių „nuskriaustieji“ autoriai, net įvairaus plauko tarybinių teismų nuteisti nusikaltėliai, mėginantys bausmės už vagystes ar smurtą vaizduoti kaip jų „patriotinę“ kovą su stagnatoriška valdžia. Pradžioje į tai valdantieji rimtai nežiūrėjo. Valstybinė žiniasklaida vyravo, partinės organizacijos bei administracinės institucijos buvo stiprios ir todėl mažai agresyvūs laikraštėliai ir lapeliai neatrodė pavojingais. Jie tarsi tik

ilustravo, kokia iš tikrųjų yra demokratiška pertvarka. Bet 1988 metais, kai į disidentų pusę akivaizdžiai perėjo populiariausias ano meto dienraštis „Komjaunimo tiesa“, kai jo pavyzdžiu užsikrėtė ir kai kurie kiti įtakingi laikraščiai, radijo ir televizijos analitinių laidų autoriai, valdžios institucijos ne juokais susirūpino. Prisimenu ne vieną LKP CK propagandos ir agitacijos skyriaus kuriamos Ideologinės komisijos posėdį (jos nariu buvau), kuriame ginčydavomės ką daryti, kaip be jau panaikinto Glavlito ideologinės priežiūros sutramdyti žiniasklaidos lenktyniavimą kritikuojančią partiją, atskleidžiant stalininių represijų baisumus, vienašališkai vertinat savo šalies istoriją, tai naudojant neapykantai bei keršto nuotaikoms platinti. Labiau-

siai įsimintinas „Komjaunimo tiesoje“ 1988 metais paskelbtas tuomet žinomo „Sąjūdžio“ veikėjo straipsnis „Akla praeities nostalgija“, kuriame kvietė gorbačiovišką viešumą dar ryžtingiau panaudoti ir taip jau audringoje politikoje. Sąmoningai neminiu šio autoriaus pavardės, nes šiandien tai gerbtinas politikas. Jo pilietinės nesantarpės kurstytoju vadinti negalima. Tačiau anuomet neiškenčiau neatsakęs į jo samprotavimus savo straipsniu „Neapykantos gaisras“. „Komjaunimo tiesa“, vadovaudamasi pažiūrų pliuralizmo principu, jį noriai išspausdino. Po to žmonių supriešinimo temą nagrinėjau „Tiesoje“ paskelbtame straipsnyje „Besantarpės nėra ateities“ ir kitose publikacijose įvairiuose laikraščiuose, perspėdamas, kad neatsakinga

demaskavimų banga gali sunaikinti vos užsimezgusias pilietinės santarvės bei vienybės nuotaikas ir išmušti mus iš perspektyvaus nesmurtinio permainų kelio. Smerkiau pilietinio karo kurstytojus, nes tikėjau, kad pavojingiausiu persitvarkančiais mūsų šaliai reiškiniu galėjo būti pykčio ir keršto dvasia persunkti veiksmai, ypač jei jie perkeliami į vidaus ir užsienio politiką. Minėti straipsniai sukėlė „vanagų“ pyktį. Kita dalis piliečių tyliai pritarė, rašė man laiškus, bet nedrįso viešai smerkti radikalų. O jie nuo kalbų pradėjo pereiti prie darbų, kurie peraugo net į fizinį kitaminčių persekiojimą. Todėl ypač didelį pasitenkinimą sukėlė šiek tiek pavėluotas, tik 1990 m. sausio mėnesį paskelbtas Vilniaus universiteto mokslininkų laiškas „Sąjūdžio“ sei-

mui, kuriame reiškiamas pasipiktinimas, kad prasidėjo išpuoliai prieš Nepriklausomą LKP, kad žiniasklaida tendencingai juodina ir smerkia visus be išimties komunistus, net tuos, kurie turėjo svarbų vaidmenį kultūroje, moksle, buvo „Sąjūdžio“ ir nepriklausomybės atkūrimo iniciatoriai.

Svarstydamas susiklosčiusią padėtį su Mokslų Akademijos prezidentu Juru Požela, kuris taip pat piktinosi stiprėjančiu dešiniųjų radikalizmu, pasiūliau Mokslų Akademijai leisti nepartinį opozicinį laikraštį, nes tuo metu Landsbergio-Vagnoriaus valdžią ir „Sąjūdį“ už jų klaidas, o taip pat ir nepriklausomą kompartiją aršiausiai kritikavo tik platformininkų leidžiami laikraščiai. Prezidentui šis pasiūlymas patiko. Jis pažadėjo pateikti klausimą Mokslų Akademijos

prezidiumui. Nieko nelaukdamas parašiau būsimo savaitraščio programos metmenis, kuriose siūliau skatinti opozicinę mintį ne tik politikoje, bet ir moksle, mene, kitose žiniasklaidos priemonėse, laikytis opozicinių nuostatų bet kokios valdžios atžvilgiu. Žodžiu, pabandyt leisti plataus profilio opozicinį laikraštį, taraujantį nepriklausomybei, santarvei ir pažangai. Tačiau Mokslų Akademijos prezidiumas nepalaikė šios idėjos, pabūgo, kad savaitraštis gali būti priskirtas prie platformininkų spaudos ir dėl to nukentėtų net pati Akademija. Tokia akademikų pozicija nesulaikė J.Požėlos ir jis pasiūlė bandyt išleisti savaitraštį privačia tvarka. 1990 m. mums pavyko suburti grupę vilniečių (J.Požela, V.Petkevičius, A.Strakšys, J.Misiūnas

ir šių eilučių autorius). Įkūrėme UAB „OPOZICIJA“ ir pavedėme vienam iš jos akcininkų Vytautui Petkevičiui kuruoti būsimąjo laikraščio leidybą. Kadangi mūsų UAB'e nebuvo žmogaus, pageidaujančio imtis laikraščio ūkinės-finansinės veiklos, teko ieškoti leidėjo, kuriam galima būtų patikėti laikraščio leidybos bei platini- mo darbą. Net „Respublikai“ siūlė- mės, bet jos vadovai atsakė, kad pa- ti „Respublika“ yra opozicinis laik- raštis ir todėl su mumis bendrauti sutiktų tik komerciniu pagrindu. Kiti leidėjai, išgirdę žodį „opozicija“, net į kalbas nesileisdavo. Jie, kaip ir akademikai, opoziciją tapatino su platformininkais. Nesutiko būsimą laikraščio platinti „Lietuvos spauda“ ir paštas. Tik beveik po metų, kai platformininkai po 1991-ųjų rugpjū-

čio pučo neteko Maskvos palaikymo ir jų spauda buvo uždrausta, sugebėjome įtikinti laikraščio „Vasario 16-ji“ leidėją Jaroslavą Banevičių imtis ir „Opozicijos“ leidimo.

Taip 1991 metais lapkričio 15 d. gimė kairiųjų savaitraštis. Pirmąjį numerį redagavo šviesios atminties žurnalistas, karo veteranas Algimantas Stankevičius. Jis pabūgo viešai skelbti savo pavardę, todėl ją reikėjo paslėpti po slapyvardžiu „Redaktorių taryba“. Vėliau redaktoriauti buvo pakviestas Jonas Sakalauskas, kuriam šį darbą teko dirbti net Bernardinų sodo sargo būdelėje. Dešiniųjų persekiojamas laikraštis atspindėjo visų nuskriaustųjų lūkesčius, gaudavo daugybę laiškų, bet dėl kuratoriaus V.Petkevičiaus būdo ir santykių su „Sąjūdžio“ dešiniaisiais kartais

per daug nukrypdavo vien į V.Landsbergio ir landsbergistų kritiką. Steigėjai kuratorių už tai kritikuodavo. Bet Petkevičius visuomet pasilikdavo pačiu savimi ir į kritiką nekreipdavo dėmesio. Tačiau pagirtina, kad jo idėjiškai vairuojama „Opozicija“, ir nuo 1993 metų leidžiama kairiosios spaudos puoselėtojo Povilo Masilionio, vistik atlaikė agresyvias dešiniųjų provokacijas ir nežlugo. Dabar žymiai liberalesnėje aplinkoje laikraštis, vadovaujamas Arūno Daugėlos, nepraranda kairiosios orientacijos, gauna daug savo skaitytojų laiškų ir gana sėkmingai kritikuoja dešiniuosius radikalus, tampa, kaip buvo sumanyta jį steigiant, plačiosios opozicijos rupu.

Primindamas anų laikų konfrontacinę atmosferą ir pastangas ją švel-

ninti savo prisiminimų pirmojoje knygoje "Pertvarkos sūkuriuose" paskelbiau 1988 metais „Komjaunimo tiesoje“ spausdintą mano straipsnį „Neapykantos gaisras“.

Toks anų laikų prisiminimas. Vieniems jis patinka, kitiems ne. Bet yra taip, kaip yra. O tiksliau – taip, kaip tikrai buvo. Nelengva buvo ne tik laikraščiui „Opozicija“, bet ir kitai žiniasklaidai skleisti kritiškas pažiūras ir gesinti neapykanta žaibuojančius politinius konfliktus. Žinoma, mes, opozicionieriai, kviesdami piliečius santarvei, nekvietėme slopinti biurokratijos, politikų ir apskritai negerovių kritikos. Vadovavomės dėsniu, kad net geriausia valdžia nekritikuojama genda. Anuomet ypač sparčiai gedo dešiniųjų valdžia, atsižadėjusi „Sąjūdžio“ idėjų ir pasu-

kusi piliečių supriešinimo kryptimi. Tauta tik 1992 metais santarvės griovėjus nubaudė, valdžią atidavusi persitvarkiusiai kompartijai, pasivadinusiai Lietuvos demokratine darbo partija – LDDP. Ji neapykantos gaisrą žymiai prislopino. Bet visiškai neužgesino. Tenka tik apgailestauti, kad anuomet dešiniųjų radikalų sukurstytas gaisras nors jau nedega tokia pavojinga ugnimi, bet apmaudu, kad dar rusena, kad vis dar stengiamasi versti „balvonus“ nuo tilto ir, anot šiemet „Gairėse“ paskelbto A.Krūvelio straipsnio „Ar Laisvė ir Nepriklausomybė – tik per kraują?“, vis dar didžiuojamasi tuo, kuo nevertėtų, murkdomasi visokiose „liustracijose“, kitaminčius bandoma vaizduoti „patriotų“ priešais, o jų vaikai už tėvo parašytas knygas net po

teismus tampomi.

Savaitraštis
Nr.35,2011.11.18

„Opozicija“

P. s. 2013 metų pradžioje kairiųjų savaitraštis OPOZICIJA nustojo eiti. Pagrindine jo žlugimo priežastimi buvo leidybos kaštų pabrangimas, ištikimų prenumeratorių senėjimas, dabarčiai būdingas visuomenės abejingumas politikai ir spartus elektroninės žiniasklaidos plitimas. Net didžiausi dienraščiai bei žurnalai jau gyvena ne iš prenumeratos bei pardavimo, bet iš reklamos, iš Valstybinio leidybos rėmimo fondo paramos ir turtingų leidėjų, užsiimančių ne vien spauda, investicijų. OPOZICIJOS entuziastai dar bandė atgaivinti savaitraščio kaip kairiosios minties propagandininko leidimą. Labai gerbtinos jų pastangos bet... gali-

mybių tai padaryti nebuvo. Neatsirado milijonierių, kurie skirtų lėšas tokio leidinio atgaivinimui. O vieno kito labdaringo tūkstančio litų šiam sumanymui įgyvendinti nepakako.

Kairiesiems dabar tenka aktyviau naudotis elektronine žiniasklaida, t. s ir elektronine OPOZICIJA, kitomis informacinių technologijų galimybėmis, kurios suteikia vietos visiems . Gyvenimas daug įvairesnis už pačią kovingiausią politiką, jo problemos nepalyginamai sudėtingesnės ir sunkesnės. Žiniasklaida negali būti abejinga tokioms problemoms, tai jos ryšio su skaitytojais pagrindinė grandis. Šioje grandyje galima būtų ieškoti vaistų bei sveikatos ir šių dienų kairiajai orientacijai .

Don Kichotai atakuoja Lietuvą

Baigiantis konservatorių ir liberalų aljanso kadencijai ir artėjant rinkimams į naują Seimą, radikalai vėl kelia superpatriotinį triukšmą, primindami stalinizmo laikų baisumus, gąsdindami žmones persivertėliais komunistais, kegebistais, kurie, tapę kapitalistais, žiauriau už tradicinius buržua išnaudoja darbo žmones. Apmaudu, kad tokioms manipuliacijoms tikrai yra priežasčių, nes, kaip sakoma, kapitalistas yra kapitalistu, nepriklausomai nuo jo tautinės ar socialinės kilmės. Net modernaus kapitalizmo aplinkybėmis jis negali gyventi, augti ir daugintis be darbo žmogaus išnaudojimo. Švietimas ir auklėjimas šiuo klausimu bevaisis.

Tai įrodo civilizacijos istorija . Svajones apie komunizmą puoselėjo pirmieji krikščionys, išsigelbėjimą matydami religinėje bendruomenėje. Gyvenimą be privačios nuosavybės ir išnaudotojų "Utopijos" saloje 16 amžiuje aprašė Anglijos valstybės ir bažnyčios veikėjas Tomas Moras. Už atjautą varguoliams jis buvo pripažintas net šventuoju. Panašias idėjas knygoje "Saulės miestas" skleidė Dominikonų vienuolis, italų filosofas Tomazas Kampanela. Kitą, rimtesnį žingsnį šios utopijos link žengė prancūzų švietėjai. Tik Marksas, įkvėptas krikščioniškų ir laisvamanių utopistų , pirmasis argumentuotai įrodė, kad kapitalizmą auklėti beviltiška , jį pakeisti neišnaudotojiška santvarka galima tik suvisuomeningant gamybos priemones ir planin-

gai kuriant visų gerovę.

Deja, tokią politiką stipriai sukompromitavo stalininiai eksperimentai, represijos ir totalitarinės valstybių valdymo formos ne tik Tarybų Sąjungoje. Mirus Stalinui tobulinti santvarką, paremtą visuomenine gamybos priemonių nuosavybe, taip pat nesisekė dėl pokario sunkumų, dėl noro plėtoti revoliucijas trečiajame pasaulyje ir dėl kapitalistinio pasaulio primesto šaltojo karo, kuris labiausiai alino planinę ekonomiką "be išnaudotojų". Tam tikrą vaidmenį prarandant pasitikėjimą liaudyje suvaidino ir nekomunistinis komunistinių vadovų gyvenimo būdas.

Tačiau iliuzijos labai gajus žmonių sąmonės bruožas. Žmonės, net nuvertus komunistines santvarkas, nori gyventi be išnaudotojų, todėl šiuo

noru skuba naudotis įvairiausi politikos manipulatoriai. Kadangi pagal Laisvosios rinkos instituto ir liberalų kurtus naujos santvarkos modelius valstybė per 20 metų labiau nugyventa už atitinkamą komunistinį laikmetį, bandoma kuo mažiau kalbėti apie ekonomiką, socialines problemas ir vėl, kaip 1990-1992 metais, vis dažniau ir dažniau išmetama visuomenės kiršinimui antisovietiniai bei antikomunistiniai paskviliai. Ir tai, jeigu spręsti pagal internetinių portalų komentatorių aktyvumą, atrodo, kad daro įtaką tam tikrai daliai piliečių. Vėl formuojasi kažkas panašaus į "megztųjų berečių" kovinius būrius. Tik dabar jie kitokie, internetiški -tai skustagalviai, tai Breiviko tipo krikščionybės gelbėtojai, tai "tikrieji suomiai", tikrieji austrai", "tikrieji

lietuviai", "tikrieji nacionaldemokrat-
tai" ir kiti, būk tai galintys sutramdyti
globalizatorius, krikščioniškąjį pa-
saulį puolančius islamistus, kažkur
giliame pogrindyje besislapstančius
komunistus, "homosovietikus".

Tai ne bobelių klyksmai : "Lands-
bergis!", "Landsbergis"!, bet rimtes-
ni dalykai. Atsiranda naujas būdas
gaivinti ir tobulinti fašizmą, patį išti-
kimiausią kapitalistinės santvarkos
sargą ir kovotoją prieš komunizmą.

Kadangi komunizmas, toks koki
mes prisimename jau neegzistuoja,
o liaudies masės vis vien trokšta gy-
venti be išnaudotojų ir tai labai drą-
siai reiškia šturmuodamos Volsritą,
Europos Sąjungos "finansų stabiliza-
vimą" darbo žmonių sąskaita , pa-
klausa fašizmui, ar kitai radikaliai
kapitalizmo gynimo jėgai vėl didėja.

Ji didėja ir Lietuvoje dėl konservatorių ir liberalų politikos padarinių, liudijančių apie mūsų krašto nykimą.

Tiesiogiai įteisinti fašizmą trukdo pokario metais priimtose tarptautinės teisės normos, deklaruojančios pažiūrų pliuralizmo, tautų ir rasių lygybės, žmogaus teisių, socialinės darbo žmonių apsaugos ir kitais demokratijos klausimais. Tai daryti kapitalistus privertė savo šalių liaudis ir viltis nugalėti socializmą šaltojo karo metodais. Atrodo, kad to dabar dešinieji politikai pradeda labai gailėtis. Vien kova su kairiųjų pažiūrų politikais bei profsąjungomis tai aki-vaizdžiai liudija.

Kad užmaskuotų dešiniųjų vykdytos kapitalistinės santvarkos stiprinimo nesėkmes, pradedama drausti atvirai kalbėti apie tarybinių laikų

gyvenimo pozityviasias puses, teigiamai vertinti komunizmo bei socializmo pažiūras, suplakti stalinizmą su komunizmu ir net reikalauti už stalinistų piktadarybes teisti ir uždrausti komunizmo idėjas apskritai. Į šios kovos avangardą vėl bando prisibrauti gerai žinomi 1990-1992 metų antikomunistai. Nors jų pasenę lozungai jau netenkina jaunesniųjų antikomunistų, vistiek Lietuvoje su jais skaitytis tenka. Būtent jie dar yra šioks toks Landsbergio dešiniųjų ramstis.

Ši aktyvėjanti kova prieš komunizmą man primena garsųjį Servanteso herojų Don Kichotą, kuris su savo ginklanešiu Sanču Pansu pakilo kovon prieš idėjas, būk tai fiziškai ir dvasiškai naikinančias Ispaniją. Panašių kovotojų nuo pat nepriklauso-

mybės atkūrimo atsirado nemažai ir Lietuvoje. Kadangi iki šiol jų antikomunistiniai bei antisocialistiniai riksmai rinkėjų nesužavėjo, bandoma tai daryti kitais būdais, naudojantis interneto tinklais, skustagalvių demonstracijomis, politikų ir visuomenės supriešinimu ne vien primenant tarybinius laikus, bet ir grubiai kritikuojant socialdemokratus, kai jie būdami valdžioje Brazausko žodžiais tariant kūrė "demokratišką kapitalizmą".

Kad mūsų visuomenė iki kraštutimumo supriešinta, kad yra daug nesantaikos liga sergančių piliečių, kuriems net virš Trijų kryžių vaide-nasi tai žydiška šešiakampė, tai islamiškas mėnulis, tai stalinietiškas kūjis ir pjautuvas, rodo net seimūnų pastangos apsiginti nuo tokių defor-

muotos psichikos žmonių. Juk ne be reikalo jiems išdalinta atmintinė kaip bendrauti su kliedinčiais interesantais.

Prie tokių pirmiausiai priskirtini antikomunistiniai mūsų laikų donkichotai, išugdyti dešiniųjų radikalų veiksmams.

Tikėkime, kad blaivus liaudies protas sulaikys nuo kvailysčių ir mūsų Don Kichotus. Nepamirškime, kad "Išmoningasis hidalgas iš La Manšo" mirdamas praregėjo ir suprato, kad prieš idėjas su kalaviju kovoti beprasmiška.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.36. 2011.11.24

Rusai nubaudė dešiniuosius

Šių metų sausio mėn. Opozicijoje rašiau, kaip Rusija ruošiasi rinkimams ir kokios politinės jėgos labiausiai varžysis dėl rinkėjų balsų. Tuomet atvirai V.Putino vadovaujamą partiją „Vieningoji Rusija“ priskyriau prie dešiniųjų ir rašiau, kad krizės sąlygomis valdžios partija, deklaruojanti save kaip centro dešinės konservatorių partija, negalės džiaugtis didele pergale.

Taip ir atsitiko Jeigu ankstesniuose Dūmos rinkimuose ji turėjo net 69,8 procentų savo šalininkų, dabar pasiliko tik su 49,54 procentais. Prarasti per 20 procentų šalininkų- tai skaudus pralaimėjimas partijai, kuri sugebėjo nuslopinti kitus dešiniuosius,

sutelkti Jelcino-Gaidaro laikų griūvančią Rusiją ir atlikti kai kurias esmines dešinėsios orientacijos ekonomines reformas. Matyt tos reformos labiausiai ir papiktino rusus, nes akivaizdžiai susiformavo Kremlui palankių oligarchų grupuotė, kurios interesais labiausiai rūpinosi Putino valdžia.

„Vieningoji Rusija“ būtų smukusi dar skaudžiau, jeigu ne Putino-Medviedevo sugebėjimas, naudojantis valdžios galiomis ir žiniasklaida, manipuliuoti socialine orientacija, įtikinėti liaudį, kad jų partija nors ir pasisakanti už kapitalizmą, bet už kitokį, rusišką, socialiai orientuotą.

Partijos, atstovavusios klasikinį, socialistinėm spalvom nepadailintą kapitalizmą ir liberalizmą, apskritai žlugo. Nepadėjo net susivienijimas į

Dešiniųjų sąjungą. Nei viena jų nesurinko net minimumo balsų, kad patektų į Dūmą. Dabar joms liko tik viena išeitis - triukšmauti mitinguose bei demonstracijose ir tikėtis, kad į tai dėmesį atkreips bent „demokratiškas“ užsienis, kad dėl krizės kylantys ekonominiai sunkumai sužlugdys Putino social-oligarchinį kapitalizmą ir jie vėl galės iškelti Gaidaro laikų laisvosios rinkos vėliavas, kuriose įrašyti Čikagos berniukų sugalvoti atsakingojo liberalizmo lozungai.

Kadangi Rusija, kaip visos kapitalistinės šalys nukentėjo nuo finansinės krizės, nuo oligarchų ir bankų savivaliavimo, ji taip pat neišvengė visuomenės pažiūrų kairėjimo Svarbų vaidmenį suvaidino užsienio faktorius, įvairiose šalyse kylanti liau-

dies protesto banga prieš kapitalistus ir bankininkus.

Mūsų dešiniems ypač baugu, kad už komunistus balsavo net 19,16 procento rinkėjų, O ankstesniuose rinkimuose jie turėjo tik apie 12 procentų rinkėjų pasitikėjimą. Pirmyn pasistūmėjo ir Rusijos socialdemokratai, susivieniję partijoje „Teisingoji Rusija“. Jų šalininkų skaičius nuo 8, 4 procentų išaugo iki 13,2 procentų. Vadinasi kairį sparną Dūmoje atstovaus komunistai ir socialdemokratai. Jie turės per 30 procentų deputatų.

Gali būti , pajutęs iš kur pradeda pūsti vėjai, kairėn pasistūmės ir liberalizmo iškaba besidabinanti, tačiau atvirai autokratinė Žirinovskio partija. Ji neprarado savo pozicijų, gavo 11,6 procentus rinkėjų, paprastai

balsuojančių už tuos, kas įspūdingiau kritikuoja ir dešiniuosius, ir kairiuosius., ir Putiną, ir Ziuganovą.

Dūmos rinkimai - tai labai svarbi Rusijos prezidento rinkimų repeticija. Jie įvyks ateinančių metų kovo 4 d.. Pagrindinis kandidatas jau aiškus. Tai Putinas. Jo laukia didelis išbandymas. Poveikį darys ir "Vieningosios Rusijos" pralaimėjimo Dūmos rinkimuose nuotaikos ir pasitikėjimo kairiaisiais augimas. Bet manau, kad suvienijus oligarchų lėšas, valdžiai palankių žurnalistų bei politologų sugebėjimus, pačio Putino talentą vaidinti stiprų, ryžtingą Rusijos patriotą ir liaudies atstovą, didelių permainų Kremliuje neįvyks. Rusija, Putino ir Medviedevo vadovaujama, iki sekančių Dūmos ir Prezidento rinkimų kurs savąjį kapitalizmą, bet jau

drāšiau prižiūrīnt komunistams īr so-
cialdemokratams.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.38, 2011.12.08

Rinkimai baigėsi- prasideda kiti

Kilo didžiulis triukšmas dėl Dūmos rinkimų. Pralaimėjęs, kaip buvo ir Lietuvoje, įrodinėja, kad tai ne pralaimėjimas, bet demokratijos laimėjimas, o kiti, net tikrai laimėję padidindami savo atstovavimą Dūmoje, triukšmauja, kad jokios demokratijos nebuvo, kad G.Ziuganovo žodžiais tariant, rinkimai dėl klastojimų ir valdžios veiksmų „yra absoliučiai nelegitimūs“. Mat komunistų stebėtojai nustatė, kad už juos balsavo per 30 procentų rinkėjų, o valdžia suskaičiavo tik 19,2 procento. Turbūt tokį griežtą pareiškimą paskatino tai, kad kai kuriose srityse tikrai net oficialūs duomenys rodo, kad už komunistus balsavo netoli 30 procentų

rinkėjų. Orlovovo srityje - 30,7%,
Novosibirsko- 30,2%, Nižnij Novgo-
rodo- 28,5%, Kostromos-
28,1%, Orenburgo-26,2%, Maskvos-
25,8%, Volgogrado-25,1%, Kalining-
rado -25,5% . Ūgtelėjo komunistų
šalininkų skaičius beveik visuose
Rusijos regionuose. O balsų skaičia-
vimo sukčiavimo faktus Ziuganovas
jau dabar žada panaudoti prezidento
rinkimų kampanijoje, grasindamas
iškelti teismuose tūkstančius bylų.

Rusų kryptimą kairėn liudija ir so-
cialdemokratinės (eserų-socialistų
revoliucionierių) „Teisingosios Rusi-
jos“ partijos perėjimas į opoziciją Pu-
tinui-Medviedevui ir to dėka padidi-
nusios savo atstovavimą Dūmoje
nuo 8,4 iki 13,2 procento.

Neliečiu V. Žirinovskio liberalde-
mokratų, už kuriuos balsavo 11,6

procento protesto savybėmis pasi-
žyminčių rinkėjų . Jie savo balsus iš-
tikimai atiduoda savo vadui , kuris
sugeba įspūdingai kritikuoti ir kai-
riuosius, ir dešiniuosius, ir Putiną, ir
Ziuganovą.

Neliesiu ir tikrų dešiniųjų, Rusijos
liberalų , Putino sutriuškintų dar
praėjusio amžiaus pabaigoje. Prisi-
mindami Gaidaro šokines reformas,
rusai jų iki šiol bodisi . Jelcino ir Gai-
daro laikų dešiniams dabar tenka
glaustis prie triukšmingų gatvių pro-
testo akcijų, kuriose aštriausius lo-
zungus kelia jau ne jie, bet įvairiau-
sių atspalvių ekstremalai.

2012 m. kovo 4 d. įvyksiančių Pre-
zidento rinkimų specifika bus ta, kad
Putinui ir jo „Vieningosios Rusijos“
partijai teks rimtai atstovauti dešinijį
frontą vienai ir kovoti ne su Jelcino

laikų Rusijos griovėjais, bet su pavojumi iš kairės. Teks skaitytis ir su tuo, kad apie 35 procentai rinkėjų atsisakė eiti prie balsavimo urnų. Ne visi jie tinginiai. Dauguma įsitikinę, kad nėra už ką balsuoti, nes valdžioje „visi tokie pat“, korumpuoti, atitolę nuo liaudies, besirūpinantys tik savo asmenine gerove.

Vaizdas prasidedančioje Prezidento rinkimų kampanijoje panašus kaip Lietuvoje, tik Rusijos piliečiai aktyvesni, jie nesikuklina pamitinguoti ir gatvėse.

Svarbiausias kandidatas į prezidentus Vladimiras Putinas savo reklaminę kampaniją jau pradėjo. Todėl laikas prisiminti jo politinės veiklos ištakas.

Paskutiniaisiais pertvarkos metais ir tuoj po TSRS griūties Rusijoje bandė

kurtis vakarietiško tipo dešinėsios partijos. Pirmiausia tai Jegoro Gaidaro partija „Rusijos demokratinis pasirinkimas“ ir „Rusijos demokratų partiją „Jabloko“. Šios partijos, Borisui Jelcinui padedant, bent trumpai pabuvojo valdžioje. Kaip tik joms teko skaudžiausi visuomenės smūgiai už pasekmes pirmųjų reformų kapitalizmo link pagal Čikagos liberalų projektus. Panašiai kaip Gediminui Vagnoriui Lietuvoje. Sujauktą, finansiškai bankrutuojančią, skurde bei nacionaliniuose konfliktuose skęstančią bei yrančią Rusiją šoko gelbėti tuomet savo dešinumą dar slepiančios „Vieningosios Rusijos“ steigėjai, kuriuos sutelkė netikėtai politinėje erdvėje pasirodęs Putinas. Šiai gelbėtojų partijai paramos negailėjo nei oligarchai, nei žiniasklaida, nei už-

sieniniai Rusijos „demokratintojai“.

Putino partijos pranašumas prieš kitas dešiniąsias politines jėgas reiškėsi tuo, kad ji sumaniai sujungė pertvarkos metais visuomenėje kilusį permainų geismą su stipria tarybinių laikų nostalgija, laikų, kai Rusija iš tikrųjų buvo pagrindinė tarybinės imperijos jėga, imperijos, kuri vaidino didelį vaidmenį pasaulio politikoje, kultūroje ir ekonomikoje. Santūri komunizmo kritika, pažadai saugoti tarybinį socialumą ir gerbti rusiškąją didžios valstybės idealą, ryžtingi veiksmai slopinant maištininkus ištraukė Rusiją iš duobės, kurioje ji buvo atsidūrusi. Taip elgtis nesugebėjo nė viena kita dešinėsios pakraipos partija. Už tai piliečiai Putinui ir „Vieningajai Rusijai“ atsilygino dideliu pasitikėjimu, kitas dešinią-

sias ilgam nustumdami į politinės scenos užkulisius. Ir ankstesnėje ir dabartinėje Dūmoje jos neiškovojo nei vieno mandato.

Iki šiol šalia „Vieningosios Rusijos“ neblogai jautėsi socialistinė „Teisingoji Rusija“ ir komunizmo idealus pripažįstanti Rusijos Federacijos komunistų partija. O dabar ir socialistai ir komunistai smarkiai pasišiaušė prieš Putiną. Komunistai skelbia, kad jis nereaguoja į naujausių laikų istorijos iššūkius: socialinės nelygybės augimą, artėjančią demografinę katastrofą, ekonomikos žlugimą, gynybinės galios mažėjimą, dvasinę-dorovinę visuomenės degradaciją. Silpsta valstybės socialumas, sparčiai didėja atskirtis tarp turtingųjų ir skurstančiųjų, nesirūpinama bedarbiais ir t. t. Teisingieji į pirmą vietą

kelia kainų augimo, infliacijos, skurdo ir nusikalstamo turto, korupcijos problemas, žada visomis išgalėmis remti jaunas šeimas, suteikiant joms neprocentinį kreditą butui įsigyti . O auginančioms bent vieną vaiką valstybės sąskaita padengti 25 procentus buto vertės, auginančioms du vaikus - 50 procentų, o tris ir daugiau - 100 procentų. Ir komunistų ir socialistų įsitikinimu Putinas per daug susipynė su Kremliui paklusniais oligarchais, net už naftą ir dujas gautą pelną leidžia išplukdyti į užsienį ir nepajėgia apginti tikrųjų liaudies interesų. Stiprėja banga asmeniškų kaltinimų Putinui, tarp kurių nemažai laužtų iš piršto, bet yra ir tokių, ypatingai korupcijos tema , kurie suteikia galimybę žeminti šio veikėjo autoritetą, skleisti įvai-

riausius mitus apie jo mįslingą biografiją ir įsitvirtinimo Kremliuje būdus.

Tokia opozicijos kritika bus sunki našta net dar pakankamai populiariam Rusijos gelbėtojiui . Pasaulį užgriuvusi krizė sužeidė ir Rusiją. Ne tiek kiek Vakarais , bet sužeidė. Sunkiausiais 2009-2010 metais Federalinio biudžeto pajamos sumažėjo nuo 9,3 iki 4,4 trilijonų rublių, užsienio prekyba susitraukė 40 procentų, kapitalo išplaukimas į užsienį pagal Rusijos liaudies ūkio akademijos akademiko Abel Aganbegiano duomenis pasiekė beprecedentinį lygį - apie 200 milijardų dolerių, o valiutos rezervai nuo 597 milijardų dolerių 2008 metų pradžioje sumažėjo iki 211 milijardų dolerių 2009 metų pradžioje. Krizės siautėjimas buvo

tramdomas sukauptų rezervų ir pajamų už naftą bei dujas sąskaita, bet jis vistik skaudžiai palietė rusų gyvenimą. Bankrutavo nemažai įmonių, smuko darbo užmokesčiai, iki 8 procentų išaugo bedarbiystė, dar labiau padidėjo atskirtis tarp skurstančiųjų ir turtingųjų. Tai atvėrė akis piliečiams, tikėjusiems rusišku, putinišku kapitalizmu. Tokių liko ir iki šiol, nes vistik už „Vieningąją Rusiją“ balsavo beveik 50 procentų rinkėjų. Tiek suklastoti tikrai nebeįmanoma. Bet kiti 50 procentų arba balsavo prieš putinizmą, arba sėdėjo namuose, galvodami, kad ir nebalsuodami pasmerks santvarką, kuri jau atskleidė savo ydas. Jeigu praeityje putiniečiams teko kovoti dėl valdžios prieš Gaidaro liberalus dešiniajame politikos sektoriuje, kad suteiktų

bent šiokių tokių vilčių tikintiems Rusijos kapitalistine perspektyva, tai dabar teks atsigręžti į kairiuosius, kurie anuomet net palaikė Putiną kaip yrančios valstybės gelbėtoją. Tokio palaikymo ryškiausias pavyzdys „Teisingoji Rusija“, atėmusi socialistinės orientacijos elektoratą iš Gorbačiovo socialdemokratų. „Teisingąją Rusiją“ 2006 metais įsteigė petrogradiečiai Putinui padedant. Ji greit įsikūrė beveik visuose regionuose ir 2008 metų prezidento rinkimuose jau aktyviai rėmė Putino pasiūlytą kandidatą Dmitrijų Medvedevą, palaikė arba tik švelniai kritikavo Putino vyriausybines programas, buvo pastovi „Vieningosios Rusijos“ koalicijos partnerė. Bet šiemet, pajutusi rinkėjų nuotaikų kairėjimą, „Teisingoji Rusija“ pasitraukė į opoziciją

ir net savo lyderį Sergejų Mironovą iškėlė kandidatūrai į prezidentus. Tačiau tai nereiškia, kad „teisingieji“ sudegino tiltus pas „vieninguosius“. Ar ilgai jie išbus opozicijoje, parodys laikas. Jų eserišką revoliucingumą ir norą prezidentauti gali nesunkiai nuslopinti Putino vilionės postais vyriausybėje ir Dūmoje. Taip galvoti leidžia ankstesnis Mironovo elgesys. Juk 2004 metais, būdamas „Rusijos gyvenimo“ partijos vadovu ir iškėlęs save kaip kairysis kandidatas į prezidentus, jis agitavo balsuoti ne už save, bet už Putiną. Už tai gavo Federacijos susirinkimo pirmininko postą.

Dabar, „Teisingajai Rusijai“ pasitraukus į opoziciją, Putinas savo gynybą kairiajame politinės kovos flange stiprina skubiai plėsdamas

šiemet įkurtą Liaudies frontą, į kurią kviečia savo šalininkus iš įvairių visuomeninių bei politinių organizacijų, autoritetingus mokslo bei meno veikėjus. Tai rodo, kad į Putino-Medvedevo duetą nemažai rusų žiūri kritiškai, kad su visuomenės kairėjimo nuotaikomis tenka skaitytis, nes šio dueto ir „Vieningosios Rusijos“ idėjinių bei organizacinių pajėgumų, sėkmingai prezidento rinkimų kampanijai jau neužtenka.

Kaip bebūtų, bet kol kas kairiųjų partijų, t. y. komunistų ir socialistų kandidatai į prezidentus žada būti svarbiausiais Putino konkurentais. Žinoma, triukšmą kels ir savo pozicijų Dūmoje nepraradęs Vladimiras Volfovičius Žirinovskis. Jis visų penkių prezidento rinkimų kandidatas. Nors visus pralaimėjo, bet užtat vi-

sus spalvingai pajvairino. Už jį balsuodavo ir balsuos tie, kuriems patinka politiniai atrakcionai, mėgavimasis įspūdinga kitų politikų kritika.

Manau, kad nežiūrint protesto demonstracijų Rusijoje nebus skiriama daug reikšmės mažųjų partijų kandidatams į prezidentus, nes jie dar nepavojingi konkurentai. Nelaimės nei prieš Putiną, nei prieš Žiuganovą, nei prieš Mironovą arba Žirinovskį. Bet kad į politinę areną išėjo milijardierius Michailas Prochorovas, tai įdomiau. Panašu į Berluskonį Italijoje. Laikas parodys ar jis iškelė savo kandidatūrą, atitraukti Putino opozicionierių triukšmadarius į savo pusę, ar iš tikrųjų bandys sukurti stipresnę dešiniąją alternatyvą dabartinei valdžiai. Gal jo neištiks Chodorkovskio likimas, kuris nespėjęs milijardų in-

vestuoti į rinkimų kampaniją, atsidūrė kalėjime. Vistik laimėtojas beveik aiškus - Putinas. Tačiau ir jam, sukrestam nesėkmių Dūmos rinkimuose ir priešiškų akcijų, šį kartą teks daug rimčiau padirbėti, kad įtikintų rusus savo politikos naudingumu valstybei ir jos piliečiams. Būtent visiems piliečiams, bet ne vien oligarchams.

Laikraštis OPOZICIJA Nr.39. 2012.12.15

Berluskonis Lietuvoje?

Iš Italijos į Lietuvą ateina daug madų, atvežama gero vyno. Atrodo, mūsų pilkoje padangėje ima rasti ir Italijos kai kurių pokštų linkusių politikų pasekėjų.

Perfrazuodami žinomą posakį apie margą genį, politikos apžvalgininkai sako, kad Italijos politinis gyvenimas dar margesnis. Gal šiek tiek perde-dama, nes nuo 1946 iki 1983 metų to margumo daug ir nebuvo – be pertraukų šalį valdė konservatyvi dešinioji Italijos krikščionių demokra-tų partija. Ji sėkmingai manipuliavo premjerais ir vyriausybe, kartais, ky-lant krizėms premjerus ir ministrus keisdama vos ne kas mėnesį. Tačiau paprastiems italams tai įgriso, jie

matė: valdžia keičiasi greitai ir lengvai, o gyvenimas sunkėja, siautėja mafija, kapitalistai plėšia nuo darbo žmonių paskutinį kailį. Pavojingai didėja atskirtis tarp valdžios ir piliečių, tarp turtingųjų ir skurstančiųjų. Todėl 1983 metais italai pagaliau išdrįso balsuoti už Socialistų partiją, pažadėjusią pertvarką kairiosios politikos kryptimi. Socialistai, remiami arba konstruktyviai kritikuojami kairiųjų demokratų bei komunistų, išsilaikė beveik ketverius metus.

Po socialistų valdymo prasidėjo itališkai spalvingas politinis festivalis: valdžioje buvo tai krikdėmai, tai kairiųjų demokratų suburta Romano Prodi Alyvų koalicija, tai vėl socialistai, vėl nepriklausomieji ir taip toliau, kol šį kaleidoskopą 1994 metais ryžtingai supurtė iš verslo ir žiniask-

laidos į politiką atėjęs Silvio Berlusconi. Savo asmeninėje partijoje „Forza Italia“ (Drąsiau, Italija) jis pirmiausia sutelkė nepatenkintus verslo sąlygomis stambiuosius ir smulkiuosius buržua, meistriškai pasinaudojo situacija, kai visuomenėje įsigalėjo neigiama pažiūra į politikus ir populiarį tapo nuomonė, kad „visi jie tokie, nėra už ką balsuoti“. Berlusconiui pavyko įtikinti italus, kad ne visi tokie – būtent jis kitoks, būtent jis yra laisvų žmonių simbolis. Nestandartiškai elgdamasis, pajungdamas piliečių nuomonių manipuliacijai savo asmeninio kapitalo ir žiniasklaidos galią, jis net tris kadencijas sugebėjo laimėti rinkimus. Italų neatbaidė nei nesibaigiantys jo teismai, interpeliacijos, nei oligarchinis gyvenimo būdas, nei visiškai

nekrikščioniškas asmeninis elgesys, nors „Forza Italia“, o vėliau ir sąjunga „Laisvės žmonės“, deklaravo krikščioniškųjų vertybių reikšmę. Nevaržydamas savęs religinėmis dogmomis ir elgesio standartais, Berlusconi tapo pačiu charizmatiškiausiu Italijos politiku ir po Musolinio ilgiausiai išbuvo valdžioje. Berlusconi vis dar artistiskai šypsojosi, bet jo liberalios politikos vaisiai tapo labai kartūs. Italija grėsmingai prasiškolino, šalį sukaustė 2010-2011 metų krizė – ši situacija apsukruji vertelgą pagaliau išmetė iš valdžios sosto.

Atrodo, panašaus tipo politikų ima rasti ir Lietuvoje. Pažiūrėkim, ar į Berluskonį nepanašus Artūras Zuokas.

Lietuvos piliečiams, kaip ir italams,

įgriso politikų tuščiažodžiavimas apie geresnį gyvenimą, jų rietenos naudojant net sovietmečio laikų argumentus. Nuomonė, kad „visi jie tokie, nėra už ką balsuoti“ paplito mūsų krašte ne ką mažiau nei Italijoje. Tai pajutę politikon metėsi Arūno Valinsko televizijos laidų dalyviai ir šiaip įvairūs keistuoliai, juokais ar rimtai rinkėjams žadėdami prikelti Lietuvą „Dešimties Dievo įsakymų“ programa. Ir jiems pasisekė. Tiesa, Seimo neužkariavo, bet jame šiltai įsikūrė. Vadinasi, įrodė, kad tokia politikos be politikos kryptis verta dėmesio. Bent tam tikrą dalį rinkėjų išjudina iš apatijos ir privilioja prie rinkimų urnų.

Kad Lietuvoje yra „kitokių“ politikų, sekdamas Berluskonio pavyzdžiu, pradėjo įrodinėti ir Vilniaus chariz-

matiškasis liberalas Artūras Zuokas. Jis taip pat, kiek leidžia Lietuvos aplinkybės, bando elgtis ne standartiškai, sumaniai vaidinti „kitokį“ politiką: tai dviračiais važinėja, tai šarvuočiu valo sostinės gatves nuo draudžiamoje vietoje pastatytų automobilių, tai siūlo pirkti iš bankrutuojančios Graikijos salą, ten įkurti dar vieną sostinės seniūniją, ir kitokių atrakcionų prigalvoja. Trumpai tariant, patikėjęs Valdo Adamkaus bendražygio „Šviesos-Santaros“ organizacijoje Vytauto Kavolio sugalvotu amerikoniškai krikščionišku atsakingu liberalizmu, bando įpiršti jį ir Lietuvos piliečiams, per daug nesukdamas galvos dėl to, kad liberalizmas tik jo teoretikų knygoose suderinamas su krikščioniškąja dorove ir gerove visiems, bet ne gyvenime.

A.Zuokas gerai suprato, kad visuomenėje, kuri nusivylė komunistais, socialistais, o dabar ir konservatoriais, prie jų prisišliejusiais „netikrais“ liberalais, liberalizmo iliuzijos dar gali būti einamas pinigas. Juk prie liberaliojo centro tai iš dešinės, tai iš kairės glaudžiasi beveik visos Lietuvos partijos. A.Zuokas supranta, kad liberalizmas ypač reikalingas kapitalą kaupiantiems „naujesiems lietuviams“ ir vilioja dar nepabėgusius iš Lietuvos, laukiančius geresnių laikų jaunus žmones. Lietuva ne mažiau gėdingai už Italiją atrodo pagal korupcijos ir kyšininkavimo lygį, nusikalstamumą, biurokratų savivalę ir nenorą spręsti gyvenimo problemų, naiviai tikint, kad individualūs santykiai tarp asmenų ir privačių ūkio subjektų gali sėkmingai pakeisti

valstybės vaidmenį. Tačiau dar gyvas tikėjimas, kad gerovę visiems gali sukurti tik dar didesnė laisvė kapitalui – liberalų siūloma laisvė. Tai įrodė paskutiniai savivaldybių rinkimai. A.Zuokas, kaip Berlusconi, praėjęs teismus ir skaudžius kaltinimus privatizacijos voratinkliais, korupciniais ryšiais su „Rubikonu“, pasitraukęs iš „nuobodaus Seimo“ ir „blogos didžiosios politikos“, net bėgęs nuo STT agentų iš Vilniaus į Varšuvą, vis tik subūrė judėjimą, kuris būk tai veikdamas ne taip kaip kitos partijos, bet „teisingai“, yra pašauktas sukrėsti partijas, už kurias žmonės nenori balsuoti, nes „jos visos tokios“.

Pasisekė. Vilniečius šiek tiek supurtė, nes nepartinių sąjūdis TAIP įveikė konservatorius ir laimėjo rinkimus į

sostinės Tarybą. A.Zuokas antrąkart sėdo į Vilniaus mero kėdę. Tikriausiai ši sėkmė paskatino žengti ir kitą žingsnį – Berlusconi pavyzdžiu visuomeninį judėjimą paversti savo asmenine partija TAIP (Tėvynės atgimimas ir perspektyva). Nestandartiškai A.Zuokas pasielgė šios partijos steigiamajame suvažiavime, skelbdamas, kad į Seimą neisias, kad liks Vilniaus meru, ir iš šių pareigų pasitrauks tik pasiūlius jam Premjero postą, kad galėtų kurti modernią Lietuvos valstybę, kurioje kiekvieno dirbančiojo alga bus ne mažesnė kaip 6 tūkst. litų.

Net fantastų talentą turintieji negali įsivaizduoti, kaip tokį laimės žiburį pasiekti. Bet kodėl nepabandyti – svarsto jau beveik viskuo nusivylę jauni žmonės. Gal amerikiečių pa-

vyzdžiu bus galima gražiai gyventi lengvų kreditų sąskaita, gal nenutiks taip, kaip nutiko Graikijai, Italijai, Portugalijai, kai jos pasuko liberalų teorijomis grįstu keliu? Gal ? Gal? Gal? Ir ko gero eis balsuoti už „kito-kią“ partiją, už „kitoki“ lyderį, kas kad jo pažadais kelias tikrai ne į dangų grįstas.

Sunkus nepriklausomos Lietuvos dvidešimtmetis gimdo ir kitas iliuzijas. Žmogui būdinga tikėti geresniu gyvenimu. Jeigu ne žemėje, tai bent po mirties Danguje. Liberalai, atstovaudami bankininkų ir verslininkų interesams, aišku, siūlo ne mįslingąjį Dangų, bet realųjį rojų Žemėje. Patrauklu. Ypač patrauklu mums, lietuviams, nuo senų laikų trokštantiesiems gyventi kaip Amerikoje. Tik ar tokios iliuzijos, paremtos aklu tikėjimu libe-

ralais, nesibaigs krachu – kaip Graikijoje arba Italijoje. Arba kaip romane „Frankas Krukas“. Aišku, A.Zuoko lietuvišku „graboriumi“ vadinti neišeina – pelnosi iš kitokio verslo. Jis tikrai patrauklus, simpatiškas, sėkmingai kuriantis nestandartinio politiko įvaizdį. Todėl ir palyginau jį su S.Berluskoniū.

Žurnalas Gairės 2011 gruodis. Nr.10

P. s. nuo redakcijos:

Kaip Zuokui atrodo jo partija

„Laisvė ir atsakomybė – tai dvi vienos monetos pusės. Tai vienintelė tvirta valiuta“, – Artūras Zuokas cituoja garsų dirigentą serą Yehudi Menuchiną ir teigia: tik ši valiuta, o ne euras išgelbės Lietuvą. Tikriausiai reikia suprasti, kad „ši valiuta“ ne kieno kito, o A.Zuoko rankose? Ir jis

žino, ką su ja daryti.

Kuo ši partija skirsis nuo kitų?

A.Zuoko atsakymas:

„Sąjungos TAIP“ esminė nuostata - atsakingas liberalizmas ir krikščioniškos vertybės.

Mes ne seno tipo partija, nors veiksimė pagal politinių partijų įstatymą. Mūsų pavadinimas - „Sąjunga TAIP“. TAIP – tai pats pozityviausias žodis lietuvių kalboje ir trijų labai svarbių žodžių trumpinys: Tėvynės Atgimimas ir Perspektyva. „Sąjungos TAIP“ nariams svarbiausia - kompetencija, išsilavinimas, profesinė ir gyvenimo patirtis. Kiekvienam sąjungos nariui bus privalu susipažinti ir perskaityti rekomenduotinos literatūros sąrašą.

Mūsų organizacijos struktūra yra visiškai nauja ir originali Lietuvos

visuomeniniame ir politiniame gyvenime. Mūsų pagrindas - visuomeninis judėjimas Tėvynės Atgimimas ir Perspektyva „TAIP“, kuris šiuo metu vienija daugiau nei 10 tūkstančių simpatikų ir tikrųjų narių. Judėjimas TAIP vienija skirtingų organizacijų žmones, kur ideologijos ir skirtingos pasaulėžiūros yra pagrindas diskusijai. Partijų gyvenime yra priešingai - tai pagrindas ginčams ir konfliktams. Judėjimo nariai steigia „Sąjungą TAIP“, kaip instrumentą, kuris leistų aktyviai dalyvauti politiniame gyvenime.

Formuojasi dvi Lietuvos - valdžios ir žmonių, bet nyksta valstybė, kurią norėtume vadinti Tėvyne. Kai nebėra Tėvynės, ir emigruoti nesunku, ir grįžti nebėra dėl ko. Štai tokia dabartinės situacijos diagnozė verčia

mus imtis konkrečių veiksmų.

Ką siūlo TAIP?

A.Zuoko atsakymas:

Trumpai galiu pasakyti taip - Adamas Smitas knygoje „Tautų turtas“ prieš 250 metų suformulavo tai, ko turėtume siekti: „Dosnus atlyginimas už darbą skatina paprastų žmonių darbštumą“. Visomis priemonėmis mes sieksime, kad žmonės būtų suinteresuoti ir dirbti, ir gyventi, ir auginti vaikus savo Tėvynėje. Mūsų savivaldos rinkimų pažadas Vilniuje dėl siektino 6400 Lt vidutinio atlyginimo Vilniuje neturi būti utopija ir visos Lietuvos mastu.

Kitas svarbus darbas – atkurti Seimo autoritetą visuomenėje. „Sąjunga TAIP“ dalyvaus rinkimuose į ne tokį Seimą, kurį matome ir kuriuo

pasitikėjimas tarp žmonių yra pats žemiausias parlamentinės Lietuvos istorijoje. „Sąjunga TAIP“ paruoš įstatymų rinkinį, kurie reformuos Seimo instituciją, kad ji savo gebėjimais ir kompetencija atitiktų šių dienų valstybės ir visuomenės poreikius.

Paminėsiu tik keletą siūlymų: būtinai sumažinti Seimo narių skaičių iki 101 Seimo nario. Per 20 metų Lietuva neteko 700 tūkst. savo gyventojų, o politinė valdžia nesumažėjo. Antra – prailgintume Seimo nario kadenciją iki penkerių metų tam, kad pertvarkymų iniciatoriai galėtų sulaukti ir jų rezultatų, o kartu prisiimtų ir atsakomybę už tai. Kartu tai taupyti ir rinkėjų pinigus. Trečia – Seimo narys galėtų būti renkamas tik dvi kadencijas iš eilės, o po to grįžtų į darbo

rinką, kad pats pagyventų pagal tas taisykles, kurias kūrė, kad nenutoltų nuo žmonių ir realaus gyvenimo. Tai tik kelios idėjos ir neabejoju, kad „Sąjunga TAIP“ sukurs „Seimo atgimimo programą“.

Taigi liberalas A.Zuokas atsiriboja nuo liberalų (su kuriais buvo kartu) abejingos ir savanaudiškos laisvės ir kuria „naują, atsakingo liberalizmo sąjungą“, kviesdamas naujus liberalus prie dalyvavimo laisvės. „Atsakingas liberalizmas – tai pati vaisingiausia liberalizmo šaka, išaugusi ant krikščionybės medžio“, tvirtina A.Zuokas. Kad tik neiškristų iš to medžio...

Sąjungos TAIP pavadinimo iššifravimas, pateiktas internete piktų komentatorių:

TAIP - Tai Artūro Išsigalvota Partija

TAIP - Turtingų Avantiūristų Įteisinimo Partija

TAIP - Tėvynės apiplėšimas ir palaidojimas

TAIP - Tik Aš Išduriu Plikšius.

TAIP - Teistas Abonentas Ir Partneriai

Jubiliejai, kuriuos pradeda pamiršti

1991 metų gruodžio 8 dieną Belovėžo girioje Rusijos, Ukrainos ir Baltarusijos prezidentai pasirašė deklaraciją, kuria skelbiama, kad Tarybų Sąjunga paleidžiama. Gruodžio 24 d. TSRS pirmasis ir paskutinis prezidentas Michailas Gorbačiovas atsistatydino, o gruodžio 31 d. Tarybų Sąjunga nustojo egzistavusi kaip tarptautinės teisės subjektas. Virš Kremliaus iškilo Rusijos trispalvė.

2011 metais kovo mėn. Sovietų valstybės ardytojas šventė savo 80 metų jubiliejų. Rusijoje ir kitose buvusios TSRS respublikose tai buvo prisiminta labai kukliai, o Vakaruose labai iškilmingai. Niekam iš nuverstųjų ir savo valstybes sužlugdžiusių

vadovų tokių pompastiškų pagerbimo ceremonijų nebuvo rengiama. Karalių bei prezidentų sveikinimai, jubilato kelionės po užsienio universitetus su paskaitomis apie tai, kaip buvo iš vidaus griauinama „blogio imperija“, jubiliejinis vakaras Londone, karališkoje „Albert-Hal“ salėje, kurį transliavo nemažai įvairių valstybių televizijų, ir daug kitų renginių tose šalyse, kurios vedė ilgą Šaltąjį karą prieš TSRS ir pagaliau Gorbačioviui valdant tą karą laimėjo.

Turi kuo didžiuotis, nes tai buvo tikrai neeilinis istorinis įvykis.

Galima suprasti ir tuos, kurie pralaimėjo. Pralaimėjimais juk nesi-didžiuojama.

Štai kodėl Gorbačiovo tėvynėje Rusijoje jis savo 80-mečio proga buvo apdovanotas tik medaliu „Andrej

Pervozvanij“, o jį įteikdamas D.Medvedevas beveik ironiškai priminė, kaip jubiliatas vadovavo tai valstybei, kuri „buvo – visų mūsų Tėvyne“. Matyt atsižvelgė į rusų nuotaikas, o gal ne vien rusų, reikalaujančių Gorbačiovą net teisti už valstybės sužlugdymą, karinės jėgos panaudojimą Baku, Tbilisyje ir Vilniuje.

Gorbačiovo 80-metį ir TSRS griūtis 20-metį oficialiai nepažymėjo nei viena buvusi TSRS respublika. Visos sutelkė dėmesį į savo nepriklausomybių šventes, o prisiminti iš kur ir kaip kilo tos šventės jau pasidarė neaktualu. Štai kodėl galima skaityti, kad TSRS griūtis jubiliejai jau priskirtini prie pamirštamų.

O be reikalo. Istorijos pamokų nereikėtų pamiršti.

Šaltojo karo pabaiga, vienų laimėjimas, o kitų pralaimėjimas juk buvo tikrai didžiulis istorinis įvykis. Jis sukėlė neregėtą sumaištį ne tik buvusiose TSRS respublikose, bet ir visame pasaulyje, pirmiausiai „socialistiniame lageryje“ bei valstybėse, kurios buvo surišusios save su pralaimėjusia imperija ekonominiais bei politiniais ryšiais. Sumaištis buvo tokia, kokios neįsivaizdavo net didžiausi fantastai. Besotis militarizmo ir kapitalistinės globalizacijos slibinas niekieno netramdomas siautėjo naujose rinkose ir rijo kiek galėjo. Tą milžinišką kąsnį sunkiai virškina iki šiol. Pavyzdžiui, per 2009-2010 metus kapitalo išplaukimas į užsienį vien Rusijoje sudarė apie 200 milijardų dolerių. O kiek milijardų būtų, jeigu šį rodiklį apskaičiuotume 20-

čiai metų ir visoje buvusios TSRS teritorijoje? Ir jos sąjungininkių teritorijoje?

Praradusios ideologinę bei politinę orientaciją TSRS sąjungininkės greit persiorientavo ir prisišliejo prie galingesnių valstybių, susivienijusių NATO, ES bei kitose karinėse-politinėse bei ekonominėse struktūrose. Besivystančios šalys, anksčiau gavusios didelę paramą iš Tarybų Sąjungos, jos neteko ir buvo paliktos likimo valiai. Ten vėl iškilo imperia-listinio išnaudojimo, skurdo, bado bei kruvinių etninių ir klasinių konfliktų vaizdai. Griuvusios supervalstybės teises perėmusi Rusija pasirodė esanti bejėge vienyti iš „Draugystės imperijos“ bėgančias tautas. Rusijoje ir nuo jos tolstančiose buvusiose TSRS respublikose į paviršių

iškilo ekstremistai. Pamokyti JAV „šoko terapijos“ specialistų jie nesi-
varžydami griovė visa, ką paveldėjo
iš praeities. Buvo atrištos rankos nu-
sikaltėliams, greito praturtėjimo su-
manytojams, nesąžiningos privatiza-
cijos teoretikams bei praktikams.
Įmonės ir kolūkiai buvo išgrobstyti,
išvogti. Daugybė darbo žmonių atsi-
dūrė gatvėje. Visuomenė suskilo į
tarpusavyje besivaidijančius klanus.
Šalys, patekusios Šaltojo karo nuga-
lėtojų globon, sparčiai įvedinėjo
tvarką pagal Vakarų demokratijos
receptus. O Rusija ir jos įtakoje išli-
kusios respublikos vis dar bandė ir
bando padėti stabilizuoti savais me-
todais, savomis demokratijos ir vals-
tybės valdymo formomis. Ir vakarie-
tiškos, ir rytietiškos orientacijos nau-
jos valstybės pergyveno labai skau-

džias politinių struktūrų kūrimo ir valdymo nesėkmes. Dažniausiai keitėsi tik tolstančios nuo liaudies partinės nomenklatūros, o demokratija, t. y. liaudies valdžia, iš esmės buvo klastingai pasisavinama triukšmingų politinių grupuočių arba net diktatorių. Naujų nepriklausomų valstybių Vakarų ir Rytų modelius suvienijo bendras pseudodemokratijos bruožas – neregėtas individualizmas, savo piliečių supriešinimas į „partiotus“ ir „nepatriotus“, į staigiai praturtėjusius ir visiškai nuskurdusius. Tarp „broliškų tautų“ prasidėjo ne tik ekonominiai, bet ir kruvini politiniai karai, iškilo Rusijos bei kitų daugiataučių valstybių suirimo pavojus.

Ko gero išsamiau patyrinėjus, galima būtų surasti net dabartinių arabų revoliucijų ištakas būtent tuose

TSRS irimo laikuose. Juk šių dienų sumaištys labai panašios į 20 metų senumo sumaištį Tarybų Sąjungoje. Šių dienų euforinis smurtas ir kitose probleminėse valstybėse labai sujaukia piliečių gyvenimą, brangiai kainuoja tvarką pasaulyje prižiūrintiesiems.

Intelektualai ir eiliniai piliečiai kėlė klausimą – kodėl taip atsitiko?

Į šį klausimą jau daugiau ar mažiau moksliškai atsakė istorijos tyrinėtojai. Tik istorikai, kurie sutelkia savo dėmesį ne į masių vaidmenį istorijos posūkiuose, bet į dvarų intrigas, iki šiol dar ginčijas, kas personaliai daugiau nuveikė užtikrinant pralaimėjimą? Gorbačiovas ar Jelcinas? Juk būtent Jelcinas atkakliai ir nuosekliai stūmė iš Kremliaus jo valdovą, nusilpnino jį ir pagaliau pats ten įsitvir-

tino, suteikdamas laisvę nuo Rusijos tolstančioms tautoms. Jo kova dėl sosto ne tik sužlugdė jau anuomet plepiu pravardžiuojamą Gorbačiovą, bet ir nuslopino Tarybų Sąjungoje skleistas idėjas apie tautų brolybę, apie visos liaudies valstybę, kolektyviškumą ir būsimą visų gerovę. Tuomet ir atsitiko tai, kas turėjo atsitikti, kai visuomenėje įsivyrėja individualizmas, chaosas, išnyksta pareiga laikytis tvarkos bei drausmės.

Ši nauja legenda apie Jelcino istorinį vaidmenį panaši į tas, kurių neturėjo audringais pertvarkos metais. Norėčiau priminti anuomet populiarią Jelcino aplinkoje mitą apie Gorbačiovo šėtonišką prigimtį, neva dėl kurios pasaulį užplūdo tiek bėdų. Griūvanti TSRS dėl gorbačioviško pažiūrų pliuralizmo jau anuomet pritvinko

įvairių spalvų bei atspalvių pseudo-politikais, šarlatanais, okultistais, būrėjais, naujų religinių sektų pranašautojais. Panašiai kaip viduramžiais. Jie sugebėjo prie tokių dalykų nepripratusią tarybinę visuomenę įtikinti, kad tik Dievas ir „aiškiaregiai“ gali duoti atsakymą į tokį painų klausimą: kodėl taip atsitiko ir kas bus ateityje. Vienu tokių buvo ir pasklidęs mitas, kad Gorbačiovą į Pasaulį atsiuntė ne Dievas, bet Šėtonas, pabučiuodamas jam į kaktą ir palikdamas joje mįslingą dėmę. Tokią nuomonę tarp lengvatikių ypač greit išplatino žinomo ukrainiečių publicisto, mokslininko ir politiko Boriso Oleiniko masiniu tiražu atspausdinta publikacija „Žymė kaktoje – velnio bučiny?“.

Turbūt šis mitas dar nepamirštas

buvusiose TSRS respublikose ir todėl jos net po 20 metų labai atsargiai elgiasi „velnio pabučiuoto“ Gorbačiovo atžvilgiu. Vengia jį prisiminti. Nenoriai kalbama ir apie tai, kad Gorbačiovo ir jo bendražygių bevaldiškumo dėka susiklostė palankios aplinkybės „nepriklausomybių paradui“. Dabar daug lengviau kalbėti apie tai, aukštinant savo herojus, vaizduojant juos net buvusios supervalstybės svarbiausiais griovėjais. O buvusią TSRS neva jau laikas pamiršti.

Ar tikrai?

Internetinis laikraštis "opozicija.lt" 2012.01.03

Mokesčių padidėjimas gali sustiprinti piliečių vienybę

Politikų, ekonomistų bei sociologų diskusijose didelis dėmesys skiriamas mokesčiams. Ypatingai ginčai suaktyvėjo, kai konservatoriai, pajutę, kad nesugebės suderinti biudžeto pajamas su išlaidomis nedidindami deficito už 3 procentų ribos, puolė vėl reformuoti mokesčius. Sutinku su Vyteniu Paulausku, (OPOZICIJA Nr.39), kuris teigia, jog norint išsaugoti esamą leisgyvę socialinę struktūrą, sulėtinti valstybės slinkimą prie labai rizikingos privačių pensijų sistemos, mokamos sveikatos apsaugos bei mokamo mokslo universi-

tetuose ir kolegijose - be mokesčių didinimo apsieiti nebeįmanoma.

Klausimas tik, kaip tuos mokesčius didinti.

Bet kuri, dešinioji, centristinė ar kairioji valdžia labiausiai džiaugtųsi, jeigu pavyktų bent kiek sustiprinti piliečių vienybę šiuo esminiu valstybės gyvavimo klausimu. Juk valstybė su savo prievartos institucijomis egzistuoja pirmiausiai tam, kad iš visų dirbančiųjų dalį jų sukuriamos vertės mokesčių pavidalu pasisavintų ir po to racionaliai paskirstytų bendrosioms tautos reikmėms .

Vadinasi pirmasis klausimas - tos vertės nustatymas ir suvalstybinimas. Pridėtinę vertę sukuria darbo žmonės, kaip teigė Marksas, savo darbu apvaisindami kapitalą. Liberalai į kapitalą žiūri kaip į dievybę, ku-

riančią vertę ir be apvaisinimo. Iš šio supratimo ir kilo nuomonė, kad pinigai gali gaminti pinigus. Nusikalstamais ar kitais būdais – nesvarbu. Pinigai juk nekvepia.

Per visą išnaudotojiškų visuomenių istoriją vyko arši kova tarp darbo ir kapitalo, kiek kuris privalo skirti ne tik sau, bet ir bendriesiems genties, tautos, valstybės reikalams. Aštrioje kovoje prieš išnaudotojus darbo žmonėms pavykdavo iškovoti tam tikrų laimėjimų, ypač kai teoriškai ir praktiškai gimė socializmo idėjos. Žlugus socializmui, prasidėjo kapitalo revanšas, kurio įkvėpėjais tapo Čikagos bankininkai, mūsų laikų liberalai. Jie ir Lietuvoje, ne tik tempdami simbolinį mokesčių akmenį Gedimino prospektu, stengiasi didžiausią mokesčių naštos dalį užri-

denti ant dirbančiųjų pečių, nesiskaičiuodami su tuo, kad darbo sąnaudų mokestinė našta mūsų šalyje viršija ES vidurkį net 40.3 procento. Įspūdingiausiu tokios mokesčių sistemos ydingumo įrodymu buvo Andriaus Kubiliaus disputas su milijonieriumi Viktoru Uspaskichu . Paaiškėjo, kad Uspaskichas, gaudamas 50 kartų daugiau deklaruojamų pajamų už premjerą, mokesčių sumoka vos du kartus daugiau . O ką kalbėti apie turtingesnius už Uspaskichą oligarchus, bankininkus ir kitus kapitalo banginius. "Snoro" bankrotas, "Kakadų" ir kita opoziciška žiniasklaida daug kam atvėrė akis. Tik ne liberalams, kurie iš visų jėgų blokuoja progresinių mokesčių įvedimą, saugo kapitalistus nuo jų didesnio apmokestinimo. Užsispyrę kaip ožiai vis

dar tiki savo ideologijos credo, kad turtėjant turtingiesiems turtėja ir skurstantieji. Deja...nuolat kylančios krizės, revoliucijos valstybėse, kur ypač išauga atskirtis tarp privilegiuotų turtuolių ir liaudies daugumos, įrodo seną kapitalo kaupimo dėsni, kad kuo kapitalistai labiau turtėja, tuo labiau kita tautos dalis nuskurdinama. Ir kad šiam prieštaravimui išspręsti yra tik du keliai –taikus socialdemokratinis per atitinkamą mokesčių sistemą, arba revoliucinis, nebūtinai komunistinis, bet ir radikaliai nacionalistinis, net religinis , iš esmės keičiantis santvarką ir pridėdamosios vertės kūrimo bei dalybų tvarką.

Antras klausimas – mokesčių protingas paskirstymas ir panaudojimas. Kadangi gyvenu Vilniaus centre

matau, kaip buvę Valstybinio plano komiteto rūmai šviečia visais langais. Vadinasi visi kabinetai užimti. Čia dabar Ūkio ir Energetikos ministerijos. Žemės ūkio ministerija taip pat nesutelpa sovietmečiu pastatytuose rūmuose ir ūgtelėjo vienu aukštu . O užsienio reikalų ministerija pasidarė panaši į JAV Pentagoną, jau netelpa LTSR Ministrų tarybos rūmuose ir užima beveik visą kvartalą. Vilniaus savivaldybei prireikė dangoraižio. Panaši situacija ir kitose žinybose bei savivaldybėse. Norom nenorom kyla klausimas, ką tuose blizgančiuose rūmuose veikia biurokratai? Valstybė sumažėjo nuo 3,7 milijonų 1990 metais iki nepilnų 3 milijonų 2011 metais. Sovietmečiu, esant centralizuotam valdymui ir planinei ekonomikai, valdžios įstai-

gos privalėjo skaičiuoti, projektuoti, matuoti, dalinti resursus ir prižiūrėti, kad jie būtų tikslingai naudojami. Nežiūrint į tai "Sąjūdis" reikalavo sumažinti biurokratų skaičių 30 procentų. Užmiršome dėl ko triukšmauta ir mitinguota. Dabar biurokratų padidėjo ne 30 procentų, bet per 30 kartų. Be to jie, kad patiems nedirbti ir būtų ant ko atsakomybę suversti, apsistatė gausybe įvairiausių viešųjų įstaigų, atsitvėrė apsaugininkais, "vieno langelio" durimis ir tapo beveik neprieinami žmonėms. Valstybė siaubingai suklypo, subiuokratėjo tuomet, kai, regis, valdymo rūpesčių turėjo sumažėti, nes svarbiausius ūkio reikalus laisvojoje rinkoje jau tvarko ne biurokratai, bet patys verslininkai, prižiūrimi konkurencijos.

Nors liežuvis neapsiverčia, bet negaliu nepaminėti prokuratūros ir teismų. Čia išvis nepalyginami su sovietmečiu dalykai. Bet jų nekritikuočiau, nes darbo "demokratiškos" Lietuvos teisėsaugininkai tikrai turi daugiau už anų laikų prokurus ir teisėjus. Juk laisvė tapo laisve ne tik kapitalui, bet ir nusikaltėliams.

Štai ir priėjome prie atsakymo į klausimą – kaip mokesčiai panaudojami. Konservatorių ir liberalų ministrai mėgsta išlaidas biurokratijai lyginti su išlaidomis mokslui ir kultūrai. Taip gauna neblogą santykį. Bet pamirštama, kad šie skaičiai nelygintini, nes mokslininkai ir kultūros darbuoliai turtina Lietuvą, o biurokratija tuos turtus švaisto. Štai kodėl opozicijai, jeigu ji tikrai siekia ne savanaudiškų tikslų, reikėtų dėmesį

sutelkti ne tik į teisingo apmokestinimo problemas, bet ypač į mokesčių racionalų panaudojimą, į tai, kad jie nebūtų naudojami įvairioms privilegijoms, netaptų tik turtuolių tuštybes tenkinančiu lobiu, nedidintų atskirtį tarp socialinių klasių, bet ši skaudų reiškinių mažintų ir verstų biurokratiją dirbti intensyviau visų gerovės labui. Tuomet ir atkakliai liberalų blokuojami prabangos bei progresiniai mokesčiai vaidintų visuomenę konsoliduojantį vaidmenį. Gal būt atsirastų viltis, kad mūsų Himno žodžiai apie vienybę gali tapti ne tik gražia Tautos giesmės fraze, bet ir šiek tiek piliečius vienijančia idėja.

Laikraštis OPOZICIJA, 2012.01.05 Nr.1

Mintys pažiūrėjus Ažubalio užsakytą filmą

Ne vienas pažįstamas, parodžius per LTV dokumentinį filmą „Laisvės trajektorijos“, klausia, kokia apie jį mano nuomonė?

Visuomet atsakau, kad filmas normalus, tiksliai atspindi užsakovo požiūrį į istoriją ir todėl vertas dėmesio. Jeigu būtų užsakęs ne Audronis Ažubalis, bet Povilas Gylys, jis tikrai būtų kitoks.

Yra ir tokių, kurie gyrėsi, kad sužinoję, jog tai URM užsakomasis filmas, išjungė televizorių, nes būk tai ir nepažiūrėjus aišku ką rodys.

Be reikalo taip pasielgė. Argi neįdomu pamatyti kaip kuriamos istori-

nės legendos, kaip atrodo smetonių laikų nostalgija sergantys „patriotai“, „didvyriški ir „švarūs“ partizanai, okupantus bei kolaborantus kritikuojantys ir nepriklausomybę euforiškai sveikinantys konservatorių gerbėjai ir panašiai. Viso filmo turinio perpasakoti laikraštyje nebeįmanoma. Manau jį dar ne kartą rodys televizija.

O kokią legendą būtų kūrę kinematografininkai, jeigu filmą būtų užsakiusi URM, kai ji priklausė LDDP vyriausybei ir Prezidentui Algirdui Brazauskui?

Negaliu už aną ministeriją atsakyti, bet manau, kad ji būtų reikalavusi pateikti aiškesnį pasaulinį kontekstą, kuriame klostėsi prieškario Lietuvos istorija, atvedusi į nepriklausomybės praradimą. Filmą autoriui ir kome-

tatoriui švedui Jonui Ohmanui P.Gyls ko gero būtų pataręs paskai-tyti norvegų istoriko Sveeno Aastado Naujausių laikų istoriją, 1996 metais išleistą net lietuvių kalba ir reko-menduotą mokykloms , kurioje ob-jektyviai parodoma, kaip Europoje atsirado dvi galingiausios ir priešiš-kiausios viena kitai politinės jėgos: komunizmas ir fašizmas, kas tas jė-gas išugdė ir kaip jų tarpusavio int-rigos ir nesutaikoma kova veikė ne tik Lietuvą.

Paliksiu nuošalyje Pirmojo pasauli-nio karo nualintą , krizių krečiamą revoliucingąją Vakarų Europą, mirti-nai nugąsdintą komunizmo šmėklos.

Priminsiu tik Adolfą Hitlerį, kuris savo programinėje knygoje „Mein Kampf“ aiškiai įrašė, kad jo atkurtos ir vadovaujamos Vokietijos ekspansi-

ja bus ne į Pietus ar Vakarus, bet į Rytus . Komunistinė Rusija ir kitos Rytų šalys buvo įvardintos kaip būsimos Vokietijos kolonijos. Jam tapus valstybės ir tautos fiureriu ši orientacija virto nacistinės valstybės strateginiu tikslu. Tai ramino kapitalistus, kuriems baisiau už viską buvo komunistų pažadai išvesti Europą iš krizės nacionalizuojant gamybos priemones ir jas naudojant ne turtuolių pelnams didinti, bet visų gerovei kelti. Būtent todėl tų laikų kapitalo tarnai užmerkė akis ir užsikimšo ausis , kai naciai pradėjo fiziškai susidoroti su komunistais, socialdemokratais, profsajungų veikėjais ir kitais antikapitalistais, tarp kurių Hitlerio įsitikinimu daugiausiai buvo „ nepilnaverčių žydų , pasmerktų pralaimėti kovą su arijais

dėl būvio“. Šioje kovos prieš komunizmo šmėklą bei žydus fone ir komunistų pastangų kaip nors apsiginti fone juk ir klostėsi visi 1930-1945 metų įvykiai, nulėmę ne tik Lietuvos likimą.

Žinoma, gali būti įvairiausių versijų, bandant paslėpti Vakarų kapitalo pastangas nukreipti Hitlerį į Rytus, į realiai egzistuojančią komunizmo šmėklos buveinę. Bet manau, kad kitas URM ministras nebūtų bandęs užtušuoti tai, kad smetoninė Lietuva buvo nugyventa ekonomiškai ir socialiai, kad ji pradėjo nykti, nes agresyvūs kaimynai ciniškai atiminėjo jos žemes ir todėl čia brendo revoliucinės nuotaikos.

Po lenkų 1938 metų ultimatumo, pareikalavusio per 48 valandas užmegzti diplomatinius santykius,

smetoninis režimas faktiškai susitaikė su Vilniaus krašto praradimu ir kantriai klausė lenkų kalbų apie žygį jau ne į Vilnių, bet į Kauną.

Jeigu Lenkija nebūtų žlugusi, šis žygis būtų įvykęs.

Skaudžiai Lietuvos piliečiai, pirmiausiai inteligentai, pergyveno ir Klaipėdos krašto netektį. Suprato, kad vykdydamas savo strateginę ekspansijos į Rytus tikslą, Hitleris okupuos visą Pabaltijį, kaip labai reikšmingą kovos su komunizmu placdarmą. Bejėgiškumo neviltis įsivyravo Lietuvoje. Todėl, žlugus Lenkijai ir Tarybų Sąjungai grąžinus Lietuvai Vilnių, buvo nuoširdžiai džiaugiamasi, kad lenkų pavojus išnyko, kad Lietuva netaps Suvalkų vaivadija. Nors neneigsiu, kad kai kas juokavo, jog Vilnius mūsų, o Lietuva ru-

su.

Kita priežastis optimizmui buvo Draugystės ir savitarpio pagalbos sutartis su Tarybų Sąjunga. Ji suteikė vilties, kad hitlerininkai neokupuos visos Lietuvos. Žmonės apie slaptus Molotovo-Ribentropo protokolus juk nieko nežinojo . Štai kodėl J. Ohmano nuomone lietuviai elgėsi nesuprantamai keistai – nei vieno šūvio neiššovė į okupantus, o sveikino juos mitinguose bei demonstracijose. Gerai, kad filmo autoriai šių demonstracijų nenuslėpė, nors ir pateikė tai taip, kaip nori užsakovas. Filme nebuvo atskleistas Liaudies fronto vaidmuo, kuris formavosi iš apačių , būtent minėtuose mitinguose bei demonstracijose. Jis tuomet išreiškė ne mažutės komunistų partijos, ne Maskvos komisarų, bet masių nuotaikas ir

kūrė tą euforinę aplinką, kurioje gelbėti smetonininkus ir priešintis naujos santvarkos įvedimui buvo nebeįmanoma. Ne komunistai, bet nepartiniai poetai ir kompozitoriai ir ne už Maskvos honorarus rašė eiles ir dainas apie „šviesų rytojų“.

Eilėraščius ir dainų tekstus galima paskaityti įdomiame leidinyje „Grūto parko lyrika“ , išleistame 2000 metais „Gairių“ leidyklos. Tas dainas , tame skaičiuje ir Lietuvos himną, euforiniuose Liaudies seimo rinkimų agitaciniuose renginiuose kartu su internacionalu dainavo ne tik mokytojai, bet net policininkai ir šauliai.

Ir antras svarbus aspektas, kurio tikrai nebūtų sutikusi nutylėti LDDP URM ministerija – tai komunistų vaidmuo atkuriant pokario metų sugriautą ūkį , mokslą bei kultūrą ir

sudarant sąlygas tautinei savimonei sustiprėti, Sąjūdžiui atsirasti. Juk būtent Lietuvos komunistai ir tarybų valdžia, kolaboruodami su okupantais, išugdė naują nacionalinę inteligentiją iš darbininkų, valstiečių ir bendradarbiavusių su okupantais inteligentų likučių. Pabrėžiu žodį LIKUČIŲ, nes dauguma Lietuvos inteligentų kartu su vokiečiais pabėgo į Vakarų ir nemažai jų, vykdant stalinines represijas, buvo ištremta į Sibirą.

Šiandien dar sunku tiksliai įvertinti kieno, ar nepartinės disidentinės Sąjūdžio dalies, kuri didžiuojasi, kad leido pagrindinius laikraščius, kuriuos mažai kas skaitė, ar Sąjūdžio komunistų ir tuomet dar valstybinės žiniasklaidos vaidmuo buvo didesnis be smurto ir kruvinų konfliktų atve-

dant Lietuvą į nepriklausomybę. Ne vien švedui Ohmanui, bet ir nešališkiems Lietuvos istorikams tai dar neparašytas mūsų naujausių laikų istorijos puslapis. Vienus slegia įsivyravusi antikomunistinė aplinka ir net draudimai atvirai kalbėti tiesą apie okupacinius laikus, kitus, jaunesnius, - nežinojimas kas iš tikrųjų tuomet dėjosi visuomenėje, ne vien Sąjūdžio ir valdžios užkulisiuose, nežinojimas kodėl tuomet išvengėme didelių kruvinų susidūrimų su kolaborantine ir okupacine valdžia. Šį nežinojimą palaipsniui mažina memuarinė literatūra, kuri jau ne vien kovos su okupantais dvasia persunkta. Nenustebau, kad URM užsakomajame filme apie laisvės trajektorijas visiškai nutylėta LKP XX suvažiavimo trajektorija, dešiniųjų pralaimėjimo

1992 metais priežastys, o pirmasis atkurtos nepriklausomos Lietuvos prezidentas Algirdas Brazauskas, kalbėjęs, kad net okupacijos metais dirbo Lietuvai, išvis nepaminėtas. Gali pagalvot, kad ir okupacinė kariuomenė buvo išvesta, ir į Nato bei Europos sąjungą Lietuva priimta tik Landsbergio dėka. O per 20 nepriklausomybės metų nusigyvenome būk tai ne todėl, kad vykdėme konservatorių primestą liberaliojo kapitalizmo politiką, ne todėl išvešėjo individualizmas, egoizmas, iki neregėtų mastų vakarietiško tipo nusikalstamumas, bet todėl, kad vis dar sergame sovietinėmis ligomis. Keistomis ligomis, kurios net per 20 metų neišgydomos. Komentuodamas šią J. Ohmano diagnozę DELFYJE G. Binkauskas teisingai pastebėjo,

kad šios ligos užkrato jau laikas ieškoti ne sovietmetyje, bet ir Vakarų valstybėse, net dažnokai idealizuojamoje Švedijoje.

Rašydamas šį filmo komentarą, naudoju konservatorių terminologiją, kad nenusižengčiau tikrai liguistiems įstatymams, draudžiantiems be praeiksmų prisiminti sovietinius laikus. To nėra filme, nėra ir šiame mano rašinyje, todėl manau, kad įstatymams nenusižengiau.

O būsimų istorinių filmų kūrėjams, net užsakomųjų, linkiu dėti į juos daugiau tiesos be pykčio, gerai argumentuotų faktų, bet ne teisintis mistinėmis ligomis.

Laikraštis OPOZICIJA Nr. 2, 2012.01.20

Apgaulingas liberalų auksinių balsų spindesys

Labai dažnai atsitinka, kad partijos, per rinkimus gavę nedaug mandatų, vėliau prisijungia prie koalicijų ir tampa valdančiosios daugumos dalimi. Tiesiog auksine dalimi, nes nuo jų pasirinkimo ne vienu atveju priklauso tos daugumos likimas. Tokius auksinius balsus turi Seime esantys dviejų liberalų partijų atstovai – prieš naujus metus labai gerai matėme, ką tai reiškia. Liberalai tiesiog diktavo savo valią konservatoriams. Kur ta liberalų valia ir ideologija nuveda, rodo nekontroliuojamos rinkos, neprižiūrimos bankinės sistemos sukelta krizė.

Mūsų liberalai alpsta iš džiaugsmo, kad tvirtinant 2012 metų biudžetą, pavyko užblokuoti savo partnerių konservatorių- krikščionių sumany- mą šiek tiek socialiau ir teisingiau paskirstyti mokesčių naštą tarp dar- bo ir kapitalo. O vienas Liberalų są- jūdžio lyderių A.Kašėta net tą perga- lę pavadino dešimčia gerų žinių su- tinkant 2012 metus. Jis paskelbė sa- vo tiesas ūkio dykumose klaidžiojan- čiai tautai lyg koks biblijinis Mozė žydams. Nereikia stebėtis tokiu libe- ralų džiaugsmu, juk jie gimė ir gy- vuoja tik dėl to, kad atkakliai gintų kapitalistų interesus, net nesisteng- dami suprasti, kad tik darbas yra vi- sų turtų kūrėjas, kad kapitalas pats savaime yra tik negyvas lobis, netur- tinantis net jo savininkų. Kapitalą gyvą, sugebantį augti padaro tik

darbo žmogus, kuriantis naująją vertę, užtikrinantis kapitalo kaupimą ir darbo jėgos reprodukciją. Tai K.Markso labai argumentuotai įrodyta tiesa, kurią jau seniai pripažįsta visi ekonomistai, net priešišškai nusiteikę šiam garsiam kapitalo analitikui.

Nenorėčiau dabinti mūsų konservatorių socialistiniais rūbais ir girti juos už tai, kad krizės ir savo krikščioniškojo sparno pakratyti, vis tik labiau už kitus dešiniuosius išgirdo tautos balsą. Net kai kurie socialdemokratai pradėjo konservatorius kaltinti socialistinių idėjų plagijavimu. Tai, kaip „rimtą“ argumentą savo partnerių kritikai naudoja ir liberalai, kartais vadindami save tikrais ir protiniais dešiniaisiais, o kitus priskirdami žemesniajai dešiniųjų politinio spar-

no kastai. Matyt jiems atrodo, kad krikščioniškėjantys konservatoriai per daug orientuojasi į piliečių ekonominį solidarumą ir santarvę, kaip socialinę vertybę, ir taip artėja prie kairiųjų, keldami pavojų dabartinei koalicijai, be kurios liberalai būtų mažaverte politinė grupelė, nepajėgianti naudotis savo auksiniu balsu ir didžiuotis "geromis žiniomis".

Prisiminkime, kaip Lietuvoje atsirado liberalai. Jų nei Sąjūdžio mitinguose, nei pirmuosiuose kapitalistiniuose ūkio pertvarkymuose juk nematėme. Pakėlė galvas tik tuomet, kai dėl vagnoriškos šoko terapinės politikos susiformavo „naujųjų lietuvių“ ir „užsienio investuotojų“ sluoksnis. „Naujalietuvių“ kasta susikūrė iš labai margos mūsų visuomenės dalies, pradedant korumpuo-

tas privatizatoriais, kooperatininkais, kontrabandininkais bei gariūnininkais ir baigiant nusikalstamų grupuočių bosais. O „užsienio investuotojams“ tuomet atstovavo ne rimti Vakarų verslininkai, bet įvairūs laimės ieškotojai, nesugebantys įveikti konkurencijos barikadų savo šalyse. Šių dviejų kosmopolitiškų grupių poreikiams tenkinti buvo reikalinga nauja politinė jėga. G.Vagnoriaus sukompromituoti konservatoriai tam netiko. Buvę komunistai, persikrikštiję į darbo demokratus, taip pat nesužavėjo naujosios klasės, nors garsiai žadėjo, kad kurs demokratinį kapitalizmą. Todėl ir iškilo trečiosios jėgos poreikis. Staigiai griuvęs tarybinis ekonominis valstybės pagrindas, spekuliatyvinių finansinių bei investicinių grupuočių krachas, pilie-

čių santaupų pražudymas ir masinis nepasitenkinimas nedarbu, kaip ant mielių kėlė įvairaus pavidalo centristus, žadančius tikrą, teisingą kelią į kapitalizmą. Jie ir buvo mūsų laikų liberalų pradininkai, peršantys liberaliosios amerikoniškos ekonomikos modelį, pritaikytą globalizacijai ir kosmopolitiškiems naujiesiems Lietuvos šeimininkams.

Prie mūsų liberalų pirmtakų priskirčiau žlugusius centristus ir socialliberalus, sukompromitavusius V.Adamkaus „naująją politiką“. O prie vėlesniųjų - kitus liberalus, iki šiol gelbėjančius nuo išnykimo savo ideologiją. Tai dabartiniai liberalsąjūdiečiai ir liberal-centristai, su prie jų neseniai prisišliejusiais A.Valinsko keistuoliais. Būtent jie turi auksinio balso kortą ir ja manipuliuodami gi-

na liberaliąją kapitalizmo politiką. Tiesa, liberalais sąlyginai galima būtų vadinti opozicijoje įsitvirtinusius R.Pakso liberaldemokratus, persikrikštijusius į tvarkos bei teisingumo valstybininkus, ir V.Uspaskicho darbiečius, kurie blaškosi tarp kairiųjų ir dešiniųjų, tarp valstybininkų ir anarchistų, vien tik pavadinimu atstovaudami darbo žmonėms. Todėl nebūtų didelė politinė sensacija, jeigu išsipildytų kai kurių būrėjų pranašystės, kad būtent šios partijos gali užimti liberalų vietą sąjungoje su konservatoriais.

Anuomet žlugus centristams ir socialliberalams, liberalų likučius iš griuvėsių ištraukė dabartiniai liberalcentristai ir liberalsąjūdiečiai. Bet dabar, pamačius jų veiklos padarinius ir pajutus, kad šie politikai gali

nepatekti į Seimą, nauju liberalizmo gelbėtoju veržiasi būti A.Zuoko partija TAIP, prisidengusi atsakingojo liberalizmo ir krikščioniškumo skraiste. Net savo bendraminčių klaidų mokslinę analizę žada padaryti. Bet ar nuo to kas iš esmės pasikeis? Juk visiems liberalams, ir zuokininkams, buvo ir bus svaiginančiai mielos politinės melodijos, kurias nuolat sukia Laisvosios rinkos instituto lakštingalos, kad ekonominė laisvė, laisvoji rinka – svarbiausia visų laisvių ir demokratijų vertybė. Nors atidžiau pasižiūrėjus į šią laisvę, pamatytume, kad jai toli gražu iki laisvės sąžiningam gamybiniam bei intelektiniam darbui plėtotis, naujoms darbo vietoms kurti, Tai pirmiausia laisvė bankams ir finansų makleriams savintis žmonių santaupas, tuštinti jų

pinigines apgaulingomis paslaugomis (kaip Vilniuje už šildymą), vaikyti pinigus iš sąskaitos į sąskaitą, iš vienos ofšorinės kompanijos į kitą, kol tie pinigai patikimai paslepiami tamsiuose nusikaltėlių šešėliuose. Tai laisvė spekuliantams manipuluoti nekilnojamuoju ir kitokiu turtu. Laisvė gaminti pinigą iš pinigų, statyti apgaulingas investavimo bei kreditų piramides, laisvė nepateisusiai prabangai švaistyti turtus, nieko naujo visai visuomenei nesukuriant. Kur atvedė pasaulį prabangus gyvenimas iš neuždirbtų vertybių, bet iš skolintų arba iš darbo žmonių nusavintų pinigų, įrodo dabartinė ekonominė krizė ne vien Graikijoje arba Italijoje.

2009-2011 metais liberalų „laimės žiburys“ labai prigeso.

Vėl iškilo svarba tokių politikų, kurie rūpinasi realia gamyba, kuriančia naujas darbo vietas ir naujus produktus, kovoja už teisingą naujai sukurtos vertės paskirstymą tarp darbo ir kapitalo. Naujos vertės kūrimo apimtis parodo bendrasis vidaus produktas (BVP), tad remdamasis tarptautinės strateginių rinkos tyrimų kompanijos „Euromonitor International“ duomenimis,, pateikiu skaitytojams palyginti 2010 m. BVP apimtis keliose Lietuvai artimesnėse šalyse: Lenkija - 354.513,1 mlrd. eurų (9.286 vienam gyventojui), Danija - 233.978,9 mlrd. eurų (42.564 vienam gyventojui)).Švedija - 346.562,4 mlrd. eurų (37.069 vienam gyventojui). . Lietuva - 27.535,4 mlrd. eurų (8.271 vienam gyventojui).

Danija ir Švedija ryškiai pirmauja pagal BVP apimtį vienam gyventojui.. Tai mūsų svajonių šalys, įsivaizduojamos gerovės valstybės. Bet Lenkija labai panaši į Lietuvą. Lenkijoje vienam gyventojui tenka daugiau nei 9 tūkstančiai eurų, tame skaičiuje iš žemės ūkio – 3600, iš pramonės – 1700. O Lietuvoje – vienam gyventojui tenka tik 8 tūkstančiai eurų, tame skaičiuje iš žemės ūkio apie 2700 , o iš pramonės vos apie 1400. Nors Lenkijoje liberalų taip pat netrūksta, bet jie, atrodo, mažiau klaidžioja laisvosios rinkos džunglėse. Šioje šalyje krizė silpnesnė, nes akivaizdžiai labiau išsaugotas realus gamybinis sektorius ir valstybė rūpinasi jo tolesne plėtra. Todėl ir važiuoja lietuviai , rusai, vokiečiai ir kiti kaimynai prekių pirkti į

Lenkiją.

Skaitytojų dėmesiui pateikiu ir „Euromonitor International“ duomenis apie minėtų šalių vyriausybės skolas procentais nuo BVP: Lietuva – 38,5, Lenkija – 55,0, Danija – 43,4, Švedija – 39,7.

Pagal prasiskolinimą kol kas mes atrodome pakenčiamai, nes naudojames praeities įdirbiu, kai skolų turėjome žymiai mažiau, nes dirbančių ir uždirbančių BVP žmonių buvo žymiai daugiau. Tačiau mūsų dešinieji politikai, liberalams čiulbant auksiniais balsais, sparčiai stumia Lietuvą į skolų bedugnę, į popierinių pinigų gamintojų glėbį, kurie skolininkais paverčia ne tik atskirus piliečius, bet ir liberalų politika suviliotas tautas ir artina pasaulį prie ekonominio absurdo – visuotinio prasiskolinimo, vi-

suotinio nemokumo ir neregėto mas-to nuskriaustųjų maištų bei revoliucijų.

Liberalų globojamų bankų bei finansinių spekuliantų sukeltos krizės pamokyti dabartinės ūkinės politikos teoretikai pradeda pripažinti, kad normaliai ir stabiliai funkcionuojančioje valstybėje gamybinis sektorius turėtų sudaryti ne mažiau 30-40 procentų visos ekonomikos apimčių. Ir to siekti reikia planingai su valstybės pagalba, o ne vien vadovaujantis laisvarinkininkų pseudomokslinėmis rekomendacijomis.

Artėja Seimo rinkimai. Gal krizė jau bus prablaivinusi rinkėjus. Liberalų vaidmuo Lietuvos ūkinėje ir socialinėje politikoje turi sumažėti, o gal ir apskritai išnykti, jeigu rinkėjai atims iš jų tą auksinio balso teisę. Turi pa-

galiau į areną išeiti realios ir socialiai orientuotos ūkinės politikos šalininkai. Panašūs į tuos, kurie 1995 metais buvo susibūrę į Ūkio partiją ir siūlė aiškų nacionalinio ūkio gaivinimo bei plėtros planą, tuomet dar buvusių stambiųjų įmonių kooperavimo su smulkiaisiais schemas, darbo vietų kūrimo, darbo našumo didinimo ir kitus būdus ūkiui plėtoti. Tačiau dėl radikaliųjų konservatorių išpūsto desovietizacijos burbulo tuomet rinkėjų galvose dar vyravo ne ekonominė logika, o ideologinė antisocialistinė euforija, atvedusi prie valstybės vairo konservatorius su liberalų auksiniais balsais, slopinusiais ekonominius, socialiai orientuotus pertvarkymus ir socialdemokratų valdymo laikais. Jeigu 2012 m. Seimo rinkimuose krizės sukėlėjai

liberalai bei jų rėmėjai įvairaus plauko verslininkai liks nepamokyti, laisvosios rinkos propagandistų ir finansinių manipuliatorių apgaudinėjami jaunieji liberalai vėl temps per Vilniaus Gedimino prospektą mokesčių išlaisvinimo akmenį, vėl Lietuva, kaip rodo „WIN-Gallup International“ apklausos, bus nelaimingiausia valstybe pasaulyje ir iš jos bėgs darbingi žmonės laimės ieškoti ten, kur jiems rodoma didesnė pagarba ir mokami teisingesni atlyginimai.

Žurnalas GAIRĖS Nr.1, 2012m. sausis

Pradedama ilgėtis tvirtos valdžios

Krizė visu grožiu atskleidė libera-
lios politikos pasekmes. Tai kapitalo
susikoncentravimas tarptautinėse
monopolijose ir nesibaigiančios spe-
kuliacijos finansų srityje, išpūsti kre-
ditiniai burbulai, neišsprendžiama
bedarbystės problema, nereikalin-
gais paverčianti milijonus piliečių,
sparčiai didėjantis skurdas, siaubin-
ga atskirtis tarp turtingųjų ir bied-
nuomenės, teismų problemos, doro-
vinė degradacija, įstatymų leidybos
ir vykdomosios valdžios bevaldišku-
mas. Tokios politikos pasekmės vis
labiau gimdo nusivylimo Vakarų de-
mokratija jausmus. Euforiniai perga-
lės prieš „komunizmą“ laikai baigia-
si. Juk būtent tais laikais įvairiais

būdais kurstant neapykantą sovietiniam palikimui, apskritai bet kokioms kairiosioms idėjomis, buvo galima pridengti Vakarų ydas. O dabar, prabėgus daugiau kaip 20 metų, kaltinti tarybinę praeitį darosi banalu ir nerimta.

XXI amžius prasidėjo ne karu su komunizmu, bet kruvinais krikščioniškojo pasaulio konfliktais su islamiškuoju, su globalistų nuskurdintomis tautomis. Klasikinio kapitalistinio liberalizmo ekonomiką prie sienos pradėjo spausti ne hitlerinė Vokietija ar stalinistinė Tarybų Sąjunga, kaip anais laikais, bet kinų socialistinis kapitalizmo hibridas. Stiprėjant masių aktyvumui, socialiai orientuotos valstybės bei reguliuojamos rinkos pažadais puošiamos Rusijos, Ukrainos, Kazachstano, Balta-

rusijos ir kitų buvusių TSRS valstybių politikų programos. Savąjį kelią, nudažytą ne mėlynomis liberalų, bet raudonomis kairiųjų spalvomis renkasi JAV monopolijų apiplėštos Pietų Amerikos tautos. O Vengrijoje susigriebė net dešinieji konservatoriai, bandantys įvesti savo „demokratiją“, kad atsikratytų liberalistinio chaoso. Jie pradžiugino visus, tame tarpe ir Lietuvos konservatorius.

Tokiame pasauliniame kontekste pradeda atsigauti ir socialistinės pažiūros. Šimtatūkstantinės nuskurdintų darbo žmonių demonstracijos prieš bankininkų savivalę, prieš liberalų politiką krizės labiausiai pažeistose Europos šalyse rodo, kad nyksta beviltiškumo jausmai, kurie, žlugus socializmui Rytų Europoje ir Tarybų Sąjungoje, slopino kairiųjų poli-

tinių organizacijų ir profsąjungų judėjimą. Nestabilumas, kainų kilimas, atlyginimų smukimas, kiauri biudžetai labai blaivina žmones. Pradedama ramiau analizuoti, kas XX amžiuje buvo blogai ir kas gerai, ko verta atsisakyti, o ką reikėtų tobulinti ir iš praeities perkelti į XXI amžių.

Tai pozityvūs poslinkiai.

Ypatingai skaudžiai liberaliosios politikos nesėkmės palietė Lietuvą. Nusikalstama, visuomenei žalinga privatizacija, beprasmė „patriotų“ kova su „nepatriotais“, didžiulė bedarbių ir ciniškai žiaurus dirbančiųjų išnaudojimas taip deformavo mūsų kraštą, kad jis iš pirmaujančio buvusioje TSRS virto labiausiai nugyventu ES. Akis bado valdžios, susipainiojusios „laisvosios rinkos“ vortinkliuose, bejėgiškumas. Ne be rei-

kalo iš mūsų šaipomasi, kad esame vienintele pasaulyje tauta, kuri dirba užsienyje, o Tėvynėje tik atostogauja, tauta, kurios piliečiai teisingumą suranda ne savo krašte, bet Strasbūre.

Kodėl nuo pernelyg centralizuotos tarybinės valdžios staigiai nuriudėjome į anarchiško liberalizmo lankas?

Manu, pirmiausia, prie šios lemtingos Arvydo Juozaičio žodžiais tarant istorinės klaidos prisidėjo „Sąjūdžio“ dešiniųjų, vėliau tapusių konservatoriais ir kitais radikalais, sukelta neapykanta valdžiai apskritai. Jie anuomet spjaudė į šulinį iš kurio dabar tenka gerti patiems.

Valdžios negerbimas Lietuvoje tikrai didžiulis, jis turi net istorines šaknis. Juk priekaištauti galima net

Vytautui Didžiajam, kad nepasinaudojo Žalgirio mūšio pergale ir neprijungė Prūsijos prie Lietuvos. O po Vytauto juk visi kunigaikščiai ir didikai valdė Lietuvą vis prasčiau ir prasčiau, kol ją apskritai pražudė. Ne-kaip Lietuvą valdė ir smetonininkai. Prarado Vilniaus ir Klaipėdos kraštus, maždaug 80 procentų gyventojų vertėsi primityviu žemės ūkiu, darbo užmokestis silpnučiame pramonės sektoriuje buvo mažiausias Europoje, o gyventojų neraštingumas didžiausias. Bedarbystė arba jos nuolatinė grėsmė slėgė kiekvieną darbo žmogaus šeimą. Masinę emigraciją pristabdė tik tai, kad kovojančios su pasauline krize JAV ir Pietų Amerikos valstybės apribojo imigrantų srautus iš Europos. O tuo tarpu Lietuvos skurdaus biudžeto išlaidos didėjo ne

ūkio stiprinimui, bet biurokratijai, kariuomenei ir policijai. 1940 metai įrodė, kad tai labai stipriai nuteikė prieš valdžią daugumą piliečių.

Stabiliausiais Lietuvai buvo 1950-1998 metai. Per istoriškai trumpą laikotarpį buvo atstatyti karo sugriauti miestai, sukurta nauja pramonė, išugdyta darbininkų ir valstiečių inteligentija, pasiekti didžiuliai teigiami pokyčiai žemės ūkyje, moksle bei kultūroje. Dauguma Lietuvos piliečių pirmą kartą per visą savo krašto istoriją pajuto, kad gali gyventi be krizių baimės ir palyginti pasiturinčiai, saugiai.

Daugiau pagyrimų sovietmečiui nevardinsiu, kad nepatekčiau į draudžiamų žinių voratinklius. Be to, juk ir anuomet geidžiamos laimės nepasiekėme, nes ją kūrėme, kaip tautos

daugumą įtikino „sąjūdiečiai“, okupacinėmis aplinkybėmis. Todėl ir tarybų valdžia žlugo, neišlaikiusi gorbacioviškosios pertvarkos laisvių ir šaltojo karo smūgių.

Tarybinės valdžios laikotarpį pakeitė Vakarų demokratijos laikotarpis. Bet ne tradicinės Vakarų Europos demokratijos, o demokratijos, labai suamerikonintos, su JAV liberalizmu. Trumpai, vos du metus (1990-1992) paviešpatavę konservatoriai taip su priešino tautą, taip ją blogai nuteikė valdžios atžvilgiu, kad rinkėjai beveik vieningai sugrįžo prie persitvarkiusių socialdemokratiškų komunistų.

Štai tuomet ir sužydėjo trečiosios jėgos gėlynai, grindžiantys savo politiką liberalizmu. Tai politinės grupuotės, kurių nepavadinsi nei socia-

liomis, nei konservatoriškomis, nei tikrai dešiniosiomis, nei kairiosiomis. Jos LLRI giminaitės, propaguojančios kažką panašaus į anarchizmą, tačiau naudingą tik turtingųjų klasei. Anarchistai yra liaudies šalininkai ir didžiausi biurokratų, apskritai valdžios priešai. Turbūt šis, iš anarchistų pasiskolintas ir pritaikytas turtingiesiems liberalų bruožas padėjo jiems sukaupti nemažai populiarumo, paveikė kitas partijas ir todėl jos taip pat puolė stiprinti „liberaliąją demokratiją“ ir valdžią visiškai sukompromitavo piliečių akyse. Į rinkimus jau ateina tik mažuma, Seimu ir Vyriausybę pasitiki taip pat tik mažuma, teismais apskritai niekas nepasitiki. Štai ir aplinka, kurioje pradeda gimti stiprios valdžios ilgesys.

Labai atidžiai žurnale „Gairės“ (2012, Nr. 1) perskaičiau profesoriaus Dobilo Kirvelio straipsnį, kuriame atvirai iškeliamas klausimas: ar demokratija (ne)kenkia Europos ateičiai? Autorius, nagrinėdamas šią temą, primena, kad be demokratinio visuomenės valdymo būdo yra plutokratinis, kur padėtį nulemia turtas, kleptokratinis – kai valdžios elitas atsiranda iš nusikaltėlių ir biurokratų sueities, ir meritokratinis, kai nusivylus visais kitais valdymo būdais, tautoje kyla idėja valdžią atiduoti talentingiausiems ir labiausiai nusipelnusiems visuomenei asmenybėms bei grupėms.

Tai žinoma taip pat ne demokratiškas valdymo būdas, bet jis gali būti efektyviu, kai globalizacijos, kapitalistinių krizių aplinkybėmis reikia

spręsti visuomenės suvienijimo, piliečių intelektualinių bei turtingų galimų sutelkimo uždavinius visos tautos labui. D.Kirvelis pateikia net Singapūro, kaip meritokratinio valdymo pionieriaus, pavyzdį. Ištikimas socialdemokratijai profesorius siūlo LSDP persiorientuoti meritokratiniam valdymui, ugdyti tam tinkamus politikus, kurie sugebėtų būti atspariais korupcijai ir net nedemokratinio valdymo būdais išsaugotų ir plėtotų socialiai orientuotos valstybės modelį.

Tokia vieno ryškiausių kairiųjų teoretiko pažiūra, atsižvelgiant į stiprėjantį visuomenėje tvirtos valdžios ilgėsį.

Žinoma, daugiau ir griežtesnių siūlymų, kaip ištaisyti liberalų klaidas tautų gyvenime, gimsta dešiniųjų sparne. Čia dėmesį pritraukia ne

vien Vengrijos pavyzdys, tačiau ir plintantys prisiminimai apie klestėjusią Vokietiją, kai ją valdė Fiureris, Italiją – kai ją valdė Dučė, Ispaniją – kai ją valdė Generalisimus Franko. Ne tik murzininkai, bet ir mūsų tautininkai kartais sučiulba apie efektyvų valdymą smetonmečiu.

Tai demokratijai pavojingi simptomai, nes permainų ilgesys dažnai prisišaukia ir tokias permainas, dėl kurių tenka apgailestauti pamačius ne gerovės rūmus, bet griuvėsių krūvas.

Lietuviai jau pamokyti, todėl prie naujojo valstybės valdymo modelio turėtų artėti labai atsargiai.

Nors ką gali žinoti, juk pagal tarptautines apklausas dauguma lietuvių yra nusivylę kapitalizmu ir demokratija.

Ar suderinami mokslas ir religija?

Nemažą tikinčiųjų ir laisvamanių dėmesį patraukia retkarčiais žiniasklaidoje skelbiamos publikacijos religine tematika. Pavyzdžiui, vasario 5 d. „Delfyje“ pasirodė prof. Jono Grigo straipsnis „Mokslas ir religija: ar jie suderinami?“. Tema intriguojanti, todėl netenka stebėtis, kad pagal komentarų skaičių tapo beveik rekordinė: vos parą pabuvusi pirmajame puslapyje sulaukė apie 1000 atsiliepimų. Bandžiau suskaičiuoti kurių – tikinčiųjų ar laisvamanių – daugiau. Bet nepavyko. Apytikriai pasakyčiau, kad vienam laisvamanui oponavo 2-3 tikintieji.

Nors straipsnyje primenama, kad mokslas, siekdamas suprasti Gamtos

ir Visatos mechanizmus, o religija – jų prasmę, negali būti atskirti, vistik autorius sąžiningai pripažino, kad paskelbus Č.Darvino knygą „Rūšių kilmė“, mokslas ir religija stojo į priešiškas pozicijas, pirmauti ėmė tai viena, tai kita pusė, tuomet daugelis mokslininkų tapo nepakančiais religijai, kaip kitados Bažnyčia buvo netolerantiška mokslui. Bet straipsnyje aiškesnio atsakymo į antraštėje iškeltą klausimą nepateikiama ir tai paskatino gyvą diskusiją.

Žinoma, į publikacijas tikėjimo tema kiekvienas žmogus žiūri pro savo išsilavinimo bei įsitikinimų prizmę, pateikdamas pats sau arba visuomenei skirtingus „tiesos“ įrodymus.

Manau „Laisvosios minties“ skaitytojus labiausiai domins, kaip į J.Grigo straipsnį atsiliepė ateistai, todėl pa-

teikiu keletą jų samprotavimų.

Pirmai komentarų grupei priskirčiau kategoriškuosius.

Kategoriškasis komentatorius rašo, jog net kalbos negali būti apie legendų ir šamanų mitų pagrindu sukurtos religijos suderinamumą su mokslu. Tik fantastų ir emocingų žmonių galvose gali kilti mintys apie religijos suderinamumą su mokslu. Žmonės religiją susikūrė savo malonumui ir ją naudojami kaip raminančiu vaistu, kad nustumtų niūrias mintis, kai susiduria su gyvenimo problemomis, mirtimi ir gamtos jėgomis. O mokslas remiasi faktais, bandymais ir tikrais gyvenimo duomenimis. Gal religiją galima būtų suderinti su menu, kur lemiamą vaidmenį turi emocijos, tik ne su mokslu. Tartum papildydamas tokį

požiūrį apie religijos kilmę iš mitų bei emocijų, kitas komentatorius rašo, kad Naujasis testamentas sudarytas iš maždaug 4000 nuorašų ir 25 000 fragmentų graikų kalba, parašytų apie 50-120 m. e. metus. Jose daugybė nuorodų, arba tiesiog kopijų iš Senojo Testamento. Seniausiu laikomas perrašytas Pauliaus laiškas tesaloniečiams. Manoma, jis rašytas apie 50 m. e. metus – maždaug 20 m. po Jėzaus nukryžiovimo. Nėra nei vieno autentiško dokumento. Visi – tik ranka perrašinėtos kopijų kopijos. Seniausi autentiški dokumentai apie krikščionybę datuojami II amžiumi. Į lotynų kalbą juos pirmą kartą Naujajame testamente išvertė šv. Jeronimas (347-420 m.) ankstyvosios krikščionybės laikais.

Tai vienintelis netiesioginis Kris-

taus buvimo „įrodymas“. Moksliniu požiūriu labai silpnas įrodymas.

Kitas komentatorius, nurodęs, kad jis buvo kunigu, papildo šiuos duomenis, pabrėždamas, kad žmones lengva apmulkinti biblinėmis pasakomis, nes daugelis net nežino, kas ta Biblija. Jis nurodo, kad pirmo tūkstantmečio pradžioje buvo daugybė padrikų senovinių rankraščių įvairiomis kalbomis (daugiausia aramėjų ir graikų), kuriuose buvo visiškas chaosas, ir niekas nieko nesusigaudydavo. Imperatoriaus Konstantino nurodymu jo sukurta organizacija „Korektorija“ sutvarkė tuos padrikus įvairių epochų raštus iki „Biblijos“ ir „Evangelijų“ lygio. Seniausias dabar žinomas originalas datuojamas 331 m. PO KRISTAUS.Beje, visi tekstai aramėjų kalba buvo uždrausti, nes

prieštaravo krikščionių dogmoms. Palikti tik graikų kalba. Jokiuose išlikusiuose Kristaus laikų raštuose Dievo sūnus neminimas. Net apie patį Kristų originalių užuominų niekur nėra. Visi pasakojimai – iš Evangelijų, kurios buvo pradėtos rašyti pagal girdėtus „Kristaus mokinių“ pasakojimus jau po kelių dešimtmečių nuo JO mirties, kai nebebuvo nei gyvų liudytojų, nei tikslų duomenų.

Komentaruose yra įdomus pastebėjimas, kad mūsų laikų dvasininkai, skirtingai nuo viduramžių, mažai dėmesio skiria Velniui. O juk tai antroji religijos dalis. Dabar Pragaras ir velniai nutylimi todėl, kad tai labai antimoksliška ir šiek tiek daugiau išsilavinusiems sunku tuo tikėti. Komentatorius mano, kad ateis laikas, kai ir į Dievo mitą žmonės žiūrės pa-

našiai kaip į Velnio mitą.

O štai matyt socialistinių įsitikinimų komentatorius įrodinėja, kad krikščionybė Europoje sparčiai plito tik todėl, kad ji tapo feodalinės visuomenės valdymo dalimi ir pati virto stambiausiu feodalu. Dabar ji tarnauja kapitalistams, ugdydama darbo žmonių paklusnumą, nusižemimą ir susitaikymą su išnaudojimu. Neturtingus žmones piktina prabangus dvasininkų aukštuomenės gyvenimas, iš feodalizmo laikų paveldėta ir bažnyčiose bei cerkvėse eksploatuojama apeigų ir aprėdų pompastika, muzika ir kiti emociniai efektai.

Komentaruose radau įdomius apklausų duomenis, atliktus JAV: 80 procentų mokslininkų prisipažino esant ateistais ir tik 20 procentų – tikinčiais. Gamtos ir tikslųjų mokslų

grupėje šis santykis ateistų naudai dar didesnis.

Kadangi komentarų, palaikančių nuomonę, jog tikintieji į religijos kilmę žiūri nemoksliškai yra daug, apsiribosiu tik išvardintais.

Antrai komentarų grupei priskirčiau politiškus, liečiančius Romos Katalikų bažnyčios istoriją. Juose labai aštriai kritikuojamas Vatikanas. Pirmiausiai primenami jo rengti kryžiaus karai ir smurtinis pagonių krikštas.

Pirmąjį Kryžiaus žygį (į Izraelį) paskelbė popiežius Urbonas II 1095-11-25. 1095-1291 Kryžiaus žygių aukos: 2-5 mln. civilių.

1209-49 Keturių kryžiaus žygių metu, inicijuotų popiežiaus Inocento III, nužudyta nuo 200 tūkst. iki 1 mln. kitų tikėjamų žmonių.

Ispanijoje buvo nužudyta apie 7 mln. saracėnų.

Prievarta skleidžiant krikščionybę Saksų, Danų, Švedų ir Norvegų žemėse, nužudyta apie 2 mln. gyventojų.

1147 m. – pirmasis kryžiaus žygis į Sarmatų žemes (popiežiaus Eugenijaus III), gyvenusius nuo Rugijos salų iki Vyslos. Vėliau – kitų genčių (prūsų, žemaičių, kuršių, estų, lietuvių, jotvingių ir t. t.) naikinimas.

1415 m. Bohemijoje ant laužo sudegintas „eretikas“ J.Husas. Vėliau čekai pasiūlė savo karūną Vytautui, bet bijodamas katalikų bažnyčios jis atsisakė.

1492 m. K.Kolumbas išsilaipino „Vakarų Indijos“ saloje (dabar Haitis). Saloje gyveno apie 3 mln. indėnų; 1514 metais liko – 27 000. Kiti

buvo išžudyti arba ištremti.

Iš 8-9 mln. inkų iki 1590 m. liko 1,3 mln., t. y. 90 proc. „pagonių“ buvo išžudyta. Andų kalnyne nužudyta apie 6,5 mln. indėnų.

Vidurio Amerikoje (Meksika, Belizas, Nikaragva, Salvadoras) iš 25 mln. gyventojų 1519 metais iki 1595 gyvų liko 300 tūkst.

Indėnai turėjo priimti Katalikų tikėjimą, pripažinti Karalių ir Popiežių savo valdovais. Būdavo įsmeigiamas kryžius ir paskelbiama: „šios žemės yra karaliaus ir popiežiaus nuosavybė“. 1513 m. M.F. de Encisco rašė: „Karalius turi visas teises siųsti ginkluotus karius į popiežiaus jam dovanotas pagonių indėnų žemes. Jei indėnai nepaklūsta, karalius gali žudyti juos, pavergti, lygiai taip kaip Jozuė pasielgė su Jericho gyventojais“.

Užkariautojų neįsivaizduojamą sėdimą, betikslus žudymus Dievo vardu patyrė visi Naujojo Pasaulio žmonės. Daugumai katalikų indėnai buvo laukiniai gyvuliai, sudraskant juos buvo dresuojami šunys.

Tai tik keletas „atvertimo į tikrąjį tikėjimą“ istorinių faktų.

Didelę sąskaitą ateistai pateikia ir Lietuvos „krikšto“ istorijai. Apie tai nenuginčijamai liudija kryžiuočių Vokiečių ordino karų (1190–1330) kronika, parašyta to Ordino kapeliono Petro Dusburgiečio.

Kronikoje plačiai nušviečiamas Ordino įkūrimas XII a. pabaigoje, agresijos į Artimuosius Rytus metu, atsikėlimas ir įsitvirtinimas pavyslyje XIII a. pirmojoje pusėje.

Žymi kronikos dalis skirta prūsų žemių užkariavimui ir kovai prieš

Lietuvą.

Autentiški faktai atskleidžia žiauria, beatodairišką vokiečių feodalų, krikščionybės nešėjų Šv. Mergelės Marijos vienuolijos brolių ordino ekspansiją į baltų – prūsų, jotvingių, lietuvių žemes, niokojimus ir neįtikėtiną žiaurumo žudynes didžiuliame plote nuo Vyslos žemupio iki centrinės Žemaitijos, Nevėžio ir Nemuno aukštupio, ilgą ir sunkią šių žemių gyventojų, Lietuvos valstybės kovą prieš krikščionybės skelbėjų agresiją, nežmonišką smurtą ir žiaurumą.

„1283 viešpaties metais, kai nuo karų su prūsų gentimis pradžios prabėgo jau 53 metai ir visos šios žemės giminės jau buvo nukariautos ir išvaikytos – neliko nė vieno, kuris nebūtų nuolankiai paklusęs šventajai Romos Katalikų bažnyčiai. Šv. Mer-

gelės Marijos vienuolijos broliai šitaip pradėjo karą su ta galinga, kietasprande ir kariauti pratusia tauta, kuri gyveno Prūsos žemės kaimynystėje, anapus Nemuno, Lietuvos žemėje“ – rašoma Kronikose. Jose pilna įrašų apie sudegintus kartu su visais gyventojais kaimus, nuo žemės paviršiaus nušluotas ištisas apskritis.

Savo turta, laisvę ir kraštą ginantys pagonys nebuvo laikomi žmonėmis, nes jais buvo laikomi tik pripažįstantys Katalikų bažnyčios mokymą. Tad nužudyti „ne žmogų“ nebuvo laikoma nuodėme, o jei netyčia nudaigojai krikščionį, tai buvo galima nusipirkti popiežiaus atleidimą – indulgenciją.

Dėl vietos stokos komentare neįdedami duomenys iš Marburgiečio, H.Latvio „Livonijos kronikos“ ir kitų

šaltinių. Pabrėžiama, kad Romos Katalikų bažnyčia atsakinga už ne mažiau kaip 1 mln. prūsų, kuršių, žemaičių, jotvingių, lietuvių, latvių, estų ir kitų žmonių prievartinę mirtį Baltų žemėse, bei genocidinę politiką Baltiško paveldo atžvilgiu.

Komentatoriai smerkia Vatikaną ir už tai, kad jis buvo agresorių arba kolonizatorių pusėje beveik visuose Viduramžių ir Naujųjų laikų karuose arba geriausiu atveju „stovėdavo po medžiu, kai žūdavo milijonai žmonių. Tik dabar po truputį stiprėja pacifistinės nuotaikos dvasininkijoje.

Nemažai komentatorių, manančių, kad mokslas ir religija neturi nieko bendro, nes mokslas yra faktų sritis, o religija – tik tikėjimas, todėl ir vadinama TIKĖJIMU. Jeigu būtų realių įrodymų, vadintųsi ŽINOJI-

MU.Mokslas niekada nei patvirtins, nei paneigs DIEVO egzistavimo, nes tam niekada nebus pakankamai faktų. Būtent todėl teisingas komentatorius, pabrėždamas, kad Bažnyčia, nors maždaug 500 metų bando prisitaikyti prie mokslo atradimų, niekuomet nepajėgs atmušinėti mokslo įrodymų ir pasiekti savo tiesų pripažinimo mokslinėmis.

Šioje komentarų apžvalgoje dėmesį atkreipiau tik į krikščionybės klausimus ir neliečiu komentatorių samprotavimų kitų religijų istorijos, jų doktrinų bei filosofijos temomis. Tokių samprotavimų nedaug, bet vistiek yra. Tai byloja apie neblogą Lietuvos laisvamanių išsilavinimo lygį.

Internetinis laikraštis "laisvojimintis.lt"
2012.02.14

Rusija skyla ir vienijasi

Triukšmas, kurį po Dūmos rinkimų Rusijoje sukėlė opoziciškai nusiteikusi partija, visuomeninės organizacijos ir žiniasklaida, paliko pėdsakus šios šalies gyvenime. Labai sustiprėjo antipatijos „Vieningajai Rusijai“ ir jos vadovui Vladimirui Putinui, pradėjo pavojingai slinkti žemyn šio „Rusijos vienytojo“ reitingai. Teko skubiai priimti sprendimus dėl būsimų rinkimų stebėtojų galių sustiprinimo, nustot demonstruoti „dvejeto“ draugystę ir kalbėti apie postų dalybas. Valdžia nepajėgė su laikyti protestų ir buvo priversta suteikti galimybę visuomenei masinėse demonstracijose remti vieną ar kitą kandidatą į prezidentus bei griežtai

kritikuoti konkurentus.

Visi kandidatai į prezidentus ir jų rėmėjai aštriausias strėles paleido į Putiną.

Rinkimų kampanijos pradžioje neabejojęs savo pergale jau pirmajame ture Putinas prabilo ir apie galimą antrąjį turą. Dingo išdidumas ir Putino šalininkų gretose. Jie taip pat pradėjo rengti net triukšmingesnius už opozicijos mitingus. Ypatingai jiems sekasi provincijoje, sričių bei kraštų centruose, kur valdžios administraciniai resursai dar neišnaudoti.

Ir vistiek tenka pripažinti, kad Rusija suskilo į Putino šalininkus ir jo priešininkus, atitinkamai į „raudonuosius“ ir „baltuosius“.

Šio skilimo esmę geriausiai atskleidžia Putino konkurentų programos, todėl remdamasis jų interneti-

niais portalais konspektiškai bandysiu parodyti, ką jos siūlo rinkėjams.

Pirmuoju kandidatu, turinčiu daugiausiai galimybių laimėti, vistik iki šiol laikomas Vladimiras Putinas. Jis savo programą išdėstė straipsniuose, paskelbtuose įtakingiausiuose laikraščiuose ir savo asmeniniame internetiniame portale. Juose nestokojama Rusijos bėdų kritikos ir dabartinio kurso apologetikos ir ateities uždavinių. Putinas elgiasi panašiai kaip Prancūzijos prezidentas Nikolia Sarkozy, įrodinėdamas, kad krizės ir sunkumų akivaizdoje nedera blaškytis, reikia branginti stabilumą valstybėje ir tęsti pradėtus darbus kapitalistinės sistemos rėmuose, siekiant gerovės su socialumo atspalviais. Putino priešrinkiminės agitacijos veiksmingiausiu dalyku yra

priminimai, kas dėjosi Rusijoje, kai valdžioje vyravo liberalai. Todėl jis skatina vertinti tvirtą valdžią ir kviečia balsuoti už save, įrodžiusį galiybę vienyti Rusiją.

Pagal visuomenės apklausas pirmasis po Putino yra komunistų kandidatas Genadijus Ziuganovas. Jo programos esmę sudaro kapitalizmo kritika ne tik Rusijoje, bet ir kitose šalyse. Šiuo požiūriu jis solidarizuojasi su šių metų sausio mėnesį Brazilijoje įvykusi pasauliniu antikapitalistų, socialinių sąjūdžių atstovų, suvažiavimu, kur tūkstančiai delegatų iš įvairių šalių triukšmingai prabilo apie kapitalistinės ekonomikos nesąžiningumą ir nepatikimumą. Ziuganovas įrodinėja, jog dar nevėlu, kad dar galima išgelbėti Rusiją nuo oligarchų, nuo krizių bei tarptautinio

kapitalo vergovės ir sukurti komunizmo idealais grindžiamą santvarką. Jis akcentuoja socialinės bei turinės nelygybės problemas, pavojų, kylantį dėl gimstamumo mažėjimo ir rusų emigracijos, ekonomikos nepatikimumą, kai ji grindžiama resursų eksportu. Savo agitacinėse kalbose Ziuganovas žadina rusų ambicijas, kritikuodamas Putiną už Rusijos karinės galios praradimą ir įspėja apie moralinę degradaciją, plintančią iš kapitalistinio gyvenimo būdo, kurį neva toleruoja Putinas ir kiti kandidatai į prezidentus. Siūlo šalies problemas spręsti nacionalizuojant oligarchų turtus, atstatant valstybinį sektorių pramonėje, sugrąžinant bent dalinį ūkinio bei socialinio vystymo planavimą, žada saugoti ir plėtoti sovietiniais laikais sukauptą tei-

giamą patyrimą sveikatos apsaugos, švietimo, mokslo ir kultūros srityje.

Revoliucingiausia ir išsamiausia yra Vladimiro Žirinovskio programa. Jos pirmuoju ir svarbiausiu skyriumi yra vadinamasis „Rusų klausimas“. Žadama Konstitucijoje įteisinti rusams jų, kaip valstybę sudarančios tautos, statusą, sugrąžinti Rusijai visas žemes, kurias ji prarado dėl pragaištingo „Belovežo suokalbčio“, griežtai reglamentuoti imigraciją, Šiaurės Kaukaze įvesti tiesioginį prezidento valdymą ir apskritai visas nacionalines autonomijas perkrikštyti į atitinkamus Rusijos gubernijų, sričių bei rajonų pavadinimus, nenurodant kokios tautos ten gyvena. Rusija pagal Žirinovskį turi tapti unitarine valstybe su administraciniu suskirstymu tik gubernijomis. Uto-

piška, bet patraukli kita Žirinovskio programos ekonominė dalis. Ji pavadinta „Ekonomika liaudžiai, bet ne oligarchams“. Skolų nurašymas praskolinusiems už komunalines paslaugas piliečiams, smulkiems ir vidutiniams verslininkams, lengvatos jaunimui ir pensininkams, valstybės turtų išgrobstymo faktų ištyrimas, ofšorų panaikinimas, kapitalo išvežimo į užsienį uždraudimas ir išvežtojo sugrąžinimas, korupcionierių baudimas net mirties bausme ir t. t. Svarbią vietą programoje užima pažadai pajungti valstybės tarnybai žiniasklaidą, kitas visuomenės auklėjimo priemonės. Visų šio kandidato programos punktų išvardinti viename straipsnyje neįmanoma. Bet manau iš to, į ką atkreipiau dėmesį, galima susidaryti vaizdą, kokia radikali

jo programa, kritikuojanti ir komunistus, ir kapitalistus.

Ramiausia ir nuosaikiausia yra socialdemokrato Sergejaus Mironovo programa. Jis taip pat kritikuoja Putiną už Rusijos skandinimą kapitalizmo liūne, žada reformas, kurios vestų šalį prie socializmo su „žmogiškuoju veidu“, mažintų atskirtį tarp turtingųjų ir skurstančiųjų. Jo programos esmė – daugiau valstybinio ekonomikos reguliavimo, daugiau patikimesnių socialinių garantijų neturtingiesiems ir darbo žmonėms, didesni mokesčiai kapitalui ir mažesni darbui. Kadangi programa labai nuosaiki ir pats Mironovas netriukšmingas politikas, jis visuomenės dėmesio kol kas nesugeba pritraukti. Kai kurie politikos apžvalgininkai jį vadina Ziuganovo švelniuoju šešėliu.

Be to ji skandina ir buvusi tarnyba aukščiausiose valdžios postuose, kur ne kažin ką nuveikė, o kai kurių kritikų manymu tik dangstė valdžią nuo visuomenės kritikos. Mironovui, kad sutelktų bent šiekį tokį dėmesį į save, nepakanka reiškiamo pasibaisėjimo liberalų politika Jelcino-Gaidaro laikais, dūsavimų dėl socialinio teisingumo stokos dabartinėje Rusijoje ir socialdemokratinų pažadų. Neatsitiktinai šio kandidato kritikai pripažįsta, kad jis per silpnas ir todėl neturi perspektyvos artėjančiuose rinkimuose.

Politine sensacija Rusijoje tapo oligarcho, milijardieriaus Michailo Prochorovo išsikėlimas kandidatu į prezidentus. Jis save vadina nepartiniu kandidatu ir siūlo Rusijai civilizuoto kapitalizmo kelią. Putino politiką jis

kritikuoja už autoritarizmą, biurokратиškumą, pažiūrų bei ūkinės veiklos laisvių slopinimą ir žada, būdamas prezidentu, iš esmės keisti dabartinį politinį bei ekonominį kursą, decentralizuoti šalies valdymą kuo daugiau funkcijų perduodant gubernijoms. Kadangi tikruosius Rusijos liberalus Putino „Vieningoji Rusija“ mirtinai sutriuškino, jie bando atsigauti po Prochorovo vėliava. Naudojasi net Baltijos šalių revoliuciniu patyrimu. Štai vasario 26 d. planuoja gyvu „baltųjų protestuotojų“ žiedu apsupti Maskvos centrą, simboliškai nepraleisdami į Kremlių Putino. M.Prochorovo programa grindžiama liberalizmo idėjomis ir verslo laisvėmis. Neatsitiktinai jis žada pirmuoju savo dekretu paskelbti finansinę amnestiją, kurios rėmuose piliečiai

galėtų legalizuoti savo turtus, sumokėdami 13 procentų jų vertės mokestį, o taip pat inicijuoti įstatymo priėmimą Dūmoje, kuriuo būtų iškalėjimų paleidžiami ekonominiai nusikaltėliai, atlikę bent trečdalį teismų skirtos bausmės. Plati šio kandidato programa, parašyta labiau atsižvelgiant į Vakarų kapitalizmo patyrimą nei į Rusijos tikrovę bei jos specifiką. Ji, žinoma, domina intelektualiąją visuomenės dalį ir Rusijos kapitalistus, bet kol kas netampa piliečių daugumos idealu. Piliečius stipriai atbaido nekoks Rusijos oligarchų elgesio bei gyvenimo būdo pavyzdys ir 20 metų nepriklausomos Rusijos Federacijos istorija.

Pagal vasario 17 d. apklausų duomenis, dabar, prasidėjus rinkimų kampanijos baigiamajam etapui (rin-

kimai kovo 4 d.), už Putiną balsuotų apie 54,7 procento, už Ziuganovą – apie 20,2 procento, už Žirinovskį – 10,1 procento, už Mironovą – 8,1, už Prochorovą – 4,5 procento apklaustųjų. Į klausimą, kodėl nežiūrint į masines antiputininkiškas demonstracijas jo reitingai lieka gan aukšti, ko gero teisingiausiai atsakė „Amerikos balso“ Maskvos biuro vadovas Džeimsas Brukas, nurodydamas, kad antiputininkiškas sąjūdis – tai sočiųjų, gerai aprengtųjų ir gerai informuotųjų revoliucija. Triukšmas keliamas didelis, bet didžiulės permainos, įvykusios per Putino valdymo laikus po nepamirštamo liberalų sukeldo chaoso sulaiko piliečius nuo panašių nelaimių pasikartojimo.

Bet vistiek reikia turėti mintyje, kad Rusijoje piliečių nuotaikos ir vadovų

reitingai labai nestabilūs ir tikrųjų balsavimo rezultatų nesugeba atspėti net geriausi Košpirovskio mokiniai. Tačiau Putino pergalė neabejoja net didžiausi jo priešai ir todėl jau planuoja masinės protesto akcijas Maskvoje, kai bus paskelbti rinkimų rezultatai. Neatsitiktinai Rusijos žiniasklaidoje vis daugiau dėmesio skiriama ne klausimui, kokie bus balsavimo rezultatai, bet klausimui, kas bus po rinkimų. Net Michailas Gorbačiovas įsijungė į šią diskusiją ir pranašauja Putinui sunkų gyvenimą, nes pasikeitusios piliečių nuotaikos vers būsimąjį prezidentą vykdyti nepopuliarias, bet būtinas reformas. Yra ir dar stipresnių prognozių, pagal kurias „baltieji“ bandys Ukrainos „oranžinių“ pavyzdžiu destabilizuoti padėtį Maskvoje bei Peterburge ir

įvykdyti dešiniųjų perversmą bent aukščiausiuose valdininkijos sluoksniuose. Neatmetama ir kairiosios bangos kilimo pavojus, nes Putino vyriausybei bus labai sunku vykdyti socialinius įsipareigojimus. Turint mintyje, jog dabartinė Dūma gana marga, ja besąlygiškai remtis nebus galima, teks ieškoti kompromisų ir tarpfrakcinių susitarimų. Neaišku kokia padėtis klostysis pasaulyje ir kiek nesibaigiančios krizės veiks Rusijos vidaus gyvenimą bei būsimąjo prezidento elgesį. Todėl abejojama ir dėl galimybių išsaugoti Putino pažadėta stabilumą šalyje. Bet tai tik ekstrasensų pranašystės, o kaip bus iš tikrųjų parodys ateitis.

Triukšmas, kurį po Dūmos rinkimų Rusijoje sukėlė opoziciškai nusiteikusi partijos, visuomeninės orga-

nizacijos ir žiniasklaida, paliko pėdsakus šios šalies gyvenime. Labai sustiprėjo antipatijos „Vieningajai Rusijai“ ir jos vadovui Vladimirui Putinui, pradėjo pavojingai slinkti žemyn šio „Rusijos vienytojo“ reitingai. Teko skubiai priimti sprendimus dėl būsimų rinkimų stebėtojų galių sustiprinimo, nustot demonstruoti „dvejeto“ draugystę ir kalbėti apie postų dalybas. Valdžia nepajėgė su laikyti protestų ir buvo priversta suteikti galimybę visuomenei masinėse demonstracijose remti vieną ar kitą kandidatą į prezidentus bei griežtai kritikuoti konkurentus.

Visi kandidatai į prezidentus ir jų rėmėjai aštriausias strėles paleido į Putiną.

Rinkimų kampanijos pradžioje neabejojęs savo pergale jau pirmajame

ture Putinas prabilo ir apie galimą antrąjį turą. Dingo išdidumas ir Putino šalininkų gretose. Jie taip pat pradėjo rengti net triukšmingesnius už opozicijos mitingus. Ypatingai jiems sekasi provincijoje, sričių bei kraštų centruose, kur valdžios administraciniai resursai dar neišnaudoti.

Ir vistiek tenka pripažinti, kad Rusija suskilo į Putino šalininkus ir jo priešininkus, atitinkamai į „raudonuosius“ ir „baltuosius“.

Šio skilimo esmę geriausiai atskleidžia Putino konkurentų programos, todėl remdamasis jų internetiniais portalais konspektiškai bandysiu parodyti, ką jos siūlo rinkėjams.

Pirmuoju kandidatu, turinčiu daugiausiai galimybių laimėti, vistiek iki šiol laikomas Vladimiras Putinas. Jis savo programą išdėstė straipsniu-

se, paskelbtuose įtakingiausiuose laikraščiuose ir savo asmeniniame internetiniame portale. Juose nestokojama Rusijos bėdų kritikos ir dabartinio kurso apologetikos ir ateities uždavinių. Putinas elgiasi panašiai kaip Prancūzijos prezidentas Nikolia Sarkozy, įrodinėdamas, kad krizės ir sunkumų akivaizdoje nedera blaškytis, reikia branginti stabilumą valstybėje ir tęsti pradėtus darbus kapitalistinės sistemos rėmuose, siekiant gerovės su socialumo atspalviais. Putino priešrinkiminės agitacijos veiksmingiausiu dalyku yra priminimai, kas dėjos Rusijoje, kai valdžioje vyravo liberalai. Todėl jis skatina vertinti tvirtą valdžią ir kviečia balsuoti už save, įrodžiusį galiybę vienyti Rusiją.

Pagal visuomenės apklausas pir-

masis po Putino yra komunistų kandidatas Genadijus Ziuganovas. Jo programos esmę sudaro kapitalizmo kritika ne tik Rusijoje, bet ir kitose šalyse. Šiuo požiūriu jis solidarizujasi su šių metų sausio mėnesį Brazilijoje įvykusių pasauliniu antikapitalistų, socialinių sąjūdžių atstovų, suvažiavimu, kur tūkstančiai delegatų iš įvairių šalių triukšmingai prabilo apie kapitalistinės ekonomikos nesąžiningumą ir nepatikimumą. Ziuganovas įrodinėja, jog dar nevēlu, kad dar galima išgelbėti Rusiją nuo oligarchų, nuo krizių bei tarptautinio kapitalo vergovės ir sukurti komunizmo idealais grindžiamą santvarką. Jis akcentuoja socialinės bei turtinės nelygybės problemas, pavojų, kylantį dėl gimstamumo mažėjimo ir rusų emigracijos, ekonomikos nepa-

tikimumą, kai ji grindžiama resursų eksportu. Savo agitacinėse kalbose Ziuganovas žadina rusų ambicijas, kritikuodamas Putiną už Rusijos karinės galios praradimą ir įspėja apie moralinę degradaciją, plintančią iš kapitalistinio gyvenimo būdo, kurį neva toleruoja Putinas ir kiti kandidatai į prezidentus. Siūlo šalies problemas spręsti nacionalizuojant oligarchų turtus, atstatant valstybinį sektorių pramonėje, sugrąžinant bent dalinį ūkinio bei socialinio vystymo planavimą, žada saugoti ir plėtoti sovietiniais laikais sukauptą teigiamą patyrimą sveikatos apsaugos, švietimo, mokslo ir kultūros srityje.

Revoliucingiausia ir išsamiausia yra Vladimiro Žirinovskio programa. Jos pirmuoju ir svarbiausiu skyriumi yra vadinamasis „Rusų klausimas“.

Žadama Konstitucijoje įteisinti rusams jų, kaip valstybę sudarančios tautos, statusą, sugrąžinti Rusijai visas žemes, kurias ji prarado dėl praigaištingo „Belovežo suokalbio“, griežtai reglamentuoti imigraciją, Šiaurės Kaukaze įvesti tiesioginį prezidento valdymą ir apskritai visas nacionalines autonomijas perkrikštyti į atitinkamus Rusijos gubernijų, sričių bei rajonų pavadinimus, nenurodant kokios tautos ten gyvena. Rusija pagal Žirinovskį turi tapti unitarine valstybe su administraciniu suskirstymu tik gubernijomis. Utopiška, bet patraukli kita Žirinovskio programos ekonominė dalis. Ji pavadinta „Ekonomika liaudžiai, bet ne oligarchams“. Skolų nurašymas praskolinusiems už komunalines paslaugas piliečiams, smulkiems ir vi-

dutiniamis verslininkams, lengvatos jaunimui ir pensininkams, valstybės turtų išgrobstymo faktų ištyrimas, ofšorų panaikinimas, kapitalo išvežimo į užsienį uždraudimas ir išvežtojo sugrąžinimas, korupcionierių baudimas net mirties bausme ir t. t. Svarbią vietą programoje užima pažadai pajungti valstybės tarnybai žiniasklaidą, kitas visuomenės auklėjimo priemones. Visų šio kandidato programos punktų išvardinti viename straipsnyje neįmanoma. Bet manau iš to, į ką atkreipiau dėmesį, galima susidaryti vaizdą, kokia radikali jo programa, kritikuojanti ir komunistus, ir kapitalistus.

Ramiausia ir nuosaikiausia yra socialdemokrato Sergejaus Mironovo programa. Jis taip pat kritikuoja Putiną už Rusijos skandinimą kapita-

lizmo liūne, žada reformas, kurios vestų šalį prie socializmo su „žmogiškuoju veidu“, mažintų atskirtį tarp turtingųjų ir skurstančiųjų. Jo programos esmė – daugiau valstybinio ekonomikos reguliavimo, daugiau patikimesnių socialinių garantijų neturtingiesiems ir darbo žmonėms, didesni mokesčiai kapitalui ir mažesni darbui. Kadangi programa labai nuosaiki ir pats Mironovas neturiukšmingas politikas, jis visuomenės dėmesio kol kas nesugeba pritraukti. Kai kurie politikos apžvalgininkai jį vadina Ziuganovo švelniuoju šešėliu. Be to jį skandina ir buvusi tarnyba aukščiausiose valdžios postuose, kur ne kažin ką nuveikė, o kai kurių kritikų manymu tik dangstė valdžią nuo visuomenės kritikos. Mironovui, kad sutelktų bent šiekį tokį dėmesį į sa-

ve, nepakanka reiškiamo pasibaisėjimo liberalų politika Jelcino-Gaidaro laikais, dūsavimų dėl socialinio teisingumo stokos dabartinėje Rusijoje ir socialdemokratinų pažadų. Neatsitiktinai šio kandidato kritikai pripažįsta, kad jis per silpnas ir todėl neturi perspektyvos artėjančiuose rinkimuose.

Politine sensacija Rusijoje tapo oligarcho, milijardieriaus Michailo Prochorovo išsikėlimas kandidatu į prezidentus. Jis save vadina nepartiniu kandidatu ir siūlo Rusijai civilizuoto kapitalizmo kelią. Putino politiką jis kritikuoja už autoritarizmą, biurokратиškumą, pažiūrų bei ūkinės veiklos laisvių slopinimą ir žada, būdamas prezidentu, iš esmės keisti dabartinį politinį bei ekonominį kursą, decentralizuoti šalies valdymą kuo daugiau

funkcijų perduodant gubernijoms. Kadangi tikruosius Rusijos liberalus Putino „Vieningoji Rusija“ mirtinai sutriuškino, jie bando atsigauti po Prochorovo vėliava. Naudojasi net Baltijos šalių revoliuciniu patyrimu. Štai vasario 26 d. planuoja gyvu „baltųjų protestuotojų“ žiedu apsupti Maskvos centrą, simboliškai nepraleisdami į Kremlių Putino. M.Prochorovo programa grindžiama liberalizmo idėjomis ir verslo laisvėmis. Neatsitiktinai jis žada pirmuoju savo dekretu paskelbti finansinę amnestiją, kurios rėmuose piliečiai galėtų legalizuoti savo turtus, sumokėdami 13 procentų jų vertės mokestį, o taip pat inicijuoti įstatymo priėmimą Dūmoje, kuriuo būtų iškalėjimų paleidžiami ekonominiai nusikaltėliai, atlikę bent trečdalį

teismų skirtos bausmės. Plati šio kandidato programa, parašyta labiau atsižvelgiant į Vakarų kapitalizmo patyrimą nei į Rusijos tikrovę bei jos specifiką. Ji, žinoma, domina intelektualiąją visuomenės dalį ir Rusijos kapitalistus, bet kol kas netampa piliečių daugumos idealu. Piliečius stipriai atbaido nekoks Rusijos oligarchų elgesio bei gyvenimo būdo pavyzdys ir 20 metų nepriklausomos Rusijos Federacijos istorija.

Pagal vasario 17 d. apklausų duomenis, dabar, prasidėjus rinkimų kampanijos baigiamajam etapui (rinkimai kovo 4 d.), už Putiną balsuotų apie 54,7 procento, už Ziuganovą – apie 20,2 procento, už Žirinovskį – 10,1 procento, už Mironovą – 8,1, už Prochorovą – 4,5 procento apklaustųjų. Į klausimą, kodėl nežiūrint į

masines antiputininkiškas demonstracijas jo reitingai lieka gan aukšti, ko gero teisingiausiai atsakė „Amerikos balso“ Maskvos biuro vadovas Džeimsas Brukas, nurodydamas, kad antiputininkiškas sąjūdis – tai sočiųjų, gerai aprengtųjų ir gerai informuotųjų revoliucija. Triukšmas keliamas didelis, bet didžiulės permainos, įvykusios per Putino valdymo laikus po nepamirštamo liberalų sukkelto chaoso sulaiko piliečius nuo panašių nelaimių pasikartojimo.

Bet vistiek reikia turėti mintyje, kad Rusijoje piliečių nuotaikos ir vadovų reitingai labai nestabilūs ir tikrųjų balsavimo rezultatų nesugeba atspėti net geriausi Košpirovskio mokiniai. Tačiau Putino pergalė neabejoja net didžiausi jo priešai ir todėl jau planuoja masines protesto akci-

jas Maskvoje, kai bus paskelbti rinkimų rezultatai. Neatsitiktinai Rusijos žiniasklaidoje vis daugiau dėmesio skiriama ne klausimui, kokie bus balsavimo rezultatai, bet klausimui, kas bus po rinkimų. Net Michailas Gorbačiovas įsijungė į šią diskusiją ir pranašauja Putinui sunkų gyvenimą, nes pasikeitusios piliečių nuotaikos vers būsimąjį prezidentą vykdyti nepopuliarias, bet būtinas reformas. Yra ir dar stipresnių prognozių, pagal kurias „baltieji“ bandys Ukrainos „oranžinių“ pavyzdžiu destabilizuoti padėtį Maskvoje bei Peterburge ir įvykdyti dešiniųjų perversmą bent aukščiausiuose valdininkijos sluoksniuose. Neatmetama ir kairiosios bangos kilimo pavojus, nes Putino vyriausybei bus labai sunku vykdyti socialinius įsipareigojimus. Turint

mintyje, jog dabartinė Dūma gana marga, ja besąlygiškai remtis nebus galima, teks ieškoti kompromisų ir tarpfrakcinių susitarimų. Neaišku kokia padėtis klostysis pasaulyje ir kiek nesibaigiančios krizės veiks Rusijos vidaus gyvenimą bei būsimąjo prezidento elgesį. Todėl abejojama ir dėl galimybių išsaugoti Putino pažadėta stabilumą šalyje. Bet tai tik ekstrasensų pranašystės, o kaip bus iš tikrųjų parodys ateitis.

Internetinis laikraštis "opozicija.lt" 2012.02.20

Jie buvo artimas visiems

Vasario 25 d. Vilniuje viešbutyje „Europa“ buvo pristatyta knyga apie garsų baltarusį, nusipelniusį Lietuvos meno veikėją, Kipro Petrausko mokinį, populiarių dainininką ir Lietuvos baltarusių bendruomenės lyderį Leonidą Muršką. Knygą „Aš negaliu Tavęs nemylėti...“ parašė jo našlė Viktorija Muraškienė, o išleido Baltarusijos enciklopedijų leidykla.

Tai labai subtili knyga, parodanti, kaip klostėsi stačiatikių dvasininko sūnaus Leonido ir komjaunuoless bei partinės darbuotojos Viktorijos asmeniniai santykiai ir meilė, kokią vietą Lietuvos muzikinėje kultūroje, stačiatikių dvasiniuose ir baltarusių bei lietuvių pilietiniuose choruose

užėmė šis talentingas ir tolerantiškas įvairių tautų ir pažiūrų žmonėms menininkas. Knygoje daug faktų apie tai, koks populiarius buvo dainininkas tarp savo amžininkų, kokį vaidmenį jis turėjo Lietuvos operos, Filharmonijos koncertinėje veikloje, kaip jį gerbė Tarybų Lietuvos ir Nepriklausomos Lietuvos piliečiai bei vadovai.

Nors didžiausias dėmesys knygoje skirtas L.Muraškos kūrybiniam keliui, tačiau nenutylėta ir jo aktyvi visuomeninė veikla. Juk būtent jo dėka po pertvarkos sumaišties ir nepriklausomybės paskelbimo buvo sėkmingai suvienytos Lietuvos baltarusių organizacijos, įveikta žalinga politinė konfrontacija ir todėl baltarusių bendruomenė Lietuvoje tapo viena iš aktyviausių tarp kitų tautinių mažumų. Ji mūsų kultūroje bei visuomeni-

niame gyvenime turėjo labai garbingą vaidmenį, parodė pilietinės santarvės pavyzdį.

Leonidas Muraška buvo artimas visiems – lietuviams, baltarusiams, rusams, lenkams, katalikams ir pravoslavams, protestantams ir laisvamaniams. Tai galiu paliudyti asmeniškai, nes pažinojau šį žmogų ir su juo bendravau įvairiuose kultūrinės bei visuomeninės veiklos baruose.

Simboliška, kad knygos pristatymas prasidėjo L.Muraškos pagerbimu stačiatikių Šv. Dvasios katedroje, kurio chorui jis ilgus metus vadovavo, o pasibaigė visiškai pilietiškoje aplinkoje „Europos“ viešbutyje.

Renginyje dalyvavo lietuvių kultūros ir baltarusių bendruomenės atstovai. Šiltais žodžiais L.Murašką prisiminė knygos autorė, jo gyvenimo

draugė Viktorija Muraškienė, Baltarusijos ambasadorius Vladimiras Dražinas, Vilniaus pedagoginio universiteto Baltarusių kalbos, literatūros ir etnokultūros centro direktorė Lidiya Plygovka, kiti šio renginio dalyviai.

L.Muraška gimė 1924 m. Baltarusijoje, Klecko rajone. 1937 metais kartu su tėvais persikėlė į Vilnių. Po karo Lietuvos konservatorijoje įgijo solisto specialybę ir savo kūrybine veikla labai išgarsėjo, tapo gerbiamu mūsų šalies kultūros ir visuomenės veikėju. Mirė 2009 metais.

Internetinis laikraštis "opozcija.lt" 2012.02.27

Patriotizmas kaip tuščia viduris margutis

„Žinių radijuje“ Kovo 11-osios šventės išvakarėse nuskambėjo tokie žodžiai:

„Skaudu ir gaila, kad ši šventė vis dar tampa „neapykantos kažkam diena“, o juk turėtų būti tiesiog meilės Lietuvai švente“. Tai pasakė Andrius Kubilius. Panašiai „Lietuvos ryto“ televizijoje kalbėjo ir žinomas antikomunistas Algirdas Patackas.

Išgirdęs nepatikėjau savo ausimis. Juk tikrą teisybę pasakė tvirti konservatoriai, net jų lyderis. Nežinau ar šiuos žodžius girdėjo didieji „patriotai“, vadinę tautą šunauja, runkeliais, kagebynu, kolaborantynu ir

panašiais žodžiais, ar Kubilius padarė įtaką jų galvosėnai, bet aš tikrai nusteėbau. Nusteėbau, nes per visą savo aktyvios publicistikos laikotarpį, kai iš „Baltijos kelio“ pradėjome skirstytis kas kur, nenuilsdamas kritikavau nesantaikos kurstytojus, kvieėčiau valdžioje esanėius santarėvei ir tolerancijai kitaminėiams. Atidžiaai stebėjau, kurioje politinės srovės pusėje plaukia daugiausiaai nesantarvės drumzlių. Dar 1989 m., kai šios drumzlės tik pradėjo kilti į paviršių, rašiau straipsnius, kuriuose pabrėždavau, kad galime džiaugtis savo tautinės sąmonės atbudimu, bet kartu kritikavau, kad šio kilnaus tikslo siekti pradedame visiškai nekilniai, draskydami vieni kitiems akis.

Būtent tuomet pagal amerikiečių Džino Šarpo ir Peterio Akermano su-

kurtą tautų skaldymo ir nesmurtinių revoliucijų teoriją bei taktiką pradėjome kartu su „Sąjūdžiu“ skirstytis į ekstremistus ir santarvinikus, į stagnatorius ir reformatorius, į „patriotus“ ir „nepatriotus“, į galinčius tapti patriotais ir negalinčius, nes jie buvo komjaunuoliais, komunistais, įmonių ir kolūkių vadovais – buvo kolaborantais, nėjusiais kaip „didvyriški“ partizanai į miškus ginti Lietuvos ir žūti kartu su Lietuva.

Pavojingiausiu klystkeliu mūsų kraštui visais laikais buvo broližudiška nesantaika. Nuo kunigaikščių laikų tarpusavyje besiriejančios grupės tik save laikė teisiomis, stipresnėmis už kitas. Ir Pertvarkos pažadintoje Lietuvoje nesantarvė kaip vėžio liga, paskatinta importiniais vaistais, pradėjo plisti per įvairiausius lapelius,

proklamacijas ir net per rimtā „laisvā žiniasklaidā“, skleidžiančią naują, kovingąjį patriotizmą, įrodinėjančią, jog tik viena pusė teisinga, tik ji viską gali. Tokia buvo nesantarvės pradžia, kurią nuslopinti atrodė bus sunkiau kaip klasių kovą užbaigti. Juk negalėjo visa Lietuva tapti panašia į V. Žalakevičiaus filmo „Niekas nenorėjo mirti“ Lokių šeimą, kuri kaubojiškai užbaigė beprasmes pjautynes savo gimtajame kaime.

Ir štai atėjo metas, kai konservatorių lyderis kviečia pilietinei taikai, kviečia visus piliečius bent Kovo 11-ąją nesivaidyti, bet reikšti meilės jausmus savo Lietuvai.

Kas taip stipriai paveikė Kubilių ir Patacką? Ko gero „kolaborantinė tauta“, kuri šių metų spalio mėnesį vėl balsuos ir išrinks dar nežinia ką.

Vėl savo žodį tars tauta, kuri pradėjo bėgti iš Lietuvos, sukurtos ekstremistiškų reformatorių pagal amerikiečių receptus. Vieni bėga nuo šios bėdos, kiti, dar pasilikę Tėvynėje, pradeda jausti tarpusavio niekinimo ir „patriotinės“ kovos beprasmybę.

Patriotizmas, kaip kovos supratimas, labiausiai tinkamas tik kariškiams, ir tik mūšio lauke. O taikiame gyvenime reikia kitokio patriotizmo. Tokio, kuris nekastų apkasų ir nestatytų barikadų tarp įvairių piliečių.

Nors šių metų Kovo 11-osios valstybiniai renginiai dar buvo pakankamai prisotinti konservatorių turiniu, tačiau juose jau buvo mažiau pykčio ir „megztųjų berečių“ dvasios. Net krašto apsaugos ministrė prakalbo apie šių dienų problemas ir iššūkius. Tačiau dauguma valdžios

parinktų oratorių, primindami „blogą praeitį“, stropiai propagavo savąjį patriotizmą, ir turbūt to nenorėdami jį pavaizdavo panašiu į išsiurbtą kiaušinį, ant kurio pašomi gražūs tautiniai ornamentai. Per 22 metus juk iš šio kiaušinio buvo išsiurbti ir išvežti į svetimas šalis ne tik materialiniai turtai, bet ir geriausi, darbingiausi piliečiai, Lietuva pradėjo mažėti link tragiškos padėties.

Dėmesio buvo verti ir du nevalstybiniai renginiai. Tai vadinamųjų skustagalvių „patriotų“ eisena Gedimino prospekte su šūkiiais „Lietuva – lietuviams!“ ir nepartinės visuomenininkų grupės renginiai „Švęskime laisvę“, į kuriuos buvo kviečiami visų įsitikinimų žmonės. Šiuose renginiuose organizatorių sumanymu turėjo būti daug linksmybių ir šven-

tinio džiaugsmo, bet ne politikos, žodžiu, margučių marginimo ant tuščių lukštų.

Pirmoji – atgrasi, réksmingai politiška, nacionalistiška, sustiprėjusi iš valdžios išstumtais veikėjais, antroji – tolerantiška, gerbtina ir panaši į tai, ką tyčia ar netyčia pasakė Kubilius, pajutęs, kad 70 procentų lietuvių tapo apolitiškais, užsispyrusiai neinančiais balsuoti „nežinia už ką“, vengiančiais gatvių mitingų ir viešai kalbančiais, kad jiems politika neįdomi, nereikalinga.

Buvo ir trečioji tautiškai nusiteikusių jaunų žmonių grupelė, pasivadinusi „Pro Patria“ sambūriu. Galima sakyti, kad tai artimi tautininkų dvasiai jų vaikaičiai. Jie į Rašytojų sąjungą pakvietė radikalų stipriai apipešiotus Nepriklausomybės atkūrimo

akto signatarus, Persitvarkymo sąjūdžio iniciatyvinės grupės narius, kad padiskutuotų klausimu: koks patriotiškumas iš tikrųjų reikalingas Lietuvai?

Visuose valstybiniuose ir nevalstybiniuose renginiuose buvo daug tikrai karštų meilės žodžių pasakyta Tėvynei Lietuvai. Bet po širdžiai mielais žodžiais buvo slepiama tikroji tiesa apie pažemintų ir nuskurdintų piliečių padėtį, apie LIETUVOS ES-MĘ. Juk negalima sutikti su tuo, kad mūsų Tėvynės esmė – tai spalvingi paradai, patriotiškos kalbos valdžios tribūnose ir rūpestis mūsų laikų bajorų gyvenimų bei jų problemomis, jų dar sotesniu gyvenimu nuskurdintųjų ir išnaudojamųjų sąskaita. Nutylint liaudies vargus ir nelaimes tikrojo patriotizmo nebeįmanoma išugdy-

ti. Tai būtų smetoniškas patriotizmas, kurio skelbėjai, nuskurdinę liaudį, dūmė nuo jos pykčio užsienin kelnes pasiraitoję. Šiandien tikrieji patriotai būtent tie, kas pripažįsta šių dienų neteisybę, protestuoja prieš ją, kas darbu, o ne žodžiais pripildo mūsų ištuštėjusio margučio vidų visų gerovei skirtomis materialinėmis ir kultūrinėmis vertybėmis.

Internetinis laikraštis "opozicija.lt"
2012.03.12

Baltarusija stumiamą į Rusijos glėbį?

Aleksandras Lukašenka kovo pradžioje, reaguodamas į Baltarusijos santykių su ES paaštrėjimą, neformalioje spaudos konferencijoje sporto šventės „Minskaja lyžnia“ metu, komentuodamas ES planus bausti Baltarusiją už diktatorišką santvarką, labai griežtai, net įžeidžiančiai prabilo apie Lenkijos bei Vokietijos užsienio reikalų ministrus Rodoslavą Sikorskį bei Gida Vestervelle. Pirmajam kliuvo už nesibaigiančias Lenkijos pastangas kištis į Baltarusijos vidaus reikalus, ją skaldyti neva siekiant žemes iki Minsko prijungti prie Lenkijos, o likusią dalį prie Rusijos, o antrajam buvo priminta, kad jis „neva ružavas, neva žydras“, užmirštan-

tis Antrąjį pasaulinį karą ir vokiečių okupacijos metais padarytus nuostolius dėl tikrai baisios „rudojo maro diktatūros“.

Atsakydamas į ES sprendimą išplėsti „nepageidaujamų Baltarusijos valstybės veikėjų sąrašą“, Lukašenka nediplomatiškais žodžiais išreiškė savo pasipiktinimą ir priėmė adekvatus sprendimus. Į Baltarusiją neleidžiamas būrys ES politikų, taip pat iš Baltarusijos į užsienį neišleidžiami opozicijos veikėjai bei antilukašenkiškai nusiteikę žurnalistai. Politinė ir ekonominė orientacija ryžtingiau sukama Rytų kryptimi.

Toks santykių su Vakarais paaštrėjimas sukėlė komentarų audrą ne tik apie Baltarusijos santykių su ES perspektyvas, bet ir apie santykių su Rusija perspektyvas. Nemažai užsie-

nio ir vietinių opozicinių politikos ap-
žvalgininkų įspėja Lukašenką, kad
dabar ne laikas žaisti ugnimi, nes
Rusijoje ilgam įsitvirtino Vladimiras
Putinas, kuris žinomas kaip politikas,
siekiantis „integruoti“ Baltarusiją į
Rusiją, paliekant jai tik minimalią
galimybę vadintis nepriklausoma
respublika. Tautiškai nusiteikusi
opozicija suskubo pareikšti, kad Bal-
tarusijai, sudeginus tiltus į Vakarų,
nieko kito nebeliks kaip paklusti
šiems Putino siekiams. Tai argumen-
tuojama ne tik politikos hipotezėmis,
bet pirmiausiai ekonominės krizės
sunkumais, kuriuose įklimpo ir Bal-
tarusija. Jos ekonomika, nors labai
integruota ne į Vakarų, bet į Rusiją,
taip pat patyrė didžiulius nuostolius.
Silpnėjant Rusijos ir kitų šalių rin-
koms, su kuriomis Baltarusija palai-

ko gana intensyvius prekybos ryšius, šalyje susitraukė prekių gamyba. Sumažėjo gyventojų pajamos. Nuosekliai didintus atlyginimus ir socialines išmokas teko mažinti. Gelbėtis nuo krizės bandyta devalvuojant nacionalinę valiutą. Dėl to, kaip pastebi užsienio spauda, realusis darbo užmokestis 2012-aisiais, palyginti su 2010 metais, sumažėjo nuo 500 dolerių iki maždaug 200 dolerių. Nors kol kas kantrūs baltarusiai dar triukšmingų protesto akcijų nerengia, bet, jeigu padėtis blogės, prognozuoti stabilumą valstybėje bus rizikinga. Spręsti ekonomines problemas devalvuojant nacionalinę valiutą darosi pavojinga ir todėl neatsitiktinai net Valstybės tarybos (senato) pirmininkas akademikas Anatolijus Rubinovas viešai prabilo apie perė-

jimo prie Rusijos rublio naudą.

Lukašenka vaizduoja save tikru Baltarusijos nacionalinės valstybės ir jos nepriklausomybės saugotoju bei gynėju ne tik nuo Vakarų, bet ir nuo Rusijos. Jis iki šiol atsisakydavo siūlymų pereiti prie rusiško rublio, motyvuodamas dar nepakankama ūkine ir socialine integracija, neaiškia Rusijos-Baltarusijos sąjungos politine schema. Todėl A.Rubinovo pareiškimą įvertino kaip asmeninį akademiko požiūrį į šią problemą. Tačiau opozicija tuo netiki ir pradėjo įrodinėti, kad tai pirmas žingsnis valdžios propagandinėje kampanijoje, kuri sieks paveikti visuomenę šiame lemtingame žingsnyje integruojantis į Rusiją ir prarandant nepriklausomybę.

Kodėl Baltarusijos integracija į Ru-

siją tampa rimta politinė orientacija šios šalies valdžios viršūnėse?

Pirmiausiai todėl, jog valdantieji pajuto, kad žaisti su Vakaraais pavojinga. Priėmus jų reikalavimus, užtikrinti politinį stabilumą valstybėje nebus įmanoma, šaliai teks pergyventi, kaip dabar gąsdinama, „spalvotosios revoliucijos laikotarpį“. O jame, be abejonės, išsaugoti savo padėtį valdžioje esantiems bus neįmanoma. Lukašenkai ir jo artimiausiai aplinkai grėstų net teisminis persekiojimas.

Antra – nesuinteresuotas tokiomis permainomis ir Baltarusijos ūkinis elitas, o taip pat įmonių dirbantieji. Kaimyninių valstybių – Lietuvos, Lenkijos ir Latvijos patirtis rodo, kad atsivėrus Vakarams, atlaikyti jų konkurenciją nepavyktų. Dauguma įmo-

nių bankrutuotų, šimtai tūkstančių darbininkų liktų be darbo ir turėtų duonos ieškoti svetimose šalyse. Didelė suirutė kiltų ir kaime, kuris Lukašenkos valdymo laikais žengė didelį žingsnį pirmyn modernizacijos, darbo našumo didinimo ir socialinių problemų sprendimo kryptimi.

Tuo tarpu integracija su Rusija – jau šiek tiek išbandytas dalykas. Jis realiai egzistuoja, nežiūrint į aukščiausiujų vadovų ginčus ir net nesutarimus kai kuriais ūkio ir politikos klausimais. Žinoma, Putinas nepatogus Lukašenkai partneris. Abu ambicingi ir vienvaldžiai. Bet Putinas, nori to ar ne, bus valdžioje mažiausiai 6, o gal net du kartus po šešis metus. Vadinasi, prisitaikius prie jo, galima būtų ramiai gyventi net 12 metų. Be abejo „ramiai“ – gan sąlygiškai, pri-

klausomai nuo to, kokia ramybė ir koks stabilumas bus pačioje Rusijoje. Vistik, integruojantis Rytų kryptimi nebus reikalaujama stipriai keisti Baltarusijos politinės sistemos, nes ji labai panaši į Rusijos. Rusija iš Baltarusijos reikalaus pirmiausia besąlyginės ekonominės integracijos, rusiško rublio įvedimo, Rusijos ekonominių įstatymų bei taisyklių pripažinimo, teisių laisvai veikti Baltarusijos rinkoje Rusijos įmonėms ir t. t. Žodžiu, bus stiprinama bendra ekonominė erdvė, jau ir taip tam tikru laipsniu egzistuojanti, tik dar vis žymima nacionalinės atributikos ženklais.

Susivienijimas su Rusija praktiškai panaikintų Baltarusijos užsienio politikos savarankiškumą ir visa jos našta, o taip pat šalies gynyba, tekų

„didžiajam broliui“. Bet tai Lukašenkai būtų naudinga. Už diktatoriškumą Rusijoje ir Baltarusijoje tarptautinės visuomenės akyse tuomet atsakytų Putinas, o už vidaus tvarką savo respublikoje – Lukašenka. Kaip Piotro Mašerovo laikais. Turint omenyje, kad Mašerovo kultas dar gyvas, nepamirštama, kad būdamas TSKP Politbiuro nariu jis daug gero, tiesa, Maskvos sąskaita, padarė Baltarusijai, liaudis Lukašenką Mašerovo politikos tęsėju pripažintų gana greit ir tai tikriausiai užtikrintų jam respublikos vadovo postą iki gyvos galvos.

Tačiau galimas Baltarusijos įsijungimas į Rusiją vistiek kelia tam tikrą rūpestį Putinui. Pirmiausia aktyvi, plačius ryšius su užsieniu turinti šios šalies opozicija, kuri be abejonės didintų neramumus sąjunginėje vals-

tybėje. Lukašenkai tektų įrodyti, kad jis su šia problema susidoros pats ir neperkels jos ant „vyresniojo brolio“ pečių.

Galima priskaičiuoti dar daugiau ekonominių bei humanitarinių argumentų už integraciją į Rusiją, kurią skatina priešiška Lukašenkai ES politika. Gal būt vertėtų priminti kaimyninių šalių ekonominius interesus. Manau, kad dauguma Ukrainos, Lenkijos, Lietuvos ir Latvijos pramoninkų bei žemės ūkio darbuotojų sveikintų šių dviejų valstybių susivienijimą, nes tuomet ekonominiai santykiai būtų stabilesni, galimybės verslo ryšių plėtrai didesnės. Bet Lietuvą valdantys politikai ne be priežasčių bijo, kad pastūmėjus Baltarusiją į Rusijos glėbį, prie Lietuvos sienų iš Rytų pusės priartėtų daug

galingesnė ir politiškai nepalanki
“buvusių okupantų” valstybė. Todėl
jie ne vien dėl pragmatišku naciona-
linio verslo interesų nepalaiko Vaka-
rų Europos radikalų sluoksniuose ky-
lančių sumanymų ekonomiškai baus-
ti Baltarusiją ir taip ją stumti tolyn
nuo ES Rusijos link.

Internetinis laikraštis “opozicija.lt” 2012.03.20

Lietuvą atakavo kabalistai

Kovo mėnesį Lietuvą krėtė trys stambūs įvykiai: dėl konservatorių konflikto su liberalcentristais tebesitęsianti Vyriausybės krizė, Garliavos pasiutpolkė, visu grožiu pademonstravusi valdžios bejėgiškumą, ir LITEXPO rūmuose surengtas kosmopolitinis tarptautinis kabalistų kongresas. Pirmiesiems dviems įvykiams mūsų žiniasklaida skyrė išimtinį dėmesį: svarstė, diskutavo, savo tiesą įrodinėjo visose televizijose, radijuje ir laikraščiuose. Šiame triukšme kažkaip tyliai prasmuko kabalistų kongresas. O manau be reikalo, juk tai spalvingesnis įvykis net už tarptautinius gėjų renginius.

Kad skaitytojai suprastų apie ką

kalbama, pateiksiu šiek tiek informacijos apie šią organizaciją. Nors enciklopediškai ją charakterizuoti sunkoka, bet vistiek įmanoma. Vieni tyrinėtojai ją vadina pasauliniu sąjūdžiu, besiremiančiu mistine žydų tradicija, apipinta pusiau tikrų ir netikrų istorijų, kiti teigia, jog kad tai švietėjiška, beveik religinė organizacija, bandanti išaiškinti realaus pasaulio, žmogaus ir žmonijos būties santykį su tariamuoju kitu, anapiliniu dvasių pasauliu, tretį tikina, jog tai gerai finansuojama ir stipriai palaikoma kosmopolitizmo rūšis, realios kovos su šiuolaikiniu kapitalizmu ir globalizmu kryptį bandanti pasukti utopinio švietimo ir auklėjimo link. Ketvirtį sako, jog tai viena iš globalizatorių priedangos organizacijų, panaši į Georgo Soroso finansuojamą

„Atviros visuomenės fondą“, Laisvosios rinkos institutą ir eilę kitų. Galima sutikti ir daugiau kabalistų charakteristikų, iš kurių matyti, kaip sunku būnant ne žydu suprasti kas tai yra iš tikrųjų.

Kabalos sąjūdžiui idėjinį pagrindą suteikė senovės žydų knygos (talmudai) „ZOHAR“, kuriose aptarinėjamos dievo ir dieviškojo pasaulio paslaptys, Visatos kilmė, jos struktūra ir Žemės vieta joje, žmogus, dvasia, gėris ir blogis ir daug kitų temų. XX amžiaus rabinas Jehuda Ašlagas (1885-1955) sugebėjo šias legendas prakomentuoti Naujųjų amžių požiūriu ir padarė jas artimesnėmis šių dienų mistinės teologijos, kosmogonijos, net fiziologijos gerbėjams. O dar arčiau link mūsų laikų problemų šį „mokslą“ pastūmėjo savo rašiniais

ir darbais žinomas baltarusių kilmės žydas Michaelis Laitmanas, save tituluojantis filosofijos mokslų daktaru, biokibernetiku, pažinimo teorijos profesoriumi ir dabartinio kabalistų sąjūdžio organizatoriumi. Primintina, kad jis tam tikrą laiką gyveno Lietuvoje, Pabradėje. Baigęs mokslus Leningrado Elektrotechnikos institute emigravo į Izraelį, ten užsiėmė Kabalos studijomis, įkūrė Pasaulinę Kabalos akademiją, Ašlago Kabalos tyrimo institutą, kažkoku būdu sugebėjo šių institucijų filialus suorganizuoti daugelyje pasaulio valstybių, reguliariai rengti kabalistų kongresus, seminarus, įvairiomis kalbomis leisti knygas, kurti filmus ir televizijos programas. Lietuvoje taip pat veikia net 3 Laitmano organizacijų filialai: Vilniuje, Kaune bei Šiauliuose. Ypač

sekasi Šiauliuose, kur pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su universitetu.

Kabalistų kongreso proga Laitmanas davė interviu „Delfi“ portalui, kuriame išdėstė žmonijos vienijimo idėjas, pranašavo sparčią evoliucijos raidą į pražūtį, kurią sustabdyti, jo manymu, galima tik perauklėjant visuomenę ir ją sutelkiant, bendriems siekiams kuriant lygybės, žmonių bendrumo ir teisingos visuomenės modelį pasauliniu mastu. Įrodinėjo, kad jeigu žmonės solidariai dalintųsi dabar sukuriama turtais, tausotų gamtą, užtektų dirbti tik 2 dienas per savaitę. Jeigu nebus sutramdytas turtingųjų gobšumas, savanaudiškumas, tai žmonijos laukia baisi ateitis, net naujas pasaulinis karas su branduolinių ginklų panaudojimu ir

visuotina žūtimi. Tik šviesdamasi ir studijuodama pasaulio įvykius lemiančius dėsnius, žmonija galinti sustabdyti nesibaigiančią globalią krizę.

Tai tik keletas akcentų iš plačios kabalistų programos, kuriuos po vienijimosi skraiste propagavo ir tarptautinis Vilniaus kabalistų kongresas.

Šis renginys Lietuvos visuomenėje buvo sutiktas ne tik pasyviai, bet ir priešiška. Vieni Laitmaną pravadžiavo talentingu sukčiumi, pastatiusiu pasaulinio lygio modernią okultistų finansinę piramidę, kiti – ateinančių laikų pranašu, tretieji – sektantu, ezoteristu, manipuliuojančiu viešąja nuomone, meistriškai išnaudojant kapitalizmo krizės situaciją. Panašias nuotaikas iliustruoja dau-

gybę komentarų, rašytų atsiliepiant į Laitmano interviu „Delfiui“.

Nemažai komentatorių Laitmano siūlomoje pasaulio vieningoje visuomenėje išvelgia modernizuotą, mistiškojo, utopinio komunizmo modelį, spekuliacijas žmonių viltimis gyventi geriau ir teisingesnėje santvarkoje. Yra įtarimų, kad tai žydų masoninę organizacija, po kalbomis apie globalizmo pavojų slepianti dabartinės kapitalizmo santvarkos išsaugojimo tikslus.

Ypatingai daug karčių žodžių pasakyta Šiaulių universiteto adresu, kuris pasirašė bendradarbiavimo sutartį su Laitmano organizacija. Ironiškai pabrėžiama, kad dabar, sekdami šiauliečių pavyzdžiu, ir kiti universitetai turėtų pradėti pasirašinėti „mokslinio bendradarbiavimo“ sutar-

tis su pseudomokslinėmis astrologų, telepatų ir okultistų draugijomis.

Vaizdingai „gerus šiauliečių norus“ sukritikavo filosofas, profesorius Arvydas Šliogeris, nurodydamas, kad Kabala – tai kliesių rinkinys, kuriuos, žinoma, gali tyrinėti psichonanalitikai, pasiguldę damą ant lovos ir spėliodami, ką ji sapnuoja, ir kaip interpretuoja savo sapnus.

Po tokio vertinimo tikrai reikėtų pagalvoti, kur rieda mūsų mažųjų universitetų mokslas, ir pasidžiaugti, kad šis tarptautinis kongresas net mistiką toleruojančioje mūsų žiniasklaidoje sulaukė mažiau dėmesio už Garliavos pasiutpolkę.

Internetinis laikraštis" opozicija.lt", 2012.03.27

Rusijos mįslės ir ateities scenarijai

Yra sakoma, kad Rusijos protu nesuvoksi. Tai pabandė padaryti JAV ir pasaulyje pripažintas savaitraštis Forbes. Jis paskelbė vienuolika galimų didžiausių pavojų, kurie 2012 metais gali stipriai paveikti Rusijos ekonominę bei socialinę raidą.

Forbes kuria tokius galimus variantus:

Rublio devalvacija, kurią gali sukelti didėjantis kapitalo pasitraukimas iš Rusijos ir mažėjantys jos aukso bei valiutiniai rezervai;

Mokesčių fiziniams asmenims didinimas, ką daryti verčia biudžeto ir pensijų fondo problemos. Toks mokesčių didinimas pavojingai padidin-

ty skurstančiųjų skaičių;

Technogeninės katastrofos dėl susidėvėjusių didžiųjų energetikos, pramonės ir kitų ūkio strateginių objektų. Padarinių likvidavimas privesių prie gamybos apimčių ir BVP sumažėjimo;

Euro problemos. Jeigu euras žlugtų arba patirtų katastrofišką nuosmukį, tai sukeltų pasaulinę ekonominę krizę, kuri stipriai paliestų Rusiją;

Kinijos ekonominės plėtros lėtėjimas, darantis neigiamą įtaką pasaulio ir Rusijos ekonomikai;

Naftos kainų dėl pasaulinės ekonomikos recesijos smukimas iki 60 dolerių už barelį. Tai Rusijai būtų ne tik ekonominė, bet ir politinė problema;

Nacionalizmo banga, kuri gali kilti dėl didėjančio imigrantų skaičiaus.

Nacionalistų konfliktai su imigrantais gali virsti sunkiai įveikiama betvarke šalyje;

Naftos kainų kilimas iki 200 ir daugiau dolerių už barelį. Tai atsitiktų, jeigu NATO ir JAV sukeltų karą su vienu stambiausių naftos tiekėjų pasaulinei rinkai. Tuomet Rusija dustų nuo dolerių pertekliaus ir nuvertėjimo;

Karas Kaukaze. Jis gali kilti dėl ašt-rėjančių ir kol kas neišsprendžiamų Šiaurės Kaukazo problemų;

Dolerio smukimas. Jis gali prasidėti dėl JAV didžiulio prasiskolinimo;

Internetinių kompanijų bei technologijų (DOTCOM) krizė, kurios pavojus bręsta dėl mažėjančio susidomėjimo investuoti į šią sritį. Ši krizė stipriai sulėtintų dabartinės ekonomikos progresą visur, taip pat ir Ru-

sijoje.

Štai tokios Forbes pranašystės. Tai viena iš mitų atmainų, kurių „mokslinių“ ir „pseudo mokslinių“ labai daug prikurta ir nuolat kuriama apie Rusiją. Informacinių karų ir mitų tyrinėtojas Nerijus Maliukevičius, perskaitęs šias prognozes, turbūt nenustebtų, nes jos patvirtintų požiūrį, kad bet koks mitas nėra vien iš piršto laužtas dalykas. Už kiekvieno stovi suinteresuotos jėgos, tam tikri reiškiniai, kurie dažniausiai ir sukuria terpę vairiausioms prognozėms.

O dabar pažiūrėkime, kaip tas prognozes Forbes redakcijai pasiūlius įvertino patys rusų analitikai. Vertinimai yra įdomūs ne tik Rusijos, bet ir ES atžvilgiu.

Štai Rusijos ekonominės mokyklos rektorius Sergejus Guryjevas patvir-

tina, kad kapitalo pasitraukimas iš Rusijos tikrai didėja ir reikalauja neatidėliotinų valdžios sprendimų. Tuo tarpu jo oponentas Analitinio centro Dashevsky & Partners generalinis direktorius Stivenas Daševskij mano, kad numatomas 2012 m. 70 milijardų dolerių kapitalo pasitraukimas iš Rusijos visiškai nebaisus, nes tuo pat metu įplauks iš užsienio apie 300 milijardų dolerių.

Gaidaro instituto Biudžeto laboratorijos vedėjas Vladimiras Nazarovas pripažįsta, kad yra nelengvų biudžeto ir socialinio fondo problemų, kurios privers valdžią, jeigu ji nenori mažinti šios srities finansavimo, didinti mokesčius. Jis siūlo sekti Vokietijos pavyzdžiu, kuri didina PVM ir mokesčius naftos sektoriui. Tuo tarpu ekonomikos ekspertas Jevsiejus

Gurvičius galvoja, kad vyriausybė sugebės išvengti mokesčių didinimo viduriniajai klasei, bet būtinai didins juos turtingiesiems ir net įves mokesčius prabangai. Socialinės politikos instituto vadovė Natalija Zubarevič visiškai pritaria technogeninių katastrofų pavojaus prognozėms, nes negalima be galo ilgai eksploatuoti senus objektus ir nestatyti naujų. Susidėvėjusių pastatų griūtys, elektros ir komunalinių tinklų avarijos, Černobylio ir Sajano-Šušensko elektrinių katastrofos, – pirmieji tokio pavojaus signalai. Aukštosios ekonominės mokyklos Pasaulinės ekonomikos katedros vedėjas Leonidas Grigorjevas ramina N.Zubarevič, pabrėždamas, kad panašaus pobūdžio katastrofos yra momentinio pobūdžio, negalimos iš karto daugelyje

objektų ir todėl neturėtų sukelti krizes šalies mastu. Daug daugiau pavojų jis mato darbo santykių ir darbo etikos degradacijoje bei korupcijoje.

Įdomus rusų požiūris į euro likimą. Žinomas ekonomikos apžvalgininkas Borisas Grozovskis pranašauja euro zonos irimą jau 2012 metais, nes, anot jo, vien Graikiją gelbėti neužteks. Eilėje stovi Italija, Ispanija, Portugalija. Sustabdyti kriziškų valstybių defoltus ir bankrotus galėtų tik pinigų mašinos įjungimas. Bet tai labai pakirstų pasitikėjimą euru, todėl, analitiko manymu, teks atskirti nuo euro zonos 3-4 silpniausias valstybes. Jeigu skyrybos pavėluos, investorių pasitikėjimas sumažės daugeliu ES valstybių, o kylanti panika euro zoną suskaldys į Beniliukso, Šiaurės Europos ir Rytų Europos zonas. Į

naująjį ES branduolį bus priimamos tik „sveikos valstybės“. Kompanijos „Troiki dialog“ ekonomistas Antonas Stručevskis mano, kad tokios euro žlugimo pranašystės perdėtos. Didžiausią pavojų kelia tik Graikijos nemokumas. Kraštutiniu atveju ją bus galima pašalinti iš euro zonos arba įjungti pinigų spausdinimo mašiną. Pinigų spausdinimas didintų infliaciją ir mažintų euro kursą, bet dėl to tragedijos nebūtų. Jo manymu, euro zonos suirimas tiek pat mažai tikėtinas, kaip ir JAV ekonomikos defaultas.

Rusijos „Alfa-banko“ vyriausioji ekonomistė Natalija Orlova pastebi Kinijos ekonomikos perkaitimo požymių. Tačiau Aukštosios ekonominės mokyklos makroekonominių tyrimų direktorius Sergejus Aleksašen-

ko pastebi, kad per 15 paskutiniųjų metų Kinija pergyveno ne vieną su-
lėtėjimo ir pagreitėjimo ciklą ir iš-
moko su jais susidoroti. Kinijos eko-
nominį procesą lemia užsienio ir vi-
daus rinkų padėtis. Jų santykiavimas
reguliuojamas ir todėl viena kitą
kompensuoja. S.Aleksašenko many-
mu, net sunku įsivaizduoti, kaip ga-
lėtų šioje šalyje kilti recesija.

Stambiausio Britanijos banko HSBC
ekonomistas Rusijai ir NVS šalims
Aleksandras Morozovas mano, kad
pesimistinis naftos kainų kritimo iki
60 dolerių už barelį scenarijus visiškai
realus dėl ekonomikos krizės ga-
limo išplitimo ne tik euro zonoje. Tuo
tarpu Energetinio centro „Sokolov“
direktorius Grigorijus Vygonas rami-
na rusus, esą antrai krizės bangai
pradėta ruoštis iš anksto ir todėl pa-

vojaus, kad naftos kaina nuo 110 dolerių už barelį smuktų beveik dvigubai, nebus. Juk dėl to neužtenka vien paklausos sumažėjimo Europoje. Reikia, kad vienu metu įvyktų net keletas stambių pasaulinės ekonomikos sukrėtimų – euro zonos krachas, dolerio kurso staigus augimas, ženklus besivystančių šalių ekonomikos sulėtėjimas, didelis nuosmukis energetikai imliose gamybos šakose ir t. t. Kol kas to nėra.

Įdomūs samprotavimai dėl nacionalinių konfliktų pavojaus. Nepriklausomo socialinės politikos instituto direktorė Tatjana Malejeva tai laiko realiu pavojumi. Rusai blogai vertina „svetimuosius“. Be to, už vidaus migracijos ir užsienio imigracijos slypi pavojingi socialinės nelygybės ir tautinės įtampos požymiai. Tuo

tarpu Rusijos Mokslų akademijos Geografijos instituto mokslo darbuotoja Olga Vendinina mano, kad iš Vidurinės Azijos, Kaukazo ir kitų autonominių regionų jau migravo į Centrą visi kas norėjo. Didelių migrantų išteklių iš šių regionų jau nėra. Jų didėjimo galimybės iš kitų buvusių TSRS bei kaimyninių valstybių gali atsirasti tik realizuojant Maskvos miesto plėtros planą ir statybas Sočyje. Jeigu bus atidžiai atsižvelgiama į „svetimų“ žmonių padėtį, pavojaus tautiniams konfliktams bus nedaug.

Gyvą diskusiją sukėlė ir mitas apie staigų naftos kainų kilimą. „Deutsche bank“ vyresnysis energetikos problemų analitikas Adamas Ciminski teigia, kad net karo su Iranu atveju pasaulinė rinka gali netekti tik apie 18 proc. pasaulinio naftos var-

tojimo. Tuomet nafta, Tarptautinei energetinei agentūrai išmetus į rinką savo rezervus, pabrangtų ne daugiau kaip iki 125 dolerių už barelį, kitu atveju – iki 160 dolerių. Pabrangusi iki 160 dolerių už barelį nafta sumažintų pasaulinio BVP augimą, panašiai kaip 2008-2009 m. krizės metu. Bet ne daugiau. Rusijai tai būtų blogas ženklas, nes po staigaus kainų kilimo beveik visuomet prasižeda ir jų staigus kritimas.

JAV energetinių išteklių bei problemų tyrimo centro IHS CERA direktorius Vitalijus Jermakovas atkreipia dėmesį į neoptimistišką JAV ekonomikos padėtį, ES valstybių skolas ir karinių kampanijų Afganistane bei Irake rezultatus. Tai, jo manymu, turėtų prablaivinti politikus ir todėl iki atviro karo su Iranu neturėtų būti

prieita. Net jei įvykiai klostytųsi pagal blogiausią scenarijų, galima tikėtis, kad karinis konfliktas nebus ilgalaikis. Naftos rezervų panaudojimas ir netradicinių energetinių resursų įvedimas apyvarton didins spaudimą naftos kainoms, jų augimas taip pat gali būti tik trumpalaikis. Rusija jau išmoko tokį kilimą panaudoti įvairiems valstybinių rezervų fondams, kurie sulaiko nuo staigaus infliacijos didėjimo. Todėl ir valiutos perteklius čia nebus pražūtingas.

Skirtingas požiūris yra ir į galimą katastrofišką dolerio nuvertėjimą. Kompanijos „Uralsib Kapital“ vyresnysis analitikas Antonas Tabachas mano, kad toks scenarijus galimas, jeigu JAV vyriausybei tektų dar kartą gelbėti bankus. JAV skolos ir BVP santykis labai aukštas. Kai kurios

valstijos labai sunkiai susidoroja su savo skolomis. Jeigu situacijai aštrėjant vėl prasidės bankų gelbėjimas, bus prarastas dešimtmetis, kaip Japonijoje 2007 metais. Be to bankų gelbėjimas – tai šokas visai didžiausiai pasaulyje ekonomikai. Gali prasidėti grandininė reakcija – žaliavų kainų kritimas ir kreditinių išteklių sunykimas. O tai pakirstų dolerio reikšmę. Su tokia nuomone nesutinka kompanijos UFG Wealth Management veikėja Oksana Kučura. Ji įrodinėja, kad nuo defolto JAV apsaugo dolerio, kaip pasaulinės rezervų valiutos, statusas, užtikrindamas paklausą JAV obligacijoms. Kritišku momentu JAV gali padidinti mokesčius arba paprasčiausiai padidinti pinigų, reikalingų skoloms aptarnauti, spausdinimą ir išvengti katastro-

finių padarinių savo ekonomikai.

Forbes redakcija, apibendrindama įvairias nuomones apie Rusijai gresiančius pavojus, iškelia dar vieną – Rusijos visuomeninio susitarimo, t. y. pilietinės santarvės, žlugimo galimybes. Šis pavojus egzistavo visuomet, bet ypač padidėjo po gruodžio 4 d. Dūmos rinkimų, kai išryškėjo Rusijos „kapitalizmo vaikų“ vaidmuo. Jie dažniausiai apolitiški, bet atsakingi ir agresyvūs, nes jaučia, kad jais ir jų artimaisiais niekas kitas tik jie patys gali pasirūpinti. Iš čia ir aktyvumas stebint rinkimus, ir spaudimas valdžiai po rinkimų, siekiant keisti „visuomeninį susitarimą“ naujųjų naudai. Atkreiptinas dėmesys į politikos naujoko milijardieriaus M.Prochorovo elektoratą prezidento rinkimuose. Jis didžiuosiuose mies-

tuose ženkliai susilpnino ir V.Putino vienybinukų, ir G.Ziuganovo komunistų, ir V. Žirinovskio liberaldemokratų pozicijas. Tai skatina „kapitalizmo vaikus“ susivienyti naujo tipo dešiniųjų partijoje, apie kurios ambicijas kol kas galima tik spėlioti.

Rusijos politikos apžvalgininkai pripažįsta, kad už V.Putiną aktyviausiai balsavo ne vien turtingieji, gerai gyvenantys ir privilegijuoti valdininkai, bet ir liberalų valdymo laikų suirutės nepamirštantys mokytojai, mokslininkai, medikai, kariškiai ir pensininkai. Jie V.Putino laikais pajuto, kokia svarbi yra stipri valdžia, kuri pradėjo reguliariai mokėti atlyginimus ir pensijas, suteikė jų didinimo viltis. Gyvenantiems iš biudžeto tai labai svarbu.

„Teisingosios Rusijos“ (socialde-

mokratų) lyderis S.Mironovas, savo nesėkmę rinkimuose ir V.Putino laimėjimą aiškino dar ir tuo, kad V.Putinas, nors būdamas kapitalistų klasės atstovas, vis tik į savo programą įtraukė nemažai socialinės orientacijos nuostatų ir tuo savo pusėn patraukė žymią dalį nuosaikių kairiųjų. V.Putinas dar kartą įrodė, kad kritinėse situacijose sugeba vienyti ir socializmo nostalgija sergančius, ir socialine kapitalizmo orientacija tikinčius žmones, ir vien liberalizmą pripažįstančius „kapitalizmo vaikus“. Kaip ilgai jis išlaikys šio prieštaringo „visuomeninio susitarimo“ būseną sunku pasakyti. Rusiją kurį laiką tikrai purtys opozicijos mitingai ir protestuojančiųjų demonstracijos. Bet tai gal netaps savaitraščio Forbes pranašaujamo pavoju ka-

talizatoriumi.

Kodėl nepaisant masinių antiputiniškų demonstracijų V.Putinas vis tik ryškiai laimėjo rinkimus? „Amerikos balso“ Maskvos biuro vadovas Džeimsas Brukas nurodo, kad antiputiniškas sąjūdis – tai sočiųjų, gerai aprengtųjų ir gerai informuotųjų revoliucija. Triukšmas didelis, bet permainos, įvykusios per V.Putino valdymo laikus, po nepamirštamo bevaldiškumo ir liberalų sukulto chaoso, lėmė piliečių pasirinkimą. Tačiau tai nežada amžinos ramybės. Aktyvėjanti Rusijos visuomenė ir ekonominės problemos sukurs aplinkybes dar ne vienam mitui apie šią didžiąją valstybę. Juk yra ir tokių analitikų, kaip Zbignevas Bžežinskis, kurie pranašauja, kad po TSRS žlugimo turi ateiti eilė ir daugiatautei

Rusijai.

Europos, taip pat ir Lietuvos, visuomenėje vyrauja du požiūriai į politiką Rusijos atžvilgiu. Vieni mano, kad jos demokratizavimo ir kitas problemas gali išspręsti aktyvėjanti liberalų opozicija ir todėl užsienio politikoje reikia kritikuoti V.Putiną, remti liberalus ir į juos orientuotis, o kiti – kad reikia bendrauti su oficialiąja valdžia, daryti jai įtaką taikiai, skatinti „visuomeninį susitarimą“, plėsti ekonominius ir kultūrinius santykius. Tai svarbu ir todėl, kad piliečių pabudimas nebūtinai reiškia judėjimą vien liberaliosios demokratijos kryptimi. „Arabų pavasaris“ parodė, kur nuveda iliuzijomis grindžiama demokratizacija. Žinoma, kylant ekonominėms problemoms, silpnėjant piliečių ir valdžios santarvei

atsiranda galimybė ir Rusiją padaryti maištingųjų revoliucijų regionu. O kam toks posūkis būtų naudingas? Tai jau kitas klausimas, į kurį atsakymo neduoda nei Forbes redakcija, nei jos analitikai.

Žurnalas GAIRĖS Nr.3, 2012 kovas

Pamatėme valdžios bevaldiškumą

OPOZICIJOJE (2012 m. Nr.4) rašiau, kad visuomenėje bręsta tvirtos valdžios ilgesys. Remdamasis socialdemokratų ideologu prof. D.Kirveliu, (GAIRĖS 2012 m. Nr.1) priminiau, kad greta demokratinio visuomenės valdymo būdo yra plutokratinis , kur padėtį nulemia turtas, kleptokratiškas, kai valdžios elitas atsiranda iš nusikaltėlių ir biurokratų sueities, ir meriokratiškas, kai nusivylus visais kitais valdymo būdais , tautoje kyla idėja valdžią atiduoti su nusikaltėliais nesusijusiems talentingiausiems ūkio ir visuomenės veikėjams, bei jų grupėms. Profesorius ,turbūt įsitikinęs, kad Lietuvos valdymo du pirmieji būdai jau išbandyti ir atsisklei-

dė visu grožiu , kviečia socialdemokratus atkreipti dėmesį į dar neišbandytą tvirtos valdžios būdą ir ruošti savo lyderius meriokratinėi politikai. Primena, kad tvirtos valdžios modelį su socialistiniais planinės ir mišrios ekonomikos bruožais sėkmingai rodo visam pasauliui Singapūras.

Tačiau panašu, kad ne tik socialdemokratus, bet ir visus mūsų krašto politikus judant link tvirtos valdžios bando pralenkti liberalcentristai, į kovą politikų arenoje įstumdami savo gladiatorių Raimundą Palaitį ir jo trenerį Algį Čapliką. Šio dvejeto net „viską galintys“ konservatoriai beveik pora mėnesių įveikti nesugebėjo. Kova buvo ir tragiška ir komiška. Visuomenę ji įtikino valdžios bevaldiškumu. Nors liberalcentristai Prezidentės dėka pagaliau aptramdyti ,

bet neliūdi, nes įsitikino, kad konfliktų su konservatoriais užteko įrodyti potencialiems rinkėjams, jog jie ne iškelmo spirti, turi tvirtų veikėjų, kuriuos galima pasiūlyti lyderiais, kai ateis meriokratinės valdžios laikai. Panašių į Paksą, kuris net apkaltos baigiamojoje stadijoje vaidino nenugalimąjį Arnoldą Švarcnegerį. Vadinasi, konservatoriai, net dirbdami gerokai aplamdytoje koalicijoje, iš liberalcentristų paklusnumo tikėtis negali. Jie artėjant rinkimams demonstruos dar didesnę savo tvirtumą. Juk šios partijos sekretoriumi ir kongo būsimojo rinkimų štabo vadovu tapo kovose dėl valdžios užgrūdintas veikėjas R. Palaitis.

Bus įdomu kaip liberalcentristai rungsis su konservatoriais, labiau už visus politikus trokštančiais paklus-

numo ir valdžios tvirtumo.

Kokios piliečių nuotaikos brandina tvirtos valdžios ilgesį?

Pirmiausia tariamai demokratiško mūsų krašto valdymo bejėgiškumas. Metų metais ne tik nesustabdomos vagystės, korupcija, vengimas tarnauti Lietuvai, bet tai daryti net nebandoma. Niekam jau nerūpi kur dingo Lietuvos laivynas, kieno sąskaitose atsidūrė lėšos už „metalo laužą“, kuriuo prisidengiant buvo išparduoti mūsų stambiųjų gamyklų įrengimai, kas iš tikrųjų ir kuo dangstydamiesi supirkinėja mūsų žemę, kaip užsienio bankai ir monopolinės kompanijos pumpuoja mūsų lėšas į užsienį ir t. t. Ne tik lėšas bet ir darbingus piliečius išsiurbia iš nykstančios Lietuvos.

Paskutiniųjų metų įvykiai, ypač

„Snoro“ avantiūra, neregėtos šildymo kainos ir nesugebėjimas vykdyti įstatymą, atskyrusį šilumos apskaitą nuo tiekėjų, apskritai renovuoti daugiabučius, įtikino, kad iš laukinio kapitalizmo išugdyta labai keista santvarka, kai valdžia nekontroliuoja pinigų srautų, netramdo kainų ir šioje srityje siautėjančių savanaudžių kapitalistų, žaidžia nereikalingus slaptumo žaidimus ir net mergaitės nuo besivaidijančių pedofilinių klanų negali apsaugoti. Ką kalbėti apie valdiškumą, jei vyriausybės vadovas neturi teisės sutramdyti besiožiuojantį, atskirą savo politiką varantį ministrą arba vietos savivaldos kunigaikštuką, kai ieškantys teisybės teismuose varinėjami iš vieno teismo į kitą, kol teisybė apskritai dingsta senaties laike arba paslepiama sto-

rose kodeksų knygosė.

Piliečiai pamatė, kad valdžiai rūpi tik pajamos biudžete, o kur ir kaip jos uždirbamos nesvarbu. Juk bankų kreditai ir kaip ant mielių kylančios kainos išsprendžia beveik visas valdžios finansines problemas. Todėl rūpintis, kad jos nekiltų biurokratų požiūriu neišmintinga ir nereikia. Jie įtikinėja mus, kad valdžios galių panaudojimas monopolininkų sutramdymui ir begėdiškam darbo žmonių išnaudojimo mažinimui būtų laisvosios rinkos principų ir vakarietiškos demokratijos pažeidimu.

Kilus net nedideliām socialiniam ar ekonominiam konfliktui piliečių grupės bei organizacijos negali laisvai rengti savo protesto demonstracijų, o siunčiamos į miesto pakraščius arba beveik neprieinamus teismus ,

kuriuose teisybę suranda tik turtin-
gieji ir valdantieji.

Valdžiai visiškai nerūpi , kodėl
įmonėse, net gaunančiose didelius
pelnus, mokami tik minimalūs atly-
ginimai tuos pelnus uždirbantiems
žmonėms, o vadovai ir akcininkai
sau pasiskiria milžiniškus dažnai ne-
užtarnautus dividendus ir algas. Pi-
liečius piktina socialinė bei turtinė
atskirtis , ponų lėbavimas ir bepras-
mis pinigų švaistymas prabangai, kai
daugybė žmonių skęsta nepritek-
liuose ir skurde.

Visuomenė vis labiau piktinasi, kad
Vyriausybėje ir Seime marinama
daug gerų pasiūlymų bei projektų
,tarnaujančių visų gerovei, bet ne
atskirai oligarchinei ar partinei gru-
potei. Žmonių negerbiamos parti-
jos, kaip dvasininkai, pradedamos

išlaikyti visų piliečių lėšomis. Tiki jais ar ne visvien mokėk dešimtinę. O biudžetiniai partiniai vietoj žmonių gerovei skirtų sprendimų vis dar vaikosi praeities šešėlius, gąsdina vieni kitus tai rusais, tai lenkais, tai komunistais arba fašistais, tokiu būdu atitraukdami visuomenės dėmesį nuo tikrųjų šių dienų būties ir buities problemų. Išplito nepadorus rinkėjų pasitikėjimą žlugdantis bėgiojant iš vienos partijos į kitą iš frakcijos į frakciją, kuri asmeniškai naudingesnė išrinktajam.

Galima vardinti be galo daug mūsų dabartinės santvarkos negerovių, dėl kurių kalti nuo gyvenimo nutolę neatsakingi ir neryžtingi politikai, pataikaujantys JAV turtuolių liberalizmu užkrėstai politikai ir išsilaikantys valdžioje tik kurdami netikras

problemas ir jomis manipuliuodami. Todėl ir stiprėja tvirtos valdžios ilgesys, nežiūrint į pavojų tokiai valdžiai virsti diktatūra. Nusigyvenantiems piliečiams didelės įtakos nedaro pasakos apie diktatorių baisumus ir demokratijos grožybes.

Jau 2009 metais, tautai keičiant liberalųjį prezidentą Valdą Adamkų į tvirto charakterio ekonomistę Dalią Grybauskaitę, žybtelėjo viltis, kad ydingi amerikoniškojo kapitalizmo demokratijos ir bevaldystės laikai baigsis. Tai buvo pirmasis tvirtos valdžios ilgesio viešas pasireiškimas. Net konservatorių „patriotai“ balsavo už buvusią komunistę, mokslus įgijusią Leningrade bei Maskvoje.

Bet „tvirto prezidentavimo metai“ įrodė, kaip sunkiai keičiama sistema. Jie aptramdė ir „vilties prezidentę“,

įklampindama ją liberalcentristų ir konservatorių liūne. Nors ir kalbėjo, kad nesivels į partijų priešrinkiminius apsistumdymus, bet teko įsivelti. Dabar sunkiai iš jų kapanojamasi.

Išmurzinti visi, pozicijos ir opozicijos politikai.

Gal artėjant Seimo rinkimams tai gerai ? Labai subtiliai nusivylusių piliečių nuotaikas išreiškė DELFI komentatorius:

„ku kū kraitvežėliai, ku kū apgauti,

*jūsų ratuos vélei sėdi ne marti,
ku kū ne martelė, ratuos įkelta,
ku kū tik žąselė , tik žąsis bal-
ta“.*

Gerai, kad pamatėme kas yra kas. Kam pavyks labiau apsiplauti nuo liberalų purvo ir kas žadės tvirtą

valdžią už tuos balsuosime. Pamatėme, kad liberalų stovykloje link tvirtos valdžios linksta ne tik liberalcentristai, bet ir zuokininkai . Jie turi ko gero geriausiai tokiai valdžiai tinkantį lyderį. Tik kaip atspėti ar pažadai bus vykdomi? Ar ratuose ne žąselė, bet marti tikra? Ar bent kiek priartėsime prie singapurinės, t. y. tvirtos, gerų , socialiai jautrių vadybos specialistų ir ūkio žinovų valdžios, kuri gal būt bent pabandys sukonstruoti Konstitucinio teismo kalba išsireiškiant šių laikų dvasią atitinkančios teisingos ir tvirtos santvarkos modelį. Atėjo laikas ne mėgautis politikų rietenomis, bet labai atidžiai stebėti ką naudingo jie liaudžiai ne vien žada, bet ir daro. Reikia atsikračius iliuzijų ir pykčio ruoštis aktyviam ir sąmoningam dalyvavi-

mui balsavime už savo pasirinktus
ne muzikantus ir šoumenus, ne tur-
tuolių ir monopolininkų statytinius,
bet už liaudies politikus, vykdančius
savo pažadus visuomenei.

Internetinis laikraštis „opozicija.eu“2012.04.19.

Apie Vilnių iš kaimynų lūpų

Baltarusiškame nevyriausybiniam žinių portale TUT.BY pasirodė kolegų Vadimo Bylino provokacinė publikacija apie baltarusių pamėgtą Vilnių. Ji pavadinta „Tamsioji Vilniaus pusė – keletas šokiruojančių faktų apie Lietuvos sostinę“.

O tie faktai tokie:

Kiekvieną sekmadienį, kai 22 val. į Minską atvyksta traukinys Vilnius–Minskas, iš jo pasipila šimtai gerai nusiteikusių keleivių su pilnais įvairių prekybos centrų krepšiais. Keleiviai pavargę, bet pavargę maloniai, juk sutaupė 50, o gal ir 100 dolerių, nusipirkdami aulinius batus, kurie Minske du kartus brangesni, kai kas ir pigesnio alkoholio parsivežė, kurį

nesenai lietuviai veždavo iš Minsko. O kai kurie prisikrovė krepšius dėvėtų prekių iš parduotuvų HUMANA ir dabar galės puikuotis prieš savo rajono „madinguosius“.

Tai tokia šviesioji Vilniaus pusė.

O kokia tamsioji?

Mums primenama, kad pagal Eurostato duomenis Vilnius pirmoje vietoje ES pagal žmogžudystes ir pasikėsinimus nužudyti. 100 tūkstančių vilniečių tenka net 7,9 žmogžudysčių, tuo tarpu Minske tik 4,9. Siūlo ma nepamiršti, kad ypač bloga šlovė apie Vilnių Prancūzijoje, nuo to laiko, kai jame Bertran Konta nužudė savo meilužę Mari Trentinjan, garsaus prancūzų aktoriaus Žan-Lui Trentinjano dukterį.

Neliko nepastebėtos ir čigonų taboro problemos bei kriminalinė situ-

acija Naujininkų mikrorajone, leidžianti Vilnių vadinti kriminaline Europos sostine. Baltarusiams patariama į šį mikrorajoną neužsukti net dienos metu.

Jeigu kas nors iš baltarusių nuspręstų pagyventi Vilniuje ir nutartų išsinuomoti butą, perspėjama, kad pirmiausiai sužinotų kiek kainuos komunalinės paslaugos, nes jos čia vienos brangiausių Europoje, žiemą pastebimai viršija net nuomos kainą.

O kaip straipsnio autoriaus nuomone pasikeitė padėtis Vilniuje dėl 2008 metų krizės?

Jis pabrėžia, kad krizė Lietuvą palietė ypač stipriai. Išaugo bedarbių skaičius, pabrango maisto produktai, susiaurėjo miesto transporto paslaugos, neliko naktinių autobusų ir troleibusų. Daug jaunų vilniečių emig-

ravo į Angliją, Airiją, kitas Vakarų Europos šalis, o į Vilnių atvyko nemažai jaunų baltarusių, dažniausiai mokytis Europos humanitariniame universitete. Todėl į kurį klubą neuž eitum, ten būtinai sutiksi pažįstamą ar šiaip baltarusį.

Perskaitęs šį provokacinį straipsnį susidariai nuomonę, kad pastebimai didėja baltarusių etninė grupė Vilniuje, mieste, kuris nuo senų laikų buvo laikomas ne vien lenkų ir lietuvių kultūros centru. Gerai, kad Vadimas Bylina, perspėdamas baltarusius apie galimus nemalonus incidentus, vistiek pripažįsta, kad Vilnius mielas miestas ir jeigu jame laikysies elementarių saugumo taisyklių, į Minską sugrįši gyvas ir sveikas su pilnais krepšiais pirkinių, tuo pradžiuogindamas savo kaimynus, bičiu-

lius ir bendradarbius.

Pasirodo, kad baltarusiai ne tokie vargšai, kokiais juos vaizduoja mūsų politikai ir žiniasklaida. Juk pagal pirkimo aktyvumą jie pradeda lenkti net vilniečius.

Sveikinu kolegą, pastebėjusį toli gražu ne visas mūsų sostinės tamsiąsias puses.

Internetinis laikraštis "opozicija.eu" 2012.11.09

Proveržis. Kur ir vardan ko?

Dabartinėje politinėje leksikoje vienas pačių populiariausių žodžių – PROVERŽIS. Lietuvių kalbos žodyne, išleistame 1972 metais tokio žodžio neradau. Jeigu būtų įrašytas, jis atsidurtų tarp žodžių proverksmas ir provėža. Artimi jam žodžiai – užveržimas, suveržimas, priveržimas ir t. t. Tokio žodžio nėra ir dabartiniame žodyne. Jame radau nuorodą į žodį prasiveržimas.

Tiek to dėl neaiškumų žodynuose, geriau pripažinkime, kad vis tik to mistinio proveržio šiandien ieško visi, pradedant politikais, ekonomistais ir baigiant filosofais, dvasininkais bei sekso paslaugų pardavėjais. Juk pasaulio finansinių galiūnų su-

kelta krizė sužadino net nuojautą apie kapitalizmo senatvę ir eretiškas mintis apie galimybę jam nusilpus išsiveržti iš jo glėbio.

Karščiausiai dėl politinio bei ekonominio proveržio ginčijamasi Rusijoje. Neatsitiktinai, juk ji yra šalia Kinijos, kuri atliko didžiausią Naujųjų laikų istorijoje proveržį iš skurdžios beprotiškų ūkio eksperimentų ir kultūrinės revoliucijos nualintos amatininkiškos praeities į galingos kompiuterinės industrijos epochą. Ji iš trečiojo pasaulio atsilikusių valstybių stovyklos per labai trumpą laiką prasiveržė į antrą vietą tarp pačių galingiausių. Ir jau žada užimti pirmosios poziciją.

Vadinasi, yra ar ne mūsų žodyne žodis „proveržis“, bet pripažinkime, kad politiniame gyvenime jis tikrai

yra. Rusijai skaudu, kad ji, turėjusi nepalyginamai didesnę už Kiniją industrinę bei mokslinę potencialą, Gorbačiovo pertvarkos chaose proveržį padarė į kitą pusę – nuriedėjo į atsilikusių valstybių gretas. Dabar tenka ginčytis, kaip atlikti proveržį ekonomikoje ir politikoje vėl atgal, į galingos valstybės padėtį.

O ar Lietuvos ekonominio bei socialinio proveržio, kurį žadėjo „Sąjūdis“, vaizdas nepanašus į Rusijos? Ar jis visų gerovės prasme nebuvo žingsniu atgal?

Istorija liudija, kad politiniai proveržiai buvo visų valstybių gyvenime. Nuo veržimosi iš feodalizmo į kapitalizmą laikų iki šiandieninių arabų revoliucijų, nukreiptų prieš globalizaciją ir tarptautinį išnaudojimą. Net dabar revizuojamoje Tary-

bų Sąjungos istorijoje argi nebuvo proveržio iš pilietinio karo, skurdo, bado ir tamsos į kitą valstybės lygį? Taip, juodų dėmių TSRS istorijoje nemažai. Bet ir ekonominių bei socialinių permainų netrūko. Juk anų laikų permainos, išskeldamos varguomenę į nematytą iki tol lygį, kaip dabar Kinijoje, stebino pasaulį.

Bet tiek to, susilaikau nuo Rusijos ir Kinijos istorijos vertinimų, nes galiu būti apkaltintas komunizmo propaganda. Saugiau prisiminti JAV proveržį iš Didžiosios depresijos. Ruzveltas įrodė, kad proveržis pavyksta, kai politikai sunkiais piliečių gyvenimo momentais sugeba paruošti ir pateikti tautos mobilizavimo projektą. Toks projektas būna efektyvus, kai remiasi ne tik žmones prišinančiais rinkimų pažadais, ide-

ologinėmis manipuliacijoms, bet turi už pažadus galingesnę dalyką – liaudį vienijančią idėją.

JAV depresijos metais buvo 13 milijonų bedarbių, pramonės gamyba smuko 45 procentais, namų statyba – 80 procentų, subankrutavo 5000 bankų. Lankantis JAV tuos laikus prisimenantis amerikietis man pasakojo, kaip jie steigė badaujančių bedarbių valgyklas, organizuodavo kiškių medžiokles ir kiškienos sriuba maitindavo alkanus vaikus. Amerikos kiškiai kitokie nei europietiški, jie primena kurmius ir todėl nevalgomi, naikinami kaip ūkininkų kenkėjai.

Iš beviltiškos padėties Ruzveltas išvedė savo šalį naudodamas viešumą savo darbe, įtikinančiai propagavo savo idėjas ir griežtai be kompromisų vykdė politiką, pirmiausiai ją

perorientuodamas nuo turtingųjų vargstančiųjų naudai. Labai apribojo monopolijų veiklą, daug jų uždraudė, valstybės kontrolėn perėmė bankų sistemą, nustatė aukštus mokesčius kapitalui ir gautas pajamas nukreipė valstybinio ūkio sektoriaus plėtrai ir stiprinimui. Daugybę bedarbių įdarbino kelių bei geležinkelių statybose, miestų komunalinių tinklų rekonstrukcijos darbuose. JAV prezidentas, atsisakęs liberalizmo svajonių, sugebėjo atgaivinti šalį ir gerai ją paruošti artėjančiam pasauliniam karui. Žinoma, kitaip karui ruošėsi Tarybų Sąjunga. Bet ir ji turėjo liaudies mobilizavimo planą industrializacijai bei kultūrinei revoliucijai vykdyti. Ši liaudį vienijanti idėja taip pat rėmėsi ne vien propaganda, bet ir administravimu, negailestinga

prievarta. Ruzvelto ir Stalino proveržiai kartu sudėjus užkirto kelią fašistų proveržiui link pasaulinio viešpatavimo ir apsaugojo Europą nuo tautų tragedijos.

Kodėl tai primenu? Tik todėl, kad suprastume, jog ir dabar globalinis kapitalo koncentravimasis, Tarptautinio valiutos fondo bei Pasaulio banko politika atvedė ne tik Europą prie kritinės ribos, kai teks apsispręsti kaip gyventi. Tikint liberalais, kad bankai gali gaminti pinigus, o valstybės klestėti juos beatodairiškai skolindamosios, negalima. Tai ne vien Graikijos problema, bet sistemos problema. Iš jos išsiveržti galima tik proveržio būdu ir ne vardan turtingųjų privilegijų. Todėl diskusijos šiuo klausimu ir proveržio politikos projektavimas tapo pirmaeilis

mūsų laikų politikų uždaviniu.

Kiniečiai ko gero ir toliau patikės šį darbą Komunistų partijai, o jeigu nepatikės, jie bus priversti tai padaryti. Rusai, paragavę karčių komunizmo ir pertvarkos vaisių, ko gero suks savo imperinio mąstymo link ir valstybę stiprins naudodami autoritarinio centralizmo pranašumus prieš pluralistinę demokratiją. Siaurindami demokratiją ko gero stiprins valdžios galią ir kitos valstybės, nuvargintos betvarkės ir nusivylusios liberalų iliuzijomis apie visų gerovę, pasiekiamą pirmiausiai turtėjant turtingiesiems.

Apie Lietuvos proveržį nežinau ką pasakyti. Juk neturim tautą vienijančios idėjos, neturim ir mobilizacinių planų darbui visų gerovės vardan. Konservatoriai susikompromitavo

bandymais suvienyti tautą antikomunizmu, gąsdinimu rusais ir teikdami privilegijas savo rėmėjams. Liberalus nuo tautos nutolino jų propagandinis centras – Laisvosios rinkos institutas. Jis valdantiejiems pasiūlė tiek idėjų, kad nuo jų realizavimo 30 procentų gyventojų atsidūrė žemiau skurdo ribos, o beveik 600 tūkstančių išbėgo svetur duonos užsidirbti. Socialdemokratams nepasitarnavo jų draugystė su liberalais ir konservatorių politikos vykdymas net konservatoriams nebūnant valdžioje.

Todėl manau, kad naujoji valdančioji koalicija nebus vieninga ne tik dėl Prezidentės tendencingo kišimosi į vykdomosios valdžios reikalus, bet ir dėl skirtingos socialinės koalicininkų prigimtys. Darbo partijai, pri-

klausančiai Europos liberalų internacionalui, negali patikti Socialdemokratų partija, priklausanti Pasaulio socialistų internacionalui. Šios partijos gali susitarti tik dėl smulkių taktinių klausimų, bet ne dėl strategiinių, tinkamų proveržiui. Nemažai liberalizmo atgyvenų dar liko ir Pakso partijoje. Lenkai savo strategiją siaurina tik iki tautinių mažumų interesų. Be to, vieni lietuviai rimto proveržio atlikti negali. Juk esame Europos Sąjungoje, NATO. Jie mus sutramdys. Teks orientuotis į šioje Sąjungoje įtakingiausias valstybes ir į Konservatorių (krikščionių demokratų), Socialistų ir Liberalų internacionalus. Kuris jų rodys kelią pirmyn, o kuris atgal – dabar sunku atspėti. Bandant tai daryti, visuomet reikia galvoti kam kuri partija tarnauja, kiek jos

vykdoma politika kelia gerovę ne tik savo šalininkams, bet pirmiausia kuriančiais liaudžiais, darbo žmonėmis.

Internetinis laikraštis "opozicija.eu" 2012.11.26

Politinės manipuliacijos ir žalios atlyginimo svajonės

Sugriuvus Tarybų Sąjungai ir visiškai žlugus Gorbačiovo planams pertvarkyti šalį, 1991 m. liepos 29 d. Borisas Jelcinas ir Vytautas Landsbergis pasirašė sutartį, kuria buvo padėti pamatai dalykiškam naujų nepriklausomų valstybių Rusijos ir Lietuvos bendradarbiavimui. Sunkus buvo laikotarpis. Nors kilo daug klausimų, kaip šį bendradarbiavimą plėtoti, vis tik visuomenė sutartį sveikino ir tikėjosi, kad būtent geri santykiai su Rusija padės atgaivinti griūvančią ekonomiką, bent šiek tiek įvykdyti tuos gerovės pažadus, ku-

riuos tautai žadėjo „Sąjūdis“ ir jį pasisavinę konservatoriai. Deja, Landsbergio - Vagnoriaus reformos ir tautos supriešinimo politika šias viltis visiškai pražudė.

Kylanti nepasitenkinimo audra nieko gero valdantiejiems nežadėjo. Aiškiai matėsi, kad artėjančiuose Seimo rinkimuose jie pralaimės. Štai tuomet konservatoriai, siekdami nesuteikti galimybių Brazausko šalininkams naudotis tikrai geros sutarties su Rusija vaisiais, metė idėją organizuoti referendumą dėl Tarybinės kariuomenės išvedimo ir žalos už okupaciją atlyginimo. Taip prieš pat rinkimus, kurie turėjo įvykti 1992 m. spalio mėnesį, birželio mėnesį skubiai organizuojamas referendumas, nes atseit būsimoji valdžia gali ir okupacinės kariuomenės neišvesti, ir

žalos atlyginimo nesiekti.

Kad referendumas pavyks, abejo-
nių nebuvo. Juk po Sausio 13-osios
tragiškų įvykių antirusiškos nuotai-
kos buvo neregėtoje aukštumoje, be
to, kas gali prieštarauti, kai prašoma
pinigų ir skurstantiems žmonėms
įrodinėjama, kad tokiu būdu bus ga-
lima žymiai pagerinti gyvenimą?
Niekas negalėjo pasisakyti prieš re-
ferendumą, net prie valdžios artė-
jantys buvę komunistai siekė jo pozi-
tyvių rezultatų, nors netikėjo, kad
referendumu galima bus priversti
rusus elgtis pagal lietuvių norus.

Po referendumo ir po Seimo rinki-
mų valdžion atėję A.Brazausko šali-
ninkai iš tikrųjų nuosekliai vykdė tik
vieną referendumo užduotį, siekė
tarybinės kariuomenės išvedimo ir
tai padarė, nes ir Rusija, nenorėda-

ma aštrinti santykių su maištaujančia kaimyne, to siekė. Po 1991 metų geros kaimynystės sutarties pasirašymo juk dėl kariuomenės išvedimo jokių problemų neliko nei tarptautinės teisės požiūriu, nei dvišalių santykių su Rusija požiūriu.

Tačiau žalos atlyginimo klausimas įstrigo ilgam ir, dvišalių santykių su Rusija požiūriu, tapo neišsprendžiamu.

Ne todėl, kad apie tai Putinas ir jo šalininkai net kalbėti nenori, bet ir todėl, kad šiuo klausimu jį palaiko net pikčiausi jo oponentai. Ir pozicija, ir opozicija susivienijo. Mums tai nemalonu, bet rusų požiūriu visiškai logiška. Atlyginsi Lietuvai – parašys ir kitos buvusios TSRS respublikos. O jos iki šiol panašių pretenzijų Rusijai nereiškia. Be to, Rusijos deklaracija

apie TSRS teisių perėmimą, rusų manymu, pirmiausiai reiškia tik buvusių tarptautinių skolų ir kitų ekonominio bei diplomatinio pobūdžio įsipareigojimų perėmimą, kad būtų išvengta TSRS griūties sukkelto tarptautinio chaoso. Rusija šį įsipareigojimą sėkmingai įvykdė, TSRS skolas padengė, šios naštos neperkeldama ant kitų TSRS respublikų, ir dabar pareiškia, kad ši tema išsemta. Apie žalos atlyginimą, kurios tikisi vien Lietuva, net girdėt nenori.

Tas „drąsus reikalavimas“ atlyginti žalą už okupaciją liko tik konservatorių vidaus politikos manipuliavimo priemone. Eiliniuose Seimo rinkimuose 1996 metais jie triukšmingai kaltino A.Brazauską ir jo vadovaujamą LDDP, jog būdami valdžioje tylėjo ir nieko nepadarė, kad iš Rusijos

išreikalautų tuos mistinius 20 milijardų dolerių, kuriuos priskaičiavo kaip okupacinę žalą. Sukeltas triukšmas padėjo konservatoriams ir jų satelitams susigrąžinti valdžią. Bet, būdami valdžioje, konservatoriai žalos atlyginimo kortos užsienio politikoje jau aktyviai nenaudojo. Ją iškeldavo tik tuomet, kai reikėjo viduje pakurstyti antirusiškas aistras, kad sutelktų savo išsibėgiojantį elektoratą.

Nepadėjo.

Nepriminsiu ilgos ir painios istorijos nuo tų laikų. Valdžios keitėsi, bet žalos atlyginimo klausimas nejudėjo iš vietos. Buvo sudarinėjamos komisijos, derybininkų grupės, bandyta rusus paveikti ir gražiuoju, ir piktai triukšmaujant, bet... vien žala Lietuvai padaryta. Geros kaimynystės

santykių su Rusija neturime ir nežinia kada turėsime.

Atėjo eilinė 2012 metų valdžios kaita. Konservatoriai vėl nustumti į opoziciją. Tačiau kaip visuomet „žalos atlyginimo“ nepalieka pozicijai be savo priežiūros. Vėl kairiesiems kabina akmenį ant kojų.

Per visą savo valdymo kadenciją tylėję, 2012 metų rugsėjo mėnesį konservatoriai sudarė Vyriausybinių komisijų sovietų okupacinės žalos atlyginimo klausimams atnaujinti, nustato net datas, kada komisija privalo pateikti siūlymus Rusijai prispausti. Tikėjosi, kad tai paveiks rinkėjus ir padės išlikti valdžioje. Bet bėda tame, kad niekas nežino, kaip prispausti supykintą didžiąją kaimynę. Net komisijos vadovė Birutė Burneikienė, patikimiausias konservato-

riams žmogus, neužilgo prabyla, jog naivu tikėtis derybų su Rusija šiuo klausimu. Vadinasi, ir vėl žalos atlyginimo tema liko tik konservatorių vidus politikos manipuliavimo priemonė, būdas nuolat kaltinti kairiuosius, atseit „nesiskaitančius su piliečių nuomone, pareikšta referendume“.

Netikėtai konservatorius parėmė žinomas žurnalistas Česlovas Iškauskas, neseniai paskelbęs straipsnį sensacingu pavadinimu „Latviai mus lenkia okupacijos žalos atlyginimo fronte“.

Nemanau, kad latviai vyriausybinio lygiu rimtai imasi šio beviltiško darbo, todėl ir nesiryžtu perpasakoti šio straipsnio. Bet negaliu nutylėti, kad jis sulaukė daug įdomių komentarų. Jų bendriausia mintis ta, kad naujoji

Lietuvos valdžia, ko gero, ryžtingiau keis Lietuvos santykius su Rytų kaimynais, nekels skandalų dėl žalos kompensavimo. Iškauskas sužadino norą pareikšti nemažai pikty žodžių konservatorių politikai Rusijos atžvilgiu, bet taip pat paskatino netylėti ir konservatorių propagandistus. Jie pripažįsta, kad Rusija tik šaiposi iš tokių iliuzijų, bet tai, jų nuomone, nieko baisaus, reikia būti kantriems, žalos atlyginimo temą reikia kelti ne tik dvišalių santykių su Rusija lygmenyje, bet ir tarptautiniu mastu, pirmiausiai ES. Šaipydamasis iš tokių konservatorių vilčių, vienas komentatorius siūlo sudaryti uabą iš Landsbergio, Abramikienės ir Svarinsko, pavadinti jį svarbiausiu Lietuvos atstovu ir pavesti iš naujo skaičiuoti, kiek žalos rusai pridarė

Lietuvai. Bet kartu perspėja, kad į tai jokio dėmesio rusai nekreips. Gal tik eilinį kartą pakels dujų bei elektros kainas lietuviams? „O šiaip tai kvailių darbas, – mano kitas komentatorius, – kai su rusais net nesutariama, ar Lietuva buvo okupuota, ar gelbėdamasi nuo hitlerininkų pati įstojo į TSRS.“ Kai kas mano, kad daugiau šansų išreikalauti kompensacijos turime ne iš rusų, bet iš JAV, kad leido Stalinui inkorporuoti Lietuvą į TSRS. Primenamas vaizdelis iš senųjų fotografijų, kuriose „taikos pypkę“ patenkinti rūko Ruzveltas, Stalinas ir Čerčilis Jaltos konferencijoje, kai buvo dalijama Europa.

Iškauskas turbūt nesitikėjo, kad savo rašiniu sukels tiek pikty žodžių visiems valdantiejiems, pirmiausiai konservatoriams, pradėjusiems ne-

atsakingas reformas, sugriovusiems ūkį, išauginusiems socialinę atskirtį ir sukėlusiems didžiulę priešpriešą tarp „reformose“ laimėjusių ir pralaimėjusių. Tokių komentarų autoriai mano, kad kompensuoti už žalą turėtų tie, kas iš tikrųjų pridarė skriaudų žmonėms, kas pasisavino visiems priklausiusius turtus, o tik po to spausti rusus, net ir lenkus, kurie taip pat priskirtini prie okupantų – už Vilniaus krašto nuskurdinimą ir sulenkinimą.

Siūlantiems kelti okupacijos problemas į tarptautinį lygį patariama nepamiršti, kad 2013 metais Lietuva vadovaus Europos tarybai, o Rusija – Didžiajam dvidešimtukui „G20“. Svariai ir galimybės nesulyginami. Nei Vokietija, nei Prancūzija, nei JAV nepalaikys lietuvių kivirčo su rusais. O

kā kalbēti apie Kiniju arba Indiju? Todēl tenka pripažinti, kad kompensaciju galima gauti tik per geros kaimynystēs santykius, per savitarpīšķai naudingus ūķinius ryšius, kai neaštrinami skirtingi politiniai požiūriai ir prieštarīgi istorijos faktai. Dēl to ir rusai būtu patenkinti ir mes galētume ramiau gyventi, ne skursti, bet nuosekliai eiti gerovēs kryptimi. Stebint politines manipuliācijas ir ųmonių nuomonių kaitą, ko gero galima daryti išvadą, kad 1991 metų referendumą pakartojus šiandien, rezultatai būtu kiti.

Internetinis laikraštis" opozicija.eu" 2012.12.07

Laidojimas - ne vien „graborių“ reikalas

Kremavimas - mirusiojo kūno sudeginimas - yra daug humaniškiau, negu supūdyti žemėje. Baltų gentyse palaikų deginimas su atitinkamomis pagoniško tikėjimo ceremonijomis buvo praktikuojamas nuo gilios senovės. Net priėmus krikščionybę ši tradicija laikėsi ilgai ir buvo sunaikinta tik tada, kai Katalikų bažnyčia uždraudė kremaciją, kaip prieštaraujančią religinei dogmai apie pomirtinį gyvenimą ir mirusiųjų prisikėlimą. 1964 m. šis absurdiškas draudimas buvo panaikintas.

Maždaug apie 1968 metus tuometis LTSR Ministrų tarybos pirmininko pirmasis pavaduotojas Ksaveras Kairys pasikvietė mane, dirbusį Ministrų

tarybos Kultūros skyriuje, ir pavedė ištyrinėti, kokia kapų priežiūros tvarka yra kaimyninėse respublikose, kaip ten diegiamos pilietinės laidojimo tradicijos, saugojama atmintis apie mirusiuosius. K.Kairio kompetencijos sričiai priklausė respublikos komunalinis ūkis, jis matė, kad gaunama vis daugiau piliečių laiškų, kuriuose buvo kritikuojama vietinė valdžia už prastą kapinių priežiūrą ir įsigalinčią miesčionišką madą ant artimųjų kapų statyti neestetiskus antkapius, vicepremjero žodžiais tariant, „lenktyniaujama siekiant atridenti kuo didesnį akmenį, pastatyti kuo aukštesnį kryžių“. Be to K.Kairį domino kapinių administravimo, finansavimo ir kiti klausimai.

Vykdydamas šią užduotį lankiausi Rygoje, Taline, Minske, Lvove. Ten,

vėliau kitose užsienio valstybėse domėjaisi kapinių kultūra, antkapinių paminklų architektūra, laidojimo tradicijomis. Kai savo pastebėjimus pateikiau K.Kairiui, jis iškėlė šią problemą Ministrų tarybos posėdyje, pasiekė, kad būtų spartinama šarvojimo patalpų statyba bei įrengimas miestuose ir stambesnėse gyvenvietėse, pradėta griežtai reikalauti iš vykdomųjų komitetų daryti tvarką kapinėse. Nuo tada prasidėjo ir šioks toks antkapinių paminklų reglamentavimas, padidėjo reikalavimai jų estetinei išvaizdai. Pradėta galvoti ir apie kremavimo galimybes bei urnų laidojimą. Lietuva tapo pavyzdine kapų tvarkymo respublika visoje buvusioje Tarybų Sąjungoje.

Tačiau labai rimtai laidojimo problemos iškilo tik dabar, kai net nedi-

deli miesteliai susidūrė su žemės trūkumu kapinėms, kai laidojimas Petro Cvirkos aprašyto „graboriaus“ Franko Kruko pavyzdžiu tapo verslu, kur svarbiausia – pinigai. Visų problemų, susijusių su mirusiųjų laidojimu, neaprašysiu. Noriu paliesti tik naują, dabar ryškiai iškilusią kremavimo ir urnų laidojimo problemą.

Dabar laidojimas kremuojant paplitęs visose civilizuotose valstybėse, net pačiose katalikiškiausiose. Kol Lietuvoje nebuvo krematoriumo, laidojimo firmos kremuoti mirusiuosius dažniausiai veždavo į religingąją Lenkiją. Pastačius krematoriumą Kėdainiuose, ši problema išspręsta, tad sparčiai daugėja laidojimų ne tradiciniuose karstuose, bet urnose. Taip tarsi sugrįžta pagonybės laikai, kai ant laužų sudegintų velionių pelenus

molinėse urnose mūsų tolimieji protėviai užkasdavo pilkapiuose. Arba išbarstydavo kapo duobėje.

Po mirties buvo sudeginti mūsų dieji kunigaikščiai Mindaugas, Vytenis, Gediminas, Algirdas, Kęstutis. Mūsų laikais kremuoti žinomi kultūros ir meno žmonės – dainininkai Vytautas Kernagis, Janina Miščiukaitė, dailininkai Raimundas Sližys ir Raimundas Mikšys, teatro ir kino artistė Eugenija Pleškytė. Urną su žymaus tarybinio veikėjo Antano Barkausko pelenais priglaudė jo artimųjų kapas Babtų kapinėse Kauno rajone. Iš svetimų kraštų į Lietuvą urnose sugrįžta vis daugiau ir daugiau mūsų emigrantų.

Kremavimas plinta. Pirmiausia todėl, kad mūsų laikų jaunimas labai judrus, dažnai keičia savo gyvena-

mają vietą ne tik Lietuvoje, bet emigruoja ir į svetimas šalis. Išskyla artimųjų kapų priežiūros sunkumai. Iš kitos pusės, ir valdžia nesugeba plėsti kapinių teritorijų. Didėja žemės įsigijimo, kapinių įrengimo bei tvarkymo išlaidos. Todėl išeitis matoma kolumbariumuose.

Kolumbariumas – tai urnų su mirusiojo palaikais laikymo patalpa, koplyčia, rūsys, specialiai pastatyta memorialinė siena, pastatas, net gražiai įrengta bendrų kapų pavidalo monumentali vieta kapinių žemėje. Šiems statiniams suteikiamas memorialinio paminklo statusas, jie tvarkingose valstybėse dažniausiai prižiūrimi atitinkamų valstybės institucijų lėšomis. Taip išreiškiama pagarba buvusiems savo šalies piliečiams, savo istorijai.

Gražus tokio pagerbimo pavyzdys yra Vilniaus Tuskulėnų ramybės parko kolumbariumas, kuriame palaidoti stalinizmo aukų palaikai. Klaipėdoje pastatytas visiems piliečiams skirtas kolumbariumas. Bandyta tai padaryti ir Kaune. Deja, Petrašiūnų kolumbariumas primena istoriją su „meniškais“ vamzdžiais ant Neries krantų, pastatytais Vilniui ruošiantis Europos kultūros sostinės renginiams. Šie „paminklai“ vilniečiams asocijuojasi su kanalizacija. Kauno kolumbariumas labai tiksliai atspindi šio lotyniško žodžio reikšmę. Columbarium pažodžiui reiškia – „karvelidė“. Kauniečiai nenori artimųjų pelenus laikyti geležinėje karvelidėje ir todėl tikisi, kad miesto valdžia kada nors pastatys žmonių gyvenimo atminimui vertą kolumbariumą, kurį

galima bus vadinti paminklu.

Jau dabar apklausos rodo, kad apie 70-80 procentų gyventojų norėtų būti laidojami po mirties gražiuose ir gerai prižiūrimuose kolumbariumuose. Žinoma, ir kainos už šią paslaugą turėtų būti prieinamos visiems, net ir neturtingiesiems. Internetu radau vieno lietuvio pastabas, pamačius Kauno kolumbariumo nuotraukas ir sužinojus, kiek už palaidojimą jame ima kauniečių mylima valdžia. Jis rašo: „Mačiau daug kolumbariumų užsienyje, todėl saviškiams buvau prisakęs, kad mane tik taip palaidotų. Bet kai pamačiau Petrašiūnuose... Man atrodo, kad kolumbariumai nėra tinkamas objektas naujovėms, tegu ir su tautiškais raštais. Dar apie pinigais. Užsieny išsipirkus vietą šeimai jokių papildomų pinigų už antrą, tre-

čią urną nereikia mokėti. Klaipėdoj, skaičiau, planuoja imti per mėnesį apie 30 Lt. Atseit, už priežiūrą. O ką ten reikia prižiūrėti? Žodžiu, vėl kažkokiai UAB visos kortos į rankas-kiek norės, tiek spaus”.

Aktualu yra ir kolumbariumų vieta. Kol kas savivaldybės orientuojasi į veikiančias, nutolusias nuo miestų kapines. Tai klaidinga. Kolumbariumams vietos galima rasti pačiose seniausiose, istorinėse kapinėse, jose išnaudoti sienas, galimybes įrengti požemines erdves, rūsius. Mažesnius kolumbariumus galima būtų statyti ir apleistų, pamirštų kapų vietoje, perkelti iš jų į kolumbariumą žmonių palaikus. Taip būtų atgaivinamos ir sutvarkomos senosios kapinės, išreiškiamas ryšys tarp senovės ir dabarties. Tokios kapinės būtų

dažniau lankomos, išryškėtų jų kultūrinė paskirtis.

Kolumbariumų statybos ir įrengimo klausimai jau aktualūs visų miestų bei rajonų savivaldybėms. Norėčiau palinkėti jų vadovams šio reikalo nepavesti vien mūsų laikų graboriams, kurie, vadovaudamiesi liberalų ideologija, čia mato tik gerą biznį. Kolumbariumai turi būti monumentaliūs, atspindėti pagarbą mūsų mirusiems piliečiams. Neturtingiems ir turtuoliams. Juk mirtis sulygina visus. Už laidojimą juose neturėtų būti plėšiamos tūkstantinės sumos, o jų priežiūra turėtų tapti valdžios garbės reikalu.

Žurnalas GAIRĖS. 2012.12.12. Nr.10

Streikai - socialinio progreso variklis

Gruodžio mėnesį OPOZICIJA paskelbė straipsnį „Streikų statistika“, atkreipdama dėmesį į 2012 metais Lietuvoje vykusius streikus arba bandymus juos surengti. Teisingai pasielgta, nes streikai yra beveik aukščiausia opozicijos pasireiškimo forma. Aukščiau už juos yra tik sukilimai ir revoliucijos. Kadangi ši opozicijos pakopa nesiderina su buržuazinės, t. y. dabartinės demokratijos supratimu, todėl apie ją nerašysiu. Galiu būti priskirtas prie kurstytojų ir valstybės priešų.

Remdamasis savo publikacijomis šia tema ir prisimindamas istoriją, rašysiu tik apie streikus ir jų vaidmenį socialiniame progrese.

Streikais – tai darbininkų ir tarnautojų atsisakymas dirbti, kol įmonių savininkai nepatenkins jų keliamų sąlygų darbo rinkoje. Tai kraštutinis, bet pats veiksmingiausias savo interesų gynimo būdas. Skirtingai nuo kapitalistų, darbininkai neturi galimybės samdyti lobistų parlamentuose, duoti didelius kyšius valdininkams už sau palankių įstatymų projektų ruošimą ir jų priėmimą. Darbininkai daugelyje šalių būtent tik streikais išsikovojo 8 valandų darbo dieną, atsikratė baudžiavinių darbo taisyklių bei užmokesčių, privertė valdžią priimti įstatymus, teisiniu požiūriu palankius partnerystei gamybos santykiuose. Ypač ryškus buvo ir iki šiol išliko streikų vaidmuo kuriant civilizuotą gamybos būdą Vakarų Europoje ir JAV.

Demokratinės streikų tradicijos buvo nesvetimos ir Lietuvos darbininkai. Lietuvoje pirmasis streikas įvyko 1861 metais, liepos mėnesį, Turmante (Zarasų rajone). Streikavo Peterburgo-Varšuvos geležinkelio statytojai, protestuodami prieš blogą maitinimą ir darbo užmokesčio sumažinimą. Šis streikas buvo žiauriai nuslopintas, pasitelkus žandarus ir streiklaužius. Bet jis įėjo į darbininkų judėjimo istoriją ir vertas paminėjimo bei prisiminimų net mūsų laikais.

Nepriklausomoje tarpukario Lietuvoje žinomiausiu buvo 1920 m. visuotinis Kauno darbininkų streikas, įvykęs protestuojant prieš profsąjungų veikėjų persekiojimą, jų areštus ir prieš darbininkų judėjimo slopinimą. Šiuo streiku buvo laikinai sustabdyti antidemokratiški politiniai procesai

šalyje, išsaugota darbininkų teisė įvairiomis akcijomis ginti savo interesus. Streikai labai suaktyvėjo 1924-1925 metais ir atvedė Lietuvą prie liaudininkų bei socialdemokratų pergalės 1926 metų Seimo rinkimuose. Tai labai išgąsdino dešiniuosius bei juos remiančią karininkiją, kuri 1926 m. gruodžio 17 d. inspiravo smetoninį perversmą.

Po perversmo streikai ir kitos efektyvios darbininkų priešinimosi eksploatatoriams priemonės buvo uždraustos, darbininkai neteko daug laisvių ir teisių. Nežiūrint į tai, ramybės darbo rinkoje smetonininkai neužtikrino, nes nesivadovavo demokratijos ir sąžiningos partnerystės gamyboje bei versle principais. Streikai, net juos draudžiant, nenuslopo. Pavyzdžiui, 1934 metais strei-

kavo apie 10 tūkstančių įvairių Lietuvos miestų ir kaimų darbo žmonių. 1937 metais streikais išgarsėjo Kauno statybininkai, privertę valdžią nustatyti minimalų darbo užmokestį ir privalomą draudimą šioje ūkio šakoje. Iš viso 1937 metais streikavo apie 15 tūkstančių darbininkų.

Paskutinis streikų suaktyvėjimas nedemokratiškoje smetoninėje Lietuvoje įvyko 1939 metais, kai juose dalyvavo beveik 20 tūkstančių dalyvių ir rėmėjų. Tuomet buvo pradėta kova prieš savavališką, nederinamą su profsąjungomis, darbininkų ir tarnautojų atleidinėjimą iš darbo, buvo iškelti kovos su nedarbu reikalavimai, turėję jau ir politinį atspalvį. Jie suvaidino tam tikrą vaidmenį liaudyje skleidžiant antismetonines nuotaikas, parodant, kaip degraduoja to

meto valdžia, toldama nuo piliečių ir aklai saugodama turtingųjų privilegijas.

Prie priežasčių, kodėl liaudis nemylėjo smetonininkų ir daugiatūkstantiniuose 1940 metų mitinguose sveikino naująją valdžią, galima būtų priskirti ir 1939 metų streikus.

Tarybinis laikotarpis streikų istoriją nutraukė. Formaliai ši teisė egzistavo, bet reali „darbininkų klasės diktatūra“ to daryti neleido. Atseit, kaip streikuoti prieš save?

Mūsų laikais akivaizdu, kad piliečių teisė į streikus jau atgaivinama. Tai dėsningi įvykiai, kurių nei gražiais įkalbinėjimais, nei represijomis nepavyks sutramdyti, nes streikus inspiruoja objektyvios priežastys ir demokratinės Vakarų Europos, į kurią orientuojamės, tradicijos. Be to, ne-

turime pamiršti ir nuosavos istorijos, kurioje streikai užėmė gan reikšmingą vietą.

1990 metais atkūrus Lietuvoje nepriklausomybę ir beatodairiškai diegiant laisvosios rinkos santykius, nepateisinamai sparčiai pradėjo diferencijuotis socialiniai-politiniai interesai. Valdžia, valdoma mažai ką suprantančių apie paveldėtą planinį ūkį užsienio patarėjų, atvirai stojo kapitalistų, svetimųjų ir savųjų „naujųjų lietuvių“, pusėn. Ji ignoravo profsąjungas, trukdė jų kūrimuisi, gąsdino ir klaidino piliečius.

Dėl nusikalstamo įmonių žlugdymo prisidengus reformų šydu buvo pagimdytas šalies istorijoje neregėto dydžio nedarbas. Atsirado didelė darbo jėgos pasiūla, kuri laisvosios rinkos sąlygomis leido labai suma-

žinti darbininkų uždarbius ir į XX amžiaus pradžią sugrąžinti socialinių garantijų sistemą. Labiausiai nuo tokių reformų nukentėjo darbininkai, jų šeimos ir vaikai, netekdamos ne tik šiuolaikinio gerbūvio, bet ir perspektyvos. Ateitį darbo žmonės pradėjo matyti ne savo Tėvynėje, bet svetur. 1989 metais Lietuvoje pagal tų metų surašymo duomenis gyveno 3,8 milijono gyventojų, o 2013 m. – tik 2,9 milijono. Ar reikia įtikinamesnio 22 metų politikos ydingumo įrodymo? Juk bėga iš Lietuvos ne turtingieji, bet darbo žmonės. Štai kodėl nereikėtų profsąjungų kaltinti už streikus, kurie matuojant europietiškais mastais dar yra labai maži. Lietuvos darbininkai ir kiti samdomu darbu užsidirbantys duoną piliečiai liberalų primestoje reformų sumaištyje pa-

demonstravo neregėtą kantrybę. Kantriai tylėjo, kai buvo naikinamos jų darbo vietos, nereikalavo žmoniškų atlyginimų, leido naujiesiems kapitalistams griauti įmones, lupikauti ir turtėti samdinių sąskaita. O dabar vietoj kovos už teisę dirbti ir užsi-
dirbti Tėvynėje renkasi emigranto dalį. Vien už nuolankumą darbdaviams liberalai turėtų mūsų darbininkams statyti paminklus.

Tokie yra vienaakės, tik dešinien žiūrinčios valdžios ir naujųjų kapitalistų politikos padariniai. Jie tampa vis stipresniu akstinu visuomenės protestams, ir veiksmingiausiai tokių protestų formai – streikams. Tai liudija, kad ne vien kalbomis sugrįžome į Europą.

Lietuvą jau kratė ūkininkų streikai. Jie užtvėrė automagistrales ir grasi-

no įvesią savo – ne valstybinę – įvežamų į Lietuvą maisto produktų kontrolę.

Kaimiečiai buvo sukilę ir prieš lupikautojus pieno perdirbimo įmonėse bei prekyboje, sukūrusius tokią situaciją, kad žemdirbys už pieną gauna tik centus, o miestiečiai priversti šiems lupikautojams krauti turtus mokėdami už pieno produktus 4-5 kartus brangiau. Įspėjamąja akcija buvo ir pernai Baltijos valstybių žemdirbių surengtas protestas prieš diskriminacinę ES žemės ūkio politiką šių šalių ūkininkų atžvilgiu.

Pagal OPOZICIJOS duomenis 2012 metais Lietuvoje streikavo apie 6000 samdomųjų darbuotojų, daugiausiai švietimo srityje. Neatsitiktinai, nes ši sritis tampa ryškiausiu socialinės politikos nesėkmių veidrodžiu, nes bū-

tent čia, tėvams emigravus arba praradus materialines sąlygas auginti vaikus, uždaromos mokyklos, mokytojai netenka darbo, o jaunieji pedagogai – ateities perspektyvų. Todėl net santykinai nedideli ir ramūs 2012 metų streikų žaibai įspėja, kad konservatorių ir liberalų puoselėta ramybė nebebus ilgaamžė. Kaip ūkis negali klestėti prarasdamas savo rinkas, taip ir socialiniai-politiniai santykiai negali būti stabilūs, kol naujajame ūkininkavimo būde nebus pripažįstami sąžiningos partnerystės principai, kol samdomam darbo žmogui sąlygas (už kiek ir kaip perduoti savo vienintelį turtą – darbo jėgą!) diktuos tik pirkėjai, visokeriopai dešiniųjų valdžios remiami.

Labai blogai, kai šiame rinkos procese per 22 nepriklausomybės me-

tus valdžia labiausiai gynė tik vienos subjektų pusės – kapitalistų – interesus. Tai požymis, kad ir Lietuvoje įsigalėjo oligarchinė valstybė. Tuo tarpu tikrosios demokratijos valstybėje, o ne bananų respublikose, valdžia stengiasi būti objektyvi tarpininkė darbininkų derybose su kapitalo atstovais, bando vadovautis ne vien racionalių išskaičiavimu, bet ir dorovės kriterijais, atjauta ir parama silpniesiems, tokia savo pozicija padėdama formuotis piliečių bendrijai valstybėje. Šias konservatorių ydas pripažino net jų dvasinis lyderis V.Landsbergis, neseniai apkaltinęs A.Kubiliaus vyriausybę akivaizdžiai pademonstruotu socialiniu nejautrumu.

Jautrumo darbo žmogui ir paramos silpniesiems dešinieji tikrai neturi.

Jie, kovodami už valdžią ir būdami joje, beveik visuomet stoja kapitalistų pusėn, nors kartais skelbia net demagoginius socialinius lozungus. Šią nuodėmę daro ir tam tikra dalis socialdemokratų. Jie, neva kovodami prieš konservatorius, dažniausiai pasiduoda liberalų arba pusiau liberalų darbiečių įtakai. Tokie „kairieji“ elgiasi oportunistiškai, menkindami valstybės vaidmenį ūkio ir darbo santykių srityje.

Liberalai organizuoja triukšmingas laisvės nuo mokesčių šventes ir ypač džiaugiasi, kai nuo mokesčių laisvinami turtingieji, kai vis didesnė socialinės vergovės našta uždedama ant darbo žmonių pečių. Štai kodėl jie yra ir didžiausi profsąjungų priešininkai, kurios siūlo teisingesnę pridedamos vertės paskirstymą tarp

darbo ir kapitalo, palaiko progresyvią mokesčių sistemą.

Konservatoriai ir liberalai streikus vaizduoja kaip valstybės griovimo būdą, gąsdina jais visuomenę.

Tačiau nepamirškime, kad europietiškas socialines garantijas Vakarų valstybėse darbo žmonės išsikovojo būtent triukšmingų demonstracijų, pergalingų streikų, aktyvių rinkiminių kampanijų keliu. Jie privertė turtinguosius pakrapštyti pinigines ir daryti išlaidas proporcingai sukaup- tam turtui visų gerovės vardan. Vadinasi, streikai nesužlugdė Vakarų valstybių, bet stūmė jas progreso link. Nesužlugdys jie ir Lietuvos. Mūsų biurokratai ir dešiniųjų politikai to nesupranta ir teigia priešingai, net siūlo pačių streikuojančiųjų sąskaita apmokėti tai, ką jie išsikovojo. Tai

smerktinas elgesys, nes juo ugdomas individualizmas, egoizmas, pakertama dorovingos piliečių partnerystės šaknys.

OPOZICIJA, vertindama streikus kaip ryžtingą darbo žmonių kovą už savo teises, už teisingumą valstybėje, elgiasi išmintingai. Žinoma, daug geriau susitarti gražiuoju, bet kai susitarimo pasiekti nebeįmanoma, kai kapitalistas pradeda įsijausti į vergvaldžio vaidmenį, reikia naudotis ir vienu aukščiausių opozicinės veiklos būdų – streikais. Istorija liudija, kad streikai yra ne regreso, bet socialinio progreso variklis. Jų bijoti ir juos smerkti nereikia.

Internetinis laikraštis "opozicija.eu" 2013 m.
sausis

Tautos nelaimė ar garo išleidimas?

Nuo 3,7 milijonų 1989 m. Lietuva sumažėjo iki 2,9 milijonų 2013 metais. Tai pats tragiškiausias reiškinys mūsų tautos gyvenime.

Istorikai bando surasti lietuvių emigracijos požymių dar viduramžiais, siedami dažniausiai šį reiškinį su religine priešprieša, reformacija, didikų rietenomis, vis dėlto tai nebuvo visuotinas reiškinys. Lietuvius pradėta vadinti emigrantų tauta tik XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, kai prasidėjo ekonominė emigracija, nuspelvinta 1963 m. sukilimo ir 1905 m. revoliucijos. Tai buvo pirmoji emigracijos banga, kuri nuplukdė lietuvius ne tik už Atlanto, bet ir į labiau industrializuotas Rusijos gu-

bernijas.

Amžių sandūroje Rusijoje gyveno apie 300 tūkstančių lietuvių. Iki 1914 m. ten jų padaugėjo net 74 tūkstančiais. Kai kurių tyrinėtojų duomenimis, 1880-1914 m. į JAV atvykusiųjų lietuvių buvo apie 400 tūkstančių. Per pirmąją masinės emigracijos bangą šiek tiek lietuvių atsirado ir Anglijoje – apie 4000, Škotijoje – apie 8000, Kanadoje – apie 4000.

Antroji masinės emigracijos banga įsisiūbavo 1920-1940 metais. Ją sukėlė nepriklausomos valstybės kūrimo sunkumai, vargana karo nualintų miestų padėtis, primityvi pramonė, silpnas žemės ūkis, daugybė mažųjų ir bežemių. Valstybė ir silpnas verslas nesugebėjo darbu aprūpinti nei miestų, nei kaimų varguomenės. Ši ryškiai ekonominė

emigracija buvo labiausiai nukreipta į JAV, kur jau buvo palyginti nemažai lietuvių kolonijų. Tuo laiku iš Lietuvos duonos ieškoti į JAV išvyko daugiau nei 100 tūkstančių lietuvių. Ir būtų iškeliavę dar daugiau, jeigu prezidentas F.Ruzveltas, tramdydamas Didžiąją depresiją, nebūtų faktiškai uždraudęs imigracijos, nustatydamas jos minimalias kvotas ir griežtas atvykimo į JAV taisykles. Apribojus galimybę patekti į JAV, lietuvių keliai pasuko Pietų Amerikos link. Ten, į Argentiją, Braziliją, Urugvajų ir kitas Pietų Amerikos šalis, 1933-1940 m. patraukė apie 50 proc. Lietuvos emigrantų.

Trečioji, 1944 -1945 m. emigracijos banga buvo labai specifinė. Baigiantis karui Lietuvą paliko apie 60 tūkstančių politinių pabėgėlių, pasitrau-

kusių į Vakarus. Daugiausia buvę smetoninės Lietuvos aukšti valdininkai, kariškiai, inteligentijos atstovai ir hitlerinių okupantų rėmėjai, pabūgę sovietinių represijų.

Šiek tiek panaši į antrąją, tačiau nepalyginama savo mastais, yra ketvirtoji lietuvių emigracijos banga, kuri įsisiūbavo 1990 m. atkūrus nepriklausomybę ir pradėjus neatsakingai griauti šalies socialistinio ūkio struktūras, paleidus nevaldomą, liberalų primestą privatizaciją, kuria labiausiai pasinaudojo nusikalstamos grupuotės, tokios kaip EBSV, kaip dekanidzių klanas Vilniuje, daktarų – Kaune, tulpinių bei šmikinių – Panevėžyje, gaidjurginių bei laivyno privatizatorių – Klaipėdoje. Su apmaudu tenka prisiminti ir gėdingą „Mažeikių naftos“ aferą, siekiant

„prie vamzdžio neprileisti Ivano“, ir „Lietuvos dujų“ pardavimą „Gazpromui“, ir bankų bei investicinių kompanijų aferas, ir ryškėjančias naujas ekonominių nusikaltimų kryptis – kyšininkavimą, biudžeto bei ES lėšų grobstymą. Beveik visuose miestuose ir miesteliuose pridygo laukinio kapitalizmo piktžolių. Su jomis iki šiol labai sunkiai ir neryžtingai kovojama. Tokia ne kūrimo, ne reformavimo, ne ekonominių ir socialinių santykių tobulinimo, bet griovimo politika be darbo ir geresnio gyvenimo perspektyvų paliko šimtus tūkstančių darbo žmonių.

1989 m. surašymo duomenis, Lietuvoje gyveno 3,7 milijono žmonių. Jau pirmaisiais „reformų“ metais Lietuvą paliko daugiau nei 80 tūkstančių. Bėgo visur: į JAV pas gimines ir

artimuosius, į Ispaniją pomidorų skinti, į Airiją kopūstų auginti, net į Rusiją ir Baltarusiją kartu su išveda-
dama iš Lietuvos tarybine kariuome-
ne. Tačiau neregėtus mąstus emig-
racija įgijo Lietuvai įstojus į ES ir šios
sąjungos didžiosioms valstybėms
panaikinus vizų režimą naujų jos na-
rių piliečiams.

Kaltas ne tiek laisvo žmonių judė-
jimo galimybė, kiek Laisvosios rinkos
instituto įpiršta liberali nusikalstama
politika, daug kainavusi mūsų šaliai,
jos miestams bei kaimams. Kaimai
apskritai beveik neteko jaunimo.
2011 m. atlikus gyventojų apklausą
buvo konstatuota, kad Lietuvoje jau
sunku surasti šeimą, kurios giminės
ar draugai nebūtų emigravę. 2011
m. nustatyta, kad 84 proc. gyventojų
artimieji yra išvykę gyventi į užsienį.

O kiek jų netekome per 2012 metus, kai emigracija dėl konservatorių ir liberalų ūkinės politikos buvo ypač aktyvi?

Vien tamsiomis spalvomis piešti visą praėjusi dvidešimtmetį nenorėčiau. Pripažinkime, kad per tuos metus ne vien nusikaltėliai siautėjo. ES lėšų dėka pavyko išsaugoti ir net pagerinti magistralinius kelius, praturtėjome automobiliais, pradėjo dirbti viena kita, dažniausiai užsienio kapitalo, šiuolaikiška įmonė, miestai pagražėjo naujos architektūros namais, net privačiame gyvenime plačiai paplito informacinės technologijos, mobilieji telefonai, internetas.

Bet tai nublanksta prieš didžiausią nelaimę – masinę emigraciją.

Nuo 3,7 milijonų 1989 m. Lietuva sumažėjo iki 2,9 milijonų 2013 me-

tais. Tai pats tragiškiausias reiškinys mūsų tautos gyvenime.

Kaip jis atspindi demografinėje mūsų miestų statistikoje? Pateiksiu tik keletą pavyzdžių. Štai Vilnius, kuriuo politikai mėgsta didžiuotis kaip klestinčiu miestu. Mūsų sostinės demografinės raidos viršūnė buvo pasiekta 2005 metais. Tuomet čia gyveno 577000 žmonių. O 2012 m. liko tik 523000. Kaunas daugiausiai gyventojų turėjo 1989 metais – 419000, o dabar liko tik apie 311000. Klaipėda, neva klestintis uostamiestis, aukso metus gyveno 1992-aisiais, kai buvo priskaičiuojama 207000 gyventojų. Dabar – tik 160000. Didmiesčio statusą prarado Panevėžys, 1989 m. turėjęs 126480 gyventojų, o dabar jau nepriskaičiuojantis ir 100000. Prie didmiesčio sta-

tuso praradimo ribos artėja ir Šiauliai, 1989 m. turėję 146000 gyventojų.

Taupydamas žurnalo plotą nepateikiu demografinės raidos statistikos mažesniuose miestuose, miesteliuose ir kaimuose. Ten skaičiai dar liūdnescni - nerasime nė vieno nenukentėjusio, nesumažėjusio. Tarp išlikusių gyventojų vyrauja senoliai, darbo nesurandančio jaunimo likučiai arba dėl nedarbo ir nusivylimo degradavę buvę kolūkiečiai.

Tai leido analitikams viešojoje erdvėje prabilti apie lietuvius, kaip nykstančią tautą.

Štai tarptautinė rinkos tyrimų kompanija „Euromonitor International“ spaudai išplatintame pranešime teigia, kad pagal depopuliaciją Lietuva ir Latvija artimiausiame dvide-

šimtmetyje bus paskutinėje vietoje Europoje. Baltų ainiai sparčiai nyksta. 2030 m. Lietuvoje liks tik 2,8 milijono gyventojų, Latvijoje – 1,7 milijono. Tai nevadinčiau abejotinomis prognozėmis. Jos gana optimistiškos. Turbūt šios kompanijos specialistai tiki, kad vis tik pagerės gimstamumo ir mirštamumo balansas. Juk numatomas nedidelis mažėjimas: nuo 2,9 milijonų 2013 m. tik iki 2,8 milijonų 2030 metais. Vadinasi per 17 metų Lietuvoje sumažės gyventojų vos 100 tūkstančių. Tai reiškia, kad palyginus su dabartiniu dešimtmečiu, kai kasmet emigruodavo po 30-40 tūkstančių, ateityje faktiškai prognozuojamas demografinės situacijos stabilizavimasis; emigrantų ir imigrantų srautai beveik susilygins. Tikimės, kad ir socialdemokratų politi-

ka, siekiant stabdyti emigraciją ir mažinti jaunimo nedarbą, duos šio-kių tokių rezultatų.

Nejaugi iki 2030 m. emigracija su- mažės?

Nejaugi pradės masiškai grįžti į Tė- vynę išvykusieji?

O gal, pripažįstant nenugalimus globalizacijos reiškinius, tikimasi, kad tokia gera geografiniu ir klimati- niu požiūriu Lietuvos erdvė neliks tuščia dėl kito reiškinių – imigraci- jos? Nors apmaudu, bet tuomet rei- kėtų pripažinti, kad ateities Lietuva taps panaši į kai kuriuos Olandijos, Prancūzijos ir kitus Vakarų Europos globalizuotus miestus, arba į lietuvių pamėgtą Londoną, kur istoriniai čia- buviai jau tampa mažuma.

Sunku patikėti, kad netenkanti jau- nimo valstybė galėtų pasiekti Vaka-

ių valstybių gerovės lygį.

Lietuviai, įvairių emigracijos bangų užgrūdinti, pelnytai vadinami viena labiausiai linkusių emigruoti tautų. Juk jau dabar net 40-tyje valstybių yra lietuvių bendruomenės. Jos aktyvios ir stiprėja Airijoje, Anglijoje, JAV, Vokietijoje Ispanijoje, Prancūzijoje, Norvegijoje, Švedijoje, atgimsta Argentinoje, Australijoje, Baltarusijoje, Lenkijoje, Belgijoje, Brazilijoje, Italijoje, kuriasi Estijoje, Graikijoje, Gruzijoje, Moldovoje, Naujojoje Zelandijoje, Norvegijoje, Olandijoje, Rusijoje, Ukrainoje, Uzbekijoje ir kitur. Naujosios emigracijos bangos atstovai įvairiuose kraštuose steigia savas mokyklas, kultūros židinius, leidžia savąją spaudą, kuria internetinius tinklus ryšiams su Lietuva palaikyti. Žodžiu, mūsų tautos tarptau-

tinė bazė stiprėja, tad gal lietuviai, kaip kita pati judriausia pasaulio tauta – žydai, vis tik neišnyks.

O gal kito kelio neturime, gal emigracija yra susikaupusio garo išleidimas, kad nesprogtų nepriklausomybę atkūrusi valstybė? Juk ji nepajėgi tiek žmonių aprūpinti darbu, suteikti jiems šiuolaikišką uždarbį ir socialines paslaugas, sudaryti sąlygas stabiliai tautos reprodukcijai.

Gal susitraukti, sumažėti mums yra istorinė būtinybė?

Kolektyvizmą pakeitė liberalų išaukštintas individualizmas. Verslininkai, nuo kurių daugiausiai priklauso šios problemos sprendimas, galvoja tik apie savo pelnus, net pigią darbo jėgą įsivežti iš trečiųjų šalių. O jei sugrįžusių šimtų tūkstančių tautiečių valdžia nepajėgtų įdarbinti,

nemokėtų jiems padorių atlyginimų, tai net NATO neapsaugotų Lietuvos nuo maišto. Abejotinos galimybės sustabdyti emigraciją. Dar labiau abejotinos viltys atstatyti buvusį gyventojų skaičių.

Žurnalas GAIRĖS Nr.1, 2013 m. sausis

Pražūtingas nacionalistų patriotizmas

Iki šių metų Kovo 11-ąją, pasipuošę tautine atributika, prakaušėdavo Vilniaus Gedimino prospektu grupė jaunuolių, įsivaizduojančių, kad jie patys patriotiškiausi iš visų patriotų. Šių „tautininkų“ pagrindinis lozungas būdavo „Lietuva lietuviams“. Vilniaus meras Artūras Zuokas šiomet patriotiškiausiems patriotams pasiūlė demonstruoti savo pažiūras ne Gedimino prospekte, bet Neries papujje. Kaip, beje, ir homoseksualams. Abi šios grupės pasijuto diskriminuojamos. Kuo baigsis mero konfliktas su „patriotais“, dar neaišku. Mat jie grasina teismu ir nesan-

kcionuotomis eitynėmis būtent ten,
kur neleidžiama.

Man šie tautiniai patriotai norom
nenorom primena pačiais patriotiškiausiais
save vadinusius hitlerjugendus, kurie praėjusiame amžiuje
irgi triukšmavo, kad ne tik Vokietija,
bet ir visa Europa privalo priklausyti
vokiečiams. Jie, nešdami svastikas ir
deglus Vokietijos miestų gatvėmis,
dainavo:

*...Von der Maas bis an die Me-
mel ,*

*Von der Etsh bis an der Belt,
Deutschland, Deutshland uber
alles ,*

Uber alles in der Welt !

Vyresnioji karta nepamiršta jaus-
mų, patirtų girdint šią „tautinę“
giesmę per Berlyno radiją, arba per
įvairias vokiečių ir jų talkininkų iš-

kilmes 1941 metais „išlaisvintoje“ Lietuvoje. Kadangi anuomet mokiausi Prūsijos pasienio progimnazijoje, teko išmokti šią giesmę ir stebėti, kaip jos žodžių ir melodijos paveikti vietiniai vokiečiai tapdavo hitlerjugendais, kuriems jausmai užgoždavo draugiškumą, žmogiškumą ir blaivų protą. Net kai kurie lietuvaičiai užsirašydavo į Reicho kariuomenę ir vykdavo daryti tvarkos LDK Baltarusijos žemėse.

Vokiečiai, valdant naciams, tapo labiausiai nacionalizmo apsėsta ir jo jausmų suvienyta tauta, suvienyta perdėtu išdidumu ir priešišku kitiems tautoms bei ideologijoms. Kas iš to išejo, manau, priminti nereikia – nei Maaso, dabar vadinamo Mastrichtu, nei Mėmelio, dabar vadinamo Klaipėda, neliko Vokietijos žemėla-

pyje. Buvo nustatytos naujos sienos su Lenkija, Prancūzija, Čekoslovakija ir kitomis kaimyninėmis valstybėmis be Prūsijos, be kitų vokiečių valdytų teritorijų, nes neliko ir Reicho imperijos bei ją šlovinusių dainininkų. Jei gu dabar kai kas nedrąsiai ir iškelia lozungą „Vokietija vokiečiams“, tai tik turkų, lenkų, arabų ir kitų imigrantų pagąsdinimui.

Ką nori pagąsdinti mūsų šie nacionalizmu svaigstantys jaunuoliai? Daug blogiau, kai šio neapykantos kitataučiams ir kitaminčiams jausmo neatsikrato ir vyresni, garbaus amžiaus piliečiai.

Neseniai perskaičiau konservatoriaus Roko Žilinsko publikaciją, kurioje jis cituoja laišką, pilną neapykantos skaitantiesiems „kolaborantų“ Salomėjos Nėries, Petro Cvirkos,

Liudo Giros kūrinis, nenuverčiantis praeitį primenančių monументų ir geriantiems rusišką vėdėkà, užkandant „tarybine“ dešra. Laiško autorius įsitikinęs, kad tik jis vienas gali teisingiausiai vertinti 1940 ir 1990 metų istorines aplinkybes. Ar nepašaukti tai, kad Lietuva turi priklausyti tik „tikriems lietuviams“, o jos istorija – tik „nacionalpatriotams“?

Prisiminiau žurnalisto V.Valiušaičio publikacijà, kurioje cituojamas antismetoniškas partizanų kapeliono J.Lelešiaus-Grafo dienoraštis:

„Guliu šiauduose ir galvoju: dėl ko mes turime vargti, dėl ko mes tik vieni turime nešti tautos kryžių ir vargus? Turėdamas laiko, imu ieškoti viso to kaltininkų...

...Prieinu išvadà, kad biednuomenės socialinė padėtis mūsų Nepri-

klausomybės laikais jiems buvo nepakenčiama.(...) Darbininkas su savo šeima kentė badą, tuo tarpu kita žmonių dalis ruošė ištaigingus balius, kuriuose dažnai keldavo net naktines orgijas. Tą visą matė varge beskęstantis darbininkas. Jo galvosenoje vyravo neapykanta buržuazijai. Tokių užmirštų ir varge skęstančių šeimų buvo ne viena. Jos būrėsi viena prie kitos vis į didesnius ratelius(...). Juos traukė komunistai. Maskva, nors pati skendo neturte, bet tam pinigų negailėjo. Jeigu mūsų nepriklausomybės laikais būtų buvęs kreipiamas dėmesys į tą vargstančią liaudį, į jos vargingą buitį – to šiandien nebūtų įvykę... Kiekvienas valdininkas jautėsi padėties viešpats.(...) Tarnautojas yra skirtas patarnauti visuomenei. O mūsų valdi-

ninkija išbardavo, iškoneveikdavo bemokslį kaimietį, siųsdavo velniop. Pagieža tautoje augo. Vieni dairėsi į Maskvą, antri – į Berlyną, o tretį – į Varšuvą (...). Nedovanotinos tai klaidos, nedovanotini apsileidimai, kurie ir privedė tautą prie pražūties. (...) Nereikia Lietuvai elgetų, nes visiems pakanka duonos, nereikia taip pat ir ponų, kurie valgytų kitų prakaitu uždirbtą duoną.

Tokia buvo Lietuva lietuviams. Būtent ši tiesa padeda suprasti kodėl taip, o ne kitaip, klostėsi 1940 metų įvykiai mūsų šalyje.

Tikrai, jeigu nežinotum, kas ir kur rašė, pagalvotum, kad tai panašu į dabartinių „socialfrontininkų“ tekstą. „Patriotai“ galėtų, kaip dabar įprasta, autorių kaltinti kolaborantišku mąstymu, tarnyba kam nors: Mask-

vai, Berlynui, Varšuvai, Rytams ar Vakarams. Gal nepatriotai ir tie, kas dabar mato praeityje ne vien blogį, kas kuria kritiškus mūsų laikų meno kūrinius, rašo konservatorių dvasiai nemielus straipsnius ir viešai sako, kad ne tokios Lietuvos norėjome?

Aklas, nekritiškas patriotizmas mums kainavo apie 20 tūkstančių miškuose žuvusių jaunų vyrų, maždaug tiek pat miškiniių nužudytų tarybinę santvarką rėmusių arba visai nekaltų piliečių ir per 200 tūkstančių ištremtų į Sibirą. Maždaug dešimtmetį nebuvo ramaus gyvenimo, kurio ypač reikėjo norint greičiau užgydyti karo žaizdas. Kai susimąstai prie šių skaičių, kai matai, kad kai kurių galvose ir elgesyje vis dar nesibaigia pražūtingas karas, pradedi galvoti, kas geriau – aklas naciona-

lizmas, neįvertinantis realybės, ar R. Žilinsko cituojamame laiške smerkiamas pragmatiškasis kolaboravimas?

O gal nei tas, nei anas? Juk šiandien pasaulis pilnas ieškančių naujų civilizacijos kelių, naujų santvarkų.

Žmogus, negerbiantis savo tautos, kalbos ir kultūros, tarybiniais metais buvo vadinamas „Ivanu, ne pomniaščiu rodstva“ („Ivanu, neprisiimančiu iš kur kilęs“). Dabar panašių kosmopolitų, siekiančių naujos Europos federacijos, kurioje ištirtų tautos, jų valstybingumas, ar globalios Lietuvos adoratorių yra ne mažiau, nei internacionalistų tarybiniais metais. Bet ne ką mažiau už kosmopolitus pavojingi agresyvūs nacionalistai. Jie panašūs į narkomanus, kurie savo perteklinių jausmų nesuge-

ba valdyti ir todėl pavojingi. Tie jausmai nukreipiami prieš kitataučius ir kitaminčius. Kaip hitlerjugendų, dievinusių nacių bibliją „Mein Kampf“ ir svajojusių užkariauti pasaulį.

Jeigu tarp šių prieštaringų jausmų vis tik nerandame aiškaus atsakymo sau, tuomet galima nieko negalvojant ruošti žygiui su lozungu „Lietuva lietuviams!“. Drąsinančią karo dainą užtrauksim, save paaukštinsim? Nors šiandien teisingiausiai skambėtų daina Justino Marcinkevičiaus žodžiais: Tėvyne dainų ir artų, už ką tu mus šitaip baudi... iš kur šitas pyktis ir kerštas, tas melas vardan Lietuvos?

Žinoma, pagyvenusių žmonių, istorijos skaudžiai pamokytų, linkusių gerbti praeitį ir tarybinę kultūrą,

blaiviai vertinti savo laiką, kuriame gyveno, nacionalistiniais lozungais nesuviliosi. Bet mūsų vaikai, 20 metų nuolat, net per valstybines šventes girdintys kovos su vidaus ir užsienio priešais gaidas, gal iš tikrųjų nori paklaidžioti patriotinių jausmų labirintuose, kuriuose yra labai pavojingų posūkių? Vedlių, kad ir kaip būtų gaila, tokioms jaunimo klajonėms netrūksta.

Švęsdami valstybines šventes, matome nemažai renginių, persunktų lozunginio patriotizmo dvasia. Nesaikau, kad tautai nereikia patriotizmo. Reikia. Bet tokio, kuris neslopina proto ir neužtemdo akių, kurio antroji pusė nebūtų liguistas avantiūrizmas. Sveikas patriotizmas skatina kritiškąjį pilietiškumą ir nekovoja „už valstybę be žydų, rusų, lenkų, be

socialistų ar komunistų“. Būtinai reikia patriotizmo, bet tik tokio, kuris yra civilizacijos pusėje, kuris telkia įvairių tautybių ir įsitikinimų piliečius, siekiant gerovės ne vien išrinktajai tautai ir turtingiesiems.

Mūsų valstybinių švenčių renginiuose ir radijo bei televizijos laidose prasčiausiai atrodo politikai, kurie, gaudami dideles algas, valstybines pensijas ir rentas, bando aukštinti gyvenimą ir „laimėjimus“, kurių dauguma piliečių iš tikrųjų nejaučia. Tai nei kiek nesumažina tragizmo, kai tauta išsivaikšto ir traukiasi bailsiau kaip Didžiosios kunigaikštystės žlugimo metais. Kaip reaguoja į tokias politikų kalbas dauguma visuomenės, galima spręsti iš komentarų internetiniuose puslapiuose ir laiškuose žiniasklaidos redakcijoms.

Labai patriotiški politikai ar politikės, atitrūkę nuo piliečių gyvenimo, bendraujantys tik su savimi ir savo bendraminčiais, yra pažangos stabdžiai, nes slopina kritikos ir savikritikos jausmus, skiepija susitaikymo su blogiu nuotaikas, praradę suvokimą apie tikruosius procesus, vykstančius žmonių gyvenime ir sąmonėje, pasmerkia valstybę ir visuomenę stagnacijai. Žinau, kokį pasipiktinimą bedarbiui, arba dirbančiam už minimalią algą darbininkui, skurde skęstančiam pensininkui sukelia tuščios kalbos apie laisvę ir gerovę, kuri daugumai piliečių virto pralaimėjimais ir vilties praradimu. Šių jausmų negali nuslopinti nei lozungai, nei agresyviais šūkiomis sustiprintos radikalų demonstracijos. Tik piliečių solidarumas su valdžia, matančia

žmonių gyvenimo problemas ir siekiančia jas įveikti, gali praturtinti ne vien valstybinių švenčių turinį, bet ir visuomenės gyvenimą apskritai ne lozunginiu, bet tolerantiškuoju, pragmatiškuoju patriotizmu.

Internetinis laikraštis "opozicija.eu" 2013.03.04

Progresuoja ar degraduoja kaimas?

Josifas Stalinas mėgo didžiuotis, kad jis prievartinės kolektyvizacijos būdu pastūmėjo Rusijos kaimo evoliuciją 100 metų į priekį. Kolektyvizacijos projektuotojai manė, kad tiek metų būtų prireikę, jeigu kaimas būtų vystęsis natūralios kapitalistinės konkurencijos keliu stambių, tinkamų mechanizuotam ūkininkavimui ūkių link.

Kokias nelaimes kaimo žmonėms atnešė prievartinis jų gyvenimo būdo keitimas, dabar visiems aišku. Galima tuo piktintis, bet kas įvyko jau nepakeisi. Be to, tenka pripažinti, kad ir dabartiniai ūkių stambinimo, urbanizacijos bei globalizacijos procesai taip pat labai negailestingai

keičia kaimo gyvenimą.

Garsus mūsų rašytojas Jonas Avyžius anų laikų kaimo gyvenimo pertvarkas pavaizdavo keturių dalių romane „Sodybų tuštėjimo metas“. Už šį romaną jis buvo premijuotas LTSR valstybine premija, Lenino premija ir net Čekoslovakijos valstybine premija. Romanas išleistas 25 užsienio kalbomis, Lietuvos kino studija sukūrė dviejų serijų vaidybinį filmą, turėjusį pasisekimą ne tik TSRS, bet ir užsienio valstybėse.

Kuo paaiškinti tokį milžinišką romano pasisekimą?

Manau tuo, kad jis įtaigia meno kalba atskleidė XX amžiaus kaimo evoliucijos tikrąsias problemas, parodė jų tragiškumą.

Romanas aktualus ir šiandien, nes jau įžengėme į kitą, aukštesnį kaimo

revoliucinio keitimo etapą, kai tuštėja ne sodybos, bet ištisi kaimai.

Reformatoriai, pasmerkę stalinistinių palikimą – kolektyvinius ūkius, išardę juos Gedimino Vagnoriaus potvarkiu, pabandė kaimą sugrąžinti į senuosius laikus. Beatodairiškai grąžindami žemę buvusiems savininkams, o kolūkių bežemiams dalindami po 2-3 hektarus, jie sukūrė per 350 tūkstančių tikrų ir fiktyvių smulkių ūkių, pasmerktų pražūčiai.

Europos Sąjunga ir dabartinis agromokslas sako, kad šiuolaikiškos valstybės žemės ūkyje turėtų dirbuotis ne 30 procentų žmonių (tiek jų buvo Lietuvos kaime 1990 metais), bet ne daugiau 7-8 procentų.

Štai koks negailestingas urbanizacijos ir globalizacijos verdiktas. Šiur-

pus, kaip J.Avyžiaus romane, primenantis likimą valstiečio, atsidūrusio tarp prievartavimo stoti į kolūkį ir miškinų grasinimų, kas bus, jeigu paklusi valdžiai.

Deja, kaimo žmogui visuomet tenka paklusti tiems, kas galingesni. Dabar, žinoma, ne dėl administracinės prievartos, bet dėl kompromisų nepripažįstančios kapitalistinės ekonomikos dėsnių.

Vagnorinės pertvarkos pradžioje iš 350 tūkstančių tikrų arba fiktyvių ūkininkų buvo daug tokių žemės savininkų, kurie gyveno miestuose ir negalvojo ūkininkauti, 2013 metais tokių ūkių liko tik apie 200 tūkstančių.

Anuomet vyravo tik smulkūs 3-5 ha ūkeliai, dabar jau turime daugiau nei 7 tūkstančius žemvaldžių, disponuo-

jančių ne mažesniu kaip 100 ha žemės ūkio naudmenų plotu, ir apie 400 žemės ūkio bendrovių, disponuojančių kiekviena vidutiniškai 1000-2000 ha žemės. O, pavyzdžiui, „Agrowil Group“ valdo apie 30 tūkst. ha žemės, „Agrokoncernas“ – 25 tūkst. ha, „Linas agro group“ – 13 tūkst. ha, „Litagra“ – 9 tūkst. ha ir t. t. Turtingiausių ūkininkų sąrašė yra Kupiškio rajono grūdų augintojas Zigmas Aleksandravičius, Kėdainių rajono ūkininkas Jonas Talmantas, Kauno rajono ūkininkė Genutė Staliūnaitė, Kupiškio rajono pienininkystės ūkio savininkas Marijus Kaktys ir daug kitų – jie disponuoja šimtais hektarų žemės ir milijoninėmis metinėmis pajamomis. Panašių žemės ūkio monstrų, kuriuose įdiegti kapitalistiniai darbo santykiai, paremti

moderniausia technika bei technologija, jau skaičiuojama ne vienetais, bet šimtais. 2012 metais 2 proc. stambių ūkininkų valdė apie 40 proc. žemės.

Stambiame grūdų ūkyje, kuris remiasi našia technika, plačiai naudoja chemiją ir mineralines trąšas, visus darbus sugeba atlikti 4 - 5 mechanizatoriai. O stambiuose daugiašakiuose ūkiuose bei bendrovėse darbuojasi vidutiniškai tik 20-30 nuolatinių darbininkų.

Kiti kaimo gyventojai tampa nereikalingi. Štai kodėl ir be ES direktyvų sparčiai mažėja kaimiečių, degradoja dar neemigravusieji į svetimą šalį arba į miestus, netekusieji darbo, nusivylę gyvenimu ir konservatorių bei liberalų gražiais pažadais. Galima už tai iš dalies priekaištauti

ir socialdemokratams, kurie tuo laiku būdami valdžioje neišdrįso stabdyti vagnorinių reformų.

Nemažai iliuzijų smulkiems ir net vidutiniams ūkininkams suteikia ES parama ir viltis jos dėka praturtėti, išvengti bankroto. Bet tai tik iliuzijos. Ši parama dar nuo SAPARD laikų suprojektuota taip, kad didintų konkurencingumą stambių perspektyvių ūkių. ES ir nacionalinių valstybių biudžetai tikrai nenori ir nenorės investuoti lėšų į mažąžemius, kurių produktai nedomina eksportuotojų, kurių dėl sezoniškumo, nestabilumo ir mažo kiekio nenori ir prekybininkai. Net ūkininkų turgeliuose jau pradeda pasirodyti kaimyninių šalių importuoti produktai. Nedėmesingumą smulkiesiems įtikinamai parodė konservatorių bei liberalų valdy-

mas. Parama iš ES fondų ir biudžeto praktiškai tapo prieinama tik stambiesiems ūkininkams. Nes būtent tik jie galėjo komerciniu požiūriu naudingai ir perspektyviai tą paramą panaudoti. Įdomu, ar darbiečių deleguoto ministro V.Juknos vadovaujama ministerija ženkliau remis smulkiuosius ūkininkus. Nepamirškime, kad Darbo partija išaugo iš verslininkų ir remiasi liberalų ideologija.

Reikia suprasti, kad parama bet kokiai ūkinei veiklai niekuomet nebūna labdara. Tai greičiau kreditas, kurį privalu grąžinti sukurtu produktu, gautu pelnu. O ar galima to tikėtis iš šiuolaikinio kaimo gyventojų?

2005 m. duomenimis, kaime buvo apie 60 proc. bedarbių. Dabar šį rodiklį ženkliai sumažino emigracija. Daug kaimų jau galima vadinti vien

senukų rezervatais. Na, dar yra vadinamųjų „asfaltinių“ ūkininkų, bet jiems rūpi tik savo valdos nušienavimas ir išmoka už tai.

Pesimistiškai nuteikia ir gyventojų surašymo duomenys, pagal kuriuos kaime maždaug kas trečias žmogus yra peržengęs 60 metų ribą, apie 30 proc. našlės arba našliai, apie 40 proc. kaimo sutuoktinių bevaikiai. Neatsitiktinai suminis gimstamumo rodiklis priartėjo prie tragiškos ribos. 2011-2012 m. šie rodikliai dar labiau pablogėjo. Jie atsispindi ir mažųjų ūkinėje veikloje. Pasisekė tiems, kurių žemė geresnė ir greta stambiųjų žemvaldžių. Atsirado galimybė žemę nuomoti ir už tai gauti šiošias tokias pajamas natūra arba pinigais. O kas tokių kaimynų neturi, kurių žemė prasta ir sveikata senatviška,

jau nei karvių, nei kiaulių neaugina, tenkinasi bulvių ir kitų daržovių ploteliu, turi vieną kitą vištelę ir gyvena iš skurdžios pensijos, užsidirbtos kolūkyje, arba iš socialinės paramos, būtinos malkoms nusipirkti, už elektros ir medicininę pagalbą apmokėti.

„Gairių“ šių metų sausio mėnesio numeryje išspausdintas kupinas pagarbos ir atjautos kaimiečiams Jono Siauruko straipsnis „Nežlugdykime Lietuvos kaimo“. Visiškai jį suprantu. Industrializuotas kaimas – tai ne senų laikų idilija, kurios taip pat labai ilgėjomės, kai tuštėjo sodybos ir geruose kolūkiuose žmonės net be prievartos kėlėsi į gyvenvietes. Bet ir J.Siaurukas, pripažindamas, kad smulkus ūkis nekonkurencingas, neperspektyvus, neranda išeities iš šių laikų globalizacijos pinklių. Kaimo

turizmas? Amatininkų alternatyvūs žemės ūkiui verslai? Sukompromituota kooperacija? Turtingųjų miestiečių vasarvietės? Joms aplinkosaugininkai jau paruošė net projektus, išsaugojančius tradicinio kaimo vaizdą. Bet tik vaizdą. Vasarą į kaimą atvykęs turistai arba išeigines dienas praleidžiantis savo „etnografinėje“ sodyboje turtingas miestietis kaimo nepadarys tikru kaimu savo dvasia ir gyvenimo būdu.

Ką prarado kaimas per tuos jo negailestingo reformavimo dešimtmečius? Žinoma, žmones, o su jais ir kaimiečiams būdingiausią bruožą – darbštumą bei ryšį su žeme maitintoja. Net keikiamu „sovietmečiu“ geruose kolūkiuose tam tikru laipsniu sustiprėjo bendruomeniškumo ir kolektyvizmo bruožai – talkos, gyven-

viečių gražinimo darbai, derliaus šventės, pagerbiant darbo pirmūnus, aktyvi kultūrinė švietėjiška veikla. O dabar? Ar gali šie bruožai išlikti ir stiprėti, kai stambiose latifundijose darbuojasi tik keletas mechanizatorių ir kitų žemės ūkio specialistų? Jų sąmoningai nevadinu valstiečiais ar žemdirbiais, nes tai industrinio kaimo darbininkai, kurių santykiai su darbdaviu analogiškai miesto proletariui.

Neatsitiktinai vis dažniau girdime, kad į žemės ūkį laikas žiūrėti ne kaip į tradicinį gyvenimo būdą, bet kaip į verslą, vykdomą prisilaikant kapitalistinių gamybinių santykių, įteisintų valstybės įstatymais. Panašiai, kaip liberalų diegtoje sveikatos apsaugoje, kur medicininė pagalba be don patekusiam žmogui taip pat pradėjo

tapti biznio reikalu.

Problemiška darbo žmogaus ateitis kaime daug sudėtingesnė nei mieste. Mieste geresnės sąlygos vienyti, čia yra kam protestuoti prieš globalistus, išnaudotojus, valdžios šališkumą ir stichišką rinkos siautėjimą. Kaime suburti viltį prarandančius žemdirbius daug sunkiau. Ir jų amžius demonstracijoms per senas, ir tikėjimas išsilaikyti konkurencinėmis sąlygomis labai silpnas. Į Vilnių ar net į Briuselį patriukšmauti su savo traktoriais juk gali nuvažiuoti tik turtingieji ir stambieji.

Smetonos laikais, artėjant 1940 metų įvykiams, daugiau nei 70 proc. smulkių bei vidutinių ūkininkų sunkiai mokėdavo didelius žemės mokesčius, buvo prasiskolinę bankams ir su baime laukė antstolių, kurie jų

žemės turėjo parduoti stambiesiems ūkininkams. Justo Paleckio liaudies vyriausybė smulkiesiems ūkininkams mokesčius sumažino, skolas panaikino ir taip užsitarnavo kaimo varguomenės pagarbą. Dabar antstolių kaime mažai kas laukia, nes žemės mokesčiai leidžia turėti žemės valdą, iš jos negaunant jokių pajamų. Todėl dauguma smulkiųjų, netikėdami galimybe ūkininkauti ir išlikti, laukia vien gerų kainų už žemę. Tikisi, kad „gerą kainą“ kada nors pasiūlys užsieniečiai arba kasmet stiprėjantys mūsų stambieji žemvaldžiai. Bet ir užsieniečiai, ir stambieji žemvaldžiai jaučia, kad mirštant smulkių valdų savininkams paveldėtojai, gyvenantys miestuose arba užsienyje, į kaimą negrįš, palikimą parduos – taip didindami pasiūlą žemės rinkoje, va-

dinasi, mažindami jos kainą. Valdžia taip pat vargu ar bus sklypininkų pusėje. Ji skatins palankią stambiesiems rinkos aplinką, didindama mokesčius už nenaudojamą žemę. Todėl būtent stambieji ūkininkai nulems industrializuojamo, į produktų eksportą nukreipto kaimo ateitį, kurią pajvairins tik kaimo turizmo sodybos bei miestiečių vasaros poilsio vienkiemiai, suprojektuoti pagal įsivaizduojamą etnografinio kaimo paveldą.

Optimizmo tikrai nedaug. Bet gyvenimas nesiremia optimistiniais ar pesimistiniais jausmais, o tik realia ekonomika, jos diktuojamais gamybiniais santykiais ir visuomenės vystymosi dėsniais. Todėl į klausimą – progresuoja ar degraduoja kaimas teisingiausia būtų atsakyti, kad šie

abu reiškiniai yra kartu. Vagnorinėmis reformomis sukurtas kaimas, be abejonės, nyksta ir degraduoja. Jį keičia stambus, kapitalistinis su savo pranašumais ir savo blogaisiais bruožais. Jie abu mūsų laikų neišvengiama būtinybė, kuri rodo dabartinio kaimo tikrąjį vaizdą.

Žurnalas GAIRĖS, 2013m. Nr.3

PABAIGA

Elektroninę knygą „Pertvarkos sūkuriuose“ užbaigiau straipsniu „Vilties prezidentė???“ Artėjo rinkimai ir dauguma piliečių tikėjo, kad jų viltis pateisins socialistinio ir kapitalistinio gyvenimo patirtį turinti gera ekonomistė Dalia Grybauskaitė. Nors prie straipsnio pavadinimo padėjau net tris klaustukus, aš nelikau abejingas šiai žaviai politikai. Tie klaustukai atsirado todėl, nes nuojauta kuždėjo, kad per daug prie konservatorių glaudžiasi būsimoji prezidentė. Nuogastavimai pasitvirtino. Per Grybauskaitės prezidentavimo laikotarpį ne kažkiek sustiprėjo piliečių santarvė, atskirtis tarp turtingųjų ir biednuomenės dar labiau padidėjo, bedarbių visišškai sužlugdė gerovės

viltis, emigracijos mastai pasiekė rekordines aukštumas. Mažėja dirbančių, bet didėja nusikaltėlių. Vadinasi klaustukai prie žodžio VILTIS buvo ne be reikalo.

Dabar vėl artėja prezidento rinkimai. Vėl naujas vilčių pakilimas. Manau, kad Vilčių Prezidentė, nors sulauks nemažai kritikos, bet vis tik bus perrinkta naujai kadencijai, nes mes linkę politikams atleisti už neištesėtus pažadus ir suteikti jiems galimybę pasitaisyti. Tokiu mūsų tolerantiškumo bruožu naudojasi nemažai „patriotų“, kurie Seime ir savivaldybėse sėdi jau per 20 metų, vis žadėdami ir žadėdami, kurpdami neįvykdomas arba nenaudingas piliečių daugumai programas. O pralaimėję rinkimuose ir negavę teisės atstovauti tautai, tokie politikai jungiasi

su bet kuo, glaudžiasi prie bet ko, kad tik vėl patektų į Seimą, į savi-valdybes.

Nors suvalkiečiai sako, kad viltis visų durnių motina, bet...nebūkime tokie kategoriški. O vis tik gal...?

Tik belaukdami vilčių išsipildymo, nekerštaukime, beprasmiškai nesi-pykime nei tarpusavyje, nei su kai-mynais. Supraskime, jog mūs, lietu-vių nedaug, kai kurie tyrinėtojai pra-našauja, kad apie 2050 metus Lietu-voje lietuvių bus mažiau negu sve-timtaučių. Viešojoje erdvėje vyraus ne lietuvių, bet anglų kalba. Tokios pranašystės labai nemalonios.

Neprisidėkime prie tautos nykimo, reikalaujame iš politikų, kad jie nuo-lat jaustų šį pavojų ir dirbtų stiprin-dami piliečių vienybę bei santarvę, keldami materialinę bei kultūrinę

gerovę visiems mūsų mažos, bet
garbingos valstybės gyventojams.